

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

**Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία και
Ιστορία της Τέχνης»**

Ειδίκευση: «Ευρωπαϊκή Ιστορία»

**«Η Ahnenerbe και η διάδοση της ναζιστικής
ιδεολογίας: Ρίζες, δραστηριότητες και αποτύπωμα»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Λίμας Κωνσταντίνος

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Επιβλέπων: Κ. Ράπτης, Καθηγητής, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ

Μέλος: Μ. Παπαθανασίου, Αναπληρώτρια καθηγήτρια, Τμήμα Ιστορίας και
Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ

Μέλος: Γ. Κόκκινος, Καθηγητής, Παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Αθήνα 2025

Ευχαριστίες

Οφείλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τη σύζυγό μου για την υπομονή και συμπαράσταση καθ' όλη τη διάρκεια συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας, καθώς ο χρόνος και ο κόπος που απαιτούνται για την ολοκλήρωση ενός τέτοιου έργου είναι ιδιαίτερα μεγάλοι και απαιτητικοί.

Ευχαριστώ θερμά τον επόπτη σπουδών μου καθηγητή Κωνσταντίνο Ράπτη για τις συμβουλές του, το χρόνο του και τη κατανόηση στα προβλήματα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τις καθηγήτριες και τους καθηγητές στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα *Ευρωπαϊκής Ιστορίας* του ΕΚΠΑ, που με βοήθησαν με τις γνώσεις τους και την καθοδήγησή τους αυτά τα δύο χρόνια, ώστε να μπορέσω να ολοκληρώσω τις σπουδές μου.

Τέλος θερμές ευχαριστίες σε όλους τους φορείς, τα μουσεία και το προσωπικό από οργανισμούς που με βοήθησαν στην εύρεση στοιχείων, πληροφοριών και αρχείων σχετικά με την εργασία. Ιδιαίτερες ευχαριστίες σε ένα μικρό μουσείο στη Γερμανία για λόγους που αναφέρονται στο *επίμετρο*.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες	2
Σύνοψη	6
Abstract.....	7
Πρόλογος	8
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
2. ΡΙΖΕΣ ΤΗΣ ΝΑΖΙΣΤΙΚΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ	14
2.1. Γερμανική ιδιομορφία (Sonderweg)	14
2.2. Σύγκριση με άλλες χώρες	16
2.3. Διαφωτισμός - γερμανικός ρομαντισμός	18
2.4. Völkisch	20
2.5. Nordic	21
2.6. Κοινωνικός δαρβινισμός και ευγονική	22
2.7. Η ινδοευρωπαϊκή θεωρία	25
2.8. Μυστικισμός	26
2.9. Το Εβραϊκό Ζήτημα	28
2.10. Επιστήμη και μεταφυσική	31
3. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ, ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΑΗΝΕΝΕΡΒΕ	32
3.1. Ο Χίμλερ	33
3.2. Η δημιουργία της Ahnenerbe	36
3.3. Η εξέλιξη τα πρώτα χρόνια	38
3.4. Ο Χίτλερ και η Ahnenerbe	40
3.5. Οι ανταγωνιστές της Ahnenerbe και ο Ρόζενμπερκ	41
3.6. Τα τμήματα της Ahnenerbe	44
3.7. Ahnenerbe και ακαδημαϊκός χώρος	47
3.8. Τα οικονομικά του σωματείου	49
4. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	51
4.1. Αρχαιολογικές έρευνες	52
4.1.1. Externsteine-Wilhelm Teudt	52
4.1.2. Ο Wirth στη Σκανδιναβία	53
4.1.3. Ψάχνοντας τον Κρομανιόν (Cro-Magnon)- Assien Bohmers	54

4.1.4. Ο αρχαιολόγος Herbert Jankuhn	55
4.2. Εθνογραφικές έρευνες	57
4.2.1. Ο Yrjö von Grönhamen στη Φινλανδία	57
4.2.2. Το Εβραϊκό ερώτημα-Otto Ohlendorf	58
4.2.3. Το ερώτημα περί Αρίων	59
4.2.4. Λοιπές εθνογραφικές έρευνες	59
4.3. Προπαγάνδα	61
4.3.1. Εκδόσεις	61
4.3.2. Συνέδρια και εκδηλώσεις	62
4.3.3. Πολιτική επιρροή	63
4.4. Κλοπές αντικειμένων	64
4.5. Ανθρωπολογικές έρευνες	67
4.5.1. Η συλλογή του Στρασβούργου-August Hirt	67
4.6. Ευγονική	70
4.7. Ιατρικά πειράματα	71
4.7.1 Ο Sigmund Rascher, τα πειράματα υψομέτρου και τα κρυοπαγήματα	72
4.7.2. Το Polygal, ο Niels Eugen Haagen και οι ιοί.....	74
4.7.3. August Hirt, Otto Bickenbach και τα χημικά αέρια	75
4.7.4. Λοιπές έρευνες.....	76
4.8. Κατασκοπεία: Franz Altheim και Erika Trautmann	78
4.9. Διερευνώντας παράξενες θεωρίες	79
4.10. Σχέδια που δεν έγιναν υλοποιήθηκαν ποτέ	81
4.11. Ernst Schäfer και Θιβέτ	82
5. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ AHNENERBE	87
5.1. Οι τελευταίες μέρες	87
5.2. Τι απέγιναν οι πρωταγωνιστές;	89
5.2.1. Heinrich Himmler	89
5.2.2. Wolfram Sievers	89
5.2.3. Walther Wüst	90
5.2.4. August Hirt	90
5.2.5. Herman Wirth	91
5.2.6. Sigmund Rascher	91
5.2.7. Bruno Beger	92
5.2.8. Ernst Schäfer	92

5.2.9. Assien Bohmers	93
5.2.10. Yrjö von Grönhagen	93
5.2.11. Herbert Jankuhn	94
5.2.12. Edmund Kiss	94
5.2.13. Peter Paulsen	94
5.2.14. Franz και Erika Altheim	95
5.2.15. Otto Ohlendorf	95
6. ΤΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ	96
6.1. Επιχειρήσεις Paperclip και Osoaviakhim	96
6.2. Ναζί στη ΝΑΣΑ	97
6.3. Ναζί σε θέσεις ευθύνης	98
6.4. Ιατρικά πειράματα	99
6.5. Ναζιστικές επιβιώσεις κι επιρροές στη δυτική κουλτούρα.....	100
6.6. Ρατσισμός και αντισημιτισμός	101
6.7. Ο Dugin και η Ahnenerbe	102
6.8. Ευγονική και μετάνθρωπος	103
7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	105
Επίμετρο	107
Παράρτημα	110
Βιβλιογραφία	127
Περιοδικά και εφημερίδες	137
Δικτυογραφία	137

Σύνοψη

Στην παρούσα εργασία εξετάζονται οι δραστηριότητες της Ahnenerbe¹, ενός επιστημονικού σωματείου που ίδρυσε ο Χάινριχ Χίμλερ, καθώς και ο ρόλος του στη διαμόρφωση και εξάπλωση της ναζιστικής ιδεολογίας². Οι δραστηριότητές της καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα, από αρχαιολογικές και ανθρωπολογικές έρευνες μέχρι πειράματα ευγονικής και την προώθηση ψευδοεπιστημονικών θεωριών. Παράλληλα, διερευνάται η ιδεολογία, η οργανωτική δομή, οι κύριοι πρωταγωνιστές και τα διάφορα τμήματα του σωματείου, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο αυτοί οι παράγοντες επηρέασαν τη ναζιστική ιδεολογία κατά τη δεκαετή περίοδο λειτουργίας του (1935-1945). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον κεντρικό πρωταγωνιστή και ιδρυτή του σωματείου, τον Χάινριχ Χίμλερ.

Για την πληρέστερη κατανόηση του ρόλου της Ahnenerbe και των κινήτρων της πίσω από τις δραστηριότητές της, αφιερώνεται ένα ολόκληρο κεφάλαιο που εξετάζει τις ρίζες της ναζιστικής βίας, ιδίως όσες σχετίζονται με το αντικείμενο της έρευνάς μας. Σε αυτό το κεφάλαιο, γίνεται προσπάθεια ανάλυσης του ιδεολογικού υπόβαθρου που, από τον 18ο αιώνα έως το 1935, συνέβαλε στη διαμόρφωση της Ahnenerbe. Χωρίς αυτή την ανάλυση, θα ήταν δύσκολο να κατανοήσουμε την ιδεολογία που υποκινούσε τις δραστηριότητες του επιστημονικού αυτού σωματείου.

Τέλος, η εργασία εξετάζει τη μοίρα της Ahnenerbe μετά την ήττα των Ναζί και την τύχη των κύριων πρωταγωνιστών της μετά το 1945. Στο τελικό κεφάλαιο, διερευνάται το αποτύπωμα που άφησε η Ahnenerbe μέχρι σήμερα, μέσα από τις ιδέες και τις δράσεις της, στους τομείς του πολιτισμού, της πολιτικής, της κουλτούρας και της επιστήμης. Αυτή η ανάλυση υπογραμμίζει τη διαχρονική σημασία της μελέτης του θέματος, σχεδόν 80 χρόνια μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

¹ Στα ελληνικά η λέξη «ahnenerbe» μεταφράζεται ως «κληρονομιά των προγόνων».

² Αν και η Ahnenerbe είναι ένα επιστημονικό σωματείο, η λέξη στα Γερμανικά είναι θηλυκού γένους και επομένως στη παρούσα εργασία θα κρατήσουμε το θηλυκό άρθρο όταν αναφερόμαστε σε αυτήν.

Abstract

This paper examines the activities of the Ahnenerbe³, a scientific society founded by Heinrich Himmler, as well as its role in shaping and disseminating Nazi ideology. Its operations spanned a wide range, from archaeological and anthropological research to eugenics experiments and the promotion of pseudoscientific theories. At the same time, the paper explores the ideology, organizational structure, key figures, and various departments of the society, and how these elements influenced Nazi ideology during its operation (1935–1945). Particular emphasis is placed on the central figure and founder of the society, Heinrich Himmler.

To better understand the role of the Ahnenerbe and the motivations behind its activities, an entire chapter is dedicated to examining the roots of Nazi violence, especially those connected to the subject of this research. This chapter aims to analyze the ideological background that, from the 18th century up to 1935, contributed to the formation of the Ahnenerbe. Without this analysis, it would be difficult to comprehend the ideology that drove the activities of this scientific organization.

Finally, the study addresses the fate of the Ahnenerbe following the defeat of the Nazis and the post-1945 destinies of its main protagonists. The final chapter explores the legacy left by the Ahnenerbe to this day—through its ideas and actions—in the fields of culture, politics, society, and science. This analysis highlights the enduring relevance of studying this topic, nearly 80 years after the end of World War II.

³ In English the word «Ahnenerbe» translates to «heritage of the ancestors».

Πρόλογος

Από τις απαρχές της ανθρώπινης ιστορίας, ο άνθρωπος κινείται ανάμεσα στη γη και τον ουρανό. Την ημέρα παλεύει για την επιβίωσή του, ενώ τη νύχτα, μαγεμένος από τον έναστρο ουρανό, συλλογίζεται την ύπαρξή του και τη σχέση του με τον θάνατο. Σχεδόν όλοι οι αρχαίοι πολιτισμοί διέσωσαν μύθους και αφηγήσεις για θεούς ή ήρωες που κατοικούν σε άλλους κόσμους, συχνά σε απρόσιτες κορυφές βουνών, κινούνται μεταξύ ζωής και θανάτου και γεφυρώνουν τη γήινη πραγματικότητα με τον κόσμο των νεκρών. Οι καταβάσεις στον Άδη, από τη *Νέκυια* του Ομήρου έως την *αιγυπτιακή* και *θιβετιανή Βίβλο των Νεκρών*, και το παλαιότερο σωζόμενο έπος, το *έπος του Γκιλγκαμές*, αποτυπώνουν την αγωνία του ανθρώπου για τη ζωή μετά τον θάνατο.

Αυτή η διαρκής σύγκρουση μεταξύ καθημερινότητας και φαντασίας, ύλης και πνεύματος, ιδεών και πράξης, φυσικού και μεταφυσικού, διατρέχει ολόκληρη την ανθρώπινη ιστορία. Στοχασμοί για την ισορροπία μεταξύ αυτών των αντιθέσεων αποτυπώνονται πολλάκις καλλιτεχνικά, όπως στη φημισμένη νωπογραφία του Ραφαήλ *Η Σχολή των Αθηνών*. Σε αυτήν ο Πλάτωνας υψώνει το δάχτυλο προς τον ουρανό, συμβολίζοντας τον κόσμο των ιδεών, ενώ ο Αριστοτέλης το κατευθύνει προς τη γη, εκπροσωπώντας τη λογική και τη φυσική πραγματικότητα. Η αιώνια πάλη ανάμεσα σε αυτά τα δύο άκρα καθόρισε την ανθρώπινη σκέψη, οδηγώντας άλλοτε στην απόλυτη αφοσίωση στον επιστημονισμό και άλλοτε στη φανταστική αναζήτηση.

Κατά τους τελευταίους αιώνες, η διαμάχη αυτή πήρε νέες μορφές, ιδιαίτερα μέσα από τα ρεύματα του Διαφωτισμού και του Ρομαντισμού, σε συνδυασμό με τη Βιομηχανική Επανάσταση. Οι συγκρούσεις που αναδύθηκαν γέννησαν έναν πλούτο ιδεών, από επιστημονικές ανακαλύψεις έως τη διατήρηση μεσαιωνικών πεποιθήσεων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, σχηματίστηκε ένα γκρίζο πεδίο μεταξύ επιστήμης και ψευδοεπιστήμης, όπου καινοτόμες ιδέες και θρύλοι συνυπάρχουν, απαιτώντας προσεκτική ανάλυση των δεδομένων τους. Η επιλογή μεταξύ των δύο απαιτεί επίπονη σκέψη και συχνά αποκαλύπτει τη προσωπική θέση του καθένα απέναντι στον κόσμο, την κοινωνία και το πεπρωμένο.

Η κατάσταση περιπλέκεται στις αρχές του 20ού αιώνα, όταν ανακαλύψεις στη φυσική, όπως η θεωρία της σχετικότητας και η κβαντική φυσική, μετασχηματίζουν την κοσμοθεωρία του ανθρώπου. Από την ελαστικότητα του χρόνου μέχρι τη μελέτη των ατομικών σωματιδίων, οι νέες επιστημονικές ιδέες επαναπροσδιορίζουν τη σχέση

μεταξύ φυσικού και μεταφυσικού. Όταν αυτές οι ιδέες εφαρμόζονται στην καθημερινή ζωή, είτε μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες είτε με τη βία, οι συνέπειες μπορεί να είναι δραματικές όπως έδειξαν το Ολοκαύτωμα/Shoah⁴ και η δημιουργία και χρήση της ατομικής βόμβας.

Η περίοδος του ναζισμού αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής μεταφυσικών ιδεών στη φυσική πραγματικότητα, με βίαιο τρόπο και τη χρήση των μέσων της Βιομηχανικής Επανάστασης. Ένα από τα εργαλεία για την προώθηση της ναζιστικής ιδεολογίας ήταν και η *Ahnenerbe* (Ανενέρμπε), ενός επιστημονικού σωματείου που δημιούργησε ο Χάινριχ Χίμλερ, δεξί χέρι του Χίτλερ και αρχηγός των SS⁵. Η *Ahnenerbe* διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στη διάδοση της ναζιστικής ιδεολογίας μέσω των θεωριών για την Άρια φυλή, αρχαιολογικών εκσκαφών, ανθρωπολογικών ερευνών, εφαρμογών της ευγονικής και ιατρικών πειραμάτων.

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί να αναδείξει τις ποικίλες πτυχές της *Ahnenerbe*, τις δραστηριότητές της και το ιδεολογικό υπόβαθρο που καθοδήγησε τα βασικά της στελέχη. Μέσα από αυτή τη διερεύνηση, αναδεικνύεται η σημασία της κατανόησης της ιστορικής σύνδεσης μεταξύ ιδεολογίας, επιστήμης και κοινωνίας κατά τη ναζιστική περίοδο.

Η έρευνα του θέματος θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντική από ιστορικής πλευράς ειδικά τη σημερινή εποχή διότι κατακλυζόμαστε τόσο από νέες επιστημονικές θεωρίες και επιτεύγματα που μεταμορφώνουν τον κόσμο που γνωρίζουμε όσο και από διάφορες ψευδοεπιστημονικές θεωρίες. Πολλές φορές η διάκριση μεταξύ επιστήμης και ψευδοεπιστήμης κινείται σε λεπτές αποχρώσεις και η ευκολία διάδοσης αναληθών πληροφοριών στη δημόσια σφαίρα κάνει την ανάλυση δυσκολότερη, ιδιαίτερα με τη χρήση των νέων τεχνολογιών και των κοινωνικών δικτύων.

Όπως ο αθλητής ετοιμάζεται για έναν αγώνα μέσω της προπόνησης έτσι και ο νους μπορεί να ετοιμαστεί για τις μελλοντικές προκλήσεις της ανθρωπότητας μέσω της

⁴ Αν και μεταπολεμικά έχει επικρατήσει η λέξη «Ολοκαύτωμα», μετά το 1985 και την ταινία «Shoah» που αναφέρεται στο Ολοκαύτωμα, η εβραϊκή αυτή λέξη (Shoah) τείνει να αντικαταστήσει τον αντίστοιχο ελληνικό όρο. Η λέξη Shoah σημαίνει «συμφορά/καταστροφή» και χρησιμοποιείται ήδη από τη Παλαιά Διαθήκη. Στη παρούσα εργασία θα χρησιμοποιήσουμε και τους δύο όρους μαζί ως «Ολοκαύτωμα/Shoah». Για το θέμα βλ. Γιώργος Κόκκινος, «Το Ολοκαύτωμα», Αθήνα, Gutenberg, 2015, σ. 258-259 και Laurence Rees, «Το Ολοκαύτωμα-μια νέα ιστορία», Αθήνα, Πατάκης, 2021, σ. 497-498.

⁵ Συντομογραφία της λέξης *Schutzstaffel* (Ομάδες/Τμήματα Προστασίας). Τα SS ήταν παραστρατιωτική οργάνωση του Ναζιστικού Κόμματος, υπεύθυνη για την ασφάλεια του καθεστώτος, τη διαχείριση των στρατοπέδων συγκέντρωσης και τη διάπραξη εγκλημάτων πολέμου.

μελέτης των ιστορικών γεγονότων. Η Ahnenerbe, με τις ποικίλες δράσεις της σε όλα τα προαναφερθέντα πεδία, αποτελεί βασικό αντικείμενο έρευνας που αγγίζει φιλοσοφικά, τεχνολογικά, κοινωνιολογικά, πολιτικά και επιστημονικά θέματα, και φέρνει ξανά στην επικαιρότητα την μελέτη της ανόδου και εξάπλωσης του ναζιστικού φαινομένου. Τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης μπορούν να μας φανούν χρήσιμα στην κατανόηση τόσο του παρελθόντος όσο και του τρόπου διαμόρφωσης του μέλλοντος μέσα από το παρόν.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα της Ahnenerbe είναι πολυδιάστατο και δύσκολο να μελετηθεί ολοκληρωτικά. Οι έρευνες που αφορούν το θέμα αυτό είναι περιορισμένες, ενώ τα περισσότερα άρθρα και βιβλία εστιάζουν σε συγκεκριμένες πτυχές, όπως στις αρχαιολογικές δραστηριότητες, στις ιατρικές έρευνες, στα πειράματα ή στις μυστικιστικές θεωρίες που διερεύνησε το σωματείο. Στη παρούσα εργασία επιχειρούμε να αναλύσουμε τις δραστηριότητες της Ahnenerbe μέσα από το γενικότερο πρίσμα του ναζιστικού κόμματος και των ποικίλων οργανισμών πάνω στους οποίους στηρίχθηκε η ναζιστική εξουσία. Παράλληλα σκιαγραφούμε το πρώτα στάδια διαμόρφωσης της Ahnenerbe προπολεμικά και το τρόπο που εξελίσσεται η οργάνωση με την έναρξη του πολέμου μέσα στο διεθνές πλαίσιο.

Η εργασία αρχικά περιέχει μια εκτενή αναφορά στις ρίζες της ναζιστικής ιδεολογίας που επηρέασαν και τις ιδέες της Ahnenerbe αρχίζοντας από το Μεσαίωνα, με επίκεντρο όμως τα μεγάλα ιδεολογικά ρεύματα του 18^{ου} αιώνα. Στη συνέχεια αναλύονται οι ποικίλες δράσεις του σωματείου από τις αρχαιολογικές έρευνες μέχρι τα ιατρικά πειράματα και την συμμετοχή της Ahnenerbe στο Ολοκαύτωμα/Shoah, που παραμένουν σχετικά άγνωστα στο ευρύ κοινό. Παράλληλα γίνεται προσπάθεια να συνδεθούν οι δραστηριότητες του σωματείου με τον τρόπο που διαμορφώνεται ο μεταπολεμικός κόσμος. Στο τελευταίο κεφάλαιο εξετάζεται η επιρροή της Ahnenerbe στην εξέλιξη του Ψυχρού Πολέμου τόσο μέσω της ιδεολογίας της όσο και μέσω βασικών πρωταγωνιστών της που συνδέονται άμεσα με το πώς διαμορφώθηκε ο κόσμος μετά το 1945.

Στη συνέχεια, θα επιχειρήσουμε μια σύντομη κριτική βιβλιογραφική ανασκόπηση του αντικείμενου της μελέτης μας, βασισμένη στην περιγραφή των κεφαλαίων που

προηγήθηκε. Ένα βασικό εγχειρίδιο για τη μελέτη της Ahnenerbe είναι το βιβλίο του Michael Kater, *Das Ahnenerbe der SS, 1935-1945: Ein Beitrag zur Kulturpolitik des Dritten Reiches* (*Η Ahnenerbe των SS, 1935-1945: Μια συμβολή στην πολιτιστική πολιτική του Τρίτου Ράιχ*), το οποίο αποτέλεσε τη διδακτορική του διατριβή στο Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης το 1966. Ο Kater συνέγραψε αυτή την εργασία σε μια περίοδο που πολλοί από τους πρωταγωνιστές της ιστορίας αυτής ήταν ακόμα εν ζωή, και κατάφερε να τους πάρει συνεντεύξεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι το βιβλίο του δεν έχει μεταφραστεί ποτέ στα αγγλικά.

Στο βιβλίο αυτό, ο Kater περιγράφει τη δημιουργία της Ahnenerbe, τη δομή της και τις δραστηριότητές της, χρησιμοποιώντας τόσο τα αρχεία που είχε στη διάθεσή του όσο και την ευκαιρία να γνωρίσει από κοντά κάποια από τα στελέχη της. Οι συνεντεύξεις και η αλληλογραφία που είχε με πρώην μέλη της οργάνωσης του προσέφεραν πολύτιμο υλικό. Ωστόσο, αργότερα δέχθηκε κριτική για την αξιοπιστία των συνεντεύξεων καθώς αυτά τα στελέχη είχαν περάσει τη διαδικασία της αποναζιστικοποίησης και δεν ήθελαν να αποκαλύψουν πληροφορίες που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη θέση τους στη μεταπολεμική Γερμανία.⁶

Ο νεαρός τότε Kater βρέθηκε αντιμέτωπος με τα μυστικά των συνεντευξιαζόμενων και με απειλές για μηνύσεις εάν τα λεγόμενά τους παρεξηγούνταν, καθώς προσπαθούσαν να υποβαθμίσουν τον ρόλο τους στο ναζιστικό καθεστώς. Μερικοί έφτασαν ακόμη και στο σημείο να αντιστρέψουν εντελώς την αλήθεια, ισχυριζόμενοι ότι οι πράξεις τους όχι μόνο δεν ευθυγραμμίζονταν με την ναζιστική ιδεολογία, αλλά αντιτίθεντο σε αυτήν.⁷

Το έργο του Kater έμεινε στο περιθώριο μέχρι το 2006, όταν η Καναδή Heather Pringle έγραψε το βιβλίο *The Master Plan*, το οποίο εστιάζει σχεδόν αποκλειστικά στις δραστηριότητες της Ahnenerbe, ιδιαίτερα στις ερευνητικές αποστολές εντός και εκτός Γερμανίας. Η Pringle αξιοποίησε νέα στοιχεία που είχαν αποκαλυφθεί τις τελευταίες δεκαετίες και δεν ήταν διαθέσιμα στον Kater. Σε αυτό το βιβλίο, ανατρέπει ορισμένα από τα συμπεράσματα του Kater, ειδικά όσον αφορά ορισμένα σχέδια της Ahnenerbe,

⁶ Dirk Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, 2019, σ. 2, άρθρο στο academia.edu. https://www.academia.edu/8613964/The_Ahnenerbe_of_the_SS_1935_1945_A_think_tank_for_Germanic_supremacy

⁷ Horst Junginger, «From Buddha to Adolf Hitler : Walther Wüst and the aryan tradition», *Numen book series studies in the history of religions*, 117, 2008, σ. 107-108.

την πιθανότητα υλοποίησης των οποίων είχε αποκλείσει ο Kater με βάση τα στοιχεία που είχε στη διάθεσή του.⁸

Το 2014, ο Julien Reitzenstein συνέγραψε στα γερμανικά το έργο *Himmlers Forscher: Wehrwissenschaft und Medizinverbrechen im „Ahnenerbe“ der SS* (Οι ερευνητές του Χίμλερ: Στρατιωτική Επιστήμη και ιατρικά εγκλήματα στην Ahnenerbe), εστιάζοντας σε έναν συγκεκριμένο κλάδο της Ahnenerbe, το Στρατιωτικό Ινστιτούτο. Τη σκυτάλη πήρε το 2019 ο Dirk Mahsarski από το Πανεπιστήμιο της Βρέμης, με ένα εκτενές άρθρο με τον τίτλο *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945) {Η Ανενέρμπε των SS (1939-1945)}*. Σε αυτό, παρουσίασε νέα στοιχεία και εμπλούτισε την έρευνα για την Ahnenerbe, εστιάζοντας σε διάφορα θέματα προσφέροντας μια ευρύτερη και βαθύτερη κατανόηση του θέματος.

Εκδόσεις που αφορούν πιο εξειδικευμένα θέματα σχετικά με την Ahnenerbe έχουν κυκλοφορήσει κατά καιρούς. Μεταξύ αυτών είναι το *Doctors under Hitler* (1989) του Michael Kater, μια μελέτη για τους γιατρούς κατά τη ναζιστική περίοδο, το *The Nazi Ancestral Proof* (2007) του Eric Ehrenreich, το οποίο εξετάζει τον ρόλο της ευγονικής, και το *Das Archiv Rechtsaltertümer in der deutschen Landschaft (Το αρχείο των αρχαίων νομικών μνημείων στο γερμανικό τοπίο)* (2021) της Hartmann Constanze, που εστιάζει στα κλοπιμαία από τις κατεχόμενες χώρες υπό την εποπτεία της Ahnenerbe. Επίσης το *Das SS-Ahnenerbe und die Straßburger Schädelammlung – Fritz Bauers letzter Fall (Η SS-Ahnenerbe και η Συλλογή Κρανίων του Στρασβούργου – Η τελευταία υπόθεση του Φριτς Μπάουερ)* (2018) του Julien Reitzenstein, το οποίο αναλύει τη συλλογή κρανίων του πανεπιστημίου του Στρασβούργου. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα ιατρικά εγκλήματα των Ναζί είχαν ήδη τεκμηριωθεί σε βιβλίο το 1949 από τη Γερμανική επιτροπή που παρακολούθησε τις δίκες της Νυρεμβέργης, αλλά αυτή η εργασία παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό αγνοημένη.⁹

Όσον αφορά τις ρίζες της ναζιστικής ιδεολογίας, το θέμα παραμένει ανεξάντλητο. Στην εργασία μας, θα παρουσιάσουμε μια ποικιλία παραγόντων και θα διερευνήσουμε τη σχέση μεταξύ μεταφυσικών ιδεών και της ναζιστικής ιδεολογίας. Πολλά έχουν γραφτεί για αυτό το θέμα, και ένας από τους στόχους μας είναι να διευκρινίσουμε την επιρροή του αποκρυφισμού στις ιδέες των Ναζί και κατά πόσο αυτές επηρέασαν τη δράση της

⁸ Heather Pringle, *The Master Plan*, Λονδίνο, William Collins, 2006, σ. 14-17.

⁹ Silvia Kappeli, «Reawakening Memory: The Nuremberg Congress ‘Medicine and Conscience 50 Years after the Nuremberg Trial of German Doctors’», *Medicine, Conflict and Survival*, 13/3 (1997), σ. 245.

Ahnenerbe. Ένα βασικό εγχειρίδιο είναι το κλασικό *The Occult Roots of Nazism* (1985) του Nicholas Goodrick-Clarke, το οποίο εξετάζει τη σχέση μεταξύ αποκρυφιστικών ιδεών και ναζισμού. Την ίδια θεματική εξετάζει και ο Eric Kurlander το 2017 στο βιβλίο *Hitler's Monsters: A Supernatural History of the Third Reich*.¹⁰ Σχετικά με τις επιβιώσεις του ναζιστικού φαινομένου μετά το 1945 χρήσιμο είναι και το βιβλίο *Black Sun, Aryan cults, Esoteric Nazism and the Politics of Identity* (2002) του N.G. Clarke.

Για τη γερμανική ιστορία της εποχής που εξετάζουμε αντλήσαμε σημαντικά στοιχεία από το έργο των Γιώργου Κόκκινου, Βασίλη Μπογιατζή και Μάρκου Καρασαρίνη *Το πολύχρωμο μωσαϊκό της Γερμανικής ιστορίας*, ενώ για τις όψεις της ναζιστικής μυθολογίας χρήσιμο στάθηκε το βιβλίο του Βαγγέλη Τζούκα *Το φάντασμα του Ναζισμού*. Σχετικά με την ευγονική τα βιβλία του Γέωργιου Κόκκινου *Η ευγονική δυστοπία*¹¹ και το *Άξια και Ανάξια ζωή -Ευγονική, εκφυλισμός, βιοπολιτική: Ο γιατρός στο ρόλο του κοινωνικού θεραπευτή και του εθνικού αναμορφωτή*¹² αποτέλεσαν εξαιρετικά χρήσιμα εργαλεία για τη μελέτη του θέματος.

Όσον αφορά την ελληνική βιβλιογραφία το 2008 κυκλοφόρησε η μελέτη του Γ.Ζ. Ηλιόπουλου για την Ahnenerbe ως αιρετική αρχαιολογία.¹³ Η συγκεκριμένη μονογραφία επικεντρώνεται κυρίως στον μυστικιστικό χαρακτήρα της οργάνωσης (βλ. κεφάλαιο για το Γκράλ και τον Otto Rahn) που όμως δεν έχει άμεση σχέση με τις δράσεις της Ahnenerbe. Επιπρόσθετα υπάρχουν δύο κεφάλαια σχετικά με αρχαιολογικές αποστολές στις Άνδεις και την Ισλανδία οι οποίες, όπως θα αναλύουμε παρακάτω, δεν έγιναν ποτέ υπό την αιγίδα της Ahnenerbe. Τέλος, οι πραγματικές αρχαιολογικές αποστολές και τα ιατρικά πειράματα αναφέρονται ακροθιγώς χωρίς να περιλαμβάνονται σημαντικά στοιχεία για τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται οι δραστηριότητες αυτές με το ευρύτερο πλαίσιο του ναζιστικού καθεστώτος και των εγκλημάτων του.

Παράλληλα η δικτυογραφία που χρησιμοποιήθηκε είναι αποκλειστικά από έγκυρες και αξιόπιστες πηγές είτε μεγάλων ειδησεογραφικών μέσων είτε από τον ευρύτερο ακαδημαϊκό και επιστημονικό χώρο.

¹⁰ Για μια επισκόπηση του θέματος και της βιβλιογραφίας βλέπε την εισαγωγή στο Monica Black και Eric Kurlander, *Revisiting the "Nazi Occult": Histories, realities, legacies*, Boydell & Brewer, 2015, σ. 2-8.

¹¹ Γ. Κόκκινος, *Η ευγονική δυστοπία*, Αθήνα, Θίνες, 2022.

¹² Γ. Κόκκινος, *«Άξια» και «ανάξια» ζωή- ευγονική, εκφυλισμός, βιοπολιτική: ο γιατρός στο ρόλο του κοινωνικού θεραπευτή και του εθνικού αναμορφωτή*, Αθήνα, Ταξιδευτής, 2021.

¹³ Γιώργος Ζ. Ηλιόπουλος, *SS-Ahnenerbe: Η αιρετική αρχαιολογία*, Αθήνα, Αμυντική Γραμμή, 2008.

Η παρούσα εργασία συνδυάζοντας τα νεότερα δεδομένα της ιστοριογραφικής έρευνας (κυρίως της τελευταίας δεκαπενταετίας) καθώς και πορίσματα ερευνών από διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους δίνει έμφαση στις ιδεολογικές-επιστημονικές και πολιτικές προϋποθέσεις/καταβολές ίδρυσης της *Ahnenerbe*. Παράλληλα, τονίζεται η συνύπαρξη και συμπόρευσή της με το εθνικοσοσιαλιστικό κίνημα και καθεστώς πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αλλά και κατά τη διάρκειά του, ενώ επιχειρεί να παρακολουθήσει το αποτύπωμα και επιβιώσεις των ιδεών και των δράσεων της στο ψυχροπολεμικό σκηνικό της μεταπολεμικής περιόδου.

Τέλος, η εργασία περιλαμβάνει και πρωτογενή έρευνα, καθώς εντοπίσαμε σε γερμανικό μουσείο το βιβλίο «*Ahnenerbe*», το οποίο ο Χίμλερ είχε δωρίσει στον Χίτλερ για τα γενέθλιά του το 1939. Εικόνες από το βιβλίο συμπεριλήφθηκαν στο παράρτημα της εργασίας.

2. ΡΙΖΕΣ ΤΗΣ NAZISTΙΚΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ

2.1 Γερμανική ιδιομορφία (*Sonderweg*)

Ένα από τα κεντρικά ερωτήματα της μεταπολεμικής ιστοριογραφίας ήταν αν η ναζιστική ιδεολογία και το Ολοκαύτωμα/Shoah οφείλονταν σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της γερμανικής κοινωνίας ή επρόκειτο για γενικότερα φαινόμενα.¹⁴ Το ζήτημα της λεγόμενης γερμανικής ιδιομορφίας αποτέλεσε αντικείμενο έντονων αντιπαραθέσεων. Κάποιοι, κυρίως Γερμανοί ιστορικοί, απέδιδαν την ευθύνη αποκλειστικά στον Χίτλερ, ενώ άλλοι αναζητούσαν τις ρίζες της ιδιομορφίας στον γερμανικό πολιτισμό, από την εποχή του Λούθηρου ή ακόμη και πιο πριν από τον Μεσαίωνα.¹⁵ Η μεσαιωνική αυτή ιδιομορφία εντοπίζεται, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι το 75% των διώξεων για μαγεία έλαβαν χώρα στον γερμανόφωνο χώρο της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.¹⁶ Επιπλέον, η Γερμανία υπήρξε η γενέτειρα των Ροδόσταυρων, του Τάγματος των Ιλλουμινάτι στο Ίνγκολσταντ, όπου έζησε και ο Χίμλερ για κάποια χρόνια, καθώς και της Ανθρωποσοφικής Εταιρείας του Rudolf

¹⁴ Για μια αναλυτική παρουσίαση του θέματος βλέπε Βασίλης Μπογιατζής, «Μελετώντας το απόλυτο κακό: Μια επισκόπηση της ιστοριογραφίας του ναζισμού από τις πρώτες ερμηνείες ως τη new consensus και τη συνθετική προσέγγιση του Roger Griffin», στο Άγγελος Παληκίδης (επιμ.), *Κριτικές προσεγγίσεις του ναζιστικού φαινομένου: Από την ιστοριογραφία και την πολιτική θεωρία στη σχολική ιστορική μάθηση*, Επίκεντρο, 2013.

¹⁵ Ian Kershaw, *Η ναζιστική δικτατορία*, Αθήνα, Πατάκης, 2021, σ. 26, 72-73.

¹⁶ Ανδρονίκη Διαλέτη, *Η μαγεία στην Ευρώπη, 15ος-18ος αι*, Αθήνα, Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, 2023, σ. 28.

Steiner. Οι οργανώσεις αυτές εντάσσονται στον ευρύτερο κύκλο των μυστικιστικών εταιρειών του εσωτερισμού.¹⁷ Οι εταιρείες αυτές αντλούν έμπνευση από τα κινήματα των νεοπλατωνιστών προσπαθώντας να συνθέσουν ιδέες από τη φιλοσοφία και θρησκευτικά κείμενα όπως η Καμπάλα, παρά τον αντισημιτισμό που αποτελούσε ειδοποιό τους γνώρισμα.

Χωρίς να παραγνωρίζονται οι παράγοντες που συνέβαλαν στην άνοδο του ναζισμού μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οι ιστορικοί συνέκριναν τη Γερμανία με άλλες δυτικές χώρες για να εντοπίσουν ιδιαιτερότητες που θα εξηγούσαν τα βαθύτερα αίτια αυτής της ριζοσπαστικής μορφής φασισμού.¹⁸ Στην παρούσα εργασία θα αναλυθούν ορισμένα από αυτά τα χαρακτηριστικά, εστιάζοντας κυρίως σε παράγοντες που επηρέασαν την ιδεολογία της *Ahnenerbe*.

Ωστόσο, υπήρξαν και ισχυρισμοί κατά της λεγόμενης γερμανικής ιδιαιτερότητας, επιχειρηματολογώντας ότι δεν υπάρχει απόλυτο μέτρο σύγκρισης με άλλα δυτικά κράτη, ώστε να καθοριστεί μια *παρέκκλιση*. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η αστική τάξη της Γερμανίας δεν διέφερε σημαντικά από αυτήν άλλων χωρών κατά τον 19ο αιώνα. Αντίθετα, δίνεται έμφαση στη γεωγραφική θέση της Γερμανίας στο κέντρο της Ευρώπης, η οποία διατάραξε τις διεθνείς ισορροπίες, συμβάλλοντας στην πρόκληση πολέμου.¹⁹

Ένα από τα χαρακτηριστικά που συζητήθηκαν ευρέως σχετικά με τη γερμανική ιδιαιτερότητα είναι ο χαρακτήρας του κράτους και της γραφειοκρατίας της Γερμανίας. Αν και αυτές οι δομές απέφεραν επιτυχίες και ενέπνευσαν θαυμασμό, ταυτόχρονα περιόρισαν τις αστικές ατομικές ελευθερίες συγκριτικά με άλλες χώρες. Αυτό το στοιχείο θεωρείται από πολλούς ως εξήγηση για την αποδοχή της κρατικής πολιτικής από τους πολίτες την περίοδο που εξετάζουμε.²⁰ Η συζήτηση αυτή έχει προκαλέσει έντονες διαμάχες από τη δεκαετία του 1960 και έπειτα, ιδιαίτερα μετά από άρθρο του Ernst Nolte στο οποίο αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στην επίσκεψη του Αμερικανού Προέδρου Ρόναλντ Ρίγκαν σε γερμανικό νεκροταφείο όπου ήταν θαμμένοι και άνδρες των SS.²¹ Το ζήτημα που αναδείχθηκε είναι αν τα SS θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως

¹⁷ Πίτερ Λεβέντα, *Ναζί και αποκρυφισμός*, Αθήνα, Κέδρος, 2005, σ. 106.

¹⁸ Jürgen Kocka, «German history before Hitler: The debate about the German *sonderweg*» *Journal of Contemporary History*, 23, Ιανουάριος, 1988, σ. 4.

¹⁹ Στο ίδιο, 8-9.

²⁰ Στο ίδιο, 13.

²¹ Αλέξανδρος-Ανδρέας Κύρτης, «Ιστορία και ιδεολογία στη Γερμανία», *Τα Ιστορικά*, Δεκέμβριος 1987, σ. 211-212.

ένας κανονικός στρατός ή αν αποτελούσαν μια μοναδική περίπτωση στην ιστορία, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, λόγω της δράσης τους και της ηγεσίας τους υπό τον Χάινριχ Χίμλερ, ιδρυτή της Ahnenerbe.

Βασικό επιχείρημα του Ernst Nolte ήταν ότι τα αίτια για την εσωτερική κατάσταση στη Γερμανία προήλθαν από εξωγενείς παράγοντες, κυρίως από τις διεθνείς σχέσεις. Στο πλαίσιο αυτό, όταν η συζήτηση αφορά το Εβραϊκό ζήτημα, ο Nolte απέδωσε την ευθύνη κυρίως στην προσωπικότητα του Χίτλερ. Ωστόσο, αυτή η προσέγγιση δεν καταφέρνει να εξηγήσει επαρκώς τον διάχυτο ρατσισμό που επικρατούσε σε ευρέα στρώματα του γερμανικού πληθυσμού.²² Το κενό αυτό προσπάθησε να καλύψει, εν μέρει, ο Νόρμπερτ Ελίας, υποστηρίζοντας ότι η καθυστερημένη ενοποίηση της Γερμανίας δημιούργησε έντονες πιέσεις στους Γερμανούς, οι οποίες οδήγησαν σε μια βίαιη και απολυταρχική προσπάθεια αποκατάστασης του εθνικού τους μεγαλείου. Σύμφωνα με τον Ελίας, ο σκοπός αυτός – η ανάδειξη του έθνους *über alles* – υπερίσχυσε κάθε έννοιας ατομικών δικαιωμάτων. Η έμφαση στην πειθαρχία και η ιεροποίηση της ιδέας του έθνους αποτέλεσαν βασικά στοιχεία που έθεσαν τα θεμέλια για την επερχόμενη καταστροφή.²³

2.2 Σύγκριση με άλλες χώρες

Προτού αναλύσουμε τις αιτίες που οδήγησαν στις ακραίες θέσεις των Ναζί και της Ahnenerbe, είναι σημαντικό να συγκρίνουμε την κατάσταση με άλλες χώρες.²⁴ Η ευγονική, για παράδειγμα, που θα εξετάσουμε αναλυτικά αργότερα, χρονολογείται από τη Βικτωριανή εποχή και υιοθετήθηκε από επιστήμονες και ιδεολόγους στη Βρετανία και τις ΗΠΑ, προτού μετατραπεί σε εργαλείο εξόντωσης στη ναζιστική Γερμανία. Στον Ιρλανδικό λιμό του 1849, οι Άγγλοι απέδωσαν την ευθύνη στην καθολική «οκνηρία» των Ιρλανδών αντί στον μύκητα που κατέστρεψε τη σοδειά πατάτας.²⁵ Ωστόσο, στη Βρετανική Αυτοκρατορία, η έννοια του έθνους βασιζόταν στην αγγλοσαξονική φυλή,

²² Στο ίδιο, 215-216.

²³ Γιώργος Κόκκινος, «Γερμανία: Είσοδος στη νεωτερικότητα και εθνική ενοποίηση», *Το πολύχρωμο μωσαϊκό της Γερμανικής ιστορίας*, Τρίκαλα, Επέκεινα, 2016, σ. 19-21.

²⁴ Για την έννοια της σύγκρισης στις κοινωνικές επιστήμες βλ. Γιώργος Κόκκινος, «Προϋποθέσεις και περιθώρια για τη συγκριτική ανάλυση μεταξύ γενοκτονιών και Ολοκαυτώματος», *Το πολύχρωμο μωσαϊκό της Γερμανικής ιστορίας*, Τρίκαλα, Επέκεινα, 2016, σ. 289.

²⁵ Martin Davis, *Μηχανές της λογικής*, Αθήνα, Εκκρεμές, 2007, σ. 63.

η οποία ερμηνευόταν περισσότερο με όρους κουλτούρας παρά βιολογικής καταγωγής.²⁶

Το Εβραϊκό Ζήτημα²⁷, που θα εξεταστεί αναλυτικά παρακάτω, απασχολούσε πολλές χώρες, όπως την Γαλλία, όπου η υπόθεση Ντρέφους συγκλόνισε την κοινωνία, τροφοδοτώντας τον φόβο για την εβραϊκή επιρροή στο κράτος.²⁸ Όπως αναφέρει ο Richard Wolin, οι Γάλλοι διανοούμενοι συχνά έλκονταν από μια επανάσταση από τα δεξιά, ενώ το 1936 στον δημόσιο λόγο κυριαρχούσαν συνθήματα όπως *καλύτερα Χίτλερ παρά Μπλουμ*.²⁹

Στην Αμερική, ο ρατσισμός ήταν έντονος, με την Κου Κλουξ Κλαν, ιδρυμένη από βετεράνους των Νοτίων τη δεκαετία του 1860, να δολοφονεί Αφροαμερικανούς απελεύθερους. Παράλληλα, το φυλετικό ζήτημα επεκτεινόταν και στους ιθαγενείς, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1904 στο Σεντ Λούις, όπου οι *Ανθρωπολογικές Ημέρες* συνέκριναν τις επιδόσεις ιθαγενών με αυτές των «πολιτισμένων» λευκών, γεγονός βαθιά επηρεασμένο από τον Δυτικό ιμπεριαλισμό και τις ακραίες εκφάνσεις του καπιταλισμού (εικ.1).³⁰ Ακόμα και το 1936 ο αφροαμερικανός ολυμπιονίκης Τζέσε Όουενς θα κριτικάρει τον Ρούσβελτ για τη συμπεριφορά του απέναντί του, σε αντίθεση με τα κολακευτικά σχόλια που θα κάνει για τον Χίτλερ.³¹ Οι 18 Αφροαμερικανοί που κέρδισαν μετάλλια το 1936 δεν προσκλήθηκαν στην τελετή υποδοχής των Ολυμπιονικών στον Λευκό Οίκο, κάτι που επανορθώθηκε μόλις το 2016 υπό τον πρόεδρο Μπάρακ Ομπάμα.³²

Οι παραπάνω αναφορές προσφέρουν μια ενδεικτική αποτύπωση του πολιτισμικού πλαισίου στο οποίο εντάχθηκε ο γερμανικός παράγοντας. Φαινόμενα όπως ο ρατσισμός, το εβραϊκό ζήτημα και η ευγονική ακολούθησαν διαφορετικές εξελίξεις σε κάθε χώρα, ενώ στη Γερμανία κορυφώθηκαν μέσα από τη δράση της *Ahnenerbe* και το

²⁶ Duncan Bell, «The Victorian idea of a global state», *Victorian visions of global order*, Duncan Bell (επιμ), Ν.Υόρκη, Cambridge University Press, 2007, σ. 173.

²⁷ Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται για την περιγραφή της συζήτησης που διεξάχθηκε στην Ευρώπη, ιδιαίτερα τον 19ο και 20ό αιώνα, γύρω από τη θέση και τα δικαιώματα των Εβραίων στις ευρωπαϊκές κοινωνίες.

²⁸ Fabian Fisher, «Και όμως γυρίζει...», Αθήνα, Κονιδάρη, 2007, σ. 66.

²⁹ Richard Wolin, *Η γοητεία του ανορθολογισμού*, Αθήνα, Πόλις, 2007, σ. 41, 54.

³⁰ Susan Brownell, «Testing racial strength and endurance at the 1904 Louisiana purchase exposition, *The 1904 anthropology days and Olympic Games*, Nebraska, University of Nebraska, 2008, σ. 17, 50-51.

³¹ David Clay Large, *Nazi games: The Olympics of 1936*, Ν.Υόρκη, W.W. Norton, 2007, σ. 233.

³² «Was Jesse Owens Snubbed by Adolf Hitler at the Berlin Olympics?», <https://www.britannica.com/story/was-jesse-owens-snubbed-by-adolf-hitler-at-the-berlin-olympics>. (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 22/11/2024).

Ολοκαύτωμα/Shoah. Στη συνέχεια, θα αναλύσουμε τα βασικά στοιχεία που διαμόρφωσαν το γερμανικό πολιτισμικό υπόβαθρο και καθόρισαν την ιστορική του πορεία στις αρχές του 20ού αιώνα.

2.3 Διαφωτισμός - γερμανικός ρομαντισμός

Η Πνευματική Επανάσταση του 17ου αιώνα, με πρωταγωνιστές τους Βάκωνα, Καρτέσιο, Λοκ και Νεύτωνα, έθεσε τα θεμέλια για τον Διαφωτισμό έναν αιώνα αργότερα, με σημαντικότερο εκπρόσωπο τον Βολτέρο.³³ Ο Διαφωτισμός προώθησε την κοινωνική μεταρρύθμιση, αναβαθμίζοντας τον ρόλο του ανθρωπισμού και της επιστήμης.³⁴ Παράλληλα, στη Γαλλία και τη Βρετανία έλαβαν χώρα δύο επαναστάσεις που καθόρισαν την παγκόσμια ιστορία: η Γαλλική Επανάσταση του 1789 και η Βιομηχανική Επανάσταση στη Βρετανία στα τέλη του 18ου αιώνα. Αυτές ενίσχυσαν την εθνική ταυτότητα των δύο χωρών και αποτέλεσαν πρότυπα για άλλα έθνη.³⁵

Παρόλο που ο Διαφωτισμός βασιζόταν στην ορθολογικότητα, δεν αγνοούσε το συναίσθημα, καθώς επιδίωκε να επιτύχει μια ισορροπία μεταξύ των δύο, όπως φαίνεται τόσο στα έργα του Ρουσσώ όσο και στα μυθιστορήματα της Τζέιν Όστεν με χαρακτηριστικότερο το *Λογική και Ευαισθησία*.³⁶ Ως συνέχεια του Διαφωτισμού, αλλά και ως κριτική στον ακραίο ορθολογισμό, αναδύθηκε το κίνημα του Ρομαντισμού το οποίο πήρε διαφορετικές μορφές και νοήματα, ανάλογα με τη χώρα όπου αναπτύχθηκε.³⁷

Στη Γερμανία, το κίνημα *Sturm und Drang* (Θύελλα και Ορμή), με πρωτοπόρο τον Γκάιτε, αποτέλεσε προάγγελο του Ρομαντισμού. Χαρακτηριζόταν από έντονα συναισθήματα³⁸, εθνικισμό, θαυμασμό για τη φύση και πίστη στο πνεύμα.³⁹ Παράλληλα, μια άλλη ομάδα Γερμανών ρομαντικών, με κέντρο τη Χαϊδελβέργη, στράφηκε κατά των ιδεών της Γαλλικής Επανάστασης. Με την εξάπλωση του Ναπολέοντα και τη γαλλική κατοχή στον γερμανόφωνο χώρο, οι Γερμανοί ως

³³ Edward Burns, *Ευρωπαϊκή ιστορία ο Δυτικός πολιτισμός*, Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο, 2006, σ. 342, 359-360.

³⁴ Στο ίδιο, 367.

³⁵ Στο ίδιο, 395.

³⁶ Duncan Heath και Judy Boreham, *Ρομαντισμός*, Αθήνα, ΔΟΛ -ειδική έκδοση για την εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, 2011, σ. 10.

³⁷ Michael Ferber, *Romanticism*, Ν.Υόρκη, Oxford University Press, 2010, σ. 21.

³⁸ Στο ίδιο, 34.

³⁹ D. Heath και J.Boreham, *Ρομαντισμός*, ό.π., σ. 37.

αντίδραση στράφηκαν ιδεολογικά προς το μεσαιωνικό τους παρελθόν.⁴⁰ Το γεγονός ότι ο γερμανικός χώρος ήταν διασπασμένος σε πολλά μικρά κρατίδια ενίσχυσε το ρεύμα αυτό καθώς δεν υπήρχε ένα εθνικό κέντρο για να λειτουργήσει ως πυρήνας αντίστασης προς αυτή τη κατεύθυνση.

Ο Michael Löwy περιγράφει αυτό το ρεύμα ως *ρομαντικό αντικαπιταλισμό*, υπογραμμίζοντας τη διάκριση μεταξύ πολιτισμού (*civilization*)—που περιλαμβάνει στοιχεία της Γαλλικής και Βιομηχανικής επανάστασης, όπως η οικονομική, τεχνολογική και υλική πρόοδος—και κουλτούρας (*culture*), που επικεντρώνεται σε αξίες όπως η ηθική, οι αισθήσεις, η πολιτιστική παράδοση και ο εσωτερικός κόσμος του ανθρώπου.⁴¹ Μια σύγχρονη εκδοχή, θα ισχυριζόμαστε υπό όρους, της διαμάχης μεταξύ Πλάτωνα και Αριστοτέλη.⁴²

Απέναντι στις ιδέες του Διαφωτισμού, αναδύθηκε μια φανταστική οργανική κοινότητα του γερμανικού έθνους, όπως την περιγράφει ο Ferdinand Tönnies, με μια ασαφή σωτηριολογική αποστολή του γερμανικού πνεύματος. Η λαϊκή κουλτούρα και ο παραδοσιακός τρόπος ζωής προτάθηκαν ως αντίβαρο στη νεωτερικότητα, ενώ η κουλτούρα απέκτησε βιολογική διάσταση και ιερότητα.⁴³

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το έργο των αδελφών Γκριμμ, οι οποίοι συνέλεξαν λαϊκά παραμύθια και μέσω της μελέτης της γλώσσας, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα παραμύθια όλων των χωρών, λόγω κοινών στοιχείων, προέρχονται από μια κοινή πηγή. Η αξία τους θεωρήθηκε μεγάλη, καθώς περιέχουν κρυφά νοήματα που χάθηκαν με τον χρόνο, ενώ η υποτιθέμενη πηγή τους συνδέθηκε με τους Αρίους στους οποίους ανήκαν οι Γερμανοί, σύμφωνα με τις εθνικιστικές ιδέες της εποχής.⁴⁴

Ο Τόμας Μαν, ο κορυφαίος Γερμανός λογοτέχνης του 20ού αιώνα, θα καταδικάσει και αυτός με τη σειρά του τον αστικό πολιτισμό. Στα έργα του *Μαγικό Βουνό* και *Ντόκτορ Φάουστους* θα περιγράψει τη διαπάλη μεταξύ του λογικού και του φαντασιακού στοιχείου στον άνθρωπο, ενώ στο έργο του *Οι Στοχασμοί ενός Απολιτικού* αναδεικνύει τη γερμανική κουλτούρα ως πηγή κάθε αληθινής τέχνης, ανώτερης από την αγγλογαλλική κοσμοαντίληψη.⁴⁵ Παρόμοια γραμμή ακολουθεί και ο Oswald Spengler,

⁴⁰ M. Ferber, *Romanticism*, ό.π., σ. 100.

⁴¹ Γ. Κόκκινος, «Γερμανία: Είσοδος στη νεωτερικότητα και εθνική ενοποίηση», ό.π., σ. 14, 54.

⁴² Για μια περιεκτική ανάλυση του θέματος με ιστορικές αναφορές στον Μεσαίωνα βλέπε και Norbert Elias, *Η εξέλιξη του πολιτισμού*, Α Τόμος, Εκδόσεις Νεφέλη, σ. 71-135.

⁴³ Γ. Κόκκινος, «Γερμανία: Είσοδος στη νεωτερικότητα και εθνική ενοποίηση», ό.π., σ. 62-63.

⁴⁴ Jacob και Wilhelm Grimm, *Τα παραμύθια των αδελφών Γκριμμ*, Αθήνα, Άγρα, 1994, σ. 11.

⁴⁵ Γ. Κόκκινος, «Γερμανία: Είσοδος στη νεωτερικότητα και εθνική ενοποίηση», ό.π., σ. 83, 90-91.

ο οποίος, με το έργο του *Η παρακμή της Δύσης*, εξυψώνει την κουλτούρα, αποδοκιμάζοντας τη δημοκρατία και προειδοποιώντας για την παρακμή της λευκής φυλής.⁴⁶

Αυτό που ο Michael Löwy αποκάλεσε *ρομαντικό αντικαπιταλισμό* και ο Thomas Mann *τεχνολογικό ρομαντισμό*, περιγράφηκε από τον Jeffrey Herf ως *αντιδραστικός μοντερνισμός*. Ο Herf ανέλυσε το πώς η γερμανική ελίτ υιοθέτησε τις νέες τεχνολογίες καθιστώντας τη Γερμανία στην αιχμή των εξελίξεων της οικονομίας, παραλαμβάνοντας τη σκυτάλη της βιομηχανικής επανάστασης από τη Βρετανία.⁴⁷ Το πνεύμα αυτό εκφράστηκε χαρακτηριστικά με τη δήλωση του Γκαίμπελς κατά την άνοδο των Ναζί στην εξουσία: *Το έτος 1789 διαγράφεται στο εξής από την ιστορία*.⁴⁸

Παρόλα αυτά, την ιδέα ότι η κοινωνία ήταν κάποτε μια οργανική ολότητα και ότι θα μπορούσε να συμβεί ξανά αυτό στο μέλλον, την συμερίζονταν και αρκετοί διαφωτιστές. Ωστόσο, οι Ναζί πίστευαν ότι αυτή η ολότητα είχε διαφθαρεί από τις ξένες μειονότητες, και για την αποκατάσταση της αρμονίας, η γερμανική κοινωνία (Volk) έπρεπε να «αποκαθαρθεί».⁴⁹

2.4 Völkisch

Ο όρος *völkisch*⁵⁰ προτάθηκε αρχικά από τον Hermann von Pfister-Schwaighusen στα τέλη του 19ου αιώνα, ως μια μεταφορά του όρου *national*, και εξαπλώθηκε γρήγορα στους εθνικιστικούς κύκλους της Αυστρίας. Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ενέπνευσε διάφορα υβριδικά πολιτικά κινήματα και αποτέλεσε τον χαρακτηριστικό όρο που περιέγραφε τον εθνικοσοσιαλισμό στα μάτια των Γερμανών μετά το 1933.⁵¹ Αν και η έννοια του *völkisch* είχε πολλές μεταφράσεις, υπήρχαν κάποια βασικά χαρακτηριστικά που την καθόριζαν, όπως ο εθνικισμός, ο φανατικός ακτιβισμός, τα στοιχεία του φασισμού, αλλά και ιδιαιτερότητες όπως ο αντιμοντερνισμός, ο αντισημιτισμός και ο κοινωνικός δαρβινισμός.⁵²

⁴⁶ Zeev Sternhell, *Ο Αντι-Διαφωτισμός*, Αθήνα, Πόλις, 2009, σ. 426.

⁴⁷ Γιώργος Κόκκινος, «Κουλτούρα και ιστορία», *MNHMΩN*, 1996, σ. 161.

⁴⁸ R Wollin, *Η γοητεία του ανορθολογισμού*, ό.π., σ. 30.

⁴⁹ John Gray, *Μάυρη λειτουργία*. Αθήνα, Οκτώ, 2007, σ. 74.

⁵⁰ Ο όρος «völkisch» μπορεί να αποδοθεί ως «εθνικιστικός» ή «λαϊκιστικός».

⁵¹ Uwe Puschner, «The notion völkisch and nordic: A conceptual approximation», *Nordic ideology between religion and scholarship*, Peter Lang, 2013, σ. 21-23.

⁵² Bernard Mees, *The science of swastika*, Budapest, CEU Press, 2008, σ. 15-16.

Το κίνημα *völkisch* περιλάμβανε και σύγχρονες πτυχές, όπως ο αντικαπιταλισμός, ο οποίος στρεφόταν κυρίως κατά των Εβραίων, οι οποίοι θεωρούνταν κατεξοχήν εκπρόσωποι του καπιταλισμού, αλλά και γενικότερα φορείς των νεωτερικών αποσυνθετικών της οργανικής κοινότητας ιδεών. Αυτός ο ιδεολογικός λόγος είχε ιδιαίτερη απήχηση στα κατώτερα στρώματα της μεσαίας τάξης, αν και παρέμενε μειοψηφικός μέχρι τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ήττα και ο αγώνας για επιβίωση ενίσχυσαν τα *volk* κινήματα, με ένα από τα 73 που υπήρχαν στη Γερμανία να είναι και το Εργατικό Κόμμα, στο οποίο εντάχθηκε και ο Χίτλερ.⁵³ Ο «πατέρας» της γεωπολιτικής και εθνικιστής Karl Haushofer, το 1914, έλεγε στα παιδιά του ότι το *volk* είναι ο μεγαλύτερος θησαυρός του ανθρώπου, για τον οποίο αξίζει να θυσιαστεί, καθώς η θυσία αυτή αντιπροσωπεύει το νόημα της ζωής.⁵⁴

2.5 Nordic

Μια από τις μετεξελίξεις του ακραίου εθνικιστικού κινήματος *völkisch* ήταν η ιδεολογία Nordic⁵⁵, του οποίου «νονός» υπήρξε ο φιλόλογος Hans Gunther. Αυτός έγραψε ένα βιβλίο για τις φυλές της Γερμανίας, το οποίο εκδόθηκε από τον εθνικιστή εκδότη Julius Lehmann.⁵⁶ Χρησιμοποιώντας μεθόδους όπως την ανάλυση προσώπων σε περσικά γλυπτά, την επιθανάτια μάσκα του Φρειδερίκου του Μεγάλου, τις φωτογραφίες ευρωπαίων πολιτών και εθνολογικές μελέτες, ο Gunther κατέταξε τις φυλές της Ευρώπης σε πέντε κατηγορίες, με τη βόρεια nordic φυλή να κατατάσσεται στην κορυφή. Τα βιβλία του έγιναν πολύ δημοφιλή, καθώς εθνικιστικοί κύκλοι ταύτιζαν τους nordic με τους Αρίους.⁵⁷

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της Nordic ιδεολογίας έπαιξε ο εθνικός συνθέτης της Γερμανίας, Ρίχαρντ Βάγκνερ, και ιδιαίτερα η όπερά του *Το Δαχτυλίδι των Νιμπελούνγκεν*, η οποία αντλούσε στοιχεία από τη Σκανδιναβική μυθολογία. Ο Χίτλερ ήταν έντονα επηρεασμένος από τον Βάγκνερ και τον θεωρούσε πηγή έμπνευσης για

⁵³ Ian Kershaw, *Hitler: Hubris 1889-1936*, Λονδίνο, Penguin, 1998, σ. 138-139.

⁵⁴ Holger Herwig, *The Demon of Geopolitics*, Lanham, Rowman & Littlefield, 2016, σ. 55.

⁵⁵ Με τον όρο «Nordic» ονομάζουμε το κλάδο της άριας φυλής που τοποθετείται κυρίως στη βόρεια Ευρώπη, σύμφωνα με την ινδοευρωπαϊκή θεωρία που θα εξετάσουμε παρακάτω. Στα ελληνικά ο όρος αποδίδεται ως «νορδική φυλή» ή απλά «άρια φυλή».

⁵⁶ B. Mees, *The science of swastika*, ό.π., σ. 24.

⁵⁷ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 36-38.

την κατανόηση του πεπρωμένου του, που ήταν να ηγηθεί ενός νέου γερμανικού Ράιχ.⁵⁸ Ο Νίτσε, από την άλλη, ασκούσε κριτική στον Βάγκνερ και προφητικά είχε προβλέψει ότι ...*μπορεί η τρέχουσα κατάσταση στην Ευρώπη να βοηθά μια τέχνη σαν αυτή του Βάγκνερ να αποκτά δόξα, χωρίς όμως να εγγυάται ότι θα έχει μέλλον. Οι ίδιοι οι Γερμανοί δεν έχουν μέλλον....*⁵⁹

2.6 Κοινωνικός δαρβινισμός και ευγονική

Ο κοινωνικός δαρβινισμός και η ευγονική, με τις ποικίλες στρεβλώσεις και τις ρατσιστικές τους προεκτάσεις, αποτέλεσαν βασικά ιδεολογικά θεμέλια για την *Ahnenerbe*. Η μελέτη των δύο αυτών παραγόντων θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα το πλαίσιο μέσα στο οποίο έδρασε η οργάνωση και τις προσπάθειες που έκανε για να αποδείξει την ανωτερότητα της Άριας φυλής.

Το 1859 αποτέλεσε σημαντικό έτος για τη Δύση, καθώς ο Δαρβίνος δημοσίευσε το εμβληματικό του έργο *Η καταγωγή των ειδών*, το οποίο ανέτρεψε τις επικρατούσες αντιλήψεις για τη φύση και την προέλευση των ζωντανών οργανισμών. Η θεωρία του απέκλεισε την ιδέα της ατομικής δημιουργίας των ειδών, τοποθετώντας τον άνθρωπο δίπλα στα άλλα έμβια όντα και εισάγοντας την έννοια του *αγώνα για επιβίωση*.⁶⁰ Μέσω αυτής της θεωρίας διαπιστώθηκε ότι τα είδη εξελίσσονται αργά και σταδιακά μέσω της γεωγραφικής ειδογένεσης, της εξέλιξης δηλαδή αρχικά ίδιων οργανισμών σε διαφορετικούς οργανισμούς, μέσω της γεωγραφικής απομόνωσης κατά τη διάρκεια μεγάλων χρονικών διαστημάτων. Ο μηχανισμός μέσω του οποίου συμβαίνει αυτή η διαδικασία είναι η *φυσική επιλογή*. Πρόκειται για μια διεργασία κατά την οποία, με την πάροδο του χρόνου, αυξάνεται η συχνότητα των γονιδίων που οδηγούν σε καλύτερες προσαρμογές στο περιβάλλον, επιτρέποντας στους οργανισμούς που τα φέρουν να επιβιώσουν και να αναπαραχθούν πιο αποτελεσματικά.⁶¹

Οι βιολόγοι υποστηρίζουν ότι οι αλλαγές στην εξέλιξη είναι τυχαίες, ενώ η θέληση για επιβίωση είναι ο κινητήριος παράγοντας.⁶² Αυτή η θέληση είναι τόσο ισχυρή που

⁵⁸ «Richard Wagner», <https://holocaustmusic.org/politics-and-propaganda/third-reich/wagner-richard/> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 27/11/2024)

⁵⁹ Friedrich Nietzsche, *Η περίπτωση Βάγκνερ-Νίτσε εναντίον Βάγκνερ*, Θεσσαλονίκη, Εκδοτική Θεσ/κης, χ.χ., σ. 86.

⁶⁰ Ernst Mayr, *Ο Δαρβίνος και η γένεση της σύγχρονης εξελικτικής σκέψης*, Αθήνα, Σύνταγμα, 2001, σ. 17-18, 44.

⁶¹ Jerry Coyne, *Η εξέλιξη είναι γεγονός*, Αθήνα, Liberal books, 2015, σ. 166.

⁶² Στο ίδιο, 169.

συχνά παρασιτικά όντα εισβάλλουν σε έναν ξενιστή και τον ελέγχουν πλήρως, ώστε να μεταβιβάσουν τα δικά τους γονίδια. Αν αυτή τη διαδικασία τη μεταφέρουμε στην κοινωνιολογία, τότε συναντάμε την έννοια του κοινωνικού δαρβινισμού, ο οποίος εκφράζεται μέσα από την πάλη των φυλών, των εθνών και των ατόμων για επιβίωση και κυριαρχία. Σε αυτό το πλαίσιο, έθνη, όπως το εβραϊκό, μπορεί να θεωρηθούν ως παράσιτα που εκμεταλλεύονται το κοινωνικό σώμα το οποίο παίρνει το ρόλο του ξενιστή.⁶³

Ο όρος κοινωνικός δαρβινισμός εισήχθη από τον φιλόσοφο και βιολόγο Herbert Spencer, ο οποίος υποστήριξε ότι η παρουσία των φτωχών και αδύναμων στην κοινωνία είναι φυσικό αποτέλεσμα του φαινομένου της *επιβίωσης του καλύτερου*. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, κάθε προσπάθεια για βοήθεια αυτών των ανθρώπων θεωρείται άσκοπη και αντίθετη προς την κοινωνική πρόοδο.⁶⁴ Από την άλλη πλευρά, ο Thomas Huxley πίστευε ότι ο σοσιαλισμός αποτελεί αποτέλεσμα της *φυσικής επιλογής*, παραλληλίζοντάς τον με τις κοινωνίες που έχουν δημιουργήσει τα έντομα, όπως οι μέλισσες και τα μυρμήγκια.⁶⁵ Παράλληλα, η γνωστή Βρετανίδα φεμινίστρια Annie Besant, μέλος της *Θεοσοφικής Εταιρείας*, για την οποία θα μιλήσουμε αναλυτικότερα σε επόμενο κεφάλαιο, υποστήριξε ότι είναι σοσιαλίστρια ακριβώς επειδή πίστευε στη θεωρία της εξέλιξης.⁶⁶

Από αυτές τις εξελίξεις, έγινε εύκολο να αναδυθεί η ιδέα της παρέμβασης στην ανθρώπινη εξέλιξη μέσω οργανωμένων σχεδίων αναπαραγωγής συγκεκριμένων ανθρώπων και φυλών. Καθόλου τυχαίο δεν είναι ότι ο πρώτος που προώθησε την ιδέα της ευγονικής ήταν ο Francis Galton, ξάδερφος του Δαρβίνου, επηρεάζοντας τη βρετανική κοινωνιολογική σκέψη.⁶⁷ Ο Galton ήταν αυτός που εισήγαγε τον διαχωρισμό της ευγονικής σε θετική και αρνητική. Η θετική ευγονική χρησιμοποιούνταν ως εργαλείο για την ενδυνάμωση χαρακτηριστικών που θεωρούνταν ιδανικά για μια κοινωνία, ενώ η αρνητική ευγονική επιδίωκε την αναστολή της διάδοσης χαρακτηριστικών που θεωρούνταν επιζήμια ή κατακριτέα. Ο Taguieff, από την άλλη, διακρίνει δυο εγγενείς παραδόσεις της θετικής ευγονικής, την θεραπευτική, που την υποστηρίζει, και την εργαλειακή, που την κατακρίνει.⁶⁸ Ταυτόχρονα, στόχος

⁶³ Στο ίδιο, 160.

⁶⁴ Joesphine Guy, *The Victorian Age*, London, Routledge, 1998, σ. 209.

⁶⁵ Theodore Hoppen, *The Mid Victorian Generation 1846 -1886*, Oxford, Clarendon Press, 1998, σ. 481.

⁶⁶ Στο ίδιο, 494.

⁶⁷ Susie Steinbach, *Understanding the Victorians*, N.Υόρκη, Routledge, 2017, σ. 298.

⁶⁸ Γ. Κόκκινος, *Η ευγονική δυστοπία*, ό.π., σ. 34.

της ευγονικής είναι είτε να προσαρμόσει την κοινωνία στη φύση είτε να διορθώσει ατέλειες κατασκευάζοντας τον ιδεατό άνθρωπο.⁶⁹

Η ιδέα της ευγονικής δεν διατυπώθηκε για πρώτη φορά τον 19^ο αιώνα, καθώς, η σύλληψή της ανάγεται στην αρχαιότητα και ειδικότερα στην *Πολιτεία* του Πλάτωνα, ενώ συνδέθηκε και με τον οικονομολόγο Thomas Malthus τον 18^ο αιώνα. Ο Malthus προέβλεψε ότι η αύξηση του πληθυσμού θα οδηγούσε σε οικονομική κατάπτωση και χάος για τις κοινωνίες, καθιστώντας τη διαχείριση του πληθυσμού κρίσιμη για την ευημερία των κοινωνιών.⁷⁰ Πέρα από την Βρετανία η ευγονική εφαρμοζόταν⁷¹ και στις ΗΠΑ, τη Σοβιετική Ένωση και τις σοσιαλδημοκρατικές χώρες της Σκανδιναβίας.⁷²

Ο γερμανόφωνος χώρος αντίστοιχα επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις ιδέες αυτές. Εισηγητής του κοινωνικού δαρβινισμού ήδη από το 1866 υπήρξε ο γεωλόγος Friedrich Rolle, ο οποίος υπερθεματίζοντας ανάγκη χρήσης βίας, τον μετέτρεψε σε δαρβινικό μιλιταρισμό.⁷³ Παράλληλα, το πρώτο περιοδικό αφιερωμένο στην ευγονική, καθώς και ο πρώτος επαγγελματικός οργανισμός ευγονικής στον κόσμο, δημιουργήθηκαν στη Γερμανία το 1904 και το 1905 αντίστοιχα.⁷⁴ Το 1920 δυο Γερμανοί, ο ποινικολόγος Karl Binding και ο ψυχίατρος Alfred Hoche θα είναι οι πρώτοι που θα αναφερθούν στο δικαίωμα στην αυτοκτονία και το δικαίωμα του κράτους να οδηγεί στο θάνατο άτομα που δεν «πληρούν» τα κριτήρια αξιοπρεπούς ζωής.⁷⁵ Το 1933 οι φυλετικοί νόμοι που θα θεσπίσουν οι Ναζί θα είναι ουσιαστικά το προανάκρουσμα του Ολοκαυτώματος.

⁶⁹ Στο ίδιο, 38-39.

⁷⁰ Dimitra Chousou, Daniela. Theodoridou, George Boutlas, Anna Batistatou, Christos Yapijakis, και Maria Syrrou, «Eugenics between Darwin's era and the Holocaust», *Conatus - Journal of Philosophy*, 4/2 (2019), σ. 173-174.

⁷¹ Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στην Βρετανία το 1913 είχε ψηφιστεί ο νόμος περί «Νοητικής Ανεπάρκειας», ο οποίος απαγόρευε την τεκνοποίηση σε άτομα με νοητική στέρηση, στη Βιρτζίνια των ΗΠΑ το 1924 ψηφίστηκε ο νόμος περί «φυλετικής ακεραιότητας», ο οποίος απαγόρευε τον γάμο μεταξύ λευκών και μη λευκών, ενώ στη Σουηδία εφαρμόστηκε πρόγραμμα στείρωσης από το 1930 και μετά, που στόχευε όσους είχαν «κατώτερα» χαρακτηριστικά.

⁷² Βασίλειος Μπογιατζής, «Μελετώντας το απόλυτο κακό: Μια επισκόπηση της ιστοριογραφίας του ναζισμού από τις πρώτες ερμηνείες ως τη new consensus και τη συνθετική προσέγγιση του Roger Griffin», στο Αγγελος Παληκίδης (επιμ.), *Κριτικές προσεγγίσεις του ναζιστικού φαινομένου: Από την ιστοριογραφία και την πολιτική θεωρία στη σχολική ιστορική μάθηση*, Επίκεντρο, 2013, σ. 38.

⁷³ Γ. Κόκκινος, «Άξια» και «ανάξια» ζωή- ευγονική, εκφυλισμός, βιοπολιτική: ο γιατρός στο ρόλο του κοινωνικού θεραπευτή και του εθνικού αναμορφωτή, Αθήνα, Ταξιδευτής, 2021, σ. 72.

⁷⁴ Eric Ehrenreich, *The Nazi Ancestral Proof*, Bloomington, Indiana University Press, 2007, σ. 15.

⁷⁵ Γ. Κόκκινος, *Η ευγονική δυστοπία*, ό.π., σ. 98-99.

2.7 Η ινδοευρωπαϊκή θεωρία

Η Ινδοευρωπαϊκή θεωρία εξετάζει τις κοινές γλωσσικές και πολιτισμικές ρίζες των Ινδοευρωπαϊκών λαών. Σε αυτή τη θεωρία βασίστηκαν οι ιδέες περί Αρίων και οι αντιλήψεις περί υποτιθέμενης ανωτερότητάς τους σε σχέση με άλλες “κατώτερες” φυλές με αποτέλεσμα να εξελιχθεί και αυτή σε εργαλείο προπαγάνδας των Ναζί και της Ahnenerbe.

Ο Ολλανδός Marcus Zuerius, τον 17ο αιώνα, παρατήρησε πρώτος τις πολλές ομοιότητες μεταξύ των ευρωπαϊκών γλωσσών και της περσικής, υποθέτοντας ότι όλες κατάγονται από μία κοινή πηγή. Το 1786, ο Βρετανός Sir William Jones ενσωμάτωσε και τα Σανσκριτικά στις γλώσσες με κοινά χαρακτηριστικά, ανοίγοντας έτσι τον δρόμο για την ινδοευρωπαϊκή θεωρία, όρο που εισήγαγε ο Βρετανός επιστήμονας και πολυμαθής Thomas Young το 1813.⁷⁶ Στους ύμνους της Ριγκ Βέδα⁷⁷ αναδύεται η ιστορία των Αρίων, οι οποίοι θεωρήθηκαν ότι εισέβαλαν στην Ινδία⁷⁸ καταλαμβάνοντας τους ντόπιους, που δεν ανήκαν στην ινδοευρωπαϊκή οικογένεια, μεταφέροντας τον πολιτισμό και τη γλώσσα τους.⁷⁹

Μέσω της γλωσσολογίας οι ειδικοί αναζήτησαν την κοιτίδα των Αρίων στη νότια Ρωσία λόγω της λέξης *άλογο* που αναφερόταν στα Ινδικά κείμενα και του γεγονότος ότι το άλογο είχε εξημερωθεί σε εκείνα τα μέρη. Το θέμα όμως περιπλέχθηκε όταν νέες λέξεις προέκυψαν από τα κείμενα, όπως η *οξιά* και ο *σολομός*, που ανήκουν γεωγραφικά στη βόρεια Ευρώπη και άρα κοιτίδα θεωρήθηκε ο γερμανο-σκανδιναβικός χώρος. Αν σε αυτό προσθέσουμε και την επιρροή της αποικιοκρατίας αλλά και κάποιες αναφορές της Ριγκβέδα ότι οι Άριοι ήταν ψηλοί και ξανθοί, τότε η γλωσσική έρευνα μετατράπηκε σε φυλετική και ανθρωπολογική.⁸⁰

Ο Γερμανός αρχαιολόγος Gustaf Kossinna ανέλαβε τη σκυτάλη, εισάγοντας την έννοια των *πολιτιστικών κύκλων*, σύμφωνα με την οποία τα αρχαιολογικά κατάλοιπα ανήκαν σε συγκεκριμένα έθνη.⁸¹ Ο Kossinna πίστευε ότι η εξάπλωση των αρχαιολογικών

⁷⁶ Θεόδωρος Γιαννόπουλος, *Πόθεν και πότε οι Έλληνες*, Ηράκλειο, ΠΕΚ, 2014, σ. 40-41.

⁷⁷ Η Ριγκ Βέδα αποτελεί μια συλλογή ύμνων απευθυνόμενη στους θεούς των Ινδο-αρίων και είναι το αρχαιότερο μνημείο της ινδικής γραμματείας, περ. 1500 π.Χ - περ. 1200 π.Χ. Για μια αναλυτικότερη αναφορά στο θέμα βλ. Στέλιος Παπαλεξανδρόπουλος, *Ινδουισμός*, Gutenberg, 2015, σ. 91-102.

⁷⁸ Για τις διάφορες θεωρίες την εισβολής των Αρίων ή της αυτόχθονης προέλευσης βλ. Στέλιος Παπαλεξανδρόπουλος, *Ινδουισμός*, Gutenberg, 2015, σ. 73-82.

⁷⁹ Θ. Γιαννόπουλος, *Πόθεν και πότε οι Έλληνες*, ό.π., σ. 44-45.

⁸⁰ Στο ίδιο, 48-49.

⁸¹ Στο ίδιο, 17.

ευρημάτων συνδέεται με την εξάπλωση του έθνους, και όταν το έθνος ταυτίζεται με τους Αρίους, η αρχαιολογική έρευνα γίνεται εργαλείο απόδειξης της ύπαρξης και υπεροχής των Αρίων σε διάφορες περιοχές.⁸²

Οι πατέρες των ρατσιστικών ιδεών ήταν, όμως, δύο μη Γερμανοί: ο Γάλλος Arthur de Gobineau και ο Βρετανός Houston Stewart Chamberlain. Ο Gobineau, από το 1853, κατηγοριοποιούσε τις ανθρώπινες φυλές, τοποθετώντας στην κορυφή τη λευκή φυλή, η οποία, κατά τη γνώμη του, εκφυλιζόταν όταν αναμειγνυόταν με άλλες.⁸³ Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Gobineau στρεφόταν κατά της Γαλλικής Επανάστασης την οποία απέδιδε σε Γάλλους μιγάδες, γόνους Γαλατορωμαίων και Φράγκων.⁸⁴ Ο Chamberlain, με το βιβλίο του *Τα θεμέλια του 19ου αιώνα* (1899), υποστήριξε την υπεροχή της λευκής φυλής και προειδοποίησε για τον κίνδυνο του μοντερνισμού. Στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα, το έργο του είχε τεράστια απήχηση στη Γερμανία, όπου πωλήθηκαν πάνω από 200.000 αντίτυπα. Ο Chamberlain προώθησε τις ιδέες του Gobineau στη Γερμανία και λίγο πριν από το θάνατό του το 1927, εντάχθηκε στο ναζιστικό κόμμα, προδίδοντας την πατρίδα του, τη Βρετανία.⁸⁵ Ωστόσο, ιδέες περί ανώτερων και κατώτερων φυλών είχαν εκφραστεί και από μεγάλους διανοητές του 18^{ου} αιώνα, όπως ο Χιούμ και ο Καντ, οι οποίοι είχαν διατυπώσει ρατσιστικές απόψεις, ιδιαίτερα κατά των Αφρικανών.⁸⁶

2.8 Μυστικισμός

Η Ahnenerbe επηρεάστηκε βαθιά από τον μυστικισμό και τον αποκρυφισμό. Αναζητούσε αρχαίες γνώσεις, θιβετιανά μυστικά και τεκμήρια που θα επιβεβαίωναν τη ναζιστική θεωρία περί Αρίων, ενώ εμπνεόταν από θρύλους, παγανιστικές παραδόσεις και εσωτεριστικές δοξασίες κυρίως του 19^{ου} αιώνα.

Όπως ο Σωκράτης με το δαιμόνιο του, έτσι και η Έλενα Μπλαβάτσκι είχε τον δικό της πνευματικό καθοδηγητή που την ακολουθούσε και τη δίδασκε. Γεννημένη στη Ρωσία,

⁸² Ulrich Veit, «Ethnic concepts in German prehistory: a case on the relationship between cultural identity and archaeological objectivity», *Archaeological Approaches to Cultural Identity*, Stephen Shennan (επιμ), Λονδίνο, Unwin Hyman, σ. 39-40.

⁸³ Φωτεινή Ασημακοπούλου, «Αρθούρος ντε Γκομπινώ και Ιάκωβος Φίλιππος Φαλλμεραύερ: δύο σύμμαχοι», *Τα Ιστορικά*, Δεκέμβριος, 31, 1999, σ. 332.

⁸⁴ Φωτεινή Ασημακοπούλου, «Η «καθαρή» κοινωνία: από τον Γκομπινώ στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα», στο Έφη Αβδελά κ.α., *Φυλετικές θεωρίες στην Ελλάδα*, Ηράκλειο, ΠΕΚ, 2017, σ. 179.

⁸⁵ Johann Chapoutot, *From humanism to Nazism: Antiquity in the work of Houston Stewart Chamberlain*, Miranda, Νοέμβριος, 2015, σ. 2-3.

⁸⁶ John Gray, *Επτά τύποι αθεϊσμού*, Αθήνα, Οκτώ, 2018, σ. 118-119.

βρέθηκε στο Λονδίνο και μετά από διάφορα ταξίδια στην Αμερική, ίδρυσε τη *Θεοσοφική Εταιρεία* στη Νέα Υόρκη το 1873. Η έδρα της Εταιρείας μεταφέρθηκε αργότερα στην Ινδία, ενώ παραρτήματα δημιουργήθηκαν σε όλο τον κόσμο. Τελικά, η Μπλαβάτσκυ πέθανε στο Λονδίνο το 1891.⁸⁷ Επηρεασμένη από τους «εν ουρανών διδασκάλους» της ή και από έργα που είχαν γραφτεί παλαιότερα, έγραψε μια σειρά βιβλίων με μυστικιστικό περιεχόμενο για τον άνθρωπο και τον κόσμο. Στον δεύτερο τόμο του πιο γνωστού έργου της, *Η Μυστική Δοξασία*, και ίσως επηρεασμένη από τα πέντε γένη του Ησιόδου, ανέπτυξε τη θεωρία για τις επτά φυλές του ανθρώπου, όπου η κάθε μία διαδέχεται την προηγούμενη ως πιο πνευματικά εξελιγμένη. Ο σύγχρονος άνθρωπος ανήκει στην 5η φυλή, την οποία ταύτισε με τους Αρίους, οι οποίοι διαδέχτηκαν τους ανθρώπους της εποχής της Ατλαντίδας.⁸⁸

Το έργο της, επηρεασμένο τόσο από τον Ινδουισμό όσο και από άλλες θρησκείες και πολιτισμούς, όπως ο αιγυπτιακός, προσέφερε μια εναλλακτική πίστη απέναντι στη νεωτερικότητα. Δίδασκε την ενότητα όλων των ανθρώπων, αντλώντας ωστόσο επιρροές από τη δαρβινική θεωρία.⁸⁹ Παρά το γεγονός ότι ο αγγλοσαξονικός κόσμος ήρθε πρώτος σε επαφή με αυτές τις ιδέες, ένα ιδιαίτερο ρεύμα αναπτύχθηκε και στον γερμανόφωνο χώρο, ο οποίος μετέτρεψε τη Θεοσοφία σε Αριοσοφία. Έντονη ανάπτυξη του μυστικισμού σημειώθηκε στην Αυστροουγγαρία, όπου οι έντονες διαμάχες μεταξύ σλαβικών και γερμανικών πληθυσμών ενίσχυσαν τα εθνικιστικά αισθήματα και κυρίως την αντίληψη των γερμανόφωνων για τη φυλετική υπεροχή τους έναντι των σλαβόφωνων.⁹⁰

Δεν είναι τυχαίο ότι δύο Αυστριακοί, ο Guido von List και ο Jorg Lanz von Liebenfels, πρωταγωνίστησαν στο γερμανικό μυστικισμό. Ο List, επηρεασμένος από τον γερμανικό παγανισμό, εστίασε στη μελέτη των ρουνικών συμβόλων και της θρησκείας του Wotan (θεού της σκανδιναβικής μυθολογίας) και ίδρυσε το 1908 την *Εταιρεία List*, προωθώντας τις ιδέες του. Από την πλευρά του, ο ψυχαναλυτής Καρλ Γιούνγκ, προσπαθώντας να εξηγήσει τη ψυχολογία του ναζισμού, έγραψε δοκίμιο σχετικά με τον Wotan πριν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Liebenfels, από την άλλη, ίδρυσε το 1907 το *Τάγμα του Νέου Ναού*, μια μυστικιστική οργάνωση με ρατσιστικές αντιλήψεις,

⁸⁷ Έλενα Μπλαβάτσκυ, *Η μυστική δοξασία*, Αθήνα, Πνευματικός ήλιος, χ.χ., σ. 5-7.

⁸⁸ Nicholas Goodrick Clarke, *The Occult Roots of Nazism*, Ν.Υόρκη, Tauris Parke Paperbacks, 2005, σ. 20.

⁸⁹ Στο ίδιο, 22.

⁹⁰ John Weiss, *Συντηρητισμός και ριζοσπαστική δεξιά*, Θεσσαλονίκη, Θύραθεν, 2009, σ. 154-159.

πιστεύοντας ότι οι Άριοι ήταν εξωγήινοι, ανώτεροι από τις άλλες φυλές, οι οποίες έπρεπε να εξαφανιστούν.⁹¹

Ο Liebenfels ήταν ο εισηγητής του όρου *αριοσοφία* και της *θεοζωολογίας*, έχοντας γράψει ένα βιβλίο που υποστήριζε την στείρωση και τον ευνουχισμό των κατώτερων φυλών.⁹² Παράλληλα, εξέδιδε το περιοδικό *Ostara*, το οποίο προώθησε τις ιδέες του. Τεύχη του περιοδικού αυτής της έκδοσης είχαν φτάσει και στον Χίτλερ, ο οποίος επισκέφθηκε τον Liebenfels στα γραφεία του περιοδικού το 1909. Εκεί, ο Χίτλερ ζήτησε παλαιότερα τεύχη του περιοδικού, τα οποία του παραχωρήθηκαν δωρεάν, συνοδευόμενα και από χρήματα για την επιστροφή του στο σπίτι του λόγω της μεγάλης του φτώχειας.⁹³

Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ο νεαρός καλλιτέχνης Walter Nauhaus, ο οποίος είχε υιοθετήσει πολλές από τις ιδέες της αριοσοφίας, ίδρυσε το *Τάγμα των Γερμανών*. Μαζί με τον τυχοδιώκτη Rudolf von Sebottendorf, δημιούργησαν την *Εταιρεία της Θούλης*, βασισμένη σε μυστικιστικές και *völkisch* ιδέες.⁹⁴ Μέλη της Εταιρείας αυτής ίδρυσαν το *Γερμανικό Εργατικό Κόμμα* (ΓΕΚ), στο οποίο εντάχθηκε ο Χίτλερ το 1919 και ο οποίος αφού πήρε τον έλεγχο του κόμματος, το μετέτρεψε στο Ναζιστικό Κόμμα. Στην *Εταιρεία της Θούλης* συμμετείχε και ο Rudolf Hess, ο οποίος στην πρώτη του συνάντηση σε ξενοδοχείο του Μονάχου, εντυπωσιάστηκε από τα λάβαρα με τις σβάστικες και τα συνθήματα *Heil und Sieg* (Χαίρε και νίκη).⁹⁵ Ο Sebottendorf απομακρύνθηκε από το ΓΕΚ, αλλά όταν επέστρεψε το 1933, δημοσίευσε βιβλίο για την επιρροή της *Εταιρείας της Θούλης* στην άνοδο των Ναζί. Το βιβλίο πούλησε αρκετά αντίτυπα, μέχρι που ο Χίτλερ το απαγόρευσε καθώς δεν ήθελε το Κόμμα να συνδέεται με μυστικιστικές ομάδες και ο Sebottendorf στάλθηκε σε στρατόπεδο συγκέντρωσης.⁹⁶

2.9 Το Εβραϊκό Ζήτημα

Το θέμα των Εβραίων μπορεί να κορυφώθηκε με το Ολοκαύτωμα/Shoah κατά τη ναζιστική περίοδο, αλλά οι ρίζες του ανάγονται αρκετά νωρίτερα και δεν ήταν μόνο ζήτημα γερμανικό. Ήδη από το 1814 ο Ernst Moritz Arndt έγραφε ότι οι Εβραίοι δεν

⁹¹ Βαγγέλης Τζούκας, *Το φάντασμα του ναζισμού*, Αθήνα, Εστία, 2016, σ. 44-45.

⁹² Π. Λεβέντα, *Ναζί και αποκρυφισμός*, ό.π., σ. 88.

⁹³ N.C. Goodrick, *The Occult Roots of Nazism*, ό.π., σ. 195.

⁹⁴ Eric Kurlander, *Hitler's Monsters*, N.Haven, Yale University Press, 2017, σ. 33-34.

⁹⁵ Holger Herwig, *The Demon of Geopolitics*, Lanham, Rowman & Littlefield, 2016, σ. 89.

⁹⁶ Mark Sedgwick, *Against the Modern World*, Oxford, Oxford University Press, 2004, σ. 96-97.

έπρεπε να έρθουν στην Γερμανία γιατί θα αλλοιώσουν την καθαρότητα της γερμανικής φυλής⁹⁷, ενώ δύο χρόνια αργότερα ο φιλόσοφος Jacob Friedrich Fries εξέδωσε στο ίδιο πνεύμα βιβλίο με τίτλο *Πώς οι Εβραίοι θέτουν σε κίνδυνο την ευημερία και τον χαρακτήρα των Γερμανών*. Το 1880 ο γνωστός ιστορικός von Treitschke θα γράψει σε άρθρο του ότι οι Εβραίοι είναι η ιστορική συμφορά του γερμανικού έθνους.⁹⁸ Το 1892 ο Karl Paasch θα γίνει ο προφήτης της Τελικής Λύσης προτείνοντας την εξόντωση των Εβραίων ως λύση στο Εβραϊκό Ζήτημα.⁹⁹ Αλλά ήδη από τον Μεσαίωνα και σύμφωνα με τη Σύνοδο της Narbonne το 1227, οι Εβραίοι έπρεπε να φοράνε ειδικό σήμα στο στήθος για να ξεχωρίζουν, όπως δηλαδή υποχρεώθηκαν και από τους Ναζί, να φέρουν το Άστρο του Δαβίδ.¹⁰⁰

Μετά τη Μεταρρύθμιση, οι συνθήκες διαβίωσης των Εβραίων βελτιώθηκαν, παρά τα αντισημιτικά κηρύγματα του Λούθηρου.¹⁰¹ Ωστόσο, παρά την πολιτική τους ενσωμάτωση στην Ευρώπη, ιδίως μετά τον Διαφωτισμό και τη Ναπολεόντεια εποχή, το κοινωνικό χάσμα παρέμεινε βαθύ.¹⁰² Είναι χαρακτηριστικό ότι ο πρώτος Εβραίος που έλαβε τη θέση καθηγητή στη Γερμανία, χωρίς να χρειαστεί να αλλάξει το θρήσκευμά του ήταν ο Moritz Stern μόλις το 1859.¹⁰³ Ο αντισημιτισμός, όμως, δεν προερχόταν μόνο από τους μη Εβραίους, καθώς ακόμη και πολλοί Εβραίοι εξέφραζαν αντισημιτικά αισθήματα έχοντας εσωτερικεύσει την «κατωτερότητά» τους ή επιδιώκοντας την πλήρη αφομοίωση. Ο Βιτγκενστάιν θα κατακρίνει την ιουδαϊκή του καταγωγή και το ιουδαϊκό πνεύμα ως μη παραγωγικό,¹⁰⁴ θυμίζοντας τις κατηγορίες του Χίτλερ κατά των Εβραίων όπως τις αποτύπωσε στο Main Kampf.¹⁰⁵ Ο Χίτλερ βέβαια θα κατηγορήσει τον Μαρξ ως πολιτικό κομισάριο του Ιουδαιο-κομμουνισμού παρομοιάζοντάς τον με τον Παύλο που από Σαούλ έγινε απόστολος του χριστιανισμού υπονομεύοντας τη Ρώμη από τα κάτω. Για να αποφύγει τη μοίρα της Ρώμης λοιπόν το Ράιχ έπρεπε να πολεμήσει κατά του μπολσεβικισμού.¹⁰⁶

⁹⁷ Eric Ehrenreich, *The Nazi ancestral proof*, Bloomington, Indiana University Press, 2007, σ. 28.

⁹⁸ Γ. Κόκκινος, «*Άζια*» και «*ανάζια*» ζωή, ό.π., σ. 82.

⁹⁹ Γ. Κόκκινος, «Γερμανία: Είσοδος στη νεωτερικότητα και εθνική ενοποίηση», ό.π., σ. 65, 94.

¹⁰⁰ «Fourth Lateran Council, 1215-Canons on Jews», <https://history.hanover.edu/courses/excerpts/344latj.html> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 20/11/2024)

¹⁰¹ Laurence Rees, *Το Ολοκαύτωμα μια νέα ιστορία*, Αθήνα, Πατάκη, 2021, σ. 21.

¹⁰² Michael H. Kater, *Every day antisemitism in prewar Nazi Germany- the Popular Bases, Yad Vashem Studies*, XVI, Ιερουσαλήμ, 1984, σ. 3.

¹⁰³ <https://mathshistory.st-andrews.ac.uk/Biographies/Stern/>

¹⁰⁴ Ludwig Wittgenstein, *Πολιτισμός και αξίες*, Αθήνα, Καρδαμίτσας, 2000, σ. 40-41.

¹⁰⁵ Ray Monk, *Ludwig Wittgenstein: Το χρέος της μεγαλοφυΐας*, Αθήνα, Scripta, 2002, σ. 318-319.

¹⁰⁶ Johann Chapoutot, *Η μεγάλη αφήγηση*, Αθήνα, Πόλις, 2023, σ. 159.

Ο αντισημιτισμός όμως δεν άφησε ανεπηρέαστους ούτε ανθρώπους της ποίησης με πιο γνωστή περίπτωση αυτή του -κατά πολλούς μεγαλύτερου ποιητή του 20^{ου} αιώνα¹⁰⁷- Ezra Pound. Μέσω ραδιοφωνικών εκπομπών δήλωνε ότι το να αφήσουν τους Εβραίους να έρθουν στις ΗΠΑ είναι σαν να αφήνουν να εξαπλωθεί μια επιδημία.¹⁰⁸ Αντίστοιχη περίπτωση είναι και αυτή του Γάλλου συγγραφέα Louis Ferdinand Celine, ο οποίος ήταν αντισημίτης, ένθερμος οπαδός των Ναζί και υποστήριζε την εξόντωση των Εβραίων.¹⁰⁹ Στις ΗΠΑ με το ίδιο θέμα ασχολήθηκε και ο επιχειρηματίας Henry Ford γράφοντας το *The International Jew* όπου προπαγάνδιζε τις ιδέες από τα *Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών* για μια παγκόσμια συνωμοσία των Εβραίων.¹¹⁰ Το ίδιο βέβαια πίστευε και ο Χίτλερ και κατηγορούσε τους Εβραίους ότι ήταν πίσω από τους Μασόνους, οι οποίοι ελέγχουν όλες τις κοινωνικές δομές και ευθύνονται για τους παγκοσμίους πολέμους.¹¹¹

Η Γερμανία πάντως πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο θεωρείται ίσως η λιγότερο αντισημιτική χώρα σε σύγκριση με τις μεγάλες δυνάμεις. Στη Γαλλία, όπως αναφέραμε, είχε ξεσπάσει το σκάνδαλο Ντρέφους, στη Ρωσία τα πρώτα μεγάλα πογκρόμ, στην Ουκρανία και Βοημία διεξήχθησαν δίκες για υποτιθέμενους τελετουργικούς φόνους από Εβραίους¹¹² αλλά και στην Αυστροουγγαρία συνέβη το ίδιο στην πόλη Tiszaeszlár.¹¹³ Επίκεντρο όμως του αντισημιτισμού ήταν η Βιέννη με πρωταγωνιστή τον Karl Lueger, ιδρυτή του Χριστιανοκοινωνικού Κόμματος και δήμαρχο της αυστριακής πρωτεύουσας από το 1897 ως το 1910.¹¹⁴ Ο Lueger και η Καθολική Εκκλησία κινούνταν νομικά συνεχώς κατά των Εβραίων εκμεταλλευόμενοι την οικονομική κρίση. Οι αγροτικοί πληθυσμοί, παραμένοντας βαθιά θρησκευόμενοι

¹⁰⁷ «Ezra Pound», <https://www.poetryfoundation.org/poets/ezra-pound> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 2/12/2024).

¹⁰⁸ Christos Hadjiyiannis, «We need to talk about Ezra: Ezra Pound's fascist propaganda, 1935–45», *Journal of Modern Literature*, 39/1 (2015), σ. 119.

¹⁰⁹ Renee Winegarten, «Celine: The Problem», *The American Scholar*, 64/2 (1995), σ. 286.

¹¹⁰ «The international Jew: the world's foremost problem», <https://perspectives.ushmm.org/item/the-international-jew-the-worlds-forgmost-problem>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 18/12/2024).

¹¹¹ Felix Kersten, *The Kersten memoirs 1940-1945*, Λονδίνο, Hutchinson, 1956, σ. 27.

¹¹² Enzo Traverso, *Οι ρίζες της ναζιστικής βίας*, Αθήνα, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2013, σ. 26.

¹¹³ «The blood libel which still stains Czech history 125 years on», <https://www.thejc.com/news/the-blood-libel-which-still-stains-czech-history-125-years-on-oq9arzm>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 25/11/2024).

¹¹⁴ Το άγαλμα του Lueger που στέκει σε κεντρική πλατεία της Βιέννης ήταν για χρόνια σημείο αντιπαράθεσης των Αυστριακών. Το αντισημιτικό του παρελθόν από τη μια και η θετική αναφορά του Χίτλερ στο πρόσωπό του στο βιβλίο *«Ο Αγών μου»* από την άλλη, προκάλεσαν έντονες συζητήσεις. Το 2012 μια κεντρική λεωφόρος με το όνομά του άλλαξε όνομα. Τελικά το άγαλμα του Lueger θα μείνει στη θέση του αλλά με μια κλίση 3.5 μοιρών προς τα δεξιά, σε μια καλλιτεχνική παρέμβαση που δηλώνει μια διαχρονική «πτώση». Βλ. <https://edition.cnn.com/style/article/austrian-antisemite-statue-scli-intl/index.html>

και ζώντας σε απομόνωση από τις κοινωνικές και πνευματικές εξελίξεις που διαμόρφωναν τη νεωτερικότητα σε άλλες δυτικές χώρες, διατήρησαν παραδοσιακές αντιλήψεις και προκαταλήψεις και έβλεπαν τον αστικό κόσμο που τον ταύτιζαν με τους Εβραίους, ως μια εικόνα παρακμής και διάλυσης. Σε αυτό το περιβάλλον πέρασε τα νεανικά του χρόνια ο Χίτλερ έχοντας τον Lueger ως πολιτικό ήρωα και πανηγυρίζοντας το 1914 τον πόλεμο κατά των Σλάβων.¹¹⁵

2.10 Επιστήμη και μεταφυσική

Παράλληλα με το ζοφερό περιβάλλον που περιγράψαμε, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι την ίδια περίοδο σημειώνονται μεγάλες επιστημονικές εξελίξεις. Πολλές από αυτές ακροβατούσαν μεταξύ παραλογισμού και βραβείων Νομπέλ, μέχρι να αποδειχθούν στο τέλος πειραματικά. Επίσης πολλοί εξέχοντες επιστήμονες ασχολούνταν συστηματικά με θέματα μεταφυσικής και μυστικισμού, κάτι που έχει αγνοηθεί. Άλλωστε, σε παλαιότερους αιώνες, οι αστρονόμοι Κέπλερ και Μπράχε, ο χημικός Μπόιλ αλλά και ο ίδιος ο Νεύτωνας, όλοι τους είχαν μεταφυσικές ανησυχίες που προσπαθούσαν να τις εντάξουν στις επιστημονικές τους θεωρίες.¹¹⁶ Ο μεγάλος μαθηματικός Leibnitz πίστευε στη μεταφυσική δύναμη των αριθμών¹¹⁷ και ο μαθηματικός Georg Riemann με τη μη Ευκλείδεια γεωμετρία κινούνταν έξω από τις ανθρώπινες αισθήσεις.¹¹⁸

Ο ίδιος ο Αϊνστάιν μέσα στη παράνοια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, τον αντισημιτισμό, την Αριοσοφία και την αρνητική ευγονική, θα παρουσιάσει το 1915 μια θεωρία για την έννοια του χρόνου που ανήκε στη σφαίρα της φαντασίας, μέχρι να αποδειχτεί πειραματικά το 1919. Την ίδια ώρα που ο Δαρβίνος με τις θεωρίες του επηρέαζε τους κοινωνικούς δαρβινιστές, ο Ludwig Boltzmann εμπνεύστηκε από αυτόν για να εξηγήσει τον δεύτερο νόμο της θερμοδυναμικής, ξεκινώντας από τα μεγάλα σύνολα σωματιδίων και παρουσιάζοντας το 1872 το θεώρημα-H για να εξηγήσει την εντροπία.¹¹⁹

¹¹⁵ J. Weiss, *Συντηρητισμός και ριζοσπαστική δεξιά*, ό.π., σ. 159-166.

¹¹⁶ Merry Hanks Wiesner, *Πρώιμη νεότερη Ευρώπη 1450-1789*, Αθήνα, Ξεφάρας, 2008, σ. 385.

¹¹⁷ Frank J. Swetz, «Leibniz, the Yijing, and the religious conversion of the Chinese», *Mathematics Magazine*, 76/4 (2003), σ. 281.

¹¹⁸ «1854: Riemann's classic lecture on curves space», <https://www.aps.org/apsnews/2013/06/riemanns-curved-space>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 8/11/2024)

¹¹⁹ Ilya Prigogine, *The end of certainty*, Ν.Υόρκη, The free press, 1996, σ. 19-20.

Ίσως η πιο ενδεικτική περίπτωση είναι αυτή του Martin Heidegger που με το έργο του *Είναι και χρόνος* το 1927, αναδείχθηκε σε βασιλιά της γερμανικής φιλοσοφίας,¹²⁰ αλλά ταυτόχρονα ήταν και θαυμαστής του ναζισμού. Τελικά ο ανταγωνισμός των ιδεών, σε αντίθεση με τα έμβια όντα και τη φυσική επιλογή, δεν καταλήγει σε θρίαμβο της αλήθειας αλλά όπως λέει και ο J.Gray ...οι ιδέες που θριαμβεύουν είναι αυτές που έχουν με το μέρος τους την ισχύ και την ανθρώπινη μωρία.¹²¹

3. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ, ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΑΗΝΕΝΕΡΒΕ

Η Ahnenerbe ήταν μια οργάνωση των SS, που ιδρύθηκε το 1935, με στόχο τη μελέτη της υποτιθέμενης ιστορικής και φυλετικής ανωτερότητας των Αρίων. Παρουσιαζόταν ως ακαδημαϊκό ινστιτούτο, αλλά στην πραγματικότητα συνδύαζε ψευδοεπιστημονικές έρευνες, μυστικισμό και προπαγάνδα, διεξάγοντας αρχαιολογικές αποστολές, ανθρωπολογικές μελέτες και πειράματα σε ανθρώπους. Λειτουργήσε ως ιδεολογικό εργαλείο του ναζιστικού καθεστώτος, στηρίζοντας τις ρατσιστικές του πολιτικές.

Κύριος βραχίονας της οργάνωσης ήταν ο ιδρυτής της, Χάινριχ Χίμλερ, βασικό στέλεχος του ναζιστικού κόμματος, μέλος του στενού κύκλου του Χίτλερ και αρχηγός των SS. Τα SS αποτελούσαν διάδοχο των SA (Sturmabteilung)¹²², τα οποία εκκαθαρίστηκαν μετά τη *Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών* όπου πολλοί αρχηγοί ομάδων SA δολοφονήθηκαν από το οργανωμένο σχέδιο του Χίμλερ. Πλέον τα SS μετατρέπονταν σε έναν ανεξάρτητο οργανισμό μέσα στα πλαίσια του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος. Όταν ο Χίτλερ λαμβάνει όλες τις εξουσίες μετά το θάνατο του Hindenburg τον Αύγουστο του 1934, το ναζιστικό κόμμα εξισώνεται με το κράτος και τα SS υπό τον Χίμλερ γίνονται η απόλυτη αστυνομική δύναμη.¹²³ Στην Ahnenerbe απασχολούνταν πολλά μέλη του ναζιστικού κόμματος, αλλά τα υψηλόβαθμα στελέχη ενθαρρύνονταν να είναι και μέλη των SS, παίρνοντας ανάλογους στρατιωτικούς βαθμούς με τα αντίστοιχα οικονομικά οφέλη και τις αντίστοιχες προοπτικές περαιτέρω ανέλιξης.

¹²⁰ Wolfram Eilenberger, *Η εποχή των μάγων*, Αθήνα, Πατάκη, 2020, σ. 28.

¹²¹ John Gray, *Αχνρένια σκυλιά*, Αθήνα, Οκτώ, 2008, σ. 47.

¹²² Μετάφραση: Τμήματα/Τάγματα Εφόδου.

¹²³ Adrian Weale, *Army of evil-A history of the SS*, Ν.Υόρκη, New American Library, 2012, σ. 85.

3.1 Ο Χίμλερ

Ο Χίμλερ μεγάλωσε σε ένα περιβάλλον που επηρέασε βαθιά την ανατροφή και τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του. Ο πατέρας του, δάσκαλος με κλασική παιδεία και πλούσια βιβλιοθήκη, έδειχνε έντονο ενδιαφέρον για τη μόρφωση των τριών παιδιών του και συχνά τους διάβαζε ιστορίες από το γερμανικό παρελθόν, με έμφαση σε θέματα στρατιωτικής φύσης.¹²⁴ Ο ίδιος ο Χίμλερ υπήρξε πιστός καθολικός μέχρι τα 24 του χρόνια, αλλά στη συνέχεια στράφηκε εναντίον της Εκκλησίας, την οποία καταδίωξε με ζήλο όταν απέκτησε εξουσία. Ωστόσο, προς το τέλος του πολέμου, το 1944, μετρίασε τον αντικληρικαλισμό του απελευθερώνοντας ιερείς από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης.¹²⁵

Διάβαζε πολύ και είχε εξαιρετική μόρφωση, ενώ ένα από τα βιβλία που τον επηρέασαν βαθιά ήταν ο *Μπραντ* του Ίψεν, το οποίο διάβασε σε ηλικία 20 ετών. Ο ίδιος παραδεχόταν ότι ήθελε να ακολουθήσει στη ζωή του τον ασυμβίβαστο τρόπο του ήρωα του έργου.¹²⁶ Ως παιδί, υπέφερε από διάφορες ασθένειες και το πιο δύσκολο μάθημα για εκείνον ήταν η γυμναστική.¹²⁷ Παρά ταύτα, είχε έντονη επιθυμία να γίνει στρατιώτης, αλλά δεν πρόλαβε να πολεμήσει στο μέτωπο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αν και είχε ολοκληρώσει την πολύμηνη στρατιωτική εκπαίδευση. Παρότι υπηρέτησε στα *Freikorps*, δεν κατάφερε να συμμετάσχει στις εμφύλιες συγκρούσεις μεταξύ των Κόκκινων και του τακτικού στρατού στο μεταπολεμικό Μόναχο.¹²⁸ Στα ημερολόγιά του καταγράφονται τα ίδια ιδεώδη που κυριαρχούσαν και στα *Freikorps*, όπως η αγάπη για την πατρίδα, τα ιερά χώματα, ο γερμανικός λαός, η στρατιωτική στολή, ο πόλεμος και άλλα παρόμοια.¹²⁹

Απογοητευμένος από τις αποτυχίες του, αλλά εμπνευσμένος από τη γερμανική παράδοση του αγρότη-ακρίτα που προστατεύει τα σύνορα, αποφασίζει να σπουδάσει γεωπονία και ξεκινά να εργάζεται σε φάρμες της επαρχίας.¹³⁰ Παράλληλα, συνεπαρμένος από τα *völkisch* κινήματα και το αντισημιτικό κλίμα της εποχής, εντάσσεται σε διάφορες παραστρατιωτικές μονάδες που ήταν τότε ενεργές, ακολουθώντας τον Ernst Röhm. Μία από αυτές ήταν και το Ναζιστικό Κόμμα, το οποίο

¹²⁴ Peter Padfield, *Himmler*, Λονδίνο, McMillan, 1990, σ. 20, 23.

¹²⁵ Στο ίδιο, 3.

¹²⁶ Στο ίδιο, 49.

¹²⁷ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 39.

¹²⁸ P. Padfield, *Himmler*, ό.π., σ. 36.

¹²⁹ Στο ίδιο, 42.

¹³⁰ Στο ίδιο, 36-37.

περιλάμβανε τα SA υπό την ηγεσία του Hermann Göring. Η ένταξή του στο κόμμα πραγματοποιείται τον Αύγουστο του 1923, έτος κατά το οποίο οι σχέσεις του με την οικογένειά του, Καθολικού θρησκευματος και αντίθετων πολιτικών πεποιθήσεων, θα διαρραγούν οριστικά.¹³¹

Στην *Εξέγερση της Μπυραρίας*, ο Χίμλερ βρισκόταν στο πλευρό του Röhm, κρατώντας το λάβαρο της Αυτοκρατορικής Γερμανίας κατά την πορεία προς το Υπουργείο Πολέμου.¹³² Ωστόσο, η διάλυση της πορείας έβαλε άδοξο τέλος για ακόμη μία φορά στο όνειρό του για τη μακροχρόνια συμμετοχή του σε μια στρατιωτικού τύπου ομάδα, αν και ο ίδιος δεν συνελήφθη. Το 1924 αναλαμβάνει τη θέση του γραμματέα του Gregor Strasser, επικεφαλής του Ναζιστικού Κόμματος στην Κάτω Βαυαρία και τμήματος των S.A.¹³³ Παράλληλα, ξεκινά να προπαγανδίζει τους σκοπούς του Ναζιστικού Κόμματος μέσα από ομιλίες, καταφερόμενος ενάντια στους Εβραίους καπιταλιστές.¹³⁴ Με την αποφυλάκιση του Χίτλερ και την εκλογή του Gregor Strasser στο κοινοβούλιο το 1924, ο Χίμλερ αναλαμβάνει τη θέση του υπαρχηγού του κόμματος στην Κάτω Βαυαρία. Ωστόσο, λόγω της συχνής απουσίας του Strasser στο Βερολίνο, ο Χίμλερ ουσιαστικά λειτουργεί ως ο επικεφαλής της οργάνωσης στην περιοχή.¹³⁵

Στη συνέχεια, θα αναλάβει τον ρόλο του υπευθύνου προπαγάνδας του κόμματος, ενώ θα εργαστεί ως βοηθός συντάκτη σε ένα τοπικό *völkisch* περιοδικό. Κυρίως, όμως, θα αναδειχθεί ως υπαρχηγός των νεοσύστατων SS, αξιοποιώντας τις οργανωτικές του ικανότητες και το πάθος του για τον ναζισμό.¹³⁶ Το 1926, ο Χίτλερ θα θεσπίσει τον τίτλο του *Reichsführer* των SS, με πρώτο αρχηγό τον Joseph Berchtold, τον οποίο θα διαδεχθεί ο Erhard Heiden, με υπαρχηγό τον Χίμλερ. Το 1929 ο Χίμλερ θα αναλάβει την ηγεσία των SS, σηματοδοτώντας μια νέα εποχή για την οργάνωση αφού σε λίγα χρόνια θα την εξελίξει σε βασικό εργαλείο της εξουσίας των Ναζί.¹³⁷

Στην προσπάθειά του να αναδιοργανώσει τα SS, ο Χίμλερ θα συγκεντρώσει δίπλα του σημαντικές προσωπικότητες, όπως τον Walther Darre (εικ.2), ο οποίος θα συμμετάσχει στα πρώτα βήματα της Ahnenerbe, τον Josef Dietrich, που θα διαδραματίσει καίριο ρόλο στα Waffen-SS, και τον οικονομολόγο Josias Erbpinz zu Waldeck-Pyrmont,

¹³¹ Στο ίδιο, 59.

¹³² Στο ίδιο, 65.

¹³³ Στο ίδιο, 76.

¹³⁴ Στο ίδιο, 80.

¹³⁵ Στο ίδιο, 82.

¹³⁶ Στο ίδιο, 84-85.

¹³⁷ Στο ίδιο, 86, 92.

ανιψιό της βασίλισσας της Ολλανδίας και συγγενή της βρετανικής βασιλικής οικογένειας.¹³⁸ Εκτός από την ηγεσία των SS, ο Χίμλερ θα αναλάβει μέχρι το 1934 τη θέση του πρόεδρου της αστυνομίας του Μονάχου και του πολιτικού διευθυντή της αστυνομίας της Βαυαρίας. Η επιτυχία του στη *Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών* εναντίον των SA θα του εξασφαλίσει την εμπιστοσύνη του Χίτλερ, ο οποίος θα του παραδώσει τις αρμοδιότητες της Γκεστάπο, όλων των αστυνομικών δυνάμεων και την ευθύνη για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης.¹³⁹ Με την άνοδο των Ναζί στην εξουσία το 1933, ο Χίμλερ θα εξελιχθεί σε ένα από τα πιο ισχυρά πρόσωπα της ναζιστικής Γερμανίας.

Ο Χίμλερ, αν και καλλιεργημένος, ήταν βαθιά επηρεασμένος από θεωρίες συνωμοσίας, σύμφωνα με τη μαρτυρία του Hans Krebs, που τον είχε συναντήσει σε ένα ταξίδι με τρένο. Πίστευε ακράδαντα στις συνωμοσίες των Εβραίων, των μασόνων και των Ιησουιτών,¹⁴⁰ κάτι που επιβεβαιώνει και ο προσωπικός του γιατρός, Felix Kersten, στα απομνημονεύματά του.¹⁴¹ Ο Χίμλερ, οραματιζόμενος τη μελλοντική ελίτ, εμπνεόταν από τους ιππότες, τα μεσαιωνικά κάστρα και τους βασιλιάδες, χρησιμοποιώντας τα ως σύμβολα δύναμης και παράδοσης. Τα SS τα θεωρούσε ένα νέο ιπποτικό τάγμα, σχεδιασμένο να αποτελέσει τη νέα ελίτ του Τρίτου Ράιχ.¹⁴² Παράλληλα, είχε βαθιά πίστη στη μαγεία και την αστρολογία, ενώ απέρριπτε τις δαρβινικές θεωρίες της εξέλιξης.

Αντίθετα, πίστευε ότι οι Άριοι δεν προέρχονταν από τους πιθήκους, αλλά είχαν θεϊκή καταγωγή. Κατά τη φαντασία του, οι πρόγονοι των Αρίων εγκαταστάθηκαν πρώτα στην Ατλαντίδα, κατερχόμενοι από τους ουρανούς με έναν θεϊκό τρόπο.¹⁴³ Προτού κατέλθουν στη γη, σύμφωνα με τη μυθοπλασία του Χίμλερ και του αριοσοφιστή Liebenfels, οι Άριοι διατηρούνταν στους αιώνιους πάγους του διαστήματος, όπου κατείχαν υπερφυσικές δυνάμεις που εκδηλώνονταν μέσω αστραπών και κεραυνών.¹⁴⁴ Πιστός στη θεωρία της Άριας φυλής, ο Χίμλερ δεν παρέλειπε να αξιολογεί τους

¹³⁸ A. Weale, *Army of Evil*, ό.π., σ. 51.

¹³⁹ Christopher Hale, *Himmler's Crusade*, N.Jersey, John Wiley & Sons, 2003, σ. 84-85.

¹⁴⁰ P. Padfield, *Himmler*, ό.π., σ. 93.

¹⁴¹ Felix Kersten, *The Kersten Memoirs*, ό.π., σ. 25.

¹⁴² Stephan Malinowski, *Nazis and Nobles*, Oxford, Oxford University Press, 2020, σ. 130, 230.

¹⁴³ Christopher Webster, «Transmissions from an extrasensory world, ethnos and mysticism in the photographic nexus», Christopher Webster (επιμ.), *Photography in the third Reich*, Open Book Publishers, 2021, σ. 179.

¹⁴⁴ Michael H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, Μόναχο, Oldenbourg Verlag, 2006, σ. 50-51.

ανθρώπους γύρω του βάσει αυτής. Κατά την επίσκεψή του στο σπίτι του συνεργάτη του στην Ahnenerbe, Ernst Schäfer, φέρεται να φίλησε το χέρι της πεθεράς του, αναγνωρίζοντας την ως «άξια», αλλά απέφυγε να κάνει το ίδιο με τη γυναίκα του Schäfer, καθώς την έκρινε ότι είχε χαρακτηριστικά που του φάνηκαν υπερβολικά σλαβικά.¹⁴⁵

3.2 Η δημιουργία της Ahnenerbe

Αναλαμβάνοντας την ηγεσία των SS, ο Χίμλερ είχε ως στόχο τη δημιουργία μιας οργάνωσης που να αντανάκλα τα ιδεολογικά του πρότυπα, όπως αυτά περιγράφηκαν παραπάνω. Στην προσπάθειά του αυτή, βρήκε έναν σημαντικό σύμμαχο στο πρόσωπο του Richard Walther Darré. Ο Darré, με σπουδές στον αγροτικό τομέα, είχε ενεργό ρόλο στην οργάνωση Artamanen (ο άνθρωπος-αγρότης), η οποία προωθούσε τη σημασία της αγροτικής ζωής. Η οργάνωση, μεταξύ άλλων, διοργάνωνε δραστηριότητες για παιδιά, επιδιώκοντας να ενισχύσει τη σύνδεσή τους με τη φύση και τη γη.¹⁴⁶ Ο Χίμλερ, έχοντας έρθει κοντά με την οργάνωση Artamanen, εντυπωσιάστηκε από τον Darré, καθώς οι δυο τους μοιράζονταν κοινές ιδέες σχετικά με την ανωτερότητα των Αρίων και την παρακμή του αστικού πολιτισμού. Ο Darré, ως ειδικός στη γενετική αναπαραγωγή ζώων, επιθυμούσε να εφαρμόσει ευγονικές θεωρίες και στην ανθρώπινη κοινωνία, θεωρώντας ότι ήταν απαραίτητο για τη κυριαρχία της Άριας φυλής. Εκτός από την ενεργή συμμετοχή του στην Ahnenerbe, ο Darré ανέλαβε και τον ρόλο του υπουργού γεωργίας και διατροφής του Τρίτου Ράιχ, όπου προώθησε τις ευγονικές του ιδέες και στην αγροτική πολιτική.¹⁴⁷

Πριν ακόμα την άνοδο των Ναζί στην εξουσία, ήδη από το 1931 είχε ιδρυθεί το Rasseamt (φυλετικό γραφείο), με πρόεδρο τον Darré, το οποίο το 1935 μετονομάστηκε σε Rasse und Siedlungshauptamt - RuSHA (Κεντρική Υπηρεσία φυλής και οικισμών). Το RuSHA αναλάμβανε την ευθύνη για τη σωστή φυλετική επιλογή των μελών των SS και τη διαπαιδαγώγησή τους, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι όλοι οι υποψήφιοι πληρούσαν τα αυστηρά φυλετικά κριτήρια του ναζιστικού καθεστώτος.¹⁴⁸ Η διαδικασία περιλάμβανε έλεγχο των φυλετικών χαρακτηριστικών του υποψηφίου και

¹⁴⁵ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 249.

¹⁴⁶ Στο ίδιο, 41.

¹⁴⁷ S. Malinowski, *Nazis and Nobles*, ό.π., σ. 224.

¹⁴⁸ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 5.

της οικογένειάς του, καθώς και του γενεαλογικού του δέντρου.¹⁴⁹ Κάτω από την εποπτεία του RuSHA αναπτύχθηκαν διάφορα τμήματα επιμόρφωσης, τα οποία είχαν στόχο την ενδυνάμωση των ιδεών του ναζιστικού καθεστώτος και την ενσωμάτωσή τους στη ζωή των μελών των SS. Παράλληλα, ο Χίμλερ επιθυμούσε να δημιουργηθεί και ένας επιπρόσθετος οργανισμός με ειδικούς και ακαδημαϊκούς που θα στηρίζανε τα σχέδιά του.

Ο άνθρωπος που εντυπωσίασε τον Χίμλερ ήταν ο Herman Wirth (εικ.3), Ολλανδός φιλόλογος με σπουδές στην ιστορία και τη μουσικολογία, ακαδημαϊκός και μέλος των Ναζί. Οι έρευνές του επικεντρώνονταν στην υπόθεση της ατλάντειας καταγωγής των βορείων Αρίων, τη θρησκεία, καθώς και τη σημασία και καταγωγή των συμβόλων και των μύθων, γεγονός που τον έκανε γνωστό στους *völkisch* κύκλους. Για να προωθήσει τις ιδέες του, είχε ιδρύσει και συμμετάσχει σε διάφορα ιδρύματα που ασχολούνταν με την έρευνα της προϊστορίας, από την οπτική γωνία της άριας φυλής. Ωστόσο, οι θεωρίες του προκάλεσαν αντιδράσεις στην ακαδημαϊκή κοινότητα και δεν έτυχαν ευρείας αποδοχής. Οι οικονομικές του σπατάλες τον είχαν φέρει σε δυσχέρεια, και με τη βοήθεια λίγων πιστών φίλων, προσπάθησε να οργανώσει μια ανοιχτή έκθεση με το όνομα *Deutsches Ahnenerbe* (Γερμανική Προγονική Κληρονομιά), με στόχο να παρουσιάσει τις ιδέες του στον ευρύτερο κοινό. Παρ' όλα αυτά, η προσπάθειά του αυτή απέτυχε.

Μετά το φιάσκο με το βιβλίο *To Χρονικό Ura Linda*, το οποίο ο Wirth θεωρούσε γνήσιο αρχαίο κείμενο με ρουνικά σύμβολα, αλλά το οποίο αποδείχτηκε ότι ήταν κατασκευασμένο κείμενο του 1850, βρέθηκε σε δυσμένεια από όλους. Σε αυτή τη δύσκολη κατάσταση, τον βρήκε ο Χίμλερ το 1934. Εντυπωσιασμένος από την αφοσίωση του Wirth στις ιδέες της Άριας φυλής και το πάθος του για την προώθηση των γερμανικών αρχών και συμβόλων, ο Χίμλερ αποφάσισε να τον πάρει υπό την προστασία του. Η καθοδήγηση του Χίμλερ θα έδινε μια νέα ώθηση στη ζωή και το έργο του Wirth, ο οποίος ανέλαβε να ηγηθεί του νέου μορφωτικού σωματείου που θα ιδρύοταν για να προωθήσει την έρευνα της προϊστορίας και την καλλιέργεια της ναζιστικής ιδεολογίας.

Το σωματείο αυτό ιδρύθηκε την 1η Ιουλίου του 1935 και ονομάστηκε *Deutsches Ahnenerbe – Gesellschaft für Geistesurgeschichte e.V.*¹⁵⁰ (Γερμανική προγονική

¹⁴⁹ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 43.

¹⁵⁰ Το e.V είναι συντομία του *eingetragener Verein* δλδ ιδιωτικό εγγεγραμμένο σωματείο.

κληρονομιά- Εταιρεία για την προϊστορία του πνεύματος) ή απλά Ahnenerbe.¹⁵¹ Σκοπός του σωματείου ήταν ρητά να ιδρύσει μια επιστήμη της γερμανικότητας που θα αποδίδει στην τελευταία το γόητρο και την αίγλη μιας αρχαιότητας ακόμα πιο απώτερης, ει δυνατόν, από εκείνη της Ρώμης.¹⁵²

Το σωματείο ανήκε ουσιαστικά στην RuSHA, με ανθρώπους του Darré να κατέχουν κρίσιμες θέσεις, ενώ ο τελικός έλεγχος παρέμενε στα χέρια του Χίμλερ.¹⁵³ Είναι ενδιαφέρον να σημειώσουμε ότι ο πατέρας του Χίμλερ διατηρούσε ένα ειδικό δωμάτιο στο σπίτι του, το οποίο είχε αφιερώσει στους προγόνους του. Το δωμάτιο αυτό, γεμάτο με αναμνηστικά και διάφορα αντικείμενα, το ονόμαζε *Ahnezimmer*, δηλαδή το *δωμάτιο των προγόνων*.¹⁵⁴ Πρωταγωνιστής της Ahnenerbe, όπως θα δούμε παρακάτω, θα αναδειχθεί ο Wolfram Sievers (εικ.4), μέλος του ναζιστικού κόμματος από τις αρχές της δεκαετίας του '30. Ο Sievers θα ενταχθεί στο σωματείο ως γενικός γραμματέας, χάρη στην εξαιρετική οργανωτικότητά του, την αφοσίωσή του στις ναζιστικές ιδέες και την προϋπηρεσία του στο *völkisch* ινστιτούτο *Bad Boderan*, το οποίο διηύθυνε ο Wirth.¹⁵⁵

Τέλος, για να στεγάσει τη νέα αυτή οργάνωση, ο Χίμλερ αναζητούσε ένα μεσαιωνικό κάστρο που να αντιπροσωπεύει τη φιλοσοφία της Ahnenerbe. Σ' αυτή την προσπάθεια τον βοήθησε ο εξηνταεπτάχρονος Karl Maria Wiligut, ήρωας του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, που έπασχε όμως μετά τον πόλεμο από ψυχολογικές διαταραχές. Ο Wiligut ήταν φανατικός υποστηρικτής των ιδεών της Nordic φιλοσοφίας και είχε μυστικιστικές απόψεις. Τελικά, επιλέχθηκε το κάστρο του Wewelsburg, το οποίο συνδεόταν με μύθους και προφητείες σχετικά με τη γερμανική φυλή, ενώ ο Wiligut ανταμείφθηκε με υψηλά αξιώματα στις τάξεις των SS και απέκτησε γραφείο στην RuSHA.¹⁵⁶

3.3 Η εξέλιξη τα πρώτα χρόνια

Μέχρι το 1938, τα SS δεν χρηματοδοτούνταν τακτικά από το ναζιστικό κόμμα, γεγονός που έκανε τα πρώτα χρόνια πιο δύσκολα για την οργάνωση. Σ' αυτό το διάστημα, ο Darré, μέσω του υπουργείου του, είχε μεγαλύτερες δυνατότητες χρηματοδότησης, κάτι

¹⁵¹ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 14-18.

¹⁵² Chapoutot, Johann, *Ο εθνικοσοσιαλισμός και η αρχαιότητα*, Αθήνα, Πόλις, 2013, σ. 93.

¹⁵³ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 51.

¹⁵⁴ P. Padfield, *Himmler*, ό.π., σ. 22.

¹⁵⁵ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 12.

¹⁵⁶ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 48-49.

που του επέτρεπε να ασκεί μεγαλύτερη επιρροή στην Ahnenerbe.¹⁵⁷ Επιπλέον, η πολυπλοκότητα των διασυνδέσεων ανάμεσα στα διάφορα τμήματα των υπουργείων, του κόμματος και των SS δημιούργησε εσωτερικές πολιτικές στρατηγικές, οι οποίες διέφεραν μεταξύ τους. Πολλά μέλη των SS, που δεν ανήκαν στην RuSHA, αλλά εργάζονταν για την Ahnenerbe, πίστευαν ότι για να ανέλθουν στην ιεραρχία, η σχέση μεταξύ Ahnenerbe και SS έπρεπε να γίνει πιο στενή. Παράλληλα, η σχέση του Darré με τον Χίμλερ άρχισε να διαρρηγνύεται από το 1936 και μετά, καθώς ο Χίμλερ απομακρυνόταν από τις απόψεις του μέντορά του στα θέματα των ελίτ-αγροτών Γερμανών. Ο Darré έβλεπε τον Γερμανό αγρότη ως έναν απλό γεωργό που θα καλλιεργούσε τα εγχώρια εδάφη, ενώ ο Χίμλερ είχε ως πρότυπο έναν αγρότη-πολεμιστή, ο οποίος θα καλλιεργούσε τα νέα, κατεκτημένα εδάφη της Ανατολής.¹⁵⁸

Η αντιπαλότητα μεταξύ των ανθρώπων του Darré και του Χίμλερ είχε αρχίσει να διαφαίνεται ήδη από το 1935, όταν ο Χίμλερ διόρισε τον Bruno Galke ως εκπρόσωπό του στην Ahnenerbe, για να υποστηρίξει τον Sievers στις προσπάθειες ενάντια στον Darré και τους ακόλουθούς του. Παράλληλα, ο Galke άρχισε να αναζητά νέες πηγές χρηματοδότησης εκτός της RuSHA, ενισχύοντας την αυτονομία της οργάνωσης. Λίγο αργότερα, ο Χίμλερ ενέταξε την Ahnenerbe στο νέο οργανωτικό σχήμα που δημιούργησε υπό τον άμεσο έλεγχό του — το Κεντρικό Γραφείο Προσωπικού του Reichsführer-SS — αναθέτοντας τη διεύθυνσή του στον στενό του συνεργάτη, Karl Wolff, ο οποίος διαδέχθηκε τον Darré. Όλα τα νέα στελέχη πλέον δεν θα ανήκαν πια στη RuSHA, αλλά στο νέο Γραφείο Προσωπικού. Παρά την αλλαγή αυτή, τόσο ο Darré όσο και οι υποστηρικτές του παρέμειναν στην Ahnenerbe, καθώς ο Χίμλερ δεν ήθελε να διακινδυνεύσει την κύρια πηγή χρηματοδότησης της οργάνωσης, την οποία εξακολουθούσε να εξασφαλίζει μέσω του Darré και του υπουργείου του.¹⁵⁹

Ένα ακόμη στέλεχος με το οποίο ήρθε σε σύγκρουση ο Χίμλερ ήταν ο Wirth, καθώς η ενίσχυση του κύρους της Ahnenerbe απαιτούσε την αποδοχή της από την ακαδημαϊκή κοινότητα. Ως διευθυντής του πρώτου τμήματος της Ahnenerbe, που ασχολούνταν με τα σύμβολα και τις γραφές, ο Wirth δημοσίευσε τις ιδέες του σε βιβλίο, βασισμένο όμως σε αμφίβολες και μη αξιόπιστες πηγές, γεγονός που προκάλεσε αντιδράσεις. Επιπλέον, κατηγορήθηκε για αδικαιολόγητες χρηματικές σπατάλες, επιβαρύνοντας την

¹⁵⁷ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 37.

¹⁵⁸ Στο ίδιο, 39.

¹⁵⁹ Στο ίδιο, 40-41.

ήδη τεταμένη σχέση του με τον Χίτλερ.¹⁶⁰ Ο Wirth, αργά αλλά σταθερά, απομακρύνθηκε από τις δραστηριότητες της Ahnenerbe, με τη θέση του να καταλαμβάνεται από τον Walther Wüst (εικ.5), έναν νεαρό και καταρτισμένο ειδικό στις ινδοευρωπαϊκές σπουδές, που έχαιρε σεβασμού στην επιστημονική κοινότητα. Από τα μέσα του 1936, ο Wüst ανέλαβε επικεφαλής του νέου τμήματος φιλολογίας και του προγράμματος ανθρωπιστικών μελετών, συνεχίζοντας τις έρευνες λαογραφίας και τις γερμανικές σπουδές, αποφεύγοντας ωστόσο τις ακραίες προσεγγίσεις που χαρακτήριζαν τη θητεία του Wirth.¹⁶¹

Με τον Wüst υπεύθυνο για τον επιστημονικό τομέα, τον Sievers να διαχειρίζεται τα πρακτικά ζητήματα ως διευθυντής και τον Galke επικεφαλής των οικονομικών, ο Χίτλερ ήταν έτοιμος να διαμορφώσει την Ahnenerbe όπως ακριβώς την είχε οραματιστεί. Παράλληλα, ο Darré, έχοντας πλέον χάσει την υποστήριξη του Χίτλερ, αποχώρησε από τα SS το 1938 και παραιτήθηκε από το RuSHA, παίρνοντας μαζί του και τα βασικά του στελέχη. Ο οργανισμός, το 1937, άλλαξε την επωνυμία του, αφαιρώντας τη φράση *Studiengesellschaft für Geistesurgeschichte* από τον τίτλο, και μετονομάστηκε απλά σε *Das Ahnenerbe*.¹⁶² Πλέον, η Ahnenerbe ενσωματώθηκε πλήρως στα SS, αποκτώντας τη μορφή και τον ρόλο που ονειρευόταν ο Χίτλερ.

3.4 Ο Χίτλερ και η Ahnenerbe

Μετά την άνοδό του στην εξουσία, ο Χίτλερ δεν ήταν πια ο ηγέτης που εντυπωσιαζόταν από τον αποκρυφισμό και τις θεωρίες για τους Nordic Αρίους, όπως ο Χίτλερ. Αν και η προσωπικότητα του Χίτλερ παραμένει δύσκολο να ερμηνευτεί πλήρως,¹⁶³ είναι σαφές ότι οι νεανικές του ανησυχίες¹⁶⁴ είχαν πλέον παραμεριστεί. Οι φαντασιώσεις του¹⁶⁵ έδιναν τη θέση τους στις ρεαλιστικές ανάγκες για συγκέντρωση και διατήρηση ισχύος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της αλλαγής είναι η εγκατάλειψη των σοσιαλιστικών ιδεών του κόμματος μετά το 1933. Στρέφοντας την πολιτική του προς

¹⁶⁰ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 63.

¹⁶¹ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 43-45.

¹⁶² Στο ίδιο, 60, 64-65.

¹⁶³ Βλέπε σχετικά John Lukacs, το κεφάλαιο «Ιστοριογραφικά προβλήματα» στο *Ο Χίτλερ της ιστορίας*, Ενάλιος, 1999, Αθήνα, σ. 21-91.

¹⁶⁴ Σύμφωνα με τον βιογράφο του, J.Toland (*Adolf Hitler*, Anchor Books, e-book, 1992, σ. 92) ο Χίτλερ σε ένα ποίημά του υμνούσε τον παγανισμό. Από την άλλη, ο John Lukacs στο *Ο Χίτλερ της ιστορίας*, Ενάλιος, 1999, σ. 53, ασκεί κριτική στον Toland για την απουσία πηγών σε στοιχεία που αναφέρει.

¹⁶⁵ Robert Waite, *The sychopathic God Adolf Hitler*, Ν.Υόρκη, Da Capo Press, 1993, σ. 62.

τη στήριξη των επιχειρηματιών, ο Χίτλερ εξάλειψε τις αντιστάσεις των συνδικάτων και των εργατικών ομοσπονδιών, υποτάσσοντας την εργατική τάξη στις επιταγές του καθεστώτος.¹⁶⁶

Ήδη από το συνέδριο της Νυρεμβέργης το 1936, ο Χίτλερ είχε εκφραστεί επικριτικά για τον Wirth, δηλώνοντας ότι ο εθνικοσοσιαλισμός δεν αντλεί την έμπνευσή του από τις Σάγκες και τους Nordic, ενώ είχε εκνευριστεί από τις αναφορές στην Ατλαντίδα. Αυτή η στάση αποτέλεσε έναν επιπλέον λόγο για τον Χίμλερ να απομακρύνει τον Wirth από την Ahnenerbe.¹⁶⁷ Αν και ο Χίτλερ θεωρούσε ότι ο γερμανικός λαός έχει έναν σημαντικό ιστορικό ρόλο, δεν συμεριζόταν τον ενθουσιασμό του Χίμλερ για το γερμανικό παρελθόν. Αντίθετα, η δική του κοσμοθεωρία επικεντρωνόταν στον ανταγωνισμό με τους Εβραίους.¹⁶⁸

Αν υπήρχαν λαοί που ο Χίτλερ θαύμαζε, αυτοί ήταν οι αρχαίοι Έλληνες και οι Ρωμαίοι, γεγονός που τον έκανε να νιώθει ντροπή για το γερμανικό παρελθόν, το οποίο θεωρούσε ανύπαρκτο από άποψη σπουδαίων επιτευγμάτων.¹⁶⁹ Δεν είναι τυχαίο που το στάδιο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1936 ονομάστηκε *Olympia Stadion*, παρά τις πιέσεις να δοθεί ένα καθαρά γερμανικό όνομα.¹⁷⁰ Όταν ο Χίμλερ, μέσω της Ahnenerbe, ξεκίνησε αρχαιολογικές ανασκαφές σε χωριά των Βίκινγκ¹⁷¹, ο Χίτλερ, απογοητευμένος, σύγκρινε τα ρωμαϊκά αρχιτεκτονικά αριστουργήματα με τα χαμόσπιτα των νορδικών προγόνων. Παρόλο που ο Χίμλερ θαύμαζε τον Χίτλερ, πίστευε πως ήταν δική του αποστολή να τον «δια φωτίσει» σχετικά με τη σημασία του γερμανικού παρελθόντος και να του αλλάξει γνώμη.¹⁷²

3.5 Οι ανταγωνιστές της Ahnenerbe και ο Ρόζενμπερκ

Η συμμετοχή του RuSHA στα πρώτα στάδια της δημιουργίας της Ahnenerbe και η αρνητική στάση του Χίτλερ απέναντι σε πολλές από τις δραστηριότητές της δεν ήταν τα μόνα εμπόδια που συνάντησε ο Χίμλερ. Στη χαοτική δομή του ναζιστικού κράτους,

¹⁶⁶ Αλέξανδρος Κοτζιάς (επιμ), *Η νύχτα των μεγάλων μαχαιριών*, Αθήνα, Mondadori-Φυντράκης, χ.χ., σ. 153.

¹⁶⁷ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 85.

¹⁶⁸ D. Maharski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 5.

¹⁶⁹ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 45.

¹⁷⁰ J. Chapoutot, *Η μεγάλη αφήγηση*, ό.π., σ. 156.

¹⁷¹ Λεπτομέρειες για τις ανασκαφές αυτές αναφέρονται σε ειδικό κεφάλαιο παρακάτω, σχετικό με τις δραστηριότητες της οργάνωσης.

¹⁷² H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 62-63.

όπου πολλοί οργανισμοί από το Κόμμα, τα SS και την κυβέρνηση αλληλοεπικαλύπτονταν σε αρμοδιότητες, η λειτουργία της Aehnenerbe γινόταν εξαιρετικά δύσκολη. Ο ίδιος ο Χίτλερ, το 1941, εξέφρασε την απογοήτευσή του λέγοντας: *Τα έχω εντελώς χαμένα με τις οργανώσεις του Κόμματος... Κύριε των δυνάμεων, πώς εξελίχθηκε έτσι αυτό το πράγμα!*.¹⁷³

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο υπήρχαν πολλοί ανταγωνιστικοί με δραστηριότητες παραπλήσιες εκείνων της Aehnenerbe. Ενδεικτικά, λειτουργούσαν το *Πρωσικό Υπουργείο Κουλτούρας*, το *Τμήμα Κουλτούρας* του Υπουργείου Εξωτερικών και το *Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο* (DAI). Επιπλέον, την πολιτική στα θέματα αυτά στο εξωτερικό καθόριζαν ισχυρές προσωπικότητες, όπως ο Joachim Ribbentrop (υπουργός εξωτερικών), ο Ρόζενμπεργκ (εξέχον μέλος των Ναζί και θεωρητικός του ναζισμού) και ο Γκαίμπελς (υπουργός προπαγάνδας των Ναζί), επιτείνοντας τον ανταγωνισμό και τη σύγχυση.¹⁷⁴ Επιπλέον υπήρχε το Kunstschutz, το οποίο ήταν παράρτημα της Βέρμαχτ, υπεύθυνο για την «προστασία» των έργων τέχνης, ανεξάρτητοι απεσταλμένοι οργανισμών, αρχαιολόγοι και μέλη του *Τμήματος Ανασκαφών του Φύρερ*. Παράλληλα, το γραφείο RuSHA και διάφοροι μικρότεροι οργανισμοί, όπως το *Αρχείο Γερμανικών Λαογραφικών Τραγουδιών* και η *Εταιρεία του Ράιχ για Σπουδές της Γερμανικής Volk*, ασχολούνταν με εξειδικευμένες έρευνες, δημιουργώντας έτσι μια πολυδιάστατη και συγκεχυμένη κατάσταση.¹⁷⁵

Τέλος, άλλο ένα ινστιτούτο που είχε ιδρυθεί ήδη από το 1927 και αργότερα ταυτίστηκε με τη ναζιστική ιδεολογία ήταν το Ινστιτούτο του Αυτοκράτορα Γουλιέλμου (Kaiser Wilhelm Institute, KWI). Το ινστιτούτο εξειδικευόταν στην ευγονική και καθόριζε ουσιαστικά τη γερμανική πολιτική στον τομέα αυτό ενώ λάμβανε χρηματοδότηση και από αμερικανικά ιδρύματα όπως το ίδρυμα Ροκφέλερ.¹⁷⁶ Το KWI διεξήγαγε πολλά πειράματα σε ζώα μέχρι που το 1943 υποκείμενα ερευνών αποτέλεσαν παιδιά με επιληψία.¹⁷⁷

¹⁷³ Ian Kershaw, *Ο Χίτλερ, οι Γερμανοί και η Τελική Λύση*, Αθήνα, Πατάκης, 2011, σ. 47.

¹⁷⁴ Alexandra Kankleit, *The «DAI Athen» from 1933 to 1945*, pdf presentation, σ. 5, 7. <https://www.kankleit.de/occupation.php>.

¹⁷⁵ James R. Dow, «German volkskunde and National Socialism», *The Journal of American Folklore*, American Folklore Society, Ιούλιος-Σεπτέμβριος, 100/397 (1987), σ. 301.

¹⁷⁶ Γ. Κόκκινος, «Άζια» και «ανάζια» ζωή, ό.π., σ. 137.

¹⁷⁷ Gerhard Baader, Susan E. Lederer, Morris Low, Florian Schmaltz, και Alexander V. Schwerin, «Pathways to human experimentation, 1933-1945: Germany, Japan, and the United States», *Osiris*, 20, University of Chicago Press, 2005, σ. 208.

Ο κύριος ανταγωνιστής όμως της Ahnenerbe ήταν ο Άλφρεντ Ρόζενμπεργκ και το ινστιτούτο του, *Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg-ERR* (Ομάδα Δράσης Reichsleiter¹⁷⁸ Ρόζενμπεργκ), το οποίο είχε ως κύριο στόχο την κατάσχεση αντικειμένων τέχνης και άλλων πολιτιστικών στοιχείων από τις κατεχόμενες χώρες.¹⁷⁹ Ο Ρόζενμπεργκ ήταν μέλος του πρώτου στενού κύκλου του Χίτλερ, παρόλο που αρχικά δούλευε στο παρασκήνιο για το Κόμμα γράφοντας άρθρα και βιβλία για τον εθνικοσοσιαλισμό. Επιπλέον, είχε γνώσεις ρωσικών και συμβούλευε τον Χίτλερ για θέματα εξωτερικής πολιτικής.¹⁸⁰

Για να εδραιώσει τη θέση του ως βασικός ιδεολόγος του Κόμματος, ο Ρόζενμπεργκ έγραψε το 1929 το βιβλίο *Ο Μύθος του 20ού αιώνα*, το οποίο παρουσίαζε ένα ασαφές περιεχόμενο που συνδύαζε θρησκεία, φιλοσοφία και φυλετικές ιδέες. Παρά την αρχική διστακτικότητα του Χίτλερ να το εγκρίνει, το βιβλίο εκδόθηκε και από το 1933 θεωρήθηκε κεντρικό έργο για τους Ναζί. Ωστόσο, παρά την επίσημη έγκριση, λίγοι το διάβασαν και ο Γκαίμπελς το αποκαλούσε *ιδεολογικό εμετό*.¹⁸¹

Ο Ρόζενμπεργκ διέθετε ένα σημαντικό πλεονέκτημα έναντι του Χίμλερ, αλλά και ένα εξίσου σημαντικό μειονέκτημα. Το πλεονέκτημά του ήταν ότι είχε ήδη αναπτύξει από νωρίς επαφές με την ακαδημαϊκή κοινότητα, κυρίως στον τομέα της προϊστορίας, μέσω του Gustaf Kossina από το 1928 και της εταιρείας του *Kampfbund für Deutsche Kultur - KfDK* (Μαχητική Ένωση για τον Γερμανικό Πολιτισμό). Πρόεδρος του τμήματος θα γίνει ο αρχαιολόγος Hans Reinerth, που θα διαδεχθεί τον Kossina στο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου ενδυναμώνοντας ακόμα περισσότερο τη θέση του Ρόζενμπεργκ στον τομέα αυτό. Με την ίδρυση του ERR το 1934 και τη θέση του Ρόζενμπεργκ ως Κομισάριου Εποπτείας της Ιδεολογικής και Πνευματικής Εκπαίδευσης του Κόμματος, αναγκάστηκε ο Χίμλερ να προχωρήσει γρήγορα στη δημιουργία της Ahnenerbe, προκειμένου να αντισταθμίσει την αυξανόμενη επιρροή του.¹⁸²

Ο Χίμλερ όμως είχε ένα σημαντικό πλεονέκτημα που έλειπε από τον Ρόζενμπεργκ. Τον πλήρη έλεγχο των SS. Αυτός ο έλεγχος του έδινε στρατηγική και πολιτική δύναμη, κάτι

¹⁷⁸ Reichsleiter ήταν ο τίτλος του Νο2 του Ναζιστικού κόμματος που τον κατείχαν παράλληλα διαφορετικά άτομα όπως ο Ες, ο Γκαίρινγκ, ο Ρόζενμπεργκ, ο Μπόρμαν, ο Darré κ.α.

¹⁷⁹ «The Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg (ERR) Photographic Albums at the National Archives and Records Administration» <http://www.archives.gov/research/holocaust/international-resources/nara/err>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 29/11/2024).

¹⁸⁰ Heike Gortmaker, *Η αυλή του Χίτλερ*, Αθήνα, Gutenberg, 2021, σ. 58-59.

¹⁸¹ Robert Wittman και David Kinney, *Το ημερολόγιο του διαβόλου*, Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ. 156-158.

¹⁸² D. Maharski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 4, 12.

που ο Ρόζενμπεργκ δεν μπορούσε να εκμεταλλευτεί. Ειδικότερα, με την κήρυξη του πολέμου, η Ahnenerbe απέκτησε κρίσιμη σημασία ως υποστηρικτική οργάνωση των SS και της πολεμικής μηχανής, μέσω διαφόρων πολεμικών δραστηριοτήτων, κάτι που δεν είχε την δυνατότητα να πράξει ο Ρόζενμπεργκ. Τελικά, ο Ρόζενμπεργκ έχασε σταδιακά την επιρροή του και δεν μπόρεσε να καθιερωθεί στον στενότερο κύκλο του Χίτλερ, μετά την άνοδο των Ναζί στην εξουσία.¹⁸³

3.6 Τα τμήματα της Ahnenerbe

Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της Ahnenerbe, ο κύριος στόχος της ήταν η εξερεύνηση των θεωριών για την Άρια φυλή και τους Nordic, εστιάζοντας σε πολιτισμικά και λαογραφικά στοιχεία που θα αναδείκνυαν τη σημασία της γερμανικής ιστορίας. Έτσι, δημιουργήθηκαν τα πρώτα τμήματα, όπως το *Τμήμα Συμβολισμών*, το *Τμήμα Μελετών Λέξεων*, το *Τμήμα Γερμανικών Σπουδών*, το *Τμήμα Πολιτισμικών Σχέσεων Ινδοευρωπαϊών και Φινλανδών*, το *Τμήμα Έρευνας Παραμυθιών και Μύθων*¹⁸⁴ καθώς και το *Τμήμα Μετεωρολογίας*, το οποίο ασχολείτο κυρίως με τη θεωρία των *κοσμικών πάγων* (World Ice Theory), την οποία θα αναλύσουμε στη συνέχεια.¹⁸⁵

Από τη στιγμή που ξεκίνησε η ανάπτυξη της Ahnenerbe και μέχρι την έναρξη του πολέμου, δημιουργήθηκαν διάφορα τμήματα, τα οποία σχηματίζονταν είτε από τις ανάγκες για συγκεκριμένες έρευνες είτε από τα προσωπικά ενδιαφέροντα του Χίμλερ. Συχνά, ο Χίμλερ είχε μια νέα ιδέα και με ένα τηλεφώνημα έδινε εντολή στον Sievers να ιδρύσει ειδικό τμήμα για την υλοποίηση της έρευνάς του.¹⁸⁶ Έτσι, δημιουργήθηκαν τμήματα για την έρευνα σπηλαίων και Καρστικών συστημάτων¹⁸⁷, για ανασκαφές αρχαιολογικών χώρων¹⁸⁸, για τη μελέτη Ρουνικών συμβόλων, τη μελέτη σημαδιών σε σπίτια (House Marks), τη μελέτη οικογενειακών συμβόλων (Clan Symbols) και πολλά άλλα.¹⁸⁹

¹⁸³ Gortmaker Heike, *Η αυλή του Χίτλερ*, ό.π., σ. 59.

¹⁸⁴ «Das Ahnenerbe der SS-Himmlers “Geisteselite”», <https://www.bundesarchiv.de/themen-entdecken/online-entdecken/geschichtsgalerien/das-ahnenerbe-der-ss-himmlers-geisteselite/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 7/11/2024).

¹⁸⁵ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 14.

¹⁸⁶ «Das Ahnenerbe der SS-Himmlers “Geisteselite”», ό.π.

¹⁸⁷ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 127.

¹⁸⁸ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 114.

¹⁸⁹ «Φάκελος NS 21», <https://invenio.bundesarchiv.de/invenio/main.xhtml>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 15/10/2024).

Όταν ξέσπασε ο πόλεμος, η προσοχή των Ναζί στράφηκε στην πολεμική προσπάθεια και ο Χίμλερ χρησιμοποίησε το προσωπικό της Ahnenerbe για στρατιωτικούς σκοπούς. Η διάθεση και τα κονδύλια για έρευνες πάνω σε λαογραφία και συμβολισμούς μειώθηκαν σημαντικά, μπαίνοντας πλέον σε δεύτερη μοίρα. Για να παραμείνει το ινστιτούτο ενεργό, δημιουργήθηκαν νέα τμήματα που επικεντρώνονταν σε δύο μεγάλα ζητήματα του πολέμου: το Εβραϊκό Ζήτημα, που αφορούσε τη διαχείριση των Εβραίων σε όλες τις κατεχόμενες χώρες, και τις στρατιωτικές ανάγκες που προέκυψαν από την πολεμική δράση.

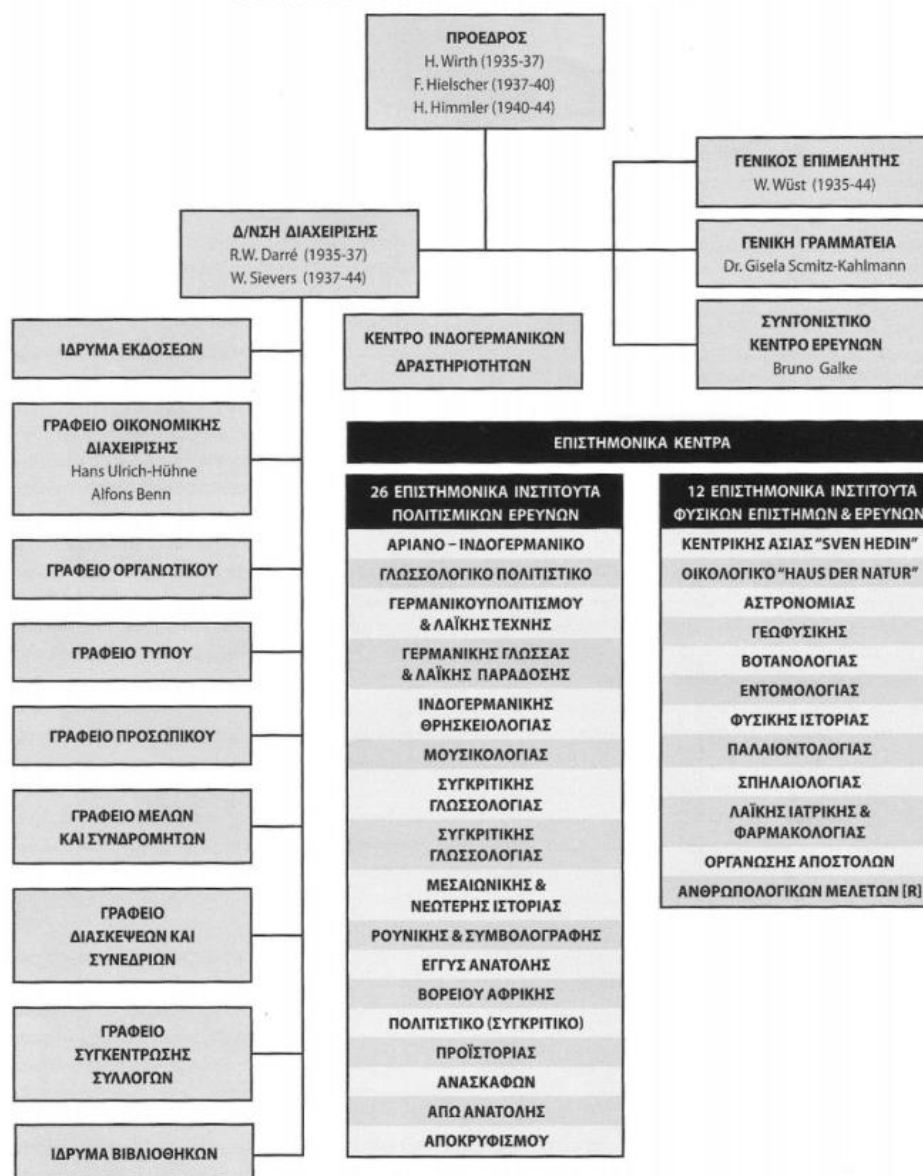
Για την αντιμετώπιση των δύο προαναφερθέντων ζητημάτων, ο Χίμλερ ίδρυσε το *Ινστιτούτο Στρατιωτικής Επιστημονικής Έρευνας*. Αρχικά επικεφαλής ήταν ο Walther Wüst, αλλά στη συνέχεια ο Sievers αναδείχθηκε ως ο βασικός πρωταγωνιστής με επικουρία από δύο βασικά στελέχη, τον August Hirt (εικ.6) και τον Sigmund Rascher (εικ.7)¹⁹⁰. Μέσα από αυτό το ινστιτούτο πραγματοποιήθηκαν ανθρωπολογικές μελέτες, πειράματα ευγονικής, καθώς και ιατρικά και στρατιωτικά πειράματα, τα οποία συνδέθηκαν άμεσα με το Ολοκαύτωμα/Shoah.¹⁹¹ Παρόλο που το κεντρικό στρατηγείο του Ράιχ βρισκόταν στο Βερολίνο (εικ.8), τα επιμέρους τμήματα είχαν έδρες διάσπαρτες τόσο εντός όσο και εκτός Γερμανίας. Μέχρι το 1945, η Ahnenerbe είχε επεκταθεί σημαντικά, φτάνοντας να λειτουργεί έως και 45 διαφορετικά ερευνητικά τμήματα.¹⁹²

¹⁹⁰ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 225.

¹⁹¹ D. Maharski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 47.

¹⁹² «Das Ahnenerbe der SS-Himmlers “Geisteselite”», ό.π..

ΓΕΝΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΑΗΝΝΕΡΒΕ

¹⁹³ Γιώργος Ζ. Ηλιόπουλος, *SS-Ahnenerbe: Η αιρετική αρχαιολογία*, Αθήνα, Αμυντική Γραμμή, σ. 87.

3.7 Η Ahnenerbe και ο ακαδημαϊκός χώρος

Αν και οι θεωρίες του Wirth είχαν αποκτήσει μεγάλη απήχηση στους völkisch κύκλους, τα πανεπιστήμια της εποχής, τις είχαν αποκλείσει από τον ακαδημαϊκό χώρο. Στο Πανεπιστήμιο του Marburg, ο Hermann Jacobsohn, γερμανοεβραίος πρότανης του τμήματος φιλοσοφίας, απέρριψε την αίτηση του Wirth για ένταξη στο διδακτικό προσωπικό. Παράλληλα, ο αρχαιολόγος Gero von Merhart, συνάδελφός του Jacobsohn στο Πανεπιστήμιο του Marburg, θεώρησε την προοπτική ο Wirth να διδάξει στο πανεπιστήμιο ντροπιαστική. Ωστόσο, η κατάσταση άλλαξε δραματικά το 1933, με την άνοδο των Ναζί στην εξουσία, καθώς ο Jacobsohn απομακρύνθηκε από τη θέση του, ενώ ο Wirth κατέλαβε θέση στο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου.¹⁹⁴

Παρότι ο Wirth απομακρύνθηκε αργότερα και η Ahnenerbe επιδίωξε ακαδημαϊκή αναγνώριση, η ισορροπία μεταξύ των επιστημόνων και των ιδεών του Χίμλερ παρέμενε λεπτή. Σταδιακά, ο Χίμλερ άρχισε να συνεργάζεται αποκλειστικά με επιστήμονες που συμμερίζονταν τις πεποιθήσεις του και ήταν πρόθυμοι να υπηρετήσουν τους σκοπούς της Ahnenerbe.¹⁹⁵ Αν και ο Χίτλερ έκανε κάποιες εξαιρέσεις σε ειδικές περιπτώσεις, μετά το 1933 περισσότεροι από 2.000 ακαδημαϊκοί εγκατέλειψαν τη Γερμανία, καθώς ήταν είτε Εβραίοι είτε αριστεροί. Τις θέσεις τους στα πανεπιστήμια διεκδίκησαν μέλη των SS, για τους οποίους ανοίγονταν νέες ευκαιρίες, αρκεί να πληρούσαν κριτήρια άριας καταγωγής μέσω ελέγχου της γενεαλογίας τους.¹⁹⁶

Η Bildung, που μέχρι τότε προσέφερε κάποια ακαδημαϊκή ελευθερία απέναντι στην κρατική καταπίεση, έπαψε σε μεγάλο βαθμό να ισχύει μετά το 1933,¹⁹⁷ καθώς οι προσλήψεις καθηγητών αποφασίζονταν από επιτροπές Ναζί στα πανεπιστήμια. Ίσως η πιο γνωστή περίπτωση είναι εκείνη του Μάρτιν Χάιντεγκερ, ο οποίος έγινε πρότανης στο Πανεπιστήμιο του Φράιμπουργκ το 1933, εκφωνώντας λόγους υπέρ του Χίτλερ και διακόπτοντας σχέσεις με Εβραίους φίλους του.¹⁹⁸ Πολλοί αρνήθηκαν, ωστόσο, να συνεργαστούν, απορρίπτοντας προαγωγές ή αποσυρόμενοι από τη δημόσια ζωή, μετακομίζοντας σε μικρές επαρχιακές πόλεις, σε ένα φαινόμενο που έγινε γνωστό ως *εσωτερική μετανάστευση των ακαδημαϊκών*.¹⁹⁹

¹⁹⁴ Horst Junginger, «From Buddha to Adolf Hitler: Walther Wüst and the aryan tradition», *ό.π.*, σ. 115-116.

¹⁹⁵ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, *ό.π.*, σ. 20.

¹⁹⁶ C. Hale, *Himmler's Crusade*, *ό.π.*, σ. 58-59.

¹⁹⁷ Γ. Κόκκινος, «Γερμανία: Είσοδος στη νεωτερικότητα και εθνική ενοποίηση», *ό.π.*, σ. 58.

¹⁹⁸ J. Gray, *Αχρένια σκυλιά*, *ό.π.*, σ. 74-75.

¹⁹⁹ H. Pringle, *The Master Plan*, *ό.π.*, σ. 292.

Παράλληλα, μέλη των SS παρακολουθούσαν μαθήματα και σεμινάρια στα πανεπιστήμια, δίνοντας αναφορά για το εάν η ακαδημαϊκή δραστηριότητα ευθυγραμμιζόταν με τις θεωρίες της Ahnenerbe. Ο Χίμλερ επιθυμούσε μια συγχώνευση μεταξύ SS και πανεπιστημίων. Αρχικά, καθηγητές εντάσσονταν στα SS, αναλαμβάνοντας την ιδεολογική κατάρτιση νέων φοιτητών, και στη συνέχεια αυτοί οι φοιτητές θα αντικαθιστούσαν τους καθηγητές ως νέοι λέκτορες.²⁰⁰ Επίσης, οργανώθηκαν φοιτητικές αδελφότητες²⁰¹ σε κάθε πανεπιστήμιο, υπό το πρόγραμμα Mannschaftshäuser, όπου μέλη των SS στεγάζονταν και στρατολογούνταν ως κατάσκοποι, με υπεύθυνο τον Kurt Ellersiek.²⁰² Ωστόσο, μέχρι το 1943, ήταν πολλοί οι Γερμανοί ακαδημαϊκοί που δεν ενστερνίστηκαν τη völkisch ιδεολογία, περιορίζοντάς την στον κλειστό κύκλο του Χίμλερ.²⁰³

Είναι βέβαιο πως εντός της Ahnenerbe συνυπήρχαν δύο διακριτές τάσεις. Από τη μία, υπήρχαν επιστήμονες που στο πλαίσιο του εθνικοσοσιαλισμού ερευνούσαν με τον δικό τους τρόπο θεωρίες και ιδέες. Από την άλλη, υπήρχαν αναγνωρισμένοι ακαδημαϊκοί, όπως οι Herbert Jankuhn, Walther Wüst και Ernst Schäfer, οι οποίοι τηρούσαν επιστημονικές μεθόδους, αν και τα ερευνητικά τους αντικείμενα καθορίζονταν από τον Χίμλερ, με ορισμένες ωστόσο εξαιρέσεις.²⁰⁴ Για παράδειγμα, ο Hans Schleif, ο οποίος πραγματοποίησε ανασκαφές στην Ολυμπία το 1937²⁰⁵, αρνήθηκε να ανασκάψει σε μια κοιλάδα κοντά στο Gaggenau, όπου ο Wiligut και ο μυστικιστής Günther Kirchhoff θεωρούσαν πως υπήρχε ένα αρχαίο γερμανικό θρησκευτικό σύμπλεγμα. Μαζί με τον Sievers ανέβαλλαν διαρκώς τις ανασκαφές, ενώ ο Wüst χαρακτήριζε τον Wiligut ως γραφικό και ανόητο.²⁰⁶

Αυτή η αμφισημία ήταν διάχυτη σε κάθε πτυχή της λειτουργίας της Ahnenerbe. Για παράδειγμα, στελέχη χωρίς πλήρεις ακαδημαϊκές σπουδές ενθαρρύνονταν να

²⁰⁰ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 130-132.

²⁰¹ Το θέμα των αδελφοτήτων συνδέεται με την ευρύτερη θεματική των νεανικών οργανώσεων της Γερμανίας των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Για τις διάφορες «νεολαίες» και για τους «συνδέσμους ανδρών» βλ. Μαρία Παπαθανασίου, «Οψεις του ανδρισμού στο γερμανικό νεανικό κίνημα 1896-1933», στο *Ανδρισμοί*, Αθήνα, Gutenberg, 2019, σ. 313-335 και Michael H. Kater, *Hitler Youth*, Λονδίνο, Harvard University Press, 2006.

²⁰² Απόρρητη έκθεση της CIA, 31/1/1988, σ. 2-3. www.cia.gov/readingroom/docs/HITLER%20C%20ADOLF%20%20%28DI%29%20%20%20VOL.%202_0009.pdf

²⁰³ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 273.

²⁰⁴ D. Maharski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 27.

²⁰⁵ Alexandra Kankleit, *The «DAI Athen» from 1933 to 1945*, ό.π., σ. 10.

²⁰⁶ B. Mees, *The Science of Swastika*, ό.π., σ. 204.

αποκτήσουν διδακτορικό, όπως συνέβη με τον Ytjö von Grönhagen,²⁰⁷ ενώ παράλληλα, άλλα μέλη καλούνταν να υπογράψουν δηλώσεις ότι δεν θα παραιτηθούν αν ο Χίμλερ δείξει προσωπικό ενδιαφέρον και εμπλακεί στις έρευνές τους.²⁰⁸ Επιπλέον, η προσπάθεια ιδεολογικής κυριαρχίας που ασκούσαν τόσο ο Ρόζενμπεργκ όσο και ο Χίμλερ, συχνά δημιουργούσε διλήμματα σε αρκετούς επιστήμονες, οι οποίοι αναγκάζονταν να επιλέξουν μεταξύ των δύο οργανισμών, προκρίνοντας συνήθως την επιλογή που φαινόταν λιγότερο απειλητική για την καριέρα και την ακαδημαϊκή τους ελευθερία.²⁰⁹

Η διαφορά μεταξύ του Χίμλερ και του Ρόζενμπεργκ όσον αφορά τα πανεπιστήμια ήταν θεμελιώδης. Και οι δύο τα θεωρούσαν διεφθαρμένα μέρη του κατεστημένου, αλλά ο Χίμλερ επιδίωκε να τα μετασχηματίσει από μέσα, ενσωματώνοντας την ιδεολογία του, ενώ, αντίθετα, ο Ρόζενμπεργκ ήθελε την πλήρη κατάργησή τους, σκοπεύοντας να δημιουργήσει νέα ιδεολογικά ινστιτούτα βασισμένα στις δικές του αντιλήψεις.²¹⁰ Ωστόσο, παρά τον έλεγχο που άσκησε ο Χίμλερ στους ακαδημαϊκούς, μέχρι τη λήξη του πολέμου το 1945, η Ahnenerbe δεν είχε σημειώσει σημαντική πρόοδο σε σύγκριση με το 1939.²¹¹

3.8 Τα οικονομικά του σωματείου

Η χρηματοδότηση της Ahnenerbe υπήρξε διαρκές πρόβλημα για τον Χίμλερ καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της. Στα πρώτα χρόνια, έως το 1938, βασιζόταν κυρίως στο υπουργείο του Darre, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, και στο Γερμανικό Ινστιτούτο Ερευνών, που κάλυψε σημαντικά έξοδα χάρη στις στρατηγικές σχέσεις του Sievers.²¹² Στη συνέχεια, ο Χίμλερ, θέλοντας να εξασφαλίσει ανεξάρτητες πηγές χρηματοδότησης, ίδρυσε το *Ιδρυμα Ahnenerbe* και άρχισε να αναζητά δωρητές. Μεταξύ αυτών ήταν ο Emil Georg von Strauss, μέλος πολλών διοικητικών συμβουλίων, όπως της Deutsche Bank, και μεγάλων κατασκευαστικών εταιρειών. Το 1937, ο Strauss συγκέντρωσε 50.000 μάρκα²¹³ από εταιρείες όπως η Daimler-Benz και

²⁰⁷ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 45.

²⁰⁸ Στο ίδιο, 72.

²⁰⁹ Στο ίδιο, 73.

²¹⁰ Στο ίδιο, 277-278.

²¹¹ Στο ίδιο, 290.

²¹² Στο ίδιο, 37.

²¹³ Η ισοτιμία του μάρκου το 1937 σε σχέση με το δολάριο ήταν περίπου 2,5M=1\$. Το 1\$ το 1938 έχει περίπου σημερινή αξία 22\$. Άρα τα 50.000 M έχουν σημερινή αντίστοιχη αξία σε

η BMW.²¹⁴ Παράλληλα, η Ahnenerbe λάμβανε χρηματοδότηση από τον αποκαλούμενο *Κύκλο του Κέπλερ*, μια ομάδα ισχυρών οικονομικών παραγόντων οι οποίοι στήριζαν το ναζιστικό Κόμμα και τον Χίτλερ. Ο κύκλος αυτός είχε δημιουργηθεί από τον Wilhelm Kepler, τον οικονομικό σύμβουλο του Χίτλερ.²¹⁵

Από την άλλη πλευρά, οι εισφορές των μελών των SS κάλυπταν μόνο ένα μικρό ποσοστό των δαπανών, με αποτέλεσμα πολλά από τα έργα της Ahnenerbe να χρηματοδοτούνται μέσω ιδιωτικών εισφορών. Ιδιαίτερες συνεισφορές έγιναν από άτομα όπως η Mathilde Merck και ο Ludwig Roselius για την υποστήριξη των εγχειρημάτων του Wirth.²¹⁶ Ένα απροσδόκητο οικονομικό έσοδο προήλθε από τον σοφέρ του Χίτλερ, Anton Loibl, ο οποίος ήταν μηχανικός και είχε εφεύρει τους ανακλαστήρες φωτός για τα πεντάλ ποδηλάτου. Παρά το γεγονός ότι δεν ήταν ο μόνος που ανέπτυξε τέτοιες καινοτομίες, ο Χίτλερ του υποσχέθηκε ότι θα του παραχωρηθεί η πατέντα για τον μηχανισμό. Μετά τη δημιουργία της εταιρείας του, την Anton Loibl GmbH,²¹⁷ η χρήση αυτών των ανακλαστήρων έγινε υποχρεωτική μέσω νόμου για τα νέα ποδήλατα, με αποτέλεσμα ένα ποσοστό των κερδών να καταλήγει στα ταμεία της Ahnenerbe.²¹⁸

Ο προϋπολογισμός της Ahnenerbe το 1939 ανερχόταν σε περίπου 675.000 μάρκα (περίπου 6 εκατομμύρια δολάρια), με τα κέρδη από τους ανακλαστήρες φωτός να καλύπτουν μόνο ένα μικρό μέρος του ποσού. Ως εκ τούτου, ο Χίτλερ στράφηκε σε σκιώδεις μεθόδους σύγχρονης χρηματοοικονομικής διαχείρισης²¹⁹ ενθαρρύνοντας λογιστικές απάτες από τα στελέχη των SS. Αυτές περιλάμβαναν τη μεταφορά χρημάτων από έναν κρυφό λογαριασμό σε άλλον, ώστε να χαθούν τα ίχνη τους και να αποφεύγονται οι έλεγχοι. Παράλληλα, ακολουθούσε στρατηγικές φοροδιαφυγής και

δολάρια=50,000/2,5*22=440.000\$. Για την ισοτιμία Μάρκου/ δολαρίου βλ. εδώ <https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/projects/currency.htm> και για την σημερινή αξία δολαρίου σε σχέση με το 1938 βλ. εδώ <https://www.minneapolisfed.org/about-us/monetary-policy/inflation-calculator>

²¹⁴ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 129.

²¹⁵ Roger Manvell και Heinrich Fraenkel. *Heinrich Himmler: The sinister life of the head of the SS and Gestapo*, Λονδίνο, Greenhill books, 2007, σ. 46.

²¹⁶ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 24.

²¹⁷ Michael Allen Thad, «The business of genocide: The SS, slavery, and the concentration camps», In *Business and Industry in Nazi Germany*, Francis Nicosia & Jonathan Huener (επιμ), Ν.Υόρκη, Berghahn Books, 2004, σ. 89.

²¹⁸ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 25.

²¹⁹ Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις του Nick Leeson που χρεωκόπησε την Barrings Bank (βλ. Nick Leeson, «Nick Leeson's Rogue Trader», Λονδίνο, Sphere, 2006) και του Dick Fuld που χρεωκόπησε τη Lehman Brothers (βλ. Larry McDonald, «A colossal failure of common sense», Λονδίνο, Ebury Press, 2009).

συνάπτονταν μεγάλα δάνεια, τα οποία δεν είχε σκοπό να αποπληρωθούν, έχοντας τα SS έτοιμα να αναλάβουν βίαιες δράσεις, σε περίπτωση που κάποιοι τραπεζίτες ζητούσαν την αποπληρωμή τους.²²⁰

Με την έναρξη του πολέμου, το Γερμανικό Ινστιτούτο Ερευνών δέχθηκε να χρηματοδοτεί μόνο έρευνες με στρατιωτικό περιεχόμενο, γεγονός που οδήγησε σε μείωση του μηνιαίου προϋπολογισμού από 85.000 μάρκα σε 50.000, περιορίζοντας τις ερευνητικές δραστηριότητες κατά το ένα τρίτο.²²¹ Ωστόσο, η ίδρυση του Τμήματος Στρατιωτικών Ερευνών από τον Χίμλερ βοήθησε να αντισταθμιστεί η μειωμένη στήριξη στις ιστορικές και αρχαιολογικές μελέτες. Το 1942, η Ahnenerbe εντάχθηκε για πρώτη φορά στον επίσημο προϋπολογισμό του Κόμματος, με διαθέσιμο ποσό περίπου 1,4 εκατομμύρια μάρκα (12,3 εκατομμύρια δολάρια), σε σχέση με τα 3,8 εκατομμύρια μάρκα (33,4 εκατομμύρια δολάρια) του Ρόζενμπεργκ το 1939 και τα 97 εκατομμύρια μάρκα (853 εκατομμύρια δολάρια) του υπουργείου του Γκαίμπελς.²²² Παρ' όλα αυτά, η Ahnenerbe κατάφερε να φέρει εις πέρας αρκετές αποστολές και έρευνες, χάρη στη σωστή διαχείριση της διοικητικής της ομάδας.

4. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι δραστηριότητες της Ahnenerbe διαμορφώθηκαν από τις ιδεολογικές πεποιθήσεις των βασικών μελών της, με κύριο εκπρόσωπο τον Χάινριχ Χίμλερ. Παρ' όλα αυτά, με την έναρξη του πολέμου, η οργάνωση στράφηκε σε πιο πρακτικούς στόχους, εστιάζοντας τόσο σε στρατιωτικές εφαρμογές όσο και στη διαχείριση των κατεχόμενων περιοχών.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί μια συνολική ανάλυση των δραστηριοτήτων της Ahnenerbe, κατατάσσοντάς τις σε διάφορες κατηγορίες: αρχαιολογικές, ανθρωπολογικές, προπαγανδιστικές, εθνογραφικές, ευγονικές, στρατιωτικές, ιατρικές, καθώς και κλοπές πολιτιστικών αντικειμένων. Παράλληλα, εξετάζονται ορισμένες επιμέρους δράσεις με ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Αξίζει να σημειωθεί πως η πλειονότητα των δραστηριοτήτων της οργάνωσης επικεντρωνόταν σε συγκεκριμένα ερευνητικά

²²⁰ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 130.

²²¹ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 146.

²²² Στο ίδιο, 304-305.

αντικείμενα, αν και κάποιες εξυπηρετούσαν πολλαπλούς στόχους, όπως η αποστολή ερευνητικής ομάδας στο Θιβέτ.

Μέχρι το 1880, οι βιβλικές ιστορίες, τα έπη του Ομήρου και οι παγκόσμιοι μύθοι αντιμετωπίζονταν ως προϊόντα φαντασίας. Ο Γερμανός αρχαιολόγος Χάινριχ Σλίμαν άνοιξε νέους δρόμους στην αρχαιολογία, φέρνοντας στο φως τη μυθική Τροία και τις Μυκήνες. Από τότε, οι θρύλοι του παρελθόντος άρχισαν να θεωρούνται δυνητικές αλήθειες, περιμένοντας τον δικό τους Σλίμαν να τους αποκαλύψει.

Αυτή η νέα προοπτική αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στις ταινίες του Ιντιάνα Τζόουνς, που παρουσιάζουν τις συγκρούσεις του Αμερικανού αρχαιολόγου με τους Ναζί στην προπολεμική περίοδο. Στην ταινία *Ο Ιντιάνα Τζόουνς και η Τελευταία Σταυροφορία*, η αναζήτηση του Αγίου Δισκοπότηρου αντλεί έμπνευση από τον Γερμανό Otto Rahn. Ο Rahn, ειδικός στη μελέτη της αίρεσης των Καθαρών, ερεύνησε την περιοχή του Montsegur, όπου οι τελευταίοι Καθαροί εξοντώθηκαν και λέγεται ότι έκρυψαν το ιερό κειμήλιο. Ο Χάινριχ Χίμλερ, εντυπωσιασμένος από τον Rahn, τον προσέλαβε στα SS. Ωστόσο, για άγνωστους λόγους, ο Rahn απομακρύνθηκε και πέθανε το 1939.

Ήταν μία από τις πολλές προσωπικότητες που επηρεάστηκαν από τις ανακαλύψεις του Σλίμαν και, συνδυάζοντας την αρχαιολογία με τις φυλετικές θεωρίες της εποχής, προσπάθησαν να αποδείξουν την ανωτερότητα της Άριας φυλής. Αυτή η περίοδος σηματοδότησε την άνοδο της ψευδοαρχαιολογίας, όπου τα όρια ανάμεσα στην επιστήμη και τη μυθοπλασία έγιναν θολά.²²³

4.1 Αρχαιολογικές έρευνες

4.1.1 Externsteine-Wilhelm Teudt

Με την ίδρυση της Ahnenerbe, ο Χάινριχ Χίμλερ επέλεξε ως σύμβολό της το Irminsul (εικ.9), ένα μοντέρνο σχέδιο που απεικονίζει μία κάθετη δοκό, από την οποία εκτείνονται δύο καμπυλωτά κλαδιά, συχνά καταλήγοντας σε σπείρες, θυμίζοντας Ιωνικό κίονα.²²⁴ Το σύμβολο σχεδιάστηκε το 1929 από τον Wilhelm Teudt, έναν ερασιτέχνη αρχαιολόγο που εντάχθηκε στην Ahnenerbe ως επικεφαλής του δεύτερου κατά σειρά τμήματος της οργάνωσης, το οποίο ήταν αφιερωμένο στη μελέτη των

²²³ Β. Τζούκας, *Το φάντασμα του ναζισμού*, ό.π., σ. 57.

²²⁴ «Wilhelm Teudt's "Irminsul" symbol», <https://www.mimisbrunnr.info/ksd-wilhelm-teudts-irminsul-symbol>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 10/10/2024).

αρχαίων γερμανικών λαών. Ο Teudt πίστευε πως το Irminsul ήταν ένα ιερό σύμβολο των Σαξόνων, το οποίο είχε καταστρέψει ο Καρλομάγνος τον 8ο αιώνα στην περιοχή του Externsteine στη Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία. Στην περιοχή αυτή ξεκίνησαν αρχαιολογικές έρευνες το 1933, ενώ ιδρύθηκε και το Ίδρυμα Externsteine, με τον Χίμλερ να αναλαμβάνει τη θέση του προέδρου.²²⁵

Η πρωτοβουλία αυτή του Χίμλερ έφερε τον Wilhelm Teudt πιο κοντά στον ίδιο, απομακρύνοντάς τον από τον Ρόζενμπεργκ, ο οποίος επιδίωκε να ελέγξει το Externsteine. Τελικά, το 1937, η Ahnenerbe ανέλαβε αποκλειστικά τη διαχείριση της έρευνας στην περιοχή και ο χώρος αξιοποιήθηκε ως εργαλείο προπαγάνδας και εκπαίδευσης των SS, ενταγμένος στο ιδεολογικό πλαίσιο της Άριας φυλής.²²⁶ Πριν από την ίδρυση της Ahnenerbe, ο Χίμλερ είχε ήδη υποστηρίξει άλλες αρχαιολογικές ανασκαφές, όπως εκείνη στο Erdenburg το 1935. Ωστόσο, από το 1938, διέταξε όλες οι ανασκαφές που διεξάγονταν υπό την αιγίδα των SS να οργανώνονται αποκλειστικά μέσω της Ahnenerbe, ενισχύοντας έτσι τον ρόλο της στον αρχαιολογικό τομέα.²²⁷

4.1.2 Ο Wirth στη Σκανδιναβία

Η Ahnenerbe δεν περιορίστηκε σε έρευνες εντός της Γερμανίας, αλλά επέκτεινε τις δραστηριότητές της σε χώρες όπου υπήρχε πιθανότητα εύρεσης στοιχείων για τους Nordic και την Άρια φυλή. Το 1935, ο Herman Wirth ταξίδεψε στη Σουηδία, συγκεκριμένα στο Bohuslän, για να μελετήσει χιλιάδες βραχογραφίες με σύμβολα και σχέδια, ενώ προγραμματίζει νέο ταξίδι το επόμενο έτος. Παρά τις αρχικές επιφυλάξεις του Χίμλερ, μια αποστολή οργανώθηκε τελικά μέσω της Ahnenerbe, με προορισμό την περιοχή Backa (εικ.10) στη Σουηδία και άλλα μέρη της Νορβηγίας. Στόχος της αποστολής ήταν η μελέτη των συμβόλων και των εγχαραξέων σε βράχους, καθώς και η δημιουργία εκμαγείων για αντίγραφα.²²⁸

Η ομάδα του Wirth περιλάμβανε έναν γλύπτη, έναν οδηγό που εκτελούσε και χρέη φωτογράφου, καθώς και έναν εικονολήπτη για τη δημιουργία ντοκιμαντέρ και ταινιών σχετικά με την αποστολή. Ωστόσο, οι σουηδικές αρχές, απογοητευμένες από το έργο του Wirth το προηγούμενο καλοκαίρι, καθυστέρησαν την έκδοση άδειας, ενώ

²²⁵ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 13.

²²⁶ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 55-56.

²²⁷ Στο ίδιο, 80, 82.

²²⁸ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 61, 64.

περιορίσαν σημαντικά τα χωρικά όρια της έρευνας. Ο Χίμλερ, αντιλαμβανόμενος τη σημασία του εγχειρήματος, έδωσε αυστηρές εντολές για απόλυτα επαγγελματική εργασία χωρίς σφάλματα.²²⁹ Παρά ταύτα, η απουσία αρχαιολόγου και η τάση του Wirth να ερμηνεύει οποιοδήποτε σημάδι ως αρχαίο σύμβολο των μυθικών Αρίων άφησαν ελάχιστα περιθώρια για επιστημονική εγκυρότητα.²³⁰

Παρόλα αυτά, η αποστολή κατάφερε να δημιουργήσει 55 εκμαγεία στη Σουηδία, επεκτείνοντας το έργο και στη Νορβηγία. Ο Wirth ισχυρίστηκε ότι είχε συγκεντρώσει μια σημαντική συλλογή από ευρήματα των Nordic, η οποία όχι μόνο θα προσέλυε μελετητές, αλλά και θα διέσωζε τα πετρογλυφικά από μελλοντική φθορά.²³¹ Ανάμεσα στα πιο εντυπωσιακά ευρήματα ήταν η περίφημη μορφή ενός σκιέρ (ο σκιέρ του Rødøya), η οποία θεωρείται η αρχαιότερη στον κόσμο και χρονολογείται περίπου στο 5000 π.Χ (εικ.11).

Το 1936, οι Νορβηγικές αρχές, προκειμένου να δώσουν άδεια για τις έρευνες του Wirth, απαίτησαν την παράδοση αντιγράφων από τα εκμαγεία που θα δημιουργούσε. Έτσι, 33 από αυτά κατέληξαν στο μουσείο του Πανεπιστημίου του Τρόντχαϊμ, όπου με τον καιρό ξεχάστηκαν. Ωστόσο, το 2016, η μορφή του αρχαίου σκιέρ, ένας εθνικός θησαυρός της Νορβηγίας, βανδαλίστηκε από δύο εφήβους, προκαλώντας ανεπανόρθωτη ζημιά. Η ανακάλυψη εκ νέου των εκμαγείων του Wirth αποδείχθηκε κρίσιμη, καθώς επέτρεψε τη δημιουργία πιστών αντιγράφων, διασώζοντας ένα σημαντικό μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Αυτό, σε κάποιο βαθμό, δικαίωσε το έργο του Wirth ως προς τη διατήρηση των ευρημάτων, αν και οι θεωρίες του περί Αρίων παρέμειναν αμφιλεγόμενες.²³²

4.1.3 Ψάχνοντας τον Κρομανιόν (Cro-Magnon)-Assien Bohmers

Επιδιώκοντας να εντοπίσουν τις ρίζες της βόρειας Άριας φυλής στο βαθύ παρελθόν, οι Ναζί επιχείρησαν να συνδέσουν παλαιολιθικά ευρήματα του Κρομανιόν με τους Nordic. Στο Mauern της Αυστρίας διεξάγονταν ανασκαφές λόγω της ανακάλυψης ενός

²²⁹ Στο ίδιο, 65-66.

²³⁰ Στο ίδιο, 68.

²³¹ Στο ίδιο, 69.

²³² «Norges mest kjente helleristning kan ha blitt berget av naziforsker på jakt etter germanernes opphav», <https://www.forskning.no/andre-verdenskrig-arkeologi-historie/norges-mest-kjente-helleristning-kan-ha-blitt-berget-av-naziforsker-pa-jakt-etter-germanernes-opphav/2366687>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 28/10/2024).

σκελετού μαμούθ, αλλά απαιτούνταν ένας έμπειρος αρχαιολόγος για τη συνέχιση της ανασκαφής. Η θέση ανατέθηκε στον Ολλανδό Assien Bohmers (εικ.12), μέλος των SS και της Ahnenerbe από το 1937. Στο Mauern, ο Bohmers ανακάλυψε μια λόγχη, την οποία χρονολόγησε εσφαλμένα στο 70.000 π.Χ., καθιστώντας την το αρχαιότερο εύρημα Κρομανιόν στον κόσμο, γιατί δεν ήθελε να αποδεχτεί ότι ένα τέτοιο εργαλείο ανήκε στον ταπεινό Νεάντερταλ.²³³ Έτσι η Γερμανία γινόταν θεωρητικά τόπος γέννησης ενός σημαντικού πολιτισμικού πρόγονου των Nordic.

Η επιστημονική κοινότητα παρέμενε επιφυλακτική απέναντι στις επιστήμες του Ράιχ, και έτσι, σε μια προσπάθεια να κερδίσει την εμπιστοσύνη της, ο Bohmers ταξίδεψε το 1938 σε διάφορα μουσεία της Ευρώπης για να μελετήσει εργαλεία και ευρήματα του Κρομανιόν. Επισκέφθηκε το Βέλγιο, το Παρίσι, το Λονδίνο και το Κέμπριτζ, εξετάζοντας σκελετούς και προϊστορικά αντικείμενα. Με τη συνεργασία συναδέλφων του, του επετράπη η είσοδος σε φημισμένα σπήλαια με προϊστορικές τοιχογραφίες, όπως το *Les Trois Frères*.²³⁴ Για τον Bohmers, όλα αυτά αποτελούσαν αποδείξεις της κοιτίδας των Nordic, ωστόσο τον ενθουσιασμό του δεν συμμεριζόταν ο Χίμλερ, ο οποίος απέρριπτε τη θεωρία της εξέλιξης. Αντιμέτωπος με αυτό το δίλημμα, ο Bohmers, αντί να επιμένει στις απόψεις του, αποφάσισε να ακολουθήσει καριέρα στην Ahnenerbe, στοχεύοντας να ηγηθεί της έρευνας για την προϊστορική τέχνη των σπηλαίων.²³⁵

4.1.4 Ο αρχαιολόγος Herbert Jankuhn

Μετά την ήττα της Γαλλίας, οι Ναζί απέκτησαν πρόσβαση σε νέα εδάφη για έρευνα, με επίκεντρο τη Βρετάνη και τα μεγαλιθικά μνημεία του Carnac. Εκεί εστάλη ο αρχαιολόγος Herbert Jankuhn, ειδικός στην προϊστορία και τους Βίκινγκς, ο οποίος είχε υπηρετήσει αρχικά στα SA, στη συνέχεια στο ναζιστικό κόμμα και έπειτα στα SS. Ως μέλος της Ahnenerbe και επικεφαλής του τμήματος ανασκαφών, ο Jankuhn ανέλαβε την έρευνα στο Carnac.²³⁶ Ωστόσο, η ομάδα του Ρόζενμπεργκ είχε ήδη φτάσει στον χώρο, και ο Χίμλερ, αποφεύγοντας τη σύγκρουση, διέταξε την απόσυρση της

²³³ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 119.

²³⁴ Στο ίδιο, 122-123.

²³⁵ Στο ίδιο, 125.

²³⁶ Monika Steinell, *Science and Service in the National Socialist State: A Case Study of the German Archaeologist Herbert Jankuhn (1905-1990)*, Διδακτορική διατριβή, Λονδίνο, University college London, 2009, σ. 19-20.

Ahnenerbe.²³⁷ Προτού φτάσει στο Carnac, ο Jankuhn είχε επιβλέψει ανασκαφές στον αρχαιολογικό χώρο των Βίκινγκς στο Hedeby της νότιας Δανίας, όπου εφαρμόστηκαν καινοτόμες μέθοδοι παλυνολογίας (ανάλυση γύρης) σε εξειδικευμένα εργαστήρια. Η έρευνα στόχευε να μελετήσει τη χλωρίδα της περιοχής και να υποστηρίξει τη θεωρία της άριας αγροτικής παράδοσης.²³⁸

Άλλες σημαντικές ανασκαφές περιλάμβαναν τον χώρο του Thorsberg, που φημιολογείται ότι υπήρξε λατρευτικό κέντρο του θεού Θωρ από την Εποχή του Σιδήρου μέχρι την εποχή των Βίκινγκς, καθώς και την κοιλάδα *Lone Valley*, όπου σε μια σπηλιά ανακαλύφθηκε το αγαλματίδιο του *Ανθρώπου Λιοντάρι*, η αρχαιότερη ένδειξη μεταφυσικής πίστης.²³⁹ Η ανακάλυψη έγινε από τον αρχαιολόγο της Ahnenerbe, Robert Wetzel, ο οποίος ήταν υποστηρικτής της ραβδοσκοπίας και της θεωρίας των *κοσμικών πάγων* που θα εξετάσουμε αργότερα.²⁴⁰

Στην Αυστρία, η Ahnenerbe ασχολήθηκε με την έρευνα Γερμανών αποίκων κοντά στο Klagenfurt, όπου είχε εντοπιστεί το Καρολίγγειο παλάτι *Karnburg*. Παράλληλα, ανέλαβε την ανασκαφή του αρχαιολογικού χώρου *Unterwisternitz* στην Τσεχοσλοβακία²⁴¹, έχοντας πλήρη αποκλειστικότητα. Σπάνια συνεργασία μεταξύ Χίμλερ και Ρόξενμπεργκ σημειώθηκε στις ανασκαφές του παλατιού Werla στη Σαξονία, που σχετιζόταν με τον Ερρίκο Α'.²⁴² Η Ahnenerbe πραγματοποίησε επίσης πολλές ανασκαφές στα Βαλκάνια, αποκτώντας συχνά πλήρη έλεγχο, όπως στη Σερβία.²⁴³ Στην Αφρική, ο Χίμλερ έστειλε τον Edmund Kiss να εξερευνήσει αρχαιολογικούς χώρους στη Λιβύη και φυσικά τοπία που, σύμφωνα με τους Ναζί, «αποδείκνυαν» τη θεωρία των *κοσμικών πάγων*.²⁴⁴

²³⁷ Στο ίδιο, 63.

²³⁸ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 30.

²³⁹ «The lion man: an ice age masterpiece», <https://www.britishmuseum.org/blog/lion-man-ice-age-masterpiece>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 6/11/2024).

²⁴⁰ «Report on the visit of Dr. Wentzel on June 6, 1939», <https://digitalcommons.ursinus.edu/dowsing/20/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 20/11/2024).

²⁴¹ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 130.

²⁴² D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 30.

²⁴³ Στο ίδιο, 42.

²⁴⁴ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 67, υποσημείωση 24.

4.2 Εθνογραφικές έρευνες

4.2.1 Ο Yrjö von Grönhagen στη Φινλανδία

Το 1835, ο Elias Lonnrot δημοσίευσε το *The Kalevala*, μια ποιητική συλλογή εμπνευσμένη από τη φινλανδική λαογραφία και μυθολογία. Σχεδόν έναν αιώνα αργότερα, ο Φινλανδός ανθρωπολόγος Yrjö von Grönhagen (εικ.13) έγραψε ένα άρθρο για το έργο αυτό, με ιδιαίτερη έμφαση στις παγανιστικές πρακτικές μαγείας της περιοχής της Καρελίας. Το άρθρο τράβηξε την προσοχή του Χίμλερ, ο οποίος το διάβασε με ενδιαφέρον.²⁴⁵ Ο Grönhagen συναντήθηκε με τον Χίμλερ, και οι δυο τους συζήτησαν την καταγωγή των Φινλανδών, εξετάζοντας το αν ανήκαν στην Άρια φυλή ή είχαν μογγολικές ρίζες. Η συνάντηση αυτή πυροδότησε στον Χίμλερ έντονο ενδιαφέρον τόσο για τη μαγεία όσο και για τις μυθολογικές ιστορίες του *Kalevala*, οδηγώντας σε περαιτέρω διερεύνηση των φινλανδικών παραδόσεων.²⁴⁶

Ο Grönhagen εντάχθηκε στην Ahnenerbe το 1935 και στάλθηκε στη Φινλανδία για εθνογραφική έρευνα, με στόχο την εξέταση των αρχείων της Φινλανδικής Φιλολογικής Εταιρείας σχετικά με το έπος του *Kalevala*. Στη συνέχεια, ταξίδεψε στην Karelia για να καταγράψει τους ντόπιους γιατροσοφιστές (*sorcerers*) μέσω φωτογραφιών και ηχογραφήσεων. Για αυτόν τον σκοπό, προστέθηκε στην ομάδα του ο εθνομουσικολόγος Fritz Bose, ο οποίος χρησιμοποίησε το νεοεφευρεθέν μαγνητόφωνο για τις καταγραφές.²⁴⁷ Κατά τη διάρκεια της έρευνάς τους, συνάντησαν τον μουσικό Hannes Virnanen, ειδικό στο παραδοσιακό μουσικό όργανο *Kantele*. Παρά την άποψη ότι το *Kantele* είχε κινεζική προέλευση, οι απεσταλμένοι του Χίμλερ κατέληξαν στο συμπέρασμα πως πρόκειται για ευρωπαϊκό μουσικό όργανο.²⁴⁸ Εκτός από τη συλλογή δεκάδων παραδοσιακών τραγουδιών, δημοτικών στιχουργημάτων και μουσικών σκοπών, οι ερευνητές ασχολήθηκαν και με τη φινλανδική σάουνα, εξετάζοντας τις «θεραπευτικές» της ιδιότητες, που αποδίδονταν στον μυστικιστικό συνδυασμό του νερού και της πυρωμένης πέτρας.²⁴⁹

Οι φινλανδικές αρχές, υποψιαζόμενες ότι οι έρευνες του Grönhagen μπορούσαν να αξιοποιηθούν για ναζιστική προπαγάνδα, απαγόρευσαν τη συνεργασία μαζί του. Παρ' όλα αυτά, ο Grönhagen κατάφερε, μόλις στα 26 του και χωρίς πτυχίο, να αναλάβει την

²⁴⁵ Στο ίδιο, 73.

²⁴⁶ Στο ίδιο, 77.

²⁴⁷ Στο ίδιο, 78-79.

²⁴⁸ Στο ίδιο, 81.

²⁴⁹ Στο ίδιο, 82.

ηγεσία του νέου τμήματος της Ahnenerbe, το οποίο ασχολούνταν με τις Ινδογερμανικές και Φινλανδικές Σπουδές.²⁵⁰ Η θέση αυτή, ωστόσο, δεν διατηρήθηκε για μεγάλο διάστημα. Στο πλαίσιο της προσπάθειας ακαδημαϊκοποίησης της Ahnenerbe από τον Wüst, ο Grönhagen καθαιρέθηκε από τη διοικητική του θέση και παρέμεινε στην οργάνωση ως απλός ερευνητής.²⁵¹

4.2.2 Το εβραϊκό ερώτημα-Otto Ohlendorf

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι Ναζί στην προσπάθειά τους για την εξόντωση ή τη βίαιη μετακίνηση των Εβραίων ήταν η εύρεση μιας ακριβούς μεθόδου ταυτοποίησης του ποιος ήταν πραγματικά Εβραίος. Η ταυτοποίηση βάσει φυσικών χαρακτηριστικών αποδείχθηκε αναξιόπιστη, καθώς πολλοί Εβραίοι διέθεταν ευρωπαϊκά χαρακτηριστικά, όπως ξανθά μαλλιά και μπλε μάτια, ενώ αντιθέτως, μη εβραϊκοί πληθυσμοί συχνά είχαν σκούρα χαρακτηριστικά και τη λεγόμενη *εβραϊκή μύτη*. Σε μια προσπάθεια επίλυσης του ζητήματος, πολλοί ερευνητές στράφηκαν στον εντοπισμό της εβραϊκής ταυτότητας μέσω πνευματικών και διανοητικών κριτηρίων, τα οποία, ωστόσο, αποδείχθηκαν εξίσου αδύνατο να μετρηθούν και να αξιολογηθούν με ακρίβεια.²⁵²

Το ίδιο πρόβλημα αντιμετώπισε ο Χίμλερ κατά την επέκταση των Ναζί προς την Κριμαία, όπου βρέθηκε αντιμέτωπος με δύο τοπικούς πληθυσμούς, τους Karaites και τους Krymchaks, προσπαθώντας να καθορίσει την καταγωγή τους. Ο διαβόητος Ohlendorf, αρχηγός της *Ομάδας Δράσης Δ* (Einsatzgruppe D) κατά το 1941-42, υπεύθυνος για τη δολοφονία χιλιάδων Εβραίων, προβληματίστηκε για το πώς να συνεχίσει την εθνοκάθαρση στην περιοχή.²⁵³ Τόσο οι Krymchaks όσο και οι Karaites ζούσαν για αιώνες στην Κριμαία, αναμειγμένοι πολιτισμικά με τους Τατάρους, μιλώντας ταταρικά με εβραϊκό αλφάβητο. Ωστόσο, οι Krymchaks ακολουθούσαν τη ραβινική παράδοση του Ιουδαϊσμού, σε αντίθεση με τους Karaites που είχαν απορρίψει τη ραβινική επιρροή και ήταν πιστοί αποκλειστικά στην Παλαιά Διαθήκη. Το θρησκευτικό αυτό στοιχείο τελικά καθόρισε τη μοίρα των δύο ομάδων, με απόφαση να

²⁵⁰ Στο ίδιο, 84.

²⁵¹ Στο ίδιο, 92.

²⁵² E. Ehrenreich, *The Nazi Ancestral Proof*, ό.π., σ. 4.

²⁵³ Ian Kershaw, *Ο Χίτλερ, οι Γερμανοί και η Τελική Λύση*, Αθήνα, Πατάκης, 2011, σ. 87.

εξοντωθούν οι Krymchaks και να διασωθούν οι Karaites²⁵⁴ πριν από τα Χριστούγεννα του 1941.²⁵⁵

4.2.3 Το ερώτημα περί Αρίων

Η περίπτωση της Κριμαίας δεν ήταν η μοναδική στην οποία οι Ναζί προσπαθούσαν να ταυτοποιήσουν ποιοι ανήκαν στην εβραϊκή, την Άρια ή άλλες φυλές. Ο Χίμλερ είχε δείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους τσιγγάνους, τους οποίους θεωρούσε απευθείας απογόνους της ινδογερμανικής φυλετικής γραμμής, και διέταξε τη μελέτη της γλώσσας και της κουλτούρας τους από την Ahnenerbe.²⁵⁶ Το 1940 ο ψυχίατρος Robert Ritter πιστοποιούσε ότι οι Τσιγγάνοι κατά 90% ήταν μη Άριοι.²⁵⁷ Παρόμοιες έρευνες πραγματοποιήθηκαν για την καταγωγή των Ιταλών και των Ελλήνων, με την ίδρυση του τμήματος *Κλασικής Φιλολογίας και Αρχαιότητας* στην Ahnenerbe. Στόχος ήταν να αποδειχθεί η επιρροή των βόρειων Αρίων στους πολιτισμούς της Μεσογείου, ενισχύοντας τη ναζιστική ιδεολογία για τη φυλετική ανωτερότητα.²⁵⁸

4.2.4 Λοιπές εθνογραφικές έρευνες

Παρά την ακαδημαϊκή κριτική κατά του Wirth και του βιβλίου *Oera Linda*, ο Χίμλερ δεν εγκατέλειψε την ιδέα ότι ίσως περιέχει ίχνη αλήθειας. Διέταξε τον Wüst να προσλάβει έναν άλλο καταξιωμένο ειδικό για να ερευνήσει το θέμα.²⁵⁹ Ο Jankuhn, που είχε αναγκαστεί να εγκαταλείψει την έρευνα στη Βρετάνη λόγω της παρουσίας της ομάδας Ρόζενμπεργκ, κατέληξε στο Bayeux. Εκεί αφιερώθηκε στη μελέτη της περίφημης ταπισερί της πόλης, η οποία θεωρούνταν πολύτιμο κειμήλιο για την ιστορία των Βίκινγκς.²⁶⁰

²⁵⁴ Warren Green, «The fate of the Crimean Jewish communities: Ashkenazim, Krimchaks and Karaites», *Jewish Social Studies*, 46/2 (1984), σ. 171-172.

²⁵⁵ Εντύπωση προκαλεί το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η Heather Pringle στο βιβλίο της *The Master Plan*, σ. 217, το οποίο είναι ότι οι Krymchaks φονεύθηκαν λόγω του ότι ανήκαν στην εβραϊκή φυλή παρά τα μουσουλμανικά τους έθιμα και διασώθηκαν οι Karaites διότι δεν ανήκαν φυλετικά στους Εβραίους, παρά το ότι ακολουθούσαν τον Ιουδαϊσμό. Η πηγή που παραπέμπει η συγγραφέας είναι το παραπάνω άρθρο του Warren Green.

²⁵⁶ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 207.

²⁵⁷ Γ. Κόκκινος, «Άζια» και «ανάζια» ζωή, ό.π., σ. 151.

²⁵⁸ Στο ίδιο, 72.

²⁵⁹ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 26.

²⁶⁰ M. Steinell, *Science and Service in the National Socialist State*, ό.π., σ. 66.

Το ενδιαφέρον του Χίμλερ για τα ήθη γάμου στις αρχαίες γερμανικές κοινωνίες, καθώς και για τα παιδιά εκτός γάμου που τα θεωρούσε χαρισματικά, τον οδήγησε στην έγκριση ενός βιβλίου που περιείχε βιογραφίες σπουδαίων προσωπικοτήτων που είχαν γεννηθεί εκτός γάμου και στους οποίους η Ευρώπη όφειλε πολλά. Η γοητεία του για τη λεγόμενη *ελληνική μύτη*, από εθνολογική σκοπιά, τον ενέπνευσε να σχεδιάσει τη δημιουργία μιας μονάδας Waffen-SS, αποτελούμενης από άνδρες με *ελληνικό προφίλ*²⁶¹, για να μελετήσει την απόδοσή τους.²⁶²

Κάθε ιδέα του Χίμλερ μπορούσε να πυροδοτήσει νέες έρευνες. Έτσι, από την *ελληνική μύτη* στράφηκε στα ειδώλια γνωστά ως *Χοντρές Αφροδίτες* που είχαν βρεθεί σε διάφορες περιοχές. Ερμηνεύοντας τα ειδώλια αυτά ως νατουραλιστικές απεικονίσεις ανθρώπων και παρατηρώντας την ύπαρξη εύσωμων γυναικών μεταξύ πληθυσμών όπως οι Hottentots (Khoekhoe) της Νοτίου Αφρικής, άρχισε να ερευνά αν στις περιοχές όπου βρέθηκαν οι Αφροδίτες υπήρχαν αντίστοιχοι γηγενείς πληθυσμοί. Στόχος του ήταν να υποστηρίξει ότι αυτοί οι «κατώτεροι» πληθυσμοί είχαν υποταχθεί από τους Nordic. Τη θεωρία αυτή ενίσχυσε ο εθνολόγος Bruno Beger, που συνδύασε φυλετικά τους Hottentots με τους Εβραίους, για ευνόητους προπαγανδιστικούς λόγους.²⁶³

Από το 1929 έως το 1935 διεξήχθησαν πέντε διαφορετικές έρευνες σε περισσότερα από 20.000 σχολεία, με τη χρήση ερωτηματολογίων που επικεντρώνονταν στην καθημερινή ζωή, τα ήθη, τα έθιμα και τη λαογραφία κάθε περιοχής. Οι απαντήσεις συγκεντρώθηκαν και αποτυπώθηκαν σε ειδικούς χάρτες.²⁶⁴ Το συγκεκριμένο έργο, γνωστό ως *Άτλας της Γερμανικής Λαογραφίας* (Atlas der Deutschen Volkskunde – ADV), ανατέθηκε μετά το 1938 στην Ahnenerbe, υπό τη διεύθυνση του Heinrich Harmjanz, επικεφαλής του τμήματος Λαογραφίας.²⁶⁵

²⁶¹ Το «ελληνικό προφίλ» και η «ελληνική μύτη» είναι όροι που έγιναν γνωστοί από τον Γερμανό αρχαιολόγο και ιστορικό της τέχνης Johann Joachim Winckelmann (1717-1768). Στο βιβλίο του *Geschichte der Kunst des Altertums* (Ιστορία της τέχνης της αρχαιότητας), ο Winckelmann θα αναφέρει ότι το «ελληνικό προφίλ» είναι χαρακτηριστικό της ιδεατής ομορφιάς και αποτελείται από μια σχεδόν ίσια γραμμή του προσώπου και της μύτης, κυρίως των νεαρών κοριτσιών. Για περισσότερα βλ. Aura Yanping Gao, «The Implicit Politics of Physical Beauty and of Artistic Taste in the Aesthetics of Winckelmann», *Journal of Somaesthetics*, 9/1 (2023), σ. 26-38.

²⁶² M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 205.

²⁶³ Στο ίδιο, 207-208.

²⁶⁴ «ADV-Atlas der Deutschen Volkskunde», <https://www.iak.uni-bonn.de/en/museums-and-collections/atlas-of-german-folklore/adv>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 15/1/2025).

²⁶⁵ Επιστολές του Harmjanz σχετικά με τον ADV υπάρχουν εδώ : https://digitalcommons.ursinus.edu/atlas_german_folklore/

4.3 Προπαγάνδα

Η Ahnenerbe χρησιμοποίησε την προπαγάνδα μέσω εκδόσεων, περιοδικών και συνεδρίων, διαδίδοντας ψευδοεπιστημονικές θεωρίες που ενίσχυαν τη ναζιστική ιδεολογία. Με βιβλία, άρθρα και ακαδημαϊκές εκδηλώσεις, επιδίωκε να “αποδείξει” την ανωτερότητα της Άριας φυλής και να νομιμοποιήσει τις ρατσιστικές πολιτικές του Τρίτου Ράιχ.

4.3.1 Εκδόσεις

Η προπαγανδιστική δραστηριότητα της Ahnenerbe βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στο εκδοτικό της έργο, το οποίο αναπτύχθηκε ποικιλοτρόπως υπό την καθοδήγηση του Χίμλερ. Κεντρικό ρόλο διαδραμάτισε ο εκδοτικός οίκος της οργάνωσης, *Ahnenerbe Stiftung Verlag (ASV)*, που ιδρύθηκε πάνω στις βάσεις του προϋπάρχοντος *Nordland Verlag*, τον οποίο τα SS είχαν εξαγοράσει ήδη από το 1934.²⁶⁶ Μέσω του ASV, η Ahnenerbe απέκτησε το μηνιαίο περιοδικό *Germanien* (εικ.14), το οποίο έγινε εργαλείο προώθησης της ιδεολογίας της, με εκδότη τον J.O. Plassmann. Με εντολή του Χίμλερ, το περιοδικό διανέμονταν δωρεάν στους αξιωματικούς των SS. Στις σελίδες του αρθρογραφούσαν μέλη της Ahnenerbe για διάφορα θέματα, ενώ περιλαμβάνονταν και αναφορές στις δραστηριότητες της οργάνωσης, όπως στις ανασκαφές και στις εξερευνητικές αποστολές.²⁶⁷

Εκτός από το *Germanien*, η Ahnenerbe προχώρησε στην εξαγορά και άλλων εξειδικευμένων περιοδικών, όπως το *Περιοδικό για την Ονοματολογία* (*Zeitschrift für Namensforschung*) και το *Σήμα της Φυλής* (*Das Sippenzeichen*).²⁶⁸ Παράλληλα, ορισμένα περιοδικά συνδέθηκαν με την κοινότητα της Ahnenerbe, αν και πολλοί σοβαροί ακαδημαϊκοί απέφυγαν να συμμετάσχουν ενεργά με την αρθρογραφία τους. Ένα ακόμη περιοδικό που πέρασε στον έλεγχό της ήταν το *Nordland*, το οποίο προηγουμένως ασκούσε αυστηρή κριτική στην Καθολική Εκκλησία, χρησιμοποιώντας κακόγουστα αστεία και αδόκιμες εκφράσεις. Ο Χίμλερ επιθυμούσε να το μετατρέψει σε ένα σοβαρό κριτικό έντυπο υπό την Ahnenerbe. Ωστόσο, η αποτυχία του εκδότη Plassmann να ελέγξει την εκδοτική ομάδα οδήγησε σε ρήξη, καθώς η Ahnenerbe

²⁶⁶ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 133.

²⁶⁷ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 19.

²⁶⁸ Alt Christburg και Seweryn Szczepanski, «Archaeology in the service of the Nazis: Himmler's propaganda and the excavations at the hillfort site in Stary Dzierzgon», *Lietuvos archeologija*, 35, σ. 85.

επιδίωκε να κερδίσει την αποδοχή από τον ακαδημαϊκό χώρο.²⁶⁹ Πέρα από τα περιοδικά στελέχη της οργάνωσης έδιναν άρθρα και σε εφημερίδες.²⁷⁰

Στο Νότιο Τιρόλο, όπου ο τοπικός πληθυσμός αποτέλεσε πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ Ιταλών και Γερμανών, η Ahnenerbe υποχρεώθηκε να απαντήσει σε ένα τρίτομο έργο Ιταλών που υποστήριζε την ιταλική ταυτότητα των ντόπιων. Το ιταλικό έργο μεταφράστηκε, και στη συνέχεια συντάχθηκε μια απάντηση βασισμένη σε ιστορικά και αρχαιολογικά δεδομένα, με σκοπό να τεκμηριωθεί η γερμανική πολιτισμική κληρονομιά της περιοχής. Παρά τις προσπάθειες, ωστόσο, μόνο λίγοι κάτοικοι του Νότιου Τιρόλου μετακινήθηκαν εθελοντικά από την περιοχή στη Γερμανία.²⁷¹

Ένα ενδιαφέρον ζήτημα που απασχόλησε τον Χίμλερ ήταν η επιλογή γραμματοσειράς για τις εκδόσεις της Ahnenerbe: Antiqua ή Fraktur. Η Fraktur, που χρησιμοποιούνταν ευρέως μέχρι τότε, χαρακτηρίστηκε από τους Ναζί ως εβραϊκής προέλευσης, οδηγώντας σε ένα έντονο αντι-Fraktur κίνημα, το οποίο υιοθέτησε και η Ahnenerbe από το 1941.²⁷² Ωστόσο, σύμφωνα με τον Kater, πολλοί ήταν συνηθισμένοι στη Fraktur και η αλλαγή γραμματοσειράς θα τους προκαλούσε σύγχυση, ενώ ενδέχεται να τη θεωρούσαν αντιγερμανική. Τελικά, η προσπάθεια για την αντικατάστασή της δεν απέφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα.²⁷³

4.3.2 Συνέδρια και εκδηλώσεις

Στην προσπάθεια της Ahnenerbe να παρουσιαστεί ως επιστημονική οργάνωση, το 1939 διοργάνωσε το πρώτο της συνέδριο στο Κίελο, με στόχο να προσελκύσει ακαδημαϊκούς και να τους απομακρύνει από την επιρροή της ομάδας του Ρόζενμπεργκ. Το συνέδριο, το οποίο οργανώθηκε κυρίως από τον Jankuhn, επικεντρώθηκε σε αρχαιολογία, ανθρωπολογία και φιλολογία, τομείς όπου η Ahnenerbe είχε έργο να παρουσιάσει, ενώ οι θετικές επιστήμες απουσίαζαν πλήρως. Κύριο θέμα ήταν η προϊστορία με έμφαση στα *völkisch* χαρακτηριστικά, ενώ μέσα από άρθρα και ομιλίες παρουσιάστηκαν οι δραστηριότητες του. Παρά τη μικρότερη συμμετοχή σε σύγκριση

²⁶⁹ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 107.

²⁷⁰ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 20.

²⁷¹ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 165-166.

²⁷² Waldeck Villas Boas, «Typography and nationalism: the past and modernism under Nazi rule», *Journal of Visual Political Communication*, 6/1 (2020), σ. 3, 5.

²⁷³ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 93.

με τα συνέδρια της ομάδας Ρόζενμπεργκ, το συνέδριο στο Κίελο θεωρήθηκε επιτυχές, καλύφθηκε από τα μέσα ενημέρωσης, ενώ εκδόθηκε και τόμος με τα πρακτικά.²⁷⁴

Αντίθετα η συμμετοχή της Ahnenerbe στις *Εβδομάδες Επιστήμης* στο Σάλτσμπουργκ υπήρξε περιορισμένη και χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία ως προς την επιρροή της. Το Σάλτσμπουργκ, που αποτελούσε προπύργιο του καθολικισμού, φιλοξενούσε από το 1931 ημερίδες σε συνεργασία με το τοπικό πανεπιστήμιο, προσελκύοντας το ενδιαφέρον για τους σκοπούς του καθολικισμού. Ωστόσο, με την άνοδο του εθνικοσοσιαλισμού, ακόμα και πριν την Anschluss²⁷⁵, οι ημερίδες αυτές μετατράπηκαν σε μέσο προπαγάνδας της völkisch ιδεολογίας, μέχρι τη διακοπή τους το 1939 λόγω της εισβολής στην Πολωνία.²⁷⁶

Παράλληλα, στελέχη της Ahnenerbe συμμετείχαν σε διάφορες εκδηλώσεις και συνέδρια, όπως η *Πράσινη Εβδομάδα* που διοργανώθηκε από τον Darre και το υπουργείο Γεωργίας, καθώς και το συνέδριο της *Ηγεσίας Νέων του Ράιχ* το 1936.²⁷⁷ Επιπλέον, η Ahnenerbe ανέλαβε την οργάνωση των εορταστικών εκδηλώσεων στον τάφο του Ερρίκου του Α΄ στο Quedlinburg, παρέχοντας και ξεναγήσεις στους προσκεκλημένους.²⁷⁸

4.3.3 Πολιτική επιρροή

Στον ακαδημαϊκό τομέα, η Ahnenerbe κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες να επηρεάσει ξένους επιστήμονες μέσω μιας πρωτοβουλίας που ονομάστηκε *Γερμανική Επιστημονική Αποστολή* (Germanischer Wissenschaftseinsatz). Ο στόχος αυτής της κίνησης ήταν η προώθηση της ακαδημαϊκής έρευνας που εναρμονιζόταν με τη ναζιστική ιδεολογία.²⁷⁹ Ωστόσο, η διάδοση του πανγερμανισμού αντιμετώπισε έντονες αντιδράσεις στις κατεχόμενες βόρειες χώρες, όπου πολλοί τοπικοί ακαδημαϊκοί αντιστάθηκαν στις πιέσεις και στις απόπειρες επιρροής από τα στελέχη της Ahnenerbe.²⁸⁰

²⁷⁴ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 34-35.

²⁷⁵ Όρος που περιγράφει την προσάρτηση της Αυστρίας από τους Ναζί το 1938.

²⁷⁶ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 117.

²⁷⁷ Στο ίδιο, 37.

²⁷⁸ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 27.

²⁷⁹ Dr. Augustin, ετήσια έκθεση, έγγραφο της Ahnenerbe σχετικά με την δραστηριότητα στη Φλάνδρα (<https://nuremberg.law.harvard.edu/documents/451513-extract-from-a-report?mode=image&q=ahnenerbe>)

²⁸⁰ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 170, 177-179.

Η Ahnenerbe ανέπτυξε πλήθος δραστηριοτήτων που συνδέονταν με την άσκηση πολιτικής επιρροής σε τρίτες χώρες. Ο Jankuhn, για παράδειγμα, ενώ βρισκόταν στη Βρετανία, φέρεται να είχε επαφές με αυτονομιστικές ομάδες της περιοχής και να συγκέντρωνε πληροφορίες για την πιθανή ίδρυση ενός αυτόνομου καντονιού στη Γαλλία.²⁸¹ Αντίστοιχα, ο Bohmers προωθούσε την ιδέα της *Μεγάλης Φρισίας* (Frisia), με σκοπό την ένωση του ολλανδικού και γερμανικού τμήματος υπό γερμανική κυριαρχία.²⁸² Για την επέκταση της επιρροής του Χίμλερ στις κατεχόμενες χώρες, το 1939 ορίστηκε υπεύθυνος ο Αυστριακός Hans Schneider ως ειδικός της Ahnenerbe σε εθνολογικά ζητήματα, διατηρώντας επαφές με Ολλανδούς, Φλαμανδούς, Νορβηγούς και διάφορες μειονοτικές ομάδες. Μέχρι το 1942, η Ahnenerbe είχε αποκτήσει τον ρόλο του αποκλειστικού εκπροσώπου του Ράιχ για διαπραγματεύσεις με γερμανόφωνες μειονότητες, εγκαθιστώντας εκπροσώπους της σε γραφεία στη Χάγη, τις Βρυξέλλες και το Όσλο.²⁸³

Η Ahnenerbe διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην ιδεολογική προπαγάνδα που συνόδευε τις προσπάθειες στρατολόγησης εθελοντών για τα SS από τις κατεχόμενες χώρες, χρηματοδοτώντας έντυπα και υποστηρίζοντας *völkisch* ομάδες.²⁸⁴ Στην Ανατολή, στο πλαίσιο της προσπάθειας προσέγγισης των μουσουλμανικών πληθυσμών, ο Χίμλερ, σε συνεργασία με τον Μεγάλο Μουφτή της Ιερουσαλήμ, ανέθεσε στην Ahnenerbe να ερευνήσει το Κοράνι για στίχους που θα μπορούσαν να παρουσιαστούν ως προφητείες για την έλευση του Χίτλερ.²⁸⁵ Στο ίδιο πνεύμα, ο Wüst και ο Otto Rössler επιχείρησαν να εντάξουν τον Χίτλερ στη θεολογική έννοια του *Φωτός της Προφητείας*²⁸⁶, μια εσχατολογική ιδέα που προέρχεται από τον Σουφισμό²⁸⁷.

4.4 Κλοπές αντικειμένων

Με την έναρξη του πολέμου, τόσο ο Ρόζενμπεργκ όσο και η Ahnenerbe επιδόθηκαν σε έναν αγώνα δρόμου για την αρπαγή κειμηλίων, βιβλίων και αντικειμένων που

²⁸¹ M. Steinell, *Science and Service in the National Socialist State*, ό.π., σ. 64-65.

²⁸² Arnold Carmiggelt, 'Geheimzinnigheid is zijn fort': Assien Bohmers (archeoloog), 1912-1988, διδακτορική διατριβή, University of Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2019, σ. 585.

²⁸³ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 175, 177.

²⁸⁴ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 43.

²⁸⁵ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 357.

²⁸⁶ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 42.

²⁸⁷ Ο Σουφισμός είναι ο μυστικιστικός δρόμος του Ισλάμ που στοχεύει στην άμεση και βιωματική ένωση με το Θείο. Μέσω πρακτικών όπως ο διαλογισμός, η προσευχή, ο χορός και η ποίηση, οι Σούφι επιδιώκουν την πνευματική κάθαρση και την αγάπη ως μέσο υπέρβασης του Εγώ.

θεωρούσαν ότι ενίσχυαν την ιδεολογία τους. Είναι γνωστή η εκτεταμένη λεηλασία του Ρόζενμπεργκ, η οποία εκτεινόταν από το Παρίσι έως την Ανατολή, με χιλιάδες κλεμμένα αντικείμενα να εντοπίζονται στο κάστρο Neuschwanstein. Σε αυτή τη λεηλασία βασίστηκε και η ταινία *The Monuments Men* (Οι άνδρες των μνημείων), η οποία αφηγείται την προσπάθεια της ειδικής αμερικανικής ομάδας που συστάθηκε για την ανάκτηση των κλεμμένων πολιτιστικών θησαυρών.²⁸⁸

Αλλά και η Ahnenerbe ακολούθησε τον ίδιο δρόμο και ήδη από το 1935 είχε τάσεις αρπαγής αντικειμένων και ολόκληρων συλλογών. Ο Χίμλερ είχε προσπαθήσει να αγοράσει μια συλλογή από γερμανικά κοσμήματα από τον Βαρόνο Johannes von Diergardt, ενώ το 1938 «απέκτησε» ολόκληρη την βιβλιοθήκη, σχετικά με θέματα σημιτικής ανατολής από τον Εβραίο συγγραφέα Lion Feuchtwanger. Ένα χρόνο αργότερα θα προσπαθήσει να αποσπάσει σημαντικά αντικείμενα αρχαιολογικού ενδιαφέροντος από τη περίφημη συλλογή του *Ινστιτούτου Frobenius*, του παλαιότερου εθνολογικού ινστιτούτου της Γερμανίας.²⁸⁹

Στην Πολωνία, με την εισβολή του 1939, ο Sievers βλέποντας ότι ο πόλεμος ακυρώνει πολλά από τα προηγούμενα σχέδιά του, πρότεινε την αποστολή ακαδημαϊκών για την κατάσχεση βιβλίων, συλλογών και αρχείων. Ο αρχαιολόγος Peter Paulsen, ειδικός στους Βίκινγκς, ανέλαβε το έργο αυτό υπό τον Franz Six, που διέθεσε φορτηγά για τη μεταφορά των υλικών. Η λίστα του Paulsen περιλάμβανε δεκάδες μουσεία και αντικείμενα, με σημαντικότερο το εικονοστάσι της Βασιλικής της Παναγίας στην Κρακοβία (εικ.15). Παρά τις προσπάθειες των Πολωνών να το κρύψουν, ο Paulsen το εντόπισε, το έστειλε στο Βερολίνο και, κατόπιν εντολής του Χίτλερ, φυλάχθηκε στη Νυρεμβέργη.²⁹⁰

Μετά την μεγάλη αυτή επιτυχία ο Paulsen γύρισε στην Πολωνία και με εντολή του πανίσχυρου Reinhard Heydrich άρχισε να οργανώνει νέες αποστολές με τη στήριξη του Sievers, ο οποίος έστειλε επιπλέον ακαδημαϊκούς των SS. Ωστόσο, ο Χέρμαν Γκαϊρίνγκ, επικεφαλής δικής του ομάδας συλλογής αντικειμένων, ήρθε σε σύγκρουση συμφερόντων με την Ahnenerbe. Τελικά, συμφωνήθηκε να κρατήσει τα έργα τέχνης, ενώ η Ahnenerbe περιορίστηκε σε επιστημονικά και προϊστορικά αντικείμενα. Παρ' όλα αυτά, ο Hans Frank, διοικητής της κατεχόμενης Πολωνίας, απαγόρευσε την

²⁸⁸ Robert Wittman και David Kinney, *Το ημερολόγιο του διαβόλου*, ό.π., σ. 449-451.

²⁸⁹ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 122.

²⁹⁰ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 178-180.

εξαγωγή αντικειμένων από τη χώρα με εξαίρεση πέντε φορτηγά γεμάτα με κλοπιμαία που διέφυγαν της δικαιοδοσίας του.²⁹¹

Ο Jankuhn, μετά την απομάκρυνσή του από τη Γαλλία, στράφηκε στη Νορβηγία, όπου χρησιμοποίησε τις γνώσεις του για να συμβουλευτεί τις αρχές σχετικά με την προστασία αρχαιολογικών χώρων και ευρημάτων. Ανάμεσα σε αυτά περιλαμβάνονταν και τα πλοία των Βίκινγκς, τα οποία αξιοποίησε για να εξυπηρετήσει τη ναζιστική προπαγάνδα.²⁹² Με την επιχείρηση Μπαρμπαρόσα, άνοιξε ο δρόμος προς την Ανατολή και ειδικότερα προς την Κριμαία, όπου είχε ανακαλυφθεί η περίφημη *Κορώνα του Κέρτς*. Το αντικείμενο αυτό, γοτθικής προέλευσης, θεωρήθηκε ότι συνδεόταν άμεσα με την καταγωγή των Αρίων.²⁹³ Ο Jankuhn είχε μεγαλεπήβολα σχέδια για μια αποστολή στα ανατολικά, συμπεριλαμβανομένων και επισκέψεων στο μουσείο Ερμιτάζ στη Μόσχα. Ωστόσο, κατέληξε τελικά στο Κίεβο και, το 1942, στάλθηκε στην Κριμαία. Εκεί ανέλαβε να οργανώσει επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, με σκοπό την καταγραφή, προστασία και λεηλασία αντικειμένων που δεν είχαν καταστραφεί από τον πόλεμο ή δεν είχαν μεταφερθεί στη ρωσική πλευρά.²⁹⁴ Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ουκρανία ήταν παρούσα και η ομάδα Ρόζενμπεργκ η οποία μεταξύ άλλων είχε κλέψει τα γνωστά πασχαλινά αυγά Pysanky. Παρά την επιστροφή των κλοπιμαίων στην ΕΣΣΔ από τους Αμερικανούς το 1947, τα συγκεκριμένα -για άγνωστο λόγο- επιστράφηκαν μόλις το 2011 από μουσείο της Γερμανίας.²⁹⁵

Στο Νότιο Τυρόλο, ο Sievers ίδρυσε την *Πολιτισμική Επιτροπή* με στόχο την καταγραφή της πολιτιστικής κληρονομιάς των γερμανόφωνων πληθυσμών και τη μεταφορά όσο το δυνατόν περισσότερων αντικειμένων στη Γερμανία. Για όσα δεν μπορούσαν να μεταφερθούν, σχεδιάστηκε η καταγραφή και η αντιγραφή τους. Οι εργασίες ξεκίνησαν στα μέσα του 1940 και ολοκληρώθηκαν δύο χρόνια αργότερα. Παρ' όλα αυτά, η Ahnenerbe διατήρησε την παρουσία της στην περιοχή για να επιβλέψει την αντιγραφή

²⁹¹ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 37.

²⁹² Στο ίδιο, 38.

²⁹³ «The crown of Kerch-Treasures from the dawn of European history», <https://www.smb.museum/en/exhibitions/detail/the-crown-of-kerch/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 5/1/2025).

²⁹⁴ M. Steinell, *Science and Service in the National Socialist State*, ό.π., σ. 75.

²⁹⁵ Χάγκεν Φλάισερ, «Αντί επιλόγου», *Η μακρά σκιά της δεκαετίας του '40*, Κ. Γαρδίκας, Α.Μ. Δρουμπούκη, Β. Καραμανωλάκης και Κ. Ράπτης (επιμ), Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2015, σ. 428, υποσημείωση 14.

περισσότερων από 3 εκατομμύρια εγγράφων που κρίθηκαν σημαντικά για το γερμανικό ενδιαφέρον.²⁹⁶

4.5 Ανθρωπολογικές έρευνες

Η Ahnenerbe διεξήγαγε ανθρωπολογικές έρευνες με στόχο να “αποδείξει” τη φυλετική ανωτερότητα των Αρίων, συχνά μέσω μετρήσεων κρανίων και φυσιογνωμικών αναλύσεων. Η πιο γνωστή περίπτωση ήταν η διαβόητη Συλλογή Κρανίων του Στρασβούργου του August Hirt, καθηγητή ανατομίας και συνεργάτη των SS, που συγκέντρωσε κρανία και σκελετούς από θύματα στρατοπέδων συγκέντρωσης στη προσπάθεια τεκμηρίωσης ναζιστικών φυλετικών θεωριών.

4.5.1 Η συλλογή του Στρασβούργου-August Hirt

Ο εντοπισμός των Εβραίων στις κατακτημένες περιοχές δεν ήταν πάντα εύκολος, και όταν άλλες μέθοδοι αποτύγχαναν, επιστρατεύονταν ανθρωπολογικές έρευνες με μετρήσεις φυσικών χαρακτηριστικών, κυρίως των κρανίων. Αυτή η προσέγγιση, πάντως, δεν ήταν αποκλειστικά γερμανική, καθώς και άλλοι ανθρωπολόγοι είχαν υιοθετήσει παρόμοιες κρανιολογικές πρακτικές. Ο Αμερικανός Samuel Morton είχε συλλέξει χιλιάδες κρανία ιθαγενών Αμερικανών, οι Αυστραλοί στόχευαν στους Αβορίγινες για τον ίδιο σκοπό, ενώ ο Βρετανός Francis Galton υπήρξε πρωτοπόρος με ποικίλες μαθηματικές μετρήσεις του σώματος ζωντανών ανθρώπων.²⁹⁷

Η Ahnenerbe, μέσω του *Ινστιτούτου Επιστημών Στρατιωτικών Εφαρμογών*, που ιδρύθηκε το 1942, διεξήγαγε πειράματα και έρευνες τόσο σε ζωντανούς ανθρώπους όσο και σε νεκρούς που θυσιάζονταν για τον σκοπό αυτό. Τα ανθρωπολογικά πειράματα διηύθυνε ο August Hirt, καθηγητής ανατομίας στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου, με τη βοήθεια του Bruno Beger. Αρχικά, σχεδιάστηκε μια ανθρωπολογική μελέτη σε κρανία Εβραίων, που μέχρι τότε ήταν σπάνια αντικείμενα έρευνας, αλλά το άνοιγμα του Ανατολικού Μετώπου δημιούργησε νέες δυνατότητες για την υλοποίηση αυτών των μελετών.

²⁹⁶ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 161, 165.

²⁹⁷ C. Hale, *Himmler's Crusade*, ό.π., σ. 90-91.

Στην αρχή προσπάθησαν να προμηθευτούν κρανία Εβραίων από νεκροταφεία, όπως της Βιέννης, και ύστερα από ιδρύματα και πανεπιστήμια, όπως το Ινστιτούτο Ανατομίας του Πόζεν της Πολωνίας. Η προσπάθεια από την Αυστρία δεν ήταν επιτυχής, ενώ από τη Πολωνία τα δείγματα δεν ήταν αρκετά και κόστιζαν πολύ και έτσι προτάθηκε η λύση του Σοβιετικού Μετώπου.²⁹⁸ Η Βέρμαχτ είχε οδηγίες να συλλαμβάνει ζωντανούς εβραιομπολσεβίκους κομισάριους, το κεφάλι των οποίων μετά τη θανάτωσή τους, θα διαχωρίζονταν από το σώμα και θα κλεινόταν μέσα σε ειδικό δοχείο με υγρό το οποίο θα το έστελναν στο Στρασβούργο στον Hirt.²⁹⁹

Το σχέδιο για τη χρήση των κομισάριων δεν υλοποιήθηκε, είτε επειδή η εντολή δεν εφαρμόστηκε στο μέτωπο είτε επειδή λίγοι συνελήφθησαν ζωντανοί.³⁰⁰ Μπροστά στο αδιέξοδο, η λύση βρέθηκε στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπου τα θύματα που επιλέγονταν θανατώνονταν στους θαλάμους αερίων. Για την επεξεργασία των σκελετών, είχε παραγγελθεί ένα ειδικό μηχάνημα διύλισης, το οποίο όμως δεν παραδόθηκε ποτέ, πιθανώς λόγω των συμμαχικών βομβαρδισμών σε βιομηχανικές ζώνες.³⁰¹

Αποφασισμένος να προχωρήσει, ο Hirt σχεδίασε μια μέθοδο διύλισης με χλωριούχο ασβέστιο, όπου τα σώματα θα τοποθετούνταν σε μπανιέρα για την απάλειψη των μαλακών ιστών. Στη συνέχεια, μια δεύτερη μπανιέρα γεμάτη με βενζίνη θα αφαιρούσε το λίπος, αφήνοντας μόνο τον σκελετό, χωρίς δυσάρεστες οσμές. Ο Sievers και ο Wolff ανέλαβαν την εξασφάλιση του απαραίτητου εξοπλισμού.³⁰²

Σε γράμμα του προς τον Χίμλερ, ο Sievers είχε ήδη από τον Νοέμβριο του 1942 ζητήσει 150 φυλακισμένους από το Άουσβιτς.³⁰³ Ο Bruno Berger που ήταν υπεύθυνος για τη διαλογή έπρεπε να επιλέξει νέους και εύρωστους Εβραίους που ήταν κατάλληλοι για τις έρευνες, κάτι το οποίο σήμαινε ότι τα θύματά του είχαν φτάσει στο Άουσβιτς τους τελευταίους μόλις μήνες. Οι περισσότεροι από αυτούς τελικά προήλθαν από τη Θεσσαλονίκη όπου τα SS είχαν αρχίσει τις συλλήψεις μόλις τον Μάρτιο του 1943.³⁰⁴ Τα θύματα μεταφέρθηκαν από το Άουσβιτς στο Natzweiler (εικ.16), ένα μικρό

²⁹⁸ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 219.

²⁹⁹ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 245.

³⁰⁰ Στο ίδιο, 249.

³⁰¹ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 248.

³⁰² Στο ίδιο, 226.

³⁰³ *Trials of war criminals before the Nuernberg military tribunals*, under council law, 10, Nuernberg Οκτώβριος 1946 -Απρίλιος 1949, USA, Government printing office, Washington, 1951, σ. 111. (https://maint.loc.gov/law/mlr/pdf/NT_war-criminals_Vol-X.pdf)

³⁰⁴ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 235.

στρατόπεδο συγκέντρωσης κοντά στο εργαστήριο του Hirt στο Στρασβούργο. Τη μεταφορά ανέλαβε ο Άντολφ Άιχμαν, ενώ διοικητής του Natzweiler ήταν ο Josef Kramer, μετέπειτα επικεφαλής στο Νταχάου, το Μαουτχάουζεν και του Άουσβιτς.³⁰⁵

Σύμφωνα με τον Κάρτερ, μεταφέρθηκαν 122 άτομα,³⁰⁶ αν και άλλες πηγές αναφέρουν 86.³⁰⁷ Καθώς οι Σύμμαχοι όμως πλησίαζαν, ο Hirt ανησυχούσε, αφού ο βοηθός του, Otto Bong, δεν είχε ολοκληρώσει την κατασκευή εκμαγείων των κρανίων, ενώ πολλά πτώματα παρέμεναν αδιάλυτα. Τον Σεπτέμβριο του 1944, ο Χίμλερ διέταξε την πλήρη καταστροφή των πτωμάτων, με την υπόσχεση ότι οι «έρευνες» θα συνεχίζονταν στο μέλλον. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο, και τον επόμενο μήνα, οι Γάλλοι απελευθέρωσαν το Στρασβούργο, βρίσκοντας προς μεγάλη τους έκπληξη πτώματα και πολλές αποδείξεις για τα εγκλήματα στα εργαστήρια του Hirt.³⁰⁸

Η είδηση αναπαράχθηκε από την αγγλική *Daily Mail* στις 3 Ιανουαρίου 1945,³⁰⁹ αλλά ο Sievers την απέδωσε σε προπαγάνδα, καθώς ο Hirt τον είχε διαβεβαιώσει πως οι σκελετοί είχαν καταστραφεί. Ο Sievers μάλιστα πρότεινε στον Hirt να συντάξει μια απάντηση, αρνούμενος τις κατηγορίες. Στην επιστολή του θα ισχυριζόταν πως οι σκελετοί δεν ήταν τίποτα περισσότερο από δείγματα που χρησιμοποιούνταν για την εκπαίδευση φοιτητών ιατρικής, όπως συνέβαινε και με τους Γάλλους ανατόμους.³¹⁰

Ωστόσο, δεν ήταν μόνο ο Hirt που απέτυχε να εξαφανίσει τα αποδεικτικά στοιχεία. Σύμφωνα με αποκαλύψεις του 2015 από τον ιστορικό Michel Cymes στο βιβλίο του *Hippocrate aux Enfers* (Ο Ιπποκράτης στην Κόλαση), το Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου διατηρούσε ακόμη μέρη από τους σκελετούς των θυμάτων του Hirt. Τουλάχιστον 20 κιβώτια με λείψανα βρέθηκαν σε κλειδωμένους χώρους του Τμήματος Εγκληματολογίας³¹¹ παρά τις προηγούμενες διαψεύσεις.³¹² Η πλήρης έκταση της

³⁰⁵ Hans Joachim Lang, «August Hirt and “extraordinary opportunities for cadaver delivery” to anatomical institutes in National Socialism: A murderous change in paradigm», *Annals of Anatomy - Anatomischer Anzeiger*, 195/5 (2013), σ. 297.

³⁰⁶ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 250.

³⁰⁷ Hans Joachim Lang, «August Hirt», ό.π., σ. 377.

³⁰⁸ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 250.

³⁰⁹ «A propos d'ulivres de Hans-Joachim Lang», <http://www.judaisme-salor.fr/histoire/shh/struthof/lang.htm>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 9/1/2025).

³¹⁰ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 251.

³¹¹ «Remains of Holocaust experiment victims found at french forensic institute», <https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2015/07/22/remains-of-holocaust-victims-used-as-guinea-pigs-found-at-french-forensic-institute/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 9/1/2025).

³¹² «French university may have remains of Holocaust victims, scholars say», <https://www.timesofisrael.com/french-university-may-have-remains-of-holocaust-victims-scholars-say/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 9/1/2025).

εμπλοκής του πανεπιστημίου και των κατοίκων της περιοχής έγινε γνωστή μόλις τον Μάιο του 2022. Μια έκθεση 500 σελίδων αποκάλυψε ότι η συμμετοχή τους ήταν πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι είχε εκτιμηθεί μέχρι τότε ή απ' ό,τι ήταν διατεθειμένοι να παραδεχτούν.³¹³

4.6 Ευγονική

Τη δεκαετία του 1930 στη Γερμανία κυκλοφορούσε το σκωπτικό ανέκδοτο ότι για να είσαι Άριος έπρεπε να είσαι ξανθός σαν τον Χίτλερ, λεπτός σαν τον Γκαίρινγκ, όμορφος σαν τον Γκαίμπελς, αρρενωπός σαν τον Röhm και να σε λένε Ρόζενμπεργκ.³¹⁴ Παρά το σαρκασμό, οι ναζί υιοθέτησαν και εφάρμοσαν ακραία φυλετικά μέτρα. Αν και νόμοι περί ευγονικής υπήρχαν σε πολλές χώρες, στη Γερμανία οι σχετικοί με τη φυλετική καθαρότητα άρχισαν να εφαρμόζονται από τη δεκαετία του '30. Το 1933, το ναζιστικό καθεστώς εισήγαγε τον *Νόμο περί Στειρώσεως*, ο οποίος προέβλεπε τη στείρωση ατόμων με σωματικά ή ψυχικά κληρονομικά ελαττώματα. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1937, ο Χίτλερ ενέκρινε νόμο που προέβλεπε τη στείρωση των παιδιών που είχαν γεννηθεί από γονείς με Αφρικανό πατέρα, γνωστή ως η περίπτωση *Rheinlandbastarde*.³¹⁵

Οι μέθοδοι εφαρμογής της στείρωσης περιλάμβαναν από ενέσεις καυστικού υγρού στον τράχηλο της μήτρας των γυναικών μέχρι την παρατεταμένη έκθεση των αντρικών μορίων σε ακτίνες «Χ». Ο August Hirt εφάρμοζε μια παραλλαγή των παραπάνω με την ένεση τοξικών υγρών στους ανδρικούς όρχεις τις οποίες εφάρμοζε βιαίως στα θύματά του και περίμενε οκτώ μέρες για να ελέγξει την αποτελεσματικότητά της στους άνδρες.³¹⁶ Ταυτόχρονα, πολλοί Γερμανοί απόφοιτοι πανεπιστημίων επέλεξαν να κάνουν διδακτορικό σε θέματα στείρωσης αντλώντας υλικό από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης.³¹⁷

Ο Χίμλερ, επηρεασμένος από αναφορές ότι αρχαίες γερμανικές φυλές τεκνοποιούσαν συγκεκριμένες περιόδους του χρόνου, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αυτό συνέβαινε

³¹³ «A French university confronts medical crimes and its Nazi past», <https://www.nytimes.com/2022/07/24/world/europe/french-university-nazi-medical-crimes.html>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 9/1/2025).

³¹⁴ A. Weale, *Army of Evil*, ό.π., σ. 142.

³¹⁵ D. Chousou κ.ά., «Eugenics», ό.π., σ. 182.

³¹⁶ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 239-240.

³¹⁷ Paul Weindling, *Victims and Survivors of Nazi Human Experiments: Science and Suffering in the Holocaust*. 2015, Bloomsbury, Λονδίνο, σ. 3.

κατά τη διάρκεια των ηλιοστασίων. Έτσι, ανέθεσε στην Ahnenerbe να ερευνήσει το ζήτημα και να δημιουργήσει ένα γερμανικό σύστημα ελέγχου γεννήσεων.³¹⁸

Στο θέμα της ευθανασίας, η Γερμανία «πρωτοπορούσε» με το πρόγραμμα *T-4*, το οποίο εισήγαγε μεθόδους που αργότερα θα χρησιμοποιούνταν στη *Τελική Λύση*. Το πρόγραμμα περιλάμβανε θαλάμους αερίων και κρεματόρια, με στόχο την εξόντωση όσων θεωρούνταν «άχρηστοι» για την οργανική φυλετική κοινότητα λόγω σωματικής ή ψυχικής ασθένειας ή επειδή δεν ανήκαν φυλετικά στην Άρια φυλή. Η Ahnenerbe δεν φαίνεται να εμπλέκεται άμεσα, όμως τα SS του Χίμλερ ήταν το κεντρικό όργανο πίσω από τους γιατρούς και το προσωπικό που υλοποίησε αυτά τα εγκλήματα, τα οποία ξεκίνησαν ήδη από το 1939.³¹⁹ Βέβαια τα ιατρικά πειράματα βρίσκονταν στην καρδιά της ατζέντας της Ahnenerbe και αποτέλεσαν βασικό λόγο για τις καταδίκες των μελών της σε θάνατο κατά τις δίκες της Νυρεμβέργης, μετά το τέλος του πολέμου.

4.7 Ιατρικά πειράματα

Τα ιατρικά πειράματα σε ανθρώπους και ζώα δεν ήταν κάτι νέο ούτε πρωτοεμφανίστηκαν στη Γερμανία, καθώς αποτελούσαν βασικό στοιχείο της επιστημονικής έρευνας τόσο τον 19ο όσο και τον 20ό αιώνα. Αν και υπήρχαν επιμέρους νομοθεσίες για την προστασία των συμμετεχόντων, η τελική ευθύνη βάραινε κυρίως τους ίδιους τους γιατρούς, χωρίς να προβλέπονται αυστηρές νομικές συνέπειες.³²⁰

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, πολλές έρευνες βασίστηκαν σε πειράματα που διεξήχθησαν σε ανθρώπους. Συχνά οι συμμετέχοντες είχαν ενημερωθεί για τις πιθανές επιπτώσεις στην υγεία τους, αλλά υπήρχαν και περιπτώσεις όπου αυτό δεν συνέβη. Για παράδειγμα, το 1906, ο γιατρός Richard Strong χρησιμοποίησε 24 κρατούμενους φυλακών στη Μανίλα σε πειράματα για ένα εμβόλιο κατά της χολέρας, από τους οποίους οι 13 πέθαναν. Το 1932, στο πλαίσιο μιας έρευνας για τη σύφιλη, 400 Αφροαμερικανοί (περίπτωση Tusqenzee) συμμετείχαν χωρίς να ενημερωθούν πλήρως για τη φύση των πειραμάτων. Οι ερευνητές τους εξαπάτησαν, και αργότερα, στη

³¹⁸ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 71.

³¹⁹ A. Weale, *Army of Evil*, ό.π., σ. 145-148.

³²⁰ Gerhard Baader, κ.ά, «Pathways to human experimentation, 1933-1945», ό.π., σ. 205-206.

δεκαετία του 1940, τους αρνήθηκαν τη θεραπεία με πενικιλίνη, παρόλο που αυτή είχε ήδη ανακαλυφθεί.³²¹

Παρόμοια πρακτική ακολούθησαν και οι Ιάπωνες με τη διαβόητη Μονάδα 731, η οποία πραγματοποίησε βιολογικά πειράματα σε κρατούμενους κατά τη διάρκεια του Σινο-ιαπωνικού πολέμου που άρχισε το 1937, προκαλώντας χιλιάδες θανάτους.³²² Το αξιοσημείωτο είναι πως, μετά τον πόλεμο, οι Ιάπωνες γιατροί δεν διώχθηκαν, παρά τις ομοιότητες των εγκλημάτων τους με εκείνα των Ναζί. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι δεν συνδέονταν με τις χαρακτηρισμένες ως εγκληματικές οργανώσεις, όπως ήταν το Ναζιστικό Κόμμα και τα SS.³²³

4.7.1 Ο Sigmund Rascher, τα πειράματα υψομετρικής πίεσης και τα κρυοπαγήματα

Ο γιατρός Sigmund Rascher αρχικά επικεντρωνόταν στην έρευνα κατά του καρκίνου, με στόχο την ανίχνευσή του σε αρχικά στάδια μέσω δειγμάτων αίματος.³²⁴ Με τη στήριξη του Χίμλερ, διεύρυνε τα πειράματά του από ζώα σε ανθρώπους, χρησιμοποιώντας κρατούμενους του Νταχάου. Από τη μελέτη του καρκίνου, οι έρευνές του εξελίχθηκαν στη διερεύνηση της κρυσταλλοποίησης του αίματος, που σχετιζόταν με τη μακροχρόνια κράτηση, ήδη από το 1939.³²⁵

Με την έναρξη του πολέμου, η Ahnenerbe προσανατόλισε το επιστημονικό της προσωπικό στις ανάγκες της πολεμικής προσπάθειας. Καθώς η Βρετανική αεροπορία ανέβαζε το υψόμετρο των αερομαχιών, αυξάνονταν οι ανησυχίες για την υγεία των Γερμανών πιλότων. Ο γιατρός Sigmund Rascher εγκατέλειψε τις αιματολογικές του έρευνες και πρότεινε τη μελέτη του προβλήματος με θαλάμους αποσυμπίεσης, χρησιμοποιώντας αιχμαλώτους από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης.³²⁶ Τα πειράματα υψομετρικής πίεσης οδήγησαν στο θάνατο σε περίπου 200 άτομα (εικ.17).³²⁷

³²¹ Susan E. Lederer, «The cold war and beyond: covert and deceptive American medical experimentation», *Military Medical Ethics*, 2, Office of the Surgeon General, U.S. Army, Washington, 2003, σ. 511-512.

³²² Kishor Johnson, «A scientific method to the madness of unit 731's human experimentation and biological warfare program», *J. Hist. Med. Allied Sci.*, 77/1 (2022), σ. 25.

³²³ Valerie J. Cranmer, «In judgment of unit 731: A comparative study of medical war crimes trials after world war ii», *Journal of American-East Asian Relations*, 30/1 (2023), σ. 33-35.

³²⁴ Paul Weindling, *Victims and Survivors*, ό.π., σ. 55.

³²⁵ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 102.

³²⁶ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 218.

³²⁷ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 45.

Η έρευνα διεξήχθη σε συνεργασία με τα Ινστιτούτα Αεροπορικής Ιατρικής του Μονάχου και του Βερολίνου, με συμμετοχή των γιατρών Georg Weltz και Siegfried Ruff. Ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 1942, χρησιμοποιώντας θανατοποινίτες από το Νταχάου σε ειδικούς θαλάμους της Luftwaffe. Μέχρι τον Απρίλιο τα πρώτα ευρήματα έδειξαν ότι πάνω από τα 10,5 χλμ. υψόμετρο τα θύματα δεν επανέρχονταν.³²⁸ Όσοι επιβίωναν μεταφέρονταν σε άλλα στρατόπεδα συγκέντρωσης³²⁹ και συχνά γίνονταν *karos*.³³⁰

Ο εσωτερικός ανταγωνισμός μεταξύ της Ahnenerbe και της Luftwaffe άρχισε να διαταράσσει τη συνεργασία τους, με την κατάσταση να επιδεινώνεται όταν οι αξιωματικοί της Αεροπορίας αρνήθηκαν να υποστηρίξουν ακραία πειράματα. Σε αντίθεση, ο Sigmund Rascher επέμενε στις ακραίες του μεθόδους, φτάνοντας μάλιστα στο σημείο να κινηματογραφήσει τις διαδικασίες.³³¹ Τα περισσότερα θύματα κατέληξαν κατά τη διάρκεια των πειραμάτων που διεξάγονταν αποκλειστικά υπό την επίβλεψη του Rascher, ο οποίος εκμεταλλευόταν την απουσία άλλων επιστημόνων για να υλοποιήσει τις αδιανόητες ιδέες του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η περίπτωση ενός νεαρού Εβραίου που άντεξε πάνω από μία ώρα σε πίεση υψομέτρου 12.000 μέτρων. Ο Rascher, σε μια αποτρόπαια πράξη, αφαίρεσε τον εγκέφαλο και το νωτιαίο μυελό του, ενώ η καρδιά του χτυπούσε ακόμα.³³² Παρόμοια δείγματα, όπως ένας άλλος εγκέφαλος θύματος, μεταφέρθηκαν στο *Ινστιτούτο Kaiser Wilhelm* (KWI) για περαιτέρω έρευνα, καθώς οι φρέσκοι εγκέφαλοι θεωρούνταν εξαιρετικά πολύτιμοι για μελέτες.³³³

Το πρόβλημα των πτήσεων σε με μεγάλη υψομετρική πίεση δεν ήταν το μοναδικό που απασχόλησε τη Luftwaffe και τον Sigmund Rascher. Πολλοί πιλότοι, μετά την κατάρρευση του αεροπλάνου τους, έπεφταν με το αλεξίπτωτο σε παγωμένα νερά θαλασσών και ποταμών, καταλήγοντας να πεθάνουν από υποθερμία. Για να μελετήσει τις επιπτώσεις του κρύου στο ανθρώπινο σώμα, ο Rascher χρησιμοποίησε κρατουμένους, τους οποίους συνέδεε με ηλεκτρόδια και βύθιζε σε μανιέρα με παγωμένο νερό για ώρες (εικ.18). Στη συνέχεια, κατέγραφε διάφορα στατιστικά

³²⁸ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 233.

³²⁹ P. Weindling, *Victims and Survivors*, ό.π., σ. 80.

³³⁰ *Karos* λέγονταν όσοι -κυρίως ποινικοί- κρατούμενοι των στρατοπέδων συγκέντρωσης αναγκάζονταν να αναλάβουν διάφορους βοηθητικούς ρόλους υπό τα SS.

³³¹ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 234.

³³² P. Weindling, *Victims and Survivors*, ό.π., σ. 81.

³³³ Στο ίδιο, 38.

στοιχεία από τα όργανά τους και προσπαθούσε να επαναφέρει τη θερμοκρασία τους σε φυσιολογικά επίπεδα. Χρησιμοποιούσε μεθόδους όπως ζεστά λουτρά ή ειδικές θερμαντικές κουβέρτες, αλλά πολλές φορές οι προσπάθειες αποτύγχαναν, οδηγώντας στον θάνατο.³³⁴

Η ναζιστική ιατρική επέτρεπε κάθε είδους απάνθρωπη «λύση». Μετά τα ζεστά λουτρά, ο Sigmund Rascher έβαζε γυμνές γυναίκες κρατούμενες να χρησιμοποιούν το σώμα τους για να ζεστάνουν τα παγωμένα θύματα. Κατέληξε μάλιστα στο παράλογο συμπέρασμα ότι μία γυναίκα ήταν πιο αποτελεσματική από δύο. Σε μία περίπτωση, ο Rascher ξεχώρισε μια γυναίκα που είχε σταλεί από τους οίκους ανοχής των στρατοπέδων λόγω της εντυπωσιακής εμφάνισής της. Έλεγε χαρακτηριστικά *..με πονάει στα φυλετικά μου αισθήματα να εκτίθεται στα κατώτερα στοιχεία του στρατοπέδου ένα κορίτσι σαν εκδιδόμενη που έχει εμφάνιση καθαρής Nordic...*³³⁵ Ο τελικός απολογισμός ήταν η κακοποίηση περίπου 300 ατόμων εκ των οποίων 80 με 90 έχασαν τη ζωή τους.³³⁶

4.7.2 Το Polygal, ο Niels Eugen Haagen και οι ιοί

Μια επιπλέον έρευνα που απασχόλησε τους γιατρούς της Ahnenerbe αφορούσε την ανάπτυξη ενός φαρμάκου ικανού να σταματά την αιμορραγία των στρατιωτών στο πεδίο της μάχης. Η λύση στρεφόταν γύρω από μια ουσία που ονομαζόταν Polygal, την οποία ανέλαβαν να μελετήσουν οι Kurt Ploetner και Robert Feix συνεχίζοντας τη δουλειά του Rascher, ο οποίος είχε συλληφθεί τον Μάρτιο του 1944. Πιο πριν όμως είχε ήδη προλάβει να δοκιμάσει τη νέα ουσία πυροβολώντας 4 Ρώσους κρατούμενους από κοντινή απόσταση³³⁷, κάτι που οι συνεχιστές του δεν ενέκριναν και όταν το 1945 τελειοποίησαν το φάρμακο, το μετονόμασαν σε Styptoral για να μην συσχετίζεται με τον Rascher.³³⁸

Ο Niels Haagen, ειδικός στους ιούς και τις επιδημίες, είχε διακριθεί το 1936 ως υποψήφιος για Νόμπελ ιατρικής χάρη στην έρευνά του για το εμβόλιο κατά του τύφου. Εργάστηκε στο Ινστιτούτο Ροκφέλερ στη Νέα Υόρκη πριν επιστρέψει στη Γερμανία,

³³⁴ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 245-246.

³³⁵ *Trials of war criminals before the Nuernberg military tribunals*, 1, υπ. 1: The Medical Case, Washington, U.S. Government Printing Office, 1949–1950, σ. 245-251.

³³⁶ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 238.

³³⁷ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 246.

³³⁸ P. Weindling, *Victims and Survivors*, ό.π., σ. 181.

όπου εντάχθηκε στο Ναζιστικό Κόμμα το 1937 και αργότερα στην Ahnenerbe. Από τον Μάιο του 1943, εργάστηκε στο εργαστήριο του Natzweiler με στόχο τη βελτίωση του εμβολίου κατά του τύφου, καθώς οι επιδημίες στις τάξεις στρατιωτών και κρατουμένων αυξάνονταν ραγδαία, με τους ασθενείς κρατούμενους να εκτελούνται από τα SS.³³⁹

Οι Γάλλοι κρατούμενοι θεωρήθηκαν πολύτιμοι για εργασία, και στη θέση τους χρησιμοποιήθηκαν φυλακισμένοι Ρομά. Η πρώτη ομάδα κρίθηκε ακατάλληλη λόγω κακής υγείας, και η δεύτερη, που αποτελούνταν από 80 άτομα ηλικίας 20-40 ετών, χωρίστηκε σε δύο ομάδες για πειράματα. Μετά τον εμβολιασμό, τουλάχιστον 29 άτομα έχασαν τη ζωή τους. Παράλληλα, ο Haagen δοκίμαζε εμβόλιο κατά του *κίτρινου πυρετού* σε Ρομά από το Άουσβιτς, ενώ τα δεδομένα των ερευνών του τα μοιράστηκε με Ιάπωνες επιστήμονες που εργάζονταν σε αντίστοιχο εμβόλιο.³⁴⁰

4.7.3 August Hirt, Otto Bickenbach και τα χημικά αέρια

Τα αέρια μουστάρδας, γνωστά στους Γερμανούς ως Lost, πήραν το όνομά τους από τα αρχικά των χημικών Lommel και Steinkopf, που πρώτοι τα ανέπτυξαν ως όπλο. Αποτέλεσαν σοβαρή απειλή για τους στρατιώτες, ενώ και ο ίδιος ο Χίτλερ είχε πέσει θύμα αυτών των αερίων κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και κατέληξε στο νοσοκομείο, όπου τον βρήκε η γερμανική συνθηκολόγηση.³⁴¹ Από την άλλη, το φωσγένιο υπήρξε το πιο θανατηφόρο χημικό όπλο του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και ήταν επίσης εφεύρεση των Γερμανών, αν και χρησιμοποιήθηκε ευρέως και από τους Συμμάχους.³⁴²

Ο August Hirt, ως διευθυντής του τμήματος ανατομίας της Ahnenerbe, συνεργάστηκε με τον Otto Bickenbach³⁴³ για να διεξαγάγουν πειράματα στο Natzweiler σχετικά με την αντιμετώπιση χημικών αερίων. Αρχικά, το Lost χρησιμοποιήθηκε ως δηλητήριο κατά των ποντικών, αλλά σύντομα οι έρευνες επεκτάθηκαν στους ανθρώπους και στις επιπτώσεις κατά την χρήση του.³⁴⁴ Σταγόνες υγρής μορφής του Lost τοποθετούνταν στο δέρμα κρατουμένων ή τους ανάγκαζαν να το εισπνεύσουν, προκαλώντας

³³⁹ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 237.

³⁴⁰ P. Weindling, *Victims and Survivors*, ό.π., σ. 136.

³⁴¹ Ian Kershaw, *Hitler: Hubris 1889-1936*, Λονδίνο, Penguin, 1998, σ. 97.

³⁴² «A brief history of chemical war», <https://www.sciencehistory.org/stories/magazine/a-brief-history-of-chemical-war/> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 10/1/2025).

³⁴³ Η Heather Pringle στο βιβλίο της *Master Plan* λανθασμένα αναφέρει το όνομα ως Werner αντί για Otto, σ. 247.

³⁴⁴ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 248.

θανατηφόρα εγκαύματα και εσωτερικές αιμορραγίες, με συνολικά 50 θύματα.³⁴⁵ Για να επιτύχει καλύτερα αποτελέσματα, ο Hirt εξασφάλιζε κανονική τροφή στα επιλεγμένα θύματα για 30 ημέρες, ώστε ο οργανισμός τους να αντιδράσει όπως ενός στρατιώτη.³⁴⁶ Ο ίδιος ο Hirt και ο βοηθός του τραυματίστηκαν από την έκθεση στα πειράματά τους, με τον Hirt να δοκιμάζει τη βιταμίνη Α και το αντιβακτηριακό Trypaflavin ως πιθανές λύσεις κατά των επιπτώσεων των αερίων.³⁴⁷

Κατά τη διάρκεια των πειραμάτων, προέκυψε σύγκρουση μεταξύ του August Hirt, που δρούσε για λογαριασμό της Ahnenerbe, και του Otto Bickenbach, εκπροσώπου του Karl Brandt, υπουργού Υγείας του Ράιχ. Για να διασφαλίσει ότι τα πειράματα του Hirt θα συνεχίζονταν όπως σχεδιάζονταν, ο Wolfram Sievers ανακάλεσε την άδεια εισόδου του Bickenbach, μεταφέροντάς τον σε άλλο εργαστήριο. Ωστόσο, όταν ο Brandt ανέλαβε την ευθύνη της προστασίας από τα χημικά αέρια σε ολόκληρο το Ράιχ, έθεσε τον Hirt υπό τις διαταγές του.³⁴⁸ Το 1943, ο Bickenbach ανάγκασε 90 έως 150 κρατούμενους να εισπνεύσουν φωσγένιο, ενώ το καλοκαίρι του 1944 επικέντρωσε την έρευνά του στα χημικά Tabun και Sarin.³⁴⁹

4.7.4 Λοιπές έρευνες

Η Ahnenerbe, με τα πολυάριθμα τμήματα και τα εκατοντάδες μέλη της, υπό την ηγεσία του Χίμλερ που ενθάρρυνε την έρευνα κάθε πιθανής ιδέας, πραγματοποίησε πειράματα σε ποικίλα πεδία. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Eduard May, ο οποίος ανέλαβε να βρει λύσεις για την καταπολέμηση παρασίτων – ένα ζήτημα που είχε γίνει εμμονή του Χίμλερ. Μάλιστα, ο τελευταίος είχε προτείνει τη χρήση μικροκυμάτων για την εξόντωση των μυγών.³⁵⁰ Ο May έγινε υπεύθυνος του Τμήματος Εντομολογίας, εστιάζοντας στο Νταχάου, όπου πειραματίστηκε με τρόπους καταπολέμησης της ελονοσίας, όπως οι αεροψεκασμοί.³⁵¹

³⁴⁵ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 238.

³⁴⁶ Gerhard Aumuller και K. Grundmann, «Anatomy during the third Reich - The institute of anatomy at the university of Marburg, as an example», *Annals of Anatomy*, 184/3 (2002), σ. 297.

³⁴⁷ P. Weindling, *Victims and Survivors*, ό.π., σ. 60.

³⁴⁸ G. Baader, κ.α, «Pathways to human experimentation», ό.π., σ. 217.

³⁴⁹ Το χημικό Sarin ήταν αυτό που χρησιμοποίησαν στις επιθέσεις τους οι τρομοκράτες στο μετρό του Τόκιο το 1995. Βλ. «Tokyo subway attack of 1995», <https://www.britannica.com/event/Tokyo-subway-attack-of-1995> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 15/1/2025).

³⁵⁰ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 229-230.

³⁵¹ Klaus Reinhardt, «The entomological institute of the Waffen-SS: evidence for offensive biological warfare research in the third Reich», *Endeavour*, 37/4 (2013), σ. 224.

Σε συνεργασία με το KWI, η Ahnenerbe, μέσω του βοτανολόγου Heinz Brucher, στράφηκε στην Ουκρανία. Εκεί στόχευσε στα γεωπονικά εργαστήρια για την αρπαγή πολύτιμων σπόρων, που θα χρησιμοποιούνταν σε μελλοντικά αποικιακά εδάφη. Η Σοβιετική συλλογή φυτικών σπόρων, η οποία είχε ξεκινήσει να δημιουργείται από τη δεκαετία του 1920 με πρωτοβουλία του Nikolai Vavilov, ήταν η μεγαλύτερη στον κόσμο κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Μετά την ήττα στο Στάλινγκραντ, ο Brucher κατάφερε να μεταφέρει μεγάλο μέρος αυτής της συλλογής στη Γερμανία, ιδρύοντας ένα νέο ινστιτούτο στο Lannach της Αυστρίας.³⁵²

Το 1941, με εντολή του Χίμλερ, παρήχθησαν 40 μπουκάλια παραδοσιακού γερμανικού μελίτη, στο πλαίσιο της προσπάθειας αναβίωσης αυτού του ιστορικού ποτού. Στο Νταχάου καλλιεργήθηκαν ειδικά βότανα για φυσιοπαθητική, καλύπτοντας μια έκταση 240 εκταρίων, ικανοποιώντας ένα ακόμα χόμπι του Χίμλερ. Παράλληλα, τέθηκε ως στόχος η αναπαραγωγή ενός ανθεκτικού αλόγου, προερχόμενου από τη διασταύρωση ειδών της Ανατολικής Ευρώπης και της Δυτικής Αφρικής.³⁵³

Η τεχνολογική πρόοδος έθετε κάποιες φορές το φυλετικό ζήτημα σε δεύτερη μοίρα. Σε μια εποχή χωρίς υπολογιστές, οι πολύπλοκοι υπολογισμοί ήταν απαραίτητοι, και έτσι το τμήμα Μαθηματικών («Abteilung M») της Ahnenerbe ανάγκασε 18 Εβραίους κρατούμενους να εργάζονται πάνω σε μαθηματικά προβλήματα που σχετίζονταν με το γερμανικό πυραυλικό πρόγραμμα.³⁵⁴ Κατά τα τελευταία στάδια του πολέμου, η ανάγκη για σπάνια υλικά, όπως ο χρυσός, οδήγησε τον Χίμλερ να αναζητήσει κοιτάσματα στην πεδιάδα της Σουηβίας-Βαυαρίας, βασιζόμενος σε φήμες. Την αποστολή ανέλαβε ο γεωλόγος Karl Wienert, ενώ αργότερα προστέθηκε και ο καθηγητής Josef Wimmer, υπεύθυνος του τμήματος *Εφαρμοσμένης Γεωλογίας* της Ahnenerbe. Ωστόσο, οι έρευνες απέβησαν άκαρπες, καθώς υπήρχαν ήδη καταγεγραμμένα στοιχεία στα τοπικά γραφεία εξορύξεων που επιβεβαίωναν την απουσία αποθεμάτων χρυσού στην περιοχή αλλά ο Χίμλερ τα αγνόησε.³⁵⁵

³⁵² Περιοδικό «Newscientist», 2638, 12/1/2008, σ. 39-40.

³⁵³ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 215-216.

³⁵⁴ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 46.

³⁵⁵ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 221.

4.8 Κατασκοπεία: Franz Altheim και Erika Trautmann

Η Ahnenerbe δεν περιοριζόταν στην έρευνα, αλλά είχε και κατασκοπευτικό ρόλο, συλλέγοντας πληροφορίες μέσω αποστολών στο εξωτερικό. Χρησιμοποιούσε επιστημονικές και αρχαιολογικές αποστολές ως κάλυψη για αναγνώριση εδαφών, στρατηγικών πόρων και πολιτιστικών στοιχείων που θα εξυπηρετούσαν τα σχέδια του Τρίτου Ράιχ.

Ο Franz Altheim, καταξιωμένος στις κλασικές σπουδές, και η συνεργάτιδά του και πιθανώς ερωμένη του, Erika Trautmann, ειδική στη μελέτη της προϊστορικής τέχνης μέσω βραχογραφιών, αποτέλεσαν εξέχον δίδυμο της ναζιστικής ακαδημαϊκής σκηνης. Η Trautmann είχε σημαντικές διασυνδέσεις με το ναζιστικό καθεστώς, κυρίως μέσω της προσωπικής της γνωριμίας με τον Γκαίρινγκ, καθώς τα αδέρφια της είχαν υπηρετήσει τη στρατιωτική τους θητεία μαζί του.³⁵⁶ Το 1935, με τη βοήθεια του Ινστιτούτου Frobenius, το ζευγάρι βρέθηκε στις διάσημες βραχογραφίες της Val Camonica στην Ιταλία, όπου μελέτησαν τη σχέση τους με τις σκανδιναβικές βραχογραφίες, καταλήγοντας σε θεωρίες που τις συνέδεαν με τους Nordic (εικ.19). Το έργο τους εκδόθηκε, ενισχύοντας τη φήμη τους και προσελκύοντας το ενδιαφέρον της Ahnenerbe, που εντυπωσιάστηκε από την προσπάθεια σύνδεσης των Αρίων με την προϊστορική τέχνη.³⁵⁷

Από το 1938, ο Altheim και η Trautmann εντάχθηκαν στην οργάνωση του Χίμλερ. Η πρώτη τους αποστολή στη Σκανδιναβία είχε διττό σκοπό: τη μελέτη βραχογραφιών και την κατασκοπεία. Κατέγραψαν τους επιστήμονες που συνάντησαν στη Σουηδία, καθώς και τις απόψεις τους για τη Γερμανία, υποστηρίζοντας έτσι τη μυστική δράση της Ahnenerbe στο εξωτερικό.³⁵⁸

Το επόμενο ταξίδι του Franz Altheim και της Erika Trautmann διεξήχθη τον Αύγουστο του ίδιου έτους, υπό την αιγίδα της Ahnenerbe, και επικεντρώθηκε στην Ανατολή από τα Βαλκάνια μέχρι το Ιράκ, συνδυάζοντας επιστημονική έρευνα με κατασκοπευτική δραστηριότητα. Στη Ρουμανία, χώρα που διένυε περίοδο εσωτερικής κρίσης λόγω της σύγκρουσης του βασιλιά Καρόλου Β', της Εβραίας ερωμένης του και του πολιτικού Corneliu Codreanu, το ζευγάρι πραγματοποίησε επισκέψεις σε αρχαιολογικούς

³⁵⁶ Reena Perschke, «National-socialist researchers in Val Camonica - A short biography of the petroglyph draughtswoman Erika Trautmann-Nehring (1897-1968)», *BCSP Bollettino del Centro Camuno di Studi Preistorici*, 2019, σ. 7.

³⁵⁷ Στο ίδιο, 11.

³⁵⁸ Στο ίδιο, 15.

χώρους, ενώ ταυτόχρονα έστελνε πληροφορίες για την πολιτική κατάσταση. Συνδέθηκαν με σημαντικές προσωπικότητες, όπως τον διευθυντή του Ινστιτούτου Κλασικών Σπουδών στο Κλουζ και τον αριστοκράτη διευθυντή του Δημοτικού Μουσείου Βουκουρεστίου, αποκτώντας πολύτιμα δεδομένα για τις εβραϊκές τράπεζες και την παραστρατιωτική οργάνωση του Codreanu.³⁵⁹

Στη Συρία, ανέφεραν τη διάχυτη αντιγαλλική και αντισημιτική στάση των ντόπιων, που έβλεπαν θετικά τη ναζιστική Γερμανία. Επιπλέον, φυλές Βεδουίνων αποκάλυψαν την τοποθεσία του πετρελαϊκού αγωγού των Γάλλων, κάτι που θεωρήθηκε χρήσιμο για τα γερμανικά σχέδια. Οι Altheim και Trautmann πρότειναν στους Ναζί να καλλιεργήσουν στενές σχέσεις με τους τοπικούς φύλαρχους και πρότειναν τη συνεργασία της Ahnenerbe με τον Julius Jordan, επικεφαλής των ανασκαφών στην Ουρούκ και αρχηγό των Ναζί στη Βαγδάτη.³⁶⁰ Οι αναφορές τους στο Βερολίνο εντυπωσίασαν τις μυστικές υπηρεσίες, οι οποίες αξιοποίησαν τα δεδομένα στρατηγικής σημασίας που είχαν συλλέξει.

4.9 Διερευνώντας παράξενες θεωρίες

Η Ahnenerbe, υπό την καθοδήγηση του Χίμλερ, ανέπτυξε ποικίλες θεωρίες και ιδέες που συχνά κινούνταν στα όρια της επιστημονικής φαντασίας. Εντυπωσιασμένος από τη Σκανδιναβική μυθολογία, ο Χίμλερ διέταξε τη συλλογή πληροφοριών για το σφυρί του Θωρ, πιστεύοντας πως επρόκειτο για μυστικό εξελεγμένο όπλο. Στόχος του ήταν η δημιουργία ενός αντίστοιχου εργαλείου ηλεκτρονικού πολέμου, ικανού να εξουδετερώνει τα ηλεκτρονικά συστήματα των Συμμάχων.³⁶¹ Παράλληλα, υποστήριζε τον Schröder Stranz, ο οποίος ισχυριζόταν ότι είχε εφεύρει μια συσκευή με ακτίνες που μπορούσαν να θεραπεύουν ή να σκοτώνουν έμβια όντα. Μια παραλλαγή της συσκευής αυτής σχεδιάστηκε για την ανίχνευση πετρελαίου, όμως οι δοκιμές που ακολούθησαν το 1943, όταν η ανάγκη για καύσιμα ήταν επιτακτική, απέτυχαν.³⁶²

Μετά την ήττα στο Στάλινγκραντ, όλο και περισσότερες προτάσεις για θαυματουργές στρατιωτικές εφευρέσεις έφταναν στον Χίμλερ. Μια άγνωστη εταιρεία, η Elemag, πρότεινε έναν τρόπο επηρεασμού της ατμόσφαιρας μέσω ηλεκτρομαγνητικών

³⁵⁹ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 106-107.

³⁶⁰ Reena Perschke, «National-socialist researchers», ό.π., σ. 15.

³⁶¹ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 75, 254.

³⁶² M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 220.

κυμάτων, με στόχο την αδρανοποίηση όλων των ηλεκτρικών συσκευών. Η πρόταση απορρίφθηκε από τους ειδικούς της Ahnenerbe ως ανεφάρμοστη.³⁶³ Ένα άλλο αντικείμενο ενδιαφέροντος ήταν η ραβδοσκοπία. Δημιουργήθηκε μάλιστα ειδικό τμήμα υπό τον γεωλόγο Josef Wimmer. Ήδη από το 1940 ο *Σύλλογος Ραβδοσκόπων* πρόσφερε τις υπηρεσίες του στον Χίμλερ με στόχο την ανεύρεση θησαυρών, πετρελαίου, νερού και άλλων πολύτιμων πόρων στα κατεκτημένα εδάφη της Πολωνίας.³⁶⁴

Ίσως η πιο ασυνήθιστη θεωρία που διερεύνησε η Ahnenerbe μέσω του τμήματος Μετεωρολογίας ήταν η θεωρία των *κοσμικών πάγων* (World Ice Theory) του Hanns Hörbiger (εικ.20). Σύμφωνα με αυτήν, η Γη είχε συγκρουστεί στο παρελθόν με ένα ουράνιο σώμα γεμάτο πάγο, όπως και ο Ήλιος. Οι συγκρούσεις αυτές προκάλεσαν την εκτόξευση κομματιών ύλης στο διάστημα. Ο Hörbiger συνέδεε τη θεωρία του με τον μύθο της Ατλαντίδας, υποστηρίζοντας πως η καταστροφή του μυθικού αυτού τόπου – που θεωρούνταν το κέντρο της Άριας φυλής– οφειλόταν σε μία σύγκρουση της Γης με ένα φεγγάρι. Κατά την άποψή του, η καταστροφή αυτή επέτρεψε στις «κατώτερες φυλές» να κυριαρχήσουν.³⁶⁵

Η θεωρία αυτή είχε υποστηρικτές, όπως τον Χίτλερ και τον Γκαίρινγκ, ενώ ο Χίμλερ, γοητευμένος από την ιδέα, ανέθεσε στον Edmund Kiss να διεξαγάγει αποστολές μέσω της Ahnenerbe για να βρει αποδείξεις. Παρότι η θεωρία του Hörbiger δεν έχει επιστημονική βάση, αξίζει να σημειωθεί πως ορισμένες σύγχρονες έρευνες δείχνουν ότι το νερό της Γης μπορεί πράγματι να προήλθε από συγκρούσεις με κομήτες.³⁶⁶ Επιπλέον, η *Ζώνη του Kuiper*³⁶⁷ είναι γεμάτη από διαστημικά σώματα με πάγο, γεγονός που προσδίδει μια ενδιαφέρουσα διάσταση στη φαντασία του Hörbiger.³⁶⁸

³⁶³ Albert Speer, *Infiltration*, Ν.Υόρκη, McMillan, 1981, σ. 146.

³⁶⁴ Επιστολή του Dr Beyer προς τον Χίμλερ, 3/4/1940, <https://digitalcommons.ursinus.edu/dowsing/4/>

³⁶⁵ Β. Τζούκας, *Το φάντασμα του ναζισμού*, ό.π., σ. 60.

³⁶⁶ Kathleen E. Mandt κ.α., «A nearly terrestrial D/H for comet 67P/Churyumov-Gerasimenko», *Science Advances*, AAAs, 10/46, Νοέμβριος, 2024.

³⁶⁷ Η Ζώνη του Kuiper είναι μια περιοχή πέρα από την τροχιά του Ποσειδώνα, γεμάτη από παγωμένα σώματα και νάνους πλανήτες όπως ο Πλούτωνας. Αποτελεί απομεινάρι από τον σχηματισμό του ηλιακού μας συστήματος και πηγή πολλών κομητών.

³⁶⁸ Mark A. Garlick, *The Illustrated Atlas of Universe*, Σίδνεϋ, Fog city press, 2006, σ. 108.

4.10 Σχέδια που δεν υλοποιήθηκαν ποτέ

Πολλά από τα σχέδια της Ahnenerbe παρέμειναν ανεκπλήρωτα, είτε λόγω έλλειψης πόρων είτε εξαιτίας της αλλαγής πλάνων που επέβαλε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Ένα από αυτά ήταν η αποστολή του Edmund Kiss στη Νότια Αμερική. Ο Kiss είχε ερευνήσει τον αρχαιολογικό χώρο του Tiwanaku στη Βολιβία και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ήταν έργο των Ατλάντιων, οι οποίοι ταυτίζονταν με την Άρια φυλή.³⁶⁹ Επιστρέφοντας στη Γερμανία, κατέγραψε τις θεωρίες του σε βιβλία που γοήτευσαν τον Χίμλερ, ο οποίος τον ενέταξε στην Ahnenerbe και ξεκίνησε τις προετοιμασίες για μια νέα αποστολή στη Βολιβία. Ωστόσο, η έναρξη του πολέμου ανέβαλε τα σχέδια αυτά, και η αποστολή δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ λόγω της επακόλουθης ήττας της Γερμανίας.³⁷⁰

Ένα άλλο σχέδιο που δεν υλοποιήθηκε ήταν η αποστολή στα Κανάρια Νησιά υπό την καθοδήγηση του Otto Huth, ιστορικού των θρησκειών. Ο Huth πίστευε ότι οι γηγενείς πληθυσμοί των νησιών ανήκαν στην Άρια φυλή και είχαν διατηρήσει τις αρχαίες θρησκευτικές τελετουργίες μέχρι τον 15ο αιώνα. Στήριζε τη θεωρία του στις ξανθές μούμιες που είχαν βρεθεί εκεί, παραβλέποντας τη μελέτη του Αμερικανού ανθρωπολόγου Earnest Hooton, ο οποίος είχε αποδείξει ότι το χρώμα αυτό οφειλόταν σε χημικά συντηρητικά και στη φθορά του χρόνου.³⁷¹ Παρότι ο Sievers έδειξε έντονο ενδιαφέρον για το θέμα, η εισβολή στην Πολωνία ματαίωσε την αποστολή. Ακόμα και στα τελευταία χρόνια του πολέμου, το ενδιαφέρον για την έρευνα των Καναρίων Νήσων παρέμενε ζωντανό. Το 1944, ο Sievers ζήτησε από τον σύνδεσμο της Ahnenerbe στην Ισπανία, τον Martinez Santa Olalla – αρχαιολόγο και πρώην Φαλαγγίτη – να στείλει αντίγραφα εγγράφων από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Μαδρίτης σχετικά με τους γηγενείς πληθυσμούς των νησιών.³⁷²

Ένα ακόμα σχέδιο της Ahnenerbe που δεν πραγματοποιήθηκε λόγω του πολέμου ήταν το ταξίδι του Wüst στο Ιράν, με σκοπό τη μελέτη της διάσημης επιγραφής του Πέρση βασιλέα Δαρείου Α'. Η επιγραφή αυτή, χαραγμένη σε απόκρημνο βράχο, αποτελούσε μια αυτοβιογραφία των κατακτήσεων του Δαρείου και είχε γραφτεί σε τρεις γλώσσες: την Αρχαία Περσική, τη Βαβυλωνιακή και την Ελαμιτική (εικ.21). Ήταν η πρώτη φορά

³⁶⁹ C. Hale, *Himmler's Crusade*, ό.π., σ. 119.

³⁷⁰ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 25.

³⁷¹ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 171.

³⁷² Francisco Gracia Alonso, «Relations between Spanish archaeologists and Nazi Germany (1939-1945)», *Bulletin of the history of archaeology*, 18/1, Μάιος, 2008, σ. 6-7.

που το περιεχόμενό της καταγράφηκε στα μέσα του 19ου αιώνα από τον Βρετανό ερευνητή Henry Rawlinson, επιτρέποντας την αποκρυπτογράφηση των αρχαίων αυτών γλωσσών.³⁷³

Ο Wüst, μελετητής της ιστορίας της Ανατολής και υποστηρικτής της θεωρίας για την άρια καταγωγή των Ιρανών, σχεδίαζε να αναβιώσει την αποστολή του Rawlinson. Στο ταξίδι θα τον συνόδευαν η σύζυγός του, ένας γραφέας, ένας φωτογράφος, ένας ορειβάτης για την ανάβαση στην επιγραφή, καθώς και ένας Ιρανός σπουδαστής που θα βοηθούσε στην επικοινωνία.³⁷⁴ Υπάρχουν ενδείξεις ότι ο Ιρανός σπουδαστής ήταν ο Davud Monchi Zadeh, ο οποίος αργότερα ίδρυσε το ναζιστικό κόμμα του Ιράν με την ονομασία SUMKA. Μετά τον πόλεμο, ο Monchi Zadeh εργάστηκε τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και στη Σουηδία, όπου και απεβίωσε. Παρά τις λεπτομερείς προετοιμασίες, το ταξίδι αυτό δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ λόγω της κλιμακούμενης έντασης του πολέμου, αφήνοντας τις φιλοδοξίες του Wüst ανεκπλήρωτες.³⁷⁵

4.11 Ernst Schäfer και Θιβέτ

Για τον επίλογο του κεφαλαίου αυτού, επιλέγουμε την αποστολή του Ernst Schäfer στο Θιβέτ, μια από τις πιο διάσημες και εξωτικές επιχειρήσεις της Ahnenerbe, που αντικατοπτρίζει πολλές από τις δραστηριότητές της. Εάν εξαιρέσουμε την αποστολή του Alfred Ritscher στην Ανταρκτική υπό την αιγίδα του Hermann Göring, η αποστολή του Schäfer στο Θιβέτ ξεχωρίζει για τον μυστήριο και τη μοναδικότητά της.

Το Θιβέτ και γενικότερα η Κεντρική Ασία ήταν πάντοτε στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος ισχυρών δυνάμεων από την αρχαιότητα, καθώς αποτελούσαν κόμβο των Δρόμων του Μεταξιού. Κατά τον 19ο αιώνα, η περιοχή βρέθηκε στην καρδιά του *Μεγάλου Παιχνιδιού*, της γεωπολιτικής σύγκρουσης μεταξύ Μεγάλης Βρετανίας και Ρωσίας, για τον έλεγχο των στρατηγικών διαδρόμων που οδηγούσαν, μεταξύ άλλων, στην Ινδία.³⁷⁶ Πέρα από το γεωπολιτικό ενδιαφέρον, η περιοχή είχε μεγάλη πολιτισμική σημασία, καθώς φιλοξενούσε μοναδική κληρονομιά που σχετίζεται με τον

³⁷³ «Henry Rawlinson», <https://www.lindahall.org/about/news/scientist-of-the-day/henry-rawlinson/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 30/11/2024).

³⁷⁴ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 169.

³⁷⁵ «Monchi-Zadeh, Davoud», https://www.iranicaonline.org/articles/monchi-zadeh-davoud?utm_source=chatgpt.com, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 14/11/2024).

³⁷⁶ Για το θέμα βλ. Peter Hopkirk, *The Great Game*, Ν.Υόρκη, Kodansha International, 1992 και το κεφάλαιο 16, «The Road to War» στο Peter Frankopan, *Silk Roads-A New History of the World*, Λονδίνο, Bloomsbury, 2016.

Βουδισμό και τον Ινδουισμό. Αυτό το πνευματικό και πολιτισμικό πλαίσιο προσέλκυσε την προσοχή της Ahnenerbe, η οποία έστειλε τον Ernst Schäfer να ερευνήσει το Θιβέτ, όχι μόνο για τη μελέτη της τοπικής κουλτούρας, αλλά και για την αναζήτηση πιθανών δεσμών με την Άρια φυλή.

Η ίδια η Έλενα Μπλαβάτσκι, ιδρύτρια της θεοσοφίας, που επηρέασε τις μυστικιστικές πτυχές του Ναζισμού, είχε ζήσει στο Θιβέτ και την Ινδία.³⁷⁷ Σύμφωνα με τις διδασκαλίες της, σε μυστικές τοποθεσίες του Θιβέτ, όπως η Αγκάρθα και η Σαμπάλα, κατοικούσαν οι *Μεγάλοι Διδάσκαλοι*, πνευματικοί καθοδηγητές της ανθρωπότητας.³⁷⁸ Η Ρωσίδα ακόλουθός της, Helena Roerich, μαζί με τον σύζυγό της Nicholas Roerich, εξερεύνησαν τόσο τα πνευματικά μονοπάτια της περιοχής όσο και ανεξερεύνητες τοποθεσίες. Στη δεκαετία του 1930, ο Nicholas Roerich πρότεινε τη δημιουργία διεθνούς συνθήκης για την προστασία των πολιτιστικών θησαυρών, κάτι που υλοποιήθηκε το 1972 με τη Συνθήκη της ΟΥΝΕΣΚΟ για την *Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς*.³⁷⁹ Μια τέτοια Συνθήκη βέβαια δεν θα άρρεσε καθόλου στον Χίμλερ και την Ahnenerbe.

Αν και, όπως έχουμε δει, ο Χίτλερ δεν έδειχνε ενδιαφέρον για τον μυστικισμό (τουλάχιστον στην ώριμη ηλικία του)³⁸⁰ αυτό δεν ίσχυε για τον Χίμλερ. Παρόλο που το ταξίδι στο Θιβέτ είχε πρακτικούς στόχους, ο ρόλος των μυστηριακών παραδόσεων δεν μπορεί να αγνοηθεί. Ο Ernst Schäfer ανέλαβε την ηγεσία της αποστολής των Ναζί το 1938-1939, καθώς το Θιβέτ δεν του ήταν άγνωστο: ήταν η τρίτη φορά που θα ταξίδευε εκεί. Το 1932 είχε συμμετάσχει στις αποστολές του Αμερικανού Brooke Dolan ως φοιτητής ζωολογίας, ενώ το 1934-1936 υπηρέτησε ως επιστημονικός επικεφαλής σε αντίστοιχη αποστολή του Dolan, έχοντας ήδη ενταχθεί στα SS.³⁸¹ Στην τρίτη του αποστολή, πλέον υπό την Ahnenerbe, ο Schäfer ανέλαβε αρχηγός, απορρίπτοντας τη συμμετοχή του Edmund Kiss, ο οποίος, μαζί με τον Χίμλερ, επιθυμούσε να διερευνήσει τη θεωρία των *κοσμικών πάγων* στο Θιβέτ.³⁸²

³⁷⁷ Ε. Μπλαβάτσκι, *Η μυστική δοξασία*, ό.π., σ. 6.

³⁷⁸ Alfred Percy Sinnett, *The Occult World*, Βοστώνη, The Riverside Press, 1885, σ. 32.

³⁷⁹ «Nicholas Roerich», <https://www.roerich.org/roerich-biography.php>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 12/11/2024).

³⁸⁰ Isrun Engelhardt, «The Nazis of Tibet: A twentieth century myth», στο Monica Esposito (επιμ), *Images of Tibet in the 19th and 20th Centuries*, 1, Παρίσι, EFEO, 2008, σ. 72.

³⁸¹ Στο ίδιο, 75.

³⁸² C. Hale, *Himmler's Crusade*, ό.π., σ. 120.

Τελικά, η αποστολή στελεχώθηκε από τον Schäfer ως αρχηγό, τον Edmund Geer ως γενικό οργανωτή, τον Ernst Krause ως εντομολόγο και κινηματογραφιστή, τον Karl Wienert ως γεωφυσικό, και τον Bruno Beger, τον ανθρωπολόγο της Ahnenerbe, που αργότερα ενεπλάκη στη συλλογή εβραϊκών κρανίων μαζί με τον August Hirt.³⁸³ Ωστόσο, η αποστολή αντιμετώπισε δυσκολίες από την αρχή για δύο λόγους. Αφενός, η Ahnenerbe δεν διέθετε ακόμα τα οικονομικά μέσα για να στηρίξει μια τέτοια προσπάθεια, αναγκάζοντας τον Schäfer να βρει χορηγούς μέσω των γνωριμιών του στην IG Farben, το μεγαλύτερο καρτέλ χημικών στον κόσμο.³⁸⁴ Τελικά, το 80% του προϋπολογισμού καλύφθηκε από το Συμβούλιο Γερμανικών Εταιρειών Διαφήμισης και Δημοσίων Σχέσεων, που θεώρησε πως η αποστολή προσφερόταν για προπαγανδιστικούς σκοπούς.³⁸⁵

Το δεύτερο πρόβλημα αφορούσε την πρόσβαση στο Θιβέτ μέσω της Ινδίας που ελεγχόταν από τους Βρετανούς. Οι Βρετανοί δεν ήθελαν να ρισκάρουν το ενδεχόμενο ξεσπάσματος αντάρτικου στην Ινδία, ειδικά σε περίπτωση πολέμου, κάτι που θα μπορούσε να προκληθεί από μια ομάδα SS, όπως αυτή του Schäfer, στα απομακρυσμένα βουνά. Παρά την αρχική άρνηση των Βρετανών, η αποστολή ξεκίνησε χάρη στην επιμονή του Χίμλερ, που επιστράτευσε και τον υπουργό Εξωτερικών, Von Ribbentrop.³⁸⁶

Ο Schäfer, με την εμπειρία του, προσπάθησε να κρατήσει χαμηλούς τόνους, επιλέγοντας ως τίτλο *Αποστολή Schäfer 1938/9*. Ωστόσο, ο Χίμλερ τον αντικατέστησε με τον πιο φανταχτερό τίτλο *Γερμανική Αποστολή Θιβέτ – Ernst Schäfer με την προσθήκη υπό τον Reichsfuehrer των SS Χίμλερ και σε συνεργασία με την Ahnenerbe*. Ο τίτλος, γραμμένος σε Γοτθική γραμματοσειρά, δημιούργησε προβλήματα συνεννόησης με τους Βρετανούς στην Ινδία, αναγκάζοντας τον Schäfer να παραγγείλει νέα έγγραφα με γραμματοσειρά Antiqua και χωρίς τις αναφορές στον Χίμλερ και την Ahnenerbe.³⁸⁷

Οι δυσκολίες δεν σταμάτησαν, καθώς στη Γερμανία δημοσιεύθηκε άρθρο για την αποστολή, το οποίο αναπαράχθηκε στο Λονδίνο και στη συνέχεια σε βρετανικές

³⁸³ Charlie Caron, «German expedition to Tibet», *Asia Focus*, 153, Παρίσι, Iris, Ιανουάριος, 2021, σ. 2-3.

³⁸⁴ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 143.

³⁸⁵ C. Hale, *Himmler's Crusade*, ό.π., σ. 121.

³⁸⁶ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 147.

³⁸⁷ I. Engelhardt, «The Nazis of Tibet», ό.π., σ. 77.

εφημερίδες της Ινδίας, όπου παρουσιαζόταν ως εισβολή.³⁸⁸ Παρά τη φημολογία, η αποστολή κέρδισε τη στήριξη κάποιων φιλογερμανών Βρετανών λόρδων, όπως του Bary Domville, πρώην μέλους της Υπηρεσίας Μυστικών Πληροφοριών του ναυτικού. Ο Domville ενημέρωσε τον Τσάμπερλεϊν ότι η Ahnenerbe ασχολούνταν αποκλειστικά με ιστορικές και επιστημονικές έρευνες, χωρίς πολιτική εμπλοκή.³⁸⁹ Έτσι, η ομάδα του Schäfer κατάφερε να φτάσει στη βορειοανατολική Ινδία και στο Σικίμ (Sikkim), στα σύνορα με το Θιβέτ, όπου εγκαταστάθηκε προσωρινά μέχρι να βρει τρόπο να διασχίσει τα απαγορευμένα από τους Βρετανούς σύνορα.

Στο μεταξύ, ο Bruno Beger ξεκίνησε ανθρωπολογική εργασία με τους ντόπιους πληθυσμούς (εικ.22). Κατέγραψε το χρώμα των ματιών και των μαλλιών, τα φυσικά χαρακτηριστικά όπως το ύψος, ενώ διεξήγαγε κρανιομετρήσεις για να τις συγκρίνει με το πρότυπο της Άριας φυλής, όπως αυτό είχε οριστεί από τους ανατόμους γιατρούς της ανθρωπολογικής Άριας σχολής.³⁹⁰ Παρόλα αυτά, ο Beger για να αποδείξει τις φυλετικές Άριες θεωρίες αγνόησε το έργο του Αμερικανοεβραίου ανθρωπολόγου Franz Boas, ο οποίος το 1910 στη Νέα Υόρκη είχε αποδείξει ότι φυλή, γλώσσα και πολιτισμός δεν συνδέονται αιτιακά. Μέσω στατιστικής ανάλυσης, ο Boas κατέδειξε πως οι κρανιομετρήσεις δεν έχουν επιστημονική βάση, καθώς το σχήμα του κρανίου επηρεάζεται σημαντικά από το περιβάλλον.³⁹¹

Τελικά, χάρη στις διπλωματικές ικανότητες του Schäfer, η ομάδα έλαβε πρόσκληση για διαμονή δύο εβδομάδων στη Λάσα, αν και τελικά παρέμειναν σχεδόν δύο μήνες. Τον Ιανουάριο του 1939 έγιναν οι πρώτοι Γερμανοί που εισήλθαν στη Λάσα, με ένα γεμάτο πρόγραμμα δραστηριοτήτων.³⁹² Ο Schäfer κατόρθωσε γρήγορα να κερδίσει την εμπιστοσύνη της θιβετιανής αριστοκρατίας, συμπεριλαμβανομένου του ισχυρού μέλους του υπουργικού συμβουλίου Reting Rimpoche. Παρά τους περιορισμούς, η ομάδα προσηλώθηκε στο έργο της. Ο Rimpoche εντυπωσιάστηκε ιδιαίτερα από τον Bruno Beger, σε σημείο που του πρότεινε να μείνει ως σωματοφύλακας, ενώ σαν

³⁸⁸ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 148.

³⁸⁹ C. Hale, *Himmler's Crusade*, ό.π., σ. 149.

³⁹⁰ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 149.

³⁹¹ Paul Erickson και Murphy Liam, *Ιστορία της ανθρωπολογικής σκέψης*, Αθήνα, Κριτική, 2002, σ. 107-108.

³⁹² C. Caron, «German expedition to Tibet», ό.π., σ. 5.

ανταλλαγή, αντίστοιχα ένας βουδιστής μοναχός θα επισκεπτόταν τη Γερμανία. Αυτή η κίνηση θεωρείται ίσως η πρώτη απόπειρα εξάπλωσης του Βουδισμού στην Ευρώπη.³⁹³

Ο Schäfer συνέλεξε δείγματα από τοπικά σιτηρά και δημητριακά, με στόχο να καλλιεργηθούν στη Γερμανία στο πλαίσιο της ναζιστικής πολιτικής διατροφικής αυτάρκειας. Παράλληλα, ο Krause κατέγραψε την καθημερινή ζωή των Θιβετιανών σε φιλμ, το οποίο αργότερα χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή μιας προπαγανδιστικής ταινίας.³⁹⁴ Ωστόσο, το έργο αυτό δεν εντυπωσίασε ιδιαίτερα τον Χίτλερ.³⁹⁵ Ο Beger, από την πλευρά του, κατέγραφε με λεπτομέρεια εθνολογικά ενδιαφέροντα, όπως το θιβετιανό έπος Gesar, αστρολογικούς πίνακες και αρχιτεκτονικά σχέδια μοναστηριών, ενώ επιδίωξε να αποκτήσει σπάνια βιβλία, όπως την 108 τόμων εγκυκλοπαίδεια για τον Λαμαϊσμό.³⁹⁶ Παράλληλα, ο Beger λειτουργούσε και ως γιατρός, προσπαθώντας να ικανοποιήσει τις ανάγκες των ντόπιων, είτε ήταν σε θέση να τους βοηθήσει είτε όχι.³⁹⁷

Η αποστολή Schäfer κατέγραψε εκτενώς τη ζωή στο Θιβέτ, παράγοντας πάνω από 17.000 φωτογραφικά αρνητικά. Αν και μόλις δύο χρόνια πριν είχε προηγηθεί η βρετανική αποστολή (Gould Mission), οι φωτογραφίες της αποστολής Schäfer διακρίνονται για τον έντονα εθνολογικό τους χαρακτήρα. Εστιάζουν στην καθημερινή ζωή και τους ανθρώπους των κατώτερων κοινωνικών τάξεων, όπως εργάτες, και καταγράφουν θέματα που είχαν αγνοηθεί, όπως οι αθλητικές δραστηριότητες. Η διαφοροποίηση από τη βρετανική προσέγγιση είναι εμφανής, καθώς οι φωτογραφίες του Schäfer ήταν πιο ποικιλόμορφες και ουσιαστικές.³⁹⁸

Μετά από δύο μήνες στη Λάσα, ο Schäfer εξασφάλισε άδεια να επισκεφθεί την κοιλάδα Yarlung, τη γενέτειρα του θιβετιανού πολιτισμού, κάτι που δεν είχαν επιτύχει οι Βρετανοί. Στην απομακρυσμένη αυτή περιοχή, μακριά από την επίβλεψη των θιβετιανών αρχών, η αποστολή απολάμβανε μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων. Ο Beger

³⁹³ Isrun Engelhardt, «Tibet in 1938-1939: The Ernst Schäfer expedition to Tibet», στο *Tibet in 1938-1939: Photographs from the Ernst Schäfer expedition to Tibet*, Σικάγο, Serindia, 2007, σ. 31.

³⁹⁴ Η ταινία με τον τίτλο «Γερμανική ανθρωπολογική αποστολή στο Θιβέτ» διάρκειας περίπου 100 λεπτών είναι διαθέσιμη εδώ: <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn1003180>

³⁹⁵ I. Engelhardt, «The Nazis of Tibet», *ό.π.*, σ. 72.

³⁹⁶ H. Pringle, *The Master Plan*, *ό.π.*, σ. 158.

³⁹⁷ Δείγμα των εργασιών του Beger μπορεί κανείς να διακρίνει στην ταινία «Geheimnis Tibet» (Το Μυστήριο του Θιβέτ), στο 25'50-26'40. Πρόσβαση : <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn1003180>

³⁹⁸ Claire Harris, «British and German photography in Tibet in the 1930s: The diplomatic, the ethnographic and other modes», στο *Tibet in 1938-1939: Photographs from the Ernst Schäfer Expedition to Tibet*, Σικάγο, Serindia, 2007, σ. 86-87.

αξιοποίησε στο έπακρο την ευκαιρία για τις ανθρωπολογικές του μελέτες. Κατέγραψε, φωτογράφησε και κατασκεύασε εκμαγεία προσώπων, ξεπερνώντας τις επιφυλάξεις των ντόπιων, χάρη στη βοήθεια ενός Θιβετιανού συνοδού που είχε σπουδάσει στην Ευρώπη και διευκόλυνε την επικοινωνία.³⁹⁹

Τελικά, η αυξανόμενη επιθετικότητα του Χίτλερ, καθώς και η διάλυση της Τσεχοσλοβακίας, ανησύχησαν έντονα τους Βρετανούς, οι οποίοι άρχισαν να βλέπουν τον Schäfer και την αποστολή του ως απειλή.⁴⁰⁰ Παρά τις δυσκολίες, η αποστολή αναχώρησε από το Θιβέτ τον Αύγουστο του 1939, φέρνοντας μαζί της πολυάριθμα δώρα, ανάμεσα στα οποία και ένα κυνηγόσκυλο που προοριζόταν για τον Χίτλερ. Όταν έφτασαν στο Βερολίνο, ο Χίμλερ υποδέχτηκε την ομάδα με ενθουσιασμό, αναγνωρίζοντας την επιτυχία της (εικ.23). Εκτός από τα δώρα, η αποστολή έφερε δύο επιστολές του επικεφαλής του υπουργικού συμβουλίου της Λάσα, μία προς τον Χίτλερ και μία προς τον Χίμλερ (εικ.24). Οι επιστολές αυτές έχουν γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης μέχρι και σήμερα, με ορισμένους να κατηγορούν το Θιβέτ για φιλοναζιστική στάση. Ωστόσο, πολλοί αγνοούν ή παραβλέπουν τις λεπτομέρειες της αποστολής και τον πραγματικό της χαρακτήρα, υπογραμμίζοντας την πολυπλοκότητα των ιστορικών γεγονότων εκείνης της εποχής.⁴⁰¹

5. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ AHNENERBE

5.1 Οι τελευταίες μέρες

Οι δραστηριότητες της Ahnenerbe άρχισαν να επηρεάζονται σοβαρά από την εξέλιξη του πολέμου, ειδικά μετά το 1942. Μέχρι τις αρχές του 1944, ξεκίνησαν συζητήσεις σχετικά με το κλείσιμο κάποιων τμημάτων της, αν και πολλά από αυτά συνέχισαν τη λειτουργία τους μέχρι και τον Απρίλιο του 1945. Ωστόσο, διάφορα κέντρα της είχαν ήδη σταματήσει τις δραστηριότητές τους, όπως εκείνο στο Στρασβούργο, το οποίο έκλεισε τον Νοέμβριο του 1944. Επιπλέον, υπήρξαν εντολές για την καταστροφή υλικών σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, όπως για τη συλλογή του Brucher τον Φεβρουάριο του 1945.⁴⁰²

³⁹⁹ C. Hale, *Himmler's Crusade*, ό.π., σ. 287.

⁴⁰⁰ Στο ίδιο, 286.

⁴⁰¹ C. Caron, «German expedition to Tibet», ό.π., σ. 8.

⁴⁰² M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 353.

Τον Νοέμβριο του 1944, η απελευθέρωση του Στρασβούργου από τους Γάλλους οδήγησε στην ανακάλυψη των ιατρικών πειραμάτων που διεξάγονταν σε συνδυασμό με το στρατόπεδο συγκέντρωσης του Natzweiler. Οι αποκαλύψεις αυτές από δημοσιογράφους έφεραν την Ahnenerbe στο προσκήνιο, προκαλώντας παγκόσμια κατακραυγή. Παρότι ο Wolfram Sievers, γενικός διευθυντής της Ahnenerbe, προσπάθησε να δώσει απαντήσεις μέσω των δηλώσεών του, την ίδια στιγμή προετοιμαζόταν για το αναπόφευκτο τέλος. Μετά τους καταστροφικούς συμμαχικούς βομβαρδισμούς στο Βερολίνο, ο Sievers μετακόμισε το γραφείο του στην περιοχή Waischenfeld.⁴⁰³

Από εκεί, διέταξε τη μεταφορά των αρχείων της Ahnenerbe σε μια σπηλιά κοντά στο χωριό Pottenstein, έπειτα από υπόδειξη ενός υπεύθυνου για τα σπήλαια της οργάνωσης. Οι κούτες που περιείχαν τα απόρρητα έγγραφα μεταφέρθηκαν με τη χρήση αιχμαλώτων από στρατόπεδα συγκέντρωσης. Τον Απρίλιο του 1945, όταν οι Αμερικανοί κατέλαβαν την περιοχή του Waischenfeld, το μυστικό της σπηλιάς αποκαλύφθηκε γρήγορα. Σύντομα ανακάλυψαν τα χιλιάδες έγγραφα της Ahnenerbe, τα οποία περιείχαν λεπτομερείς περιγραφές με επίσημες σφραγίδες για τα εγκλήματα της οργάνωσης. Η ανακάλυψη αυτή αποτέλεσε σημαντική απόδειξη για τη δίκη των εγκληματιών πολέμου που θα ακολουθούσε.⁴⁰⁴

Ταυτόχρονα, οι εξελίξεις προχωρούσαν και στο *Κάμελοτ* του Χίμλερ, το κάστρο του Wewelsburg, το οποίο σύντομα θα καταλαμβάνονταν από τους Αμερικανούς. Ο Χίμλερ δεν σκόπευε να αφήσει ποτέ αυτόν τον χώρο να βεβηλωθεί και, γι' αυτό, τον Μάρτιο του 1945 διέταξε την εκκένωση και την ανατίναξή του. Λόγω έλλειψης επαρκών εκρηκτικών, το κάστρο επιπρόσθετα πυρολύθηκε και του έριξαν και χειροβομβίδες, ενώ λίγες ώρες αργότερα οι ντόπιοι το λεηλάτησαν.⁴⁰⁵ Το μόνο τμήμα που διασώθηκε ήταν ο βόρειος πύργος, όπου στο ισόγειο υπήρχε μια αίθουσα με μια κρύπτη στο κέντρο και δώδεκα βάθρα, που αντικατόπτριζαν τον μύθο της Στρογγυλής Τραπέζης των ιπποτών (εικ.25). Στον πάνω όροφο βρισκόταν μια άλλη αίθουσα, στο κέντρο της οποίας υπήρχε το αποκρυφιστικό σύμβολο του *Μαύρου Ήλιου*.⁴⁰⁶

⁴⁰³ D. Mahsarski, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, ό.π., σ. 46.

⁴⁰⁴ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 263-264.

⁴⁰⁵ Στο ίδιο, 258.

⁴⁰⁶ Αναστάσης Βιστωνίτης, «Ναζισμός και αποκρυφισμός», *BHmagazino*, Μάρτιος, 2013, σ. 27.

5.2 Τι απέγιναν οι πρωταγωνιστές;

5.2.1 Heinrich Himmler

Ο Χίμλερ, αφού απέτυχε να συνεννοηθεί με τους Συμμάχους, προσπάθησε να διαφύγει προς τη Βαυαρία. Αφού ξύρισε το μουστάκι του και φόρεσε στολή της αστυνομίας, πέρασε τον ποταμό Έλβα και αναμίχθηκε με πρόσφυγες και στρατιώτες. Ωστόσο, στις 21 Μαΐου συνελήφθη και μεταφέρθηκε στο Lüneburg. Εκεί, ο Χίμλερ αποκάλυψε την ταυτότητά του και υποβλήθηκε σε ανάκριση από πράκτορες των μυστικών υπηρεσιών. Όταν του έδειξαν φωτογραφίες πτωμάτων και σκελετωμένων ανθρώπων από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, ανταπάντησε με την ερώτηση: *Είμαι υπεύθυνος για τις υπερβολές των υφισταμένων μου;* Ξαφνικά, έβαλε το χέρι του στο στόμα του και κατάπιε μια κάψουλα δηλητήριο, αυτοκτονώντας αμέσως, παρά τις προσπάθειες των γιατρών να τον σώσουν.⁴⁰⁷ Το σώμα του θάφτηκε σε άγνωστη τοποθεσία.⁴⁰⁸

5.2.2 Wolfram Sievers

Ο Sievers βρισκόταν στο Waischenfeld μαζί με τον Wolff. Όταν συνειδητοποίησαν ότι η άμυνα της περιοχής είχε καταρρεύσει, προσπάθησαν να κρυφτούν στην ευρύτερη περιοχή. Ωστόσο, και οι δύο συνελήφθησαν λίγο αργότερα από τους Αμερικανούς, οι οποίοι κατέλαβαν την πόλη τον Απρίλιο του 1945.⁴⁰⁹ Ο Sievers δικάστηκε στις περίφημες *Δίκες των Ιατρών* στη Νυρεμβέργη και καταδικάστηκε για εγκλήματα πολέμου. Το αποδεικτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε για το κατηγορητήριο προερχόταν κυρίως από τους ίδιους τους Γερμανούς, συμπεριλαμβανομένων λεπτομερών αναφορών και φωτογραφιών, κάτι που εξέπληξε ακόμη και τους δικαστές.⁴¹⁰ Ο Sievers, σε μια απελπισμένη προσπάθεια να σωθεί, ισχυρίστηκε ότι ανήκε σε μια αντιστασιακή ομάδα εναντίον των Ναζί, αλλά αυτός ο ισχυρισμός δεν έγινε αποδεκτός από το δικαστήριο.⁴¹¹ Τον Αύγουστο του 1947 εκδόθηκε η απόφαση για την εκτέλεσή του με απαγχονισμό, η οποία πραγματοποιήθηκε δέκα μήνες

⁴⁰⁷ Υπάρχει και η εναλλακτική υπόθεση ότι ο Χίμλερ αυτοκτόνησε τη στιγμή που αναγνωρίστηκε η ταυτότητά του πολύ πριν έρθουν να τον ανακρίνουν. Βλ. «He bit on a cyanide capsule and dropped dead: The final moments of Nazi Heinrich Himmler revealed in soldier's war diary», <https://www.dailymail.co.uk/news/article-1299606/Final-moments-Nazi-Heinrich-Himmler-revealed-soldiers-war-diary.html>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 15/12/2024).

⁴⁰⁸ P. Padfield, *Himmler*, ό.π., σ. 609-611.

⁴⁰⁹ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 354.

⁴¹⁰ Robert Conot, *Justice at Nuremberg*, Ν.Υόρκη, Basic Books, 2009, σ. 38.

⁴¹¹ Matthew Lippman, «The other Nuremberg: American prosecutions of Nazi war criminals in occupied Germany», στο *Indiana International & Comparative Law Review*, 3/1, Ιανουάριος, 1992, σ. 94.

αργότερα στη φυλακή του Landsberg, το ίδιο μέρος όπου είχε φυλακιστεί και ο Χίτλερ μετά το *πραξικόπημα της μπυραρίας* το 1924.⁴¹²

5.2.3 Walther Wüst

Ο Wüst θα αποδειχθεί πιο τυχερός από τον Sievers, καθώς πολλά από τα αρχεία που τον αφορούσαν καταστράφηκαν σε αεροπορικό βομβαρδισμό προς το τέλος του πολέμου. Αν και έγιναν προσπάθειες να καταδικαστεί στις δίκες της Νυρεμβέργης, αυτό δεν κατέστη δυνατό, και μετά από πολύμηνη κράτηση αφέθηκε ελεύθερος το 1950. Από εκείνη την περίοδο και μετά, ο Wüst θα απομονωθεί ακαδημαϊκά, είτε από επιλογή⁴¹³ είτε λόγω του παρελθόντος του, και θα εκδώσει ένα φιλολογικό περιοδικό με την ελληνική λέξη *PHMA*.⁴¹⁴ Το 1958, ο φάκελός του θα ανοίξει ξανά, όπως και για πολλούς άλλους πρώην Ναζί, αλλά παρά τα νέα στοιχεία που προέκυψαν, η υπόθεσή του θα κλείσει τελικά το 1972.⁴¹⁵ Ο Kater, σε γράμμα του το 1968 προς τον Franz Bauer, τον γενικό εισαγγελέα της Γερμανίας που ασχολούνταν με την υπόθεση, εξέφρασε την απορία του για το πώς ο γραμματέας της οργάνωσης, ο Sievers, απαγχονίστηκε, ενώ ο πρόεδρος, ο Wüst, αφέθηκε ελεύθερος.⁴¹⁶ Ο Wüst θα πεθάνει το 1993 σε ηλικία 92 ετών.

5.2.4 August Hirt

Ο Hirt άφησε ξαφνικά το γραφείο του τον Φεβρουάριο του 1945 και άρχισε να περιπλανάται στον Μέλανα Δρυμό μαζί με τρεις άλλους αξιωματικούς των SS, προσπαθώντας να εξαφανίσει τα ίχνη του. Συχνά επισκεπτόταν έναν κοντινό αγρότη και τη φάρμα του για να ενημερώνεται για τα νέα. Όταν ο Hirt έμαθε για την παράδοση της Γερμανίας, δανείστηκε ένα περιστροφικό από τον αγρότη και αυτοκτόνησε στις 2 Ιουνίου 1945. Είχε δώσει εντολή να ταφεί χωρίς να αποκαλυφθεί η τοποθεσία, αλλά ο αγρότης τελικά αποκάλυψε τον τάφο στις αρχές. Παρά ταύτα, η υπόθεση έκλεισε

⁴¹² H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 268.

⁴¹³ Αυτή την άποψη διατυπώνει η H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 283.

⁴¹⁴ H. Junginger, «From Buddha to Adolf Hitler», ό.π., σ. 163.

⁴¹⁵ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 282.

⁴¹⁶ H. Junginger, «From Buddha to Adolf Hitler», ό.π., σ. 108.

οριστικά μόλις στα μέσα της δεκαετίας του '60, όταν οι ισραηλινές μυστικές υπηρεσίες εντόπισαν τον τάφο και, εξετάζοντας τα οστά, επιβεβαίωσαν ότι ανήκαν στον Hirt.⁴¹⁷

5.2.5 Herman Wirth

Ο Wirth, από τον οποίο ξεκίνησε η Ahnenerbe, απομακρύνθηκε γρήγορα από τον οργανισμό από τον Χίμλερ, αποφεύγοντας έτσι τις κατηγορίες για εγκλήματα πολέμου. Αν και αιχμαλωτίστηκε από τους Αμερικανούς, θα απελευθερωθεί το 1947, έχοντας αλλάξει το όνομά του ώστε να παραπέμπει στην ολλανδική του καταγωγή. Μετά την απελευθέρωση, αφιερώθηκε ξανά στις προπολεμικές του δραστηριότητες, αναβιώνοντας το Ινστιτούτο Herman Wirth, το οποίο λειτουργεί μέχρι σήμερα. Το 1953 κατάφερε να αποκτήσει τα εκμαγεία που είχε δημιουργήσει για την Ahnenerbe, διοργανώνοντας αργότερα εκθέσεις με το υλικό αυτό.⁴¹⁸ Το 1980 έφτασε κοντά στη χρηματοδότηση από το κράτος για τη δημιουργία μουσείου προϊστορίας, αλλά ένα άρθρο του *Spiegel* αποκάλυψε το ναζιστικό του παρελθόν, ακυρώνοντας τα σχέδιά του.⁴¹⁹ Ένα χρόνο αργότερα, το 1981, έφυγε από τη ζωή.

5.2.6 Sigmund Rascher

Ο Rascher, ένα από τα αγαπημένα πρόσωπα του Χίμλερ, έπεσε σε δυσμένεια λόγω της εμπλοκής του σε παράνομες υιοθεσίες που, στην πραγματικότητα, ήταν απαγωγές. Μαζί με τη σύζυγό του, προσπαθούσαν να ικανοποιήσουν την ιδεολογία του Χίμλερ για την ιδανική γερμανική οικογένεια με πολλά αγόρια. Όταν η δράση τους αποκαλύφθηκε το 1944, ο Χίμλερ, βαθιά απογοητευμένος, έστειλε τη σύζυγο του Rascher σε στρατόπεδο συγκέντρωσης, ενώ ο ίδιος φυλακίστηκε και αργότερα μεταφέρθηκε στο Νταχάου, όπου είχε προηγουμένως διεξάγει ιατρικά πειράματα. Στις 26 Απριλίου 1945, λίγο πριν την απελευθέρωση του στρατοπέδου από τους Αμερικανούς, ένας αξιωματικός των SS τον εκτέλεσε με πυροβολισμό, πιθανότατα κατόπιν εντολής του Χίμλερ.⁴²⁰

⁴¹⁷ Frederick H. Kasten, «Unethical Nazi medicine in annexed Alsace-Lorraine: The strange case of Nazi anatomist professor Dr. August Hirt», στο *Historians and Archivists: Essays in Modern German History and Archival Policy*, Biotechnic & Histochemistry, 90/2 (1991), Taylor & Francis, σ. 195-196.

⁴¹⁸ B. Mees, *The Science of Swastika*, ό.π., σ. 260.

⁴¹⁹ «Schenkel der Gottlichen», <https://www.spiegel.de/politik/schenkel-der-goettlichen-a-97aaec71-0002-0001-0000-000014315413>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 5/12/2024).

⁴²⁰ M. H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, ό.π., σ. 242-243.

5.2.7 Bruno Beger

Ο Beger συνελήφθη στην Ιταλία τον Απρίλιο του 1945, αλλά λόγω έλλειψης τεκμηρίων για σοβαρές κατηγορίες, αφέθηκε ελεύθερος το 1948 μέσα από τη διαδικασία αποναζιστικοποίησης της Γερμανίας. Αργότερα, εργάστηκε ως πωλητής και πραγματοποίησε ιδιωτικές αποστολές στην Αλγερία και τη Μέση Ανατολή το 1954 και το 1958/9, συνεργαζόμενος με πρώην στέλεχος της *Ahnenerbe*. Το 1960 ξεκίνησαν νέες έρευνες για τη συλλογή οστών στο Στρασβούργο, οι οποίες κατέληξαν στο δικαστήριο οκτώ χρόνια αργότερα. Αν και αρνήθηκε οποιαδήποτε εμπλοκή, βρέθηκε ένοχος, παρά την αθώωση του Dietrich Wolff, ο οποίος είχε παραδεχθεί τη μεταφορά κρατουμένων που θανατώνονταν.⁴²¹ Η αρχική ποινή των τριών ετών φυλάκισης απέκτησε το 1974 ανασταλτική μορφή. Σε συνέντευξη το 2002 στην Heather Pringle, επέμεινε στην αθωότητά του, κατηγορώντας έναν Εβραίο δικηγόρο για τις δικαστικές του περιπέτειες.⁴²² Απεβίωσε το 2009 σε ηλικία 98 ετών.

5.2.8 Ernst Schäfer

Ο Schäfer αιχμαλωτίστηκε από τους Συμμάχους το 1945 στο Μόναχο, καθώς ήταν αξιωματικός των SS. Κρατήθηκε για τρία χρόνια, αλλά αφέθηκε ελεύθερος στο πλαίσιο της αποναζιστικοποίησης της Γερμανίας, υποστηρίζοντας ότι η ναζιστική ιδεολογία δεν επηρέασε την επιστημονική του έρευνα.⁴²³ Το 1949 μετοίκησε στη Βενεζουέλα, όπου ανέλαβε τη διεύθυνση του Σταθμού Βιολογίας στο Rancho Grande, και το επόμενο έτος έγινε μέλος της UNESCO χάρη στο επιστημονικό του έργο. Το 1954, αποδέχθηκε την πρόταση του βασιλιά Λεοπόλδου Γ' του Βελγίου να διευθύνει ένα ντοκιμαντέρ για τη φύση και την ιστορία του Βελγικού Κονγκό. Αργότερα επέστρεψε στη Γερμανία, όπου εργάστηκε ως επιμελητής στο Κρατικό Μουσείο της Κάτω Σαξονίας. Απεβίωσε τον Ιούλιο του 1992 σε ηλικία 82 ετών.⁴²⁴

⁴²¹ «Nazi's hobby: experiment on gas victims», εφ. *The Pittsburgh Press*, 28/10/1970, σ. 71.

⁴²² H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 286, 290.

⁴²³ C. Caron, «German expedition to Tibet», ό.π., σ. 9.

⁴²⁴ Jorge Gonzalez, «Ernst Schäfer (1910-1992) - from the mountains of Tibet to the northern cordillera of Venezuela: a biographical sketch», στο *Proceedings of the Academy of Natural Sciences of Philadelphia*, 159, (Οκτώβριος 2010), σ. 85-86.

5.2.9 Assien Bohmers

Ο Bohmers συνελήφθη το 1945 από τις ολλανδικές αρχές και κρατήθηκε για εννέα μήνες, αλλά λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων αφέθηκε ελεύθερος. Δύο χρόνια αργότερα κατηγορήθηκε ξανά για συμμετοχή σε εγκλήματα πολέμου, ενώ ο ίδιος θα ισχυριστεί ότι ήταν μέλος της ίδιας αντιστασιακής ομάδας με τον Sievers. Παρότι οι ισχυρισμοί του δεν έγιναν αποδεκτοί, δεν προέκυψαν ενοχοποιητικά στοιχεία εις βάρος του. Από το 1947 κατέλαβε διάφορες ερευνητικές θέσεις και αναδείχθηκε σε εξέχουσα μορφή στον τομέα της παλαιολιθικής αρχαιολογίας. Το 1965 απομακρύνθηκε από τη θέση του στο Ινστιτούτο Βιολογικής Αρχαιολογίας λόγω παράνομης κατοχής οπλισμού. Αργότερα, όταν ο Kater δημοσίευσε τη διδακτορική του διατριβή για την Ahnenerbe, το όνομα του Bohmers ήρθε και πάλι στο προσκήνιο. Απεβίωσε το 1988, ζώντας απομονωμένος από τον περίγυρό του.⁴²⁵

5.2.10 Yrjö von Grönham

Ο Grönham συνελήφθη και κρατήθηκε στις φυλακές του Όσλο στη Νορβηγία. Αν και οι Βρετανοί δεν εντόπισαν κάτι ενοχοποιητικό, η Φινλανδική Μυστική Αστυνομία διατήρησε τις επιφυλάξεις της, ωστόσο τελικά αφέθηκε ελεύθερος το 1947. Παρότι επιθυμούσε να επιστρέψει στη μελέτη της λαογραφίας της Karelia, απομονώθηκε από τους συναδέλφους του λόγω του παρελθόντος του. Αργότερα, απέκτησε ένα ξενοδοχείο στη Λαπωνία και το 1964 ανέλαβε τη θέση του γενικού γραμματέα στο Τάγμα του Αγίου Κωνσταντίνου του Μεγάλου, το οποίο υπάγεται στο Ελληνορθόδοξο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας.⁴²⁶ Το Τάγμα αυτό είναι αφιερωμένο στη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς της αρχαίας Ελλάδας και του Βυζαντίου, ενώ ο Grönham φαίνεται να έτρεφε ιδιαίτερη αγάπη για την Ελλάδα, αφού εκεί περνούσε τους χειμώνες του για περισσότερα από τριάντα χρόνια.⁴²⁷ Απεβίωσε το 2003 σε ηλικία 92 ετών. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο γιος του, Juhani Grönham, σπούδασε στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας.

⁴²⁵ Arnold H. Carmiggelt, *'Geheimzinnigheid is zijn fort': Assien Bohmers (archeoloog), 1912-1988*, διδακτορική διατριβή, University of Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2019, σ. 584-590.

⁴²⁶ *The Constantinian News*, Kouvola, Ordo Sancti Constantini Magni, 2019, 1, σ. 10,18.

⁴²⁷ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 273.

5.2.11 Herbert Jankuhn

Ο Jankuhn θα κρατηθεί για τρία χρόνια μετά τον πόλεμο πριν αφεθεί οριστικά ελεύθερος. Θα επιστρέψει στην αρχαιολογική του δραστηριότητα στο Haithabu και θα εργαστεί ως επισκέπτης λέκτορας σε διάφορα πανεπιστήμια. Το 1956 θα διοριστεί καθηγητής προϊστορίας στο Πανεπιστήμιο του Göttingen, ενώ το 1966-67 θα υπηρετήσει ως πρύτανης στη Φιλοσοφική Σχολή του ίδιου ιδρύματος. Μέχρι τον θάνατό του το 1990, θα έχει λάβει πολλές τιμητικές ακαδημαϊκές διακρίσεις στη Γερμανία.⁴²⁸ Ωστόσο, στη Νορβηγία το 1968 δεν έγινε δεκτός για διαλέξεις λόγω του παρελθόντος του. Σε συνέντευξή του στον Kater το 1963, υποστήριξε ότι τα SS δεν έφεραν ευθύνη για το Ολοκαύτωμα/Shoah, αποδίδοντας την αποκλειστική ευθύνη στους φύλακες των στρατοπέδων συγκέντρωσης.⁴²⁹

5.2.12 Edmund Kiss

Ο Kiss θα απελευθερωθεί το 1947 λόγω επιδεινούμενων προβλημάτων υγείας, αλλά η προηγούμενη θέση του στο προσωπικό γραφείο του Χίμλερ θα του στερήσει τη δυνατότητα να εργαστεί πέρα από κάποιες χειρωνακτικές δουλειές. Μετά την απελευθέρωσή του, θα στραφεί στη συγγραφή και θα πεθάνει το 1960.⁴³⁰ Παρόλα αυτά, τα έργα του θα εμπνεύσουν διάσημους συγγραφείς όπως τον Έριχ φον Ντένικεν και πιο πρόσφατα τον Graham Hancock, οι οποίοι θα αναπτύξουν θεωρίες ενός χαμένου προκατακλυσμαίου πολιτισμού, στον οποίο απέδιδαν έργα, όπως το Tiwanaku στη Βολιβία.⁴³¹

5.2.13 Peter Paulsen

Ο Paulsen, υπεύθυνος για την αρπαγή πολιτισμικών αγαθών από την Πολωνία, πέρασε και αυτός από τη διαδικασία της αποναζιστικοποίησης και αφέθηκε ελεύθερος μετά από τρία χρόνια κράτησης. Κατόρθωσε να εργαστεί ως ειδικός της μεσαιωνικής

⁴²⁸ M. Steinelt, *Science and Service in the National Socialist State*, ό.π., σ. 21-23.

⁴²⁹ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 282.

⁴³⁰ Στο ίδιο, 279.

⁴³¹ Graham Holton, «*Pseudo-archaeology as state supported science : Hörbiger, Posnansky, Kiss and the Ahnenerbe expedition to Tiwanaku*», άρθρο στο academia.edu, σ. 16-17.

ιστορίας στο μουσείο του Württemberg και μέχρι το τέλος της ζωής του, το 1985, διατήρησε τη φήμη ενός αναγνωρισμένου ακαδημαϊκού.⁴³²

5.2.14 Franz και Erika Altheim

Ο Altheim, καθώς η περιοχή όπου βρισκόταν είχε περάσει υπό τον έλεγχο των Σοβιετικών, θα συλληφθεί και θα ανακριθεί. Χάρη στο γεγονός ότι είχε χρησιμοποιήσει τις γνωριμίες του στην Ahnenerbe για να σώσει έναν Νορβηγό και μια Εβραία από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, γλύτωσε από την εξορία στη Σιβηρία. Παρόλα αυτά, μετά το 1945, λόγω της σχέσης του με τους Ναζί, έχασε τη θέση του στο Πανεπιστήμιο του Halle. Το 1949 κατάφερε να δραπετεύσει στη Δυτική Γερμανία, όπου ακολούθησε μια επιτυχημένη ακαδημαϊκή καριέρα στο Βερολίνο. Πέθανε το 1976, χωρίς κανείς να γνωρίζει μέχρι τότε για το ναζιστικό του παρελθόν.⁴³³ Η Erika, από την άλλη πλευρά, δεν κατάφερε να ακολουθήσει ακαδημαϊκή σταδιοδρομία λόγω του παρελθόντος της. Ωστόσο, μετά το 1947, συνέχισε τη μελέτη των βραχογραφιών στην Val Camonica. Ο πρώτος μεταπολεμικός τόμος που εκδόθηκε σχετικά με τις βραχογραφίες από τον Altheim δεν ανέφερε το όνομά της, με αποτέλεσμα η ίδια να αγνοηθεί. Θα πεθάνει το 1968 σε ηλικία 71 ετών.⁴³⁴

5.2.15 Otto Ohlendorf

Ο Ohlendorf συνελήφθη από τους Βρετανούς τον Μάιο του 1945 και παρείχε σημαντικές πληροφορίες στους Συμμάχους. Αρχικά, εμφανίστηκε ως μάρτυρας στις δίκες της Νυρεμβέργης, αλλά αργότερα έγινε ένας από τους κύριους κατηγορούμενους λόγω της δράσης του στο Ανατολικό Μέτωπο. Καταδικάστηκε σε θάνατο το 1948 και, μέχρι την εκτέλεσή του το 1951, δεν έδειξε κανένα σημάδι μετάνοιας.⁴³⁵

Ο Ohlendorf ήταν ένας από τους τελευταίους Ναζί που εκτελέστηκαν. Ο ίδιος υποστήριζε ότι ο ναζισμός δεν ήταν η αιτία, αλλά η συνέπεια μιας πνευματικής κρίσης. Στο τέλος, απηύθυνε μια προφητική προειδοποίηση στους δικαστές του,

⁴³² H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 280.

⁴³³ Στο ίδιο, 274.

⁴³⁴ R. Perschke, «National-socialist researchers in Val Camonica», ό.π., σ. 28-29.

⁴³⁵ «Otto Ohlendorf, Einsatzgruppe D, and the “Holocaust by bullets” », <https://www.nationalww2museum.org/war/articles/otto-ohlendorf-holocaust>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 26/1/2025).

δηλώνοντας: *Ότι η ήττα του ναζισμού δεν έλυσε επ' ουδενί την κρίση του καιρού μας...μεταφυσικά θεμέλια απόντα...η δημοκρατική ιδέα είναι πολύ επιφανειακή...*⁴³⁶

6. ΤΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ

Η τύχη του Χίτλερ τις τελευταίες ημέρες του πολέμου παρέμεινε για χρόνια αινιγματική.⁴³⁷ Τελικά, το επίσημο πιστοποιητικό θανάτου του εκδόθηκε μόλις το 1956,⁴³⁸ ενώ τα ελάχιστα λείψανα του Χίτλερ, που κατάφεραν να περισυλλέξουν οι Σοβιετικοί, τα χώρεσαν σε ένα μικρό κουτί για πούρα.⁴³⁹ Ωστόσο, η ναζιστική ιδεολογία, την οποία υπηρέτησαν με πάθος ο Χίτλερ και η *Ahnenerbe* μέσω των ποικίλων δραστηριοτήτων της, κατέληξε στο δικό της *κουτί της Πανδώρας* και μεταπολεμικά πολλοί μπήκαν στον πειρασμό να το ανοίξουν. Αντί η συντριβή της Γερμανίας να ενταφιάσει τη ναζιστική ιδεολογία και τις πρακτικές της, πολλά πρόσωπα, μέθοδοι και τεχνολογικά επιτεύγματα των Ναζί και της *Ahnenerbe* αξιοποιήθηκαν με αφορμή τον Ψυχρό Πόλεμο.

6.1 Επιχειρήσεις Paperclip και Osoaviakhim

Με τον Ψυχρό Πόλεμο να έχει ήδη ξεκινήσει, οι δύο νέες υπερδυνάμεις, εντυπωσιασμένες από την τεχνολογική πρόοδο των Γερμανών, επιδίωξαν να ενσωματώσουν Ναζί επιστήμονες στα προγράμματά τους, είτε με πειθώ είτε με τη βία. Το ναζιστικό παρελθόν παραγραφόταν στο όνομα του νέου γεωπολιτικού ανταγωνισμού.

Οι Σοβιετικοί αρχικά συγκρότησαν ομάδες Γερμανών επιστημόνων στο κατεχόμενο γερμανικό έδαφος, με έμφαση στην ανάπτυξη πυραυλικής τεχνολογίας. Προσφέροντας ευνοϊκές συνθήκες εργασίας, η ΕΣΣΔ προσέλκυσε αρκετούς Γερμανούς, οι οποίοι συνέβαλαν στα σοβιετικά σχέδια, με πιο πολύτιμο τον Helmut Grottrup, μέλος της ομάδας του Von Braun. Ωστόσο, τον Μάιο του 1946, ο Στάλιν, μέσω της επιχείρησης

⁴³⁶ J. Chapoutot, *Η μεγάλη αφήγηση*, ό.π., σ. 185-187.

⁴³⁷ Αν και η επικρατέστερη εκδοχή ήταν η αυτοκτονία του στο καταφύγιο στις 30 Απριλίου 1945, όπως ανέφερε η σοβιετική εφημερίδα *Κόκκινος Αστέρας*, ο ίδιος ο Στάλιν υπαινισσόταν πιθανή διαφυγή του στο εξωτερικό. Ακόμα και το FBI άνοιξε φάκελο διερευνώντας θεωρίες που τοποθετούσαν τον Χίτλερ από τη Λατινική Αμερική και την Ευρώπη έως την Ινδονησία. Οι Σύμμαχοι φοβούνταν μια πιθανή επανεμφάνισή του, που θα μπορούσε να θυμίσει την επιστροφή του Ναπολέοντα. Για το θέμα βλ. Richard J Evans, *Θεωρίες συνωμοσίας για τον Χίτλερ*, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2022, κεφ. 5.

⁴³⁸ Richard J. Evans, *Θεωρίες συνωμοσίας για τον Χίτλερ*, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2022, σ. 161-164.

⁴³⁹ Ian Kershaw, *Hitler: Nemesis 1936-1945*, Λονδίνο, Penguin, 2001, σ. 831.

Osoaniakhim, διέταξε τη βίαιη μεταφορά περισσότερων από 6.000 Γερμανών από τα κατεχόμενα εδάφη στη Σοβιετική Ένωση. Οι περισσότεροι επέστρεψαν στη Γερμανία μόλις το 1951.⁴⁴⁰

Παρομοίως, οι Αμερικανοί, μέσω της επιχείρησης *Paperclip*, επιδίωξαν να εντάξουν Ναζί επιστήμονες στο δικό τους επιστημονικό δυναμικό. Εκατοντάδες Γερμανοί ειδικοί μετανάστευσαν στις ΗΠΑ, αφού τα αρχεία τους παραποιήθηκαν ώστε να αποσιωπηθεί το ναζιστικό τους παρελθόν. Οι επιχειρήσεις αυτές διήρκεσαν τουλάχιστον μέχρι το 1973, ενώ όταν η αλήθεια αποκαλύφθηκε τη δεκαετία του '90, προκάλεσε έντονες αντιδράσεις.⁴⁴¹

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Walter Schieber, μέλος του προσωπικού γραφείου του Χίμλερ και επιβλέπων της παραγωγής των χημικών όπλων *Tabun* και *Sarin* του Τρίτου Ράιχ, ο οποίος εργάστηκε μεταπολεμικά για τον αμερικανικό στρατό και τη CIA. Ο συνταγματάρχης Harry Armstrong είχε αναλάβει ειδική αποστολή για τον εντοπισμό των επιστημόνων της *Luftwaffe* που είχαν διεξαγάγει ιατρικά πειράματα, ώστε να τους εντάξει στο προσωπικό του, με βασικό στόχο τον επικεφαλής τους, Hubertus Strughold.⁴⁴² Τελικά, ο Strughold κατέληξε στη NASA, μαζί με τον πασίγνωστο Wernher von Braun, συμβάλλοντας καθοριστικά στην αποστολή του πρώτου ανθρώπου στη Σελήνη.

6.2 Ναζί στη ΝΑΣΑ

Ο Wernher von Braun υπήρξε ο επιστημονικός υπεύθυνος των Ναζί για τα πυραυλικά προγράμματα, με πιο γνωστό τον πύραυλο V2, ο οποίος χρησιμοποιήθηκε για βομβαρδισμούς εναντίον των Συμμάχων. Οι Αμερικανοί τον είχαν στην κορυφή της λίστας τους και όταν αιχμαλωτίστηκε, αντί να αντιμετωπίσει τιμωρία, όπως ο ίδιος ανέμενε, έτυχε θερμής υποδοχής μαζί με μεγάλο μέρος της επιστημονικής του ομάδας.⁴⁴³ Το 1960 ανέλαβε διευθυντής του Διαστημικού Κέντρου Πτήσεων *Marshall* της NASA και έγινε βασικός υπεύθυνος για τον σχεδιασμό του *Saturn V*, του πυραύλου

⁴⁴⁰ Asif A. Siddiqi, «Germans in Russia: Cold war, technology transfer, and national identity», στο *Osiris: Science and National Identity*, The University of Chicago Press, 24/1 (2009), σ. 120, 125-128.

⁴⁴¹ Linda Hunt, *Secret Agenda: The United States Government, Nazi Scientists, and Project Paperclip, 1945–1990*, Ν.Υόρκη, St.Martin's Press, 1991, σ. 1-2.

⁴⁴² Annie Jacobsen, *Operation Paperclip*, (ebook), Ν.Υόρκη, Little Brown and Company, 2014, σ. 128-130.

⁴⁴³ David Axe, *Black Space*, (ebook), Yorkshire, Pen & Sword Military, 2023, σ. 77-78.

που μετέφερε τους αστροναύτες στη Σελήνη.⁴⁴⁴ Σύμφωνα με τον αστρονόμο Tom Gehrels, του οποίου ο αδερφός πέθανε στα καταναγκαστικά έργα παραγωγής των V2, ο Von Braun είχε άμεση εμπλοκή στον απαγχονισμό αιχμαλώτων που δεν ακολουθούσαν πιστά τις οδηγίες του.⁴⁴⁵ Τον Οκτώβριο του 2025 θα διεξαχθεί το 18^ο Von Braun Symposium από την Αμερικανική Αστροναυτική Εταιρεία.⁴⁴⁶

Μαζί του στη NASA βρέθηκε και ο Hubertus Strughold, ο οποίος αξιοποίησε την εμπειρία του από ναζιστικά πειράματα για να εξελιχθεί σε *πατέρα της διαστημικής ιατρικής*.⁴⁴⁷ Παρά τις αποκαλύψεις για το παρελθόν του, η Αμερικανική Εταιρεία Διαστημικής Ιατρικής συνέχιζε να απονέμει το *Hubertus Strughold Award* μέχρι το 2013.⁴⁴⁸ Στο ίδιο περιβάλλον ενσωματώθηκε και ο Kurt Debus, ο πρώτος διευθυντής του Διαστημικού Κέντρου Εκτοξεύσεων της NASA, ο οποίος κατά τη διάρκεια του πολέμου είχε καταδώσει στη Γκεστάπο έναν συνάδελφό του για αρνητικά σχόλια κατά των Ναζί.⁴⁴⁹

6.3 Ναζί σε θέσεις ευθύνης

Δεν ήταν όμως μόνο οι επιστήμονες που εντάχθηκαν στις συμμαχικές υπηρεσίες μετά τον πόλεμο. Ο διαβόητος διευθυντής της CIA, Allen Dulles, είχε ήδη πριν τη λήξη του πολέμου προσλάβει τον Reinhard Gehlen, τον επικεφαλής της ναζιστικής στρατιωτικής κατασκοπείας, στην αμερικανική υπηρεσία πληροφοριών. Παράλληλα, ο Hans Globke, ένας από τους βασικούς συντάκτες των φυλετικών νόμων της Νυρεμβέργης, όχι μόνο δεν διώχθηκε, αλλά κατέλαβε υψηλή κυβερνητική θέση. Από το 1953 και για μια δεκαετία υπηρέτησε ως αναπληρωτής γραμματέας στην καγκελαρία υπό τον Κόνραντ Αντενάουερ, διαμορφώνοντας πολιτικές για τη νέα Δυτική Γερμανία.⁴⁵⁰

⁴⁴⁴ «Wernher von Braun», <https://www.nasa.gov/people/wernher-von-braun/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 17/1/2025).

⁴⁴⁵ «The rocket man's dark side», <https://time.com/archive/6935350/the-rocket-mans-dark-side/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 17/1/2025).

⁴⁴⁶ «The 2025 von Braun space exploration symposium», <https://astronautical.org/events/vbs/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 18/1/2025).

⁴⁴⁷ Czech Herwig, κ.α, «The Lancet commission on medicine, Nazism, and the Holocaust: historical evidence, implications for today, teaching for tomorrow», στο Lancet, 402/74, Νοέμβριος, 2023, σ. 1896-1897.

⁴⁴⁸ «Strughold award», <https://spacemedicineassociation.org/strughold-award/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 18/1/2025).

⁴⁴⁹ A. Jacobsen, *Operation Paperclip*, ό.π., σ. 444.

⁴⁵⁰ Λουτσιάνο Κανφορά, *Η δημοκρατία-Ιστορία μιας ιδεολογίας*, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2009, σ. 383, 509.

6.4 Ιατρικά πειράματα

Παρά την αποκάλυψη των ιατρικών πειραμάτων των Ναζί σε ανθρώπους, μεταπολεμικά ο ανταγωνισμός για την στρατιωτική υπεροχή έθεσε τα ανθρώπινα δικαιώματα σε δεύτερη μοίρα. Τα πρώτα ιατρικά πειράματα ξεκίνησαν την περίοδο 1945-47, κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης της ατομικής βόμβας, με έρευνες για τις επιπτώσεις του πλουτωνίου στον ανθρώπινο οργανισμό. Ασθενείς νοσοκομείων, που θεωρούνταν ανίατα πάσχοντες, υποβλήθηκαν σε δοκιμές με ενέσεις πλουτωνίου και ουρανίου, χωρίς να έχουν πλήρη ενημέρωση, καθώς το πρόγραμμα ήταν άκρως απόρρητο.⁴⁵¹

Παράλληλα, η OSS (*Office of Strategic Services*), πρόδρομος της CIA, είχε ήδη αντιληφθεί τη σημασία των ανθρωπιστικών επιστημών – όπως της ψυχολογίας, της ψυχιατρικής και της ανθρωπολογίας – στη χειραγωγή του εχθρού.⁴⁵² Το 1947, το Πολεμικό Ναυτικό των ΗΠΑ, μέσω του προγράμματος *Chatter*, ξεκίνησε μελέτες για τη δημιουργία ενός φαρμάκου που θα ανάγκαζε τα υποκείμενα να αποκαλύπτουν την αλήθεια χωρίς αντίσταση. Επικεφαλής ήταν ο γιατρός Richard Wendt, ο οποίος δοκίμασε αρχικά στον εαυτό του και έπειτα σε εθελοντές διάφορες ουσίες, μεταξύ των οποίων και η ηρωίνη. Ωστόσο, οι εθελοντές αγνοούσαν τον πραγματικό σκοπό των πειραμάτων, ενώ το Ναυτικό, θεωρώντας ότι τα εθνικά συμφέροντα προείχαν, δεν περίμενε καμία επίσημη έγκριση για τη διεξαγωγή τους.⁴⁵³

Ένας ακόμα τομέας που απασχόλησε τον στρατό των ΗΠΑ ήταν ο υπνωτισμός. Στόχος του προγράμματος ήταν να υπνωτιστεί ένα άτομο που είχε πρόσβαση στον Χίτλερ και αργότερα στον Στάλιν, ώστε να τους δολοφονήσει.⁴⁵⁴ Το 1950, το σχέδιο εξελίχθηκε στο άκρως απόρρητο πρόγραμμα *Bluebird*, με τη συνεργασία επιστημόνων που επιδίωκαν να αναπτύξουν μεθόδους άμυνας απέναντι στους μηχανισμούς ελέγχου του νου, μέσω του υπνωτισμού. Οι πρώτες σχετικές δοκιμές πραγματοποιήθηκαν σε πράκτορες ύποπτους για προδοσία, οι οποίοι υποβλήθηκαν σε πειράματα με κοκτέιλ φαρμάκων, ενώ αργότερα χρησιμοποιήθηκαν σε Βορειοκορεάτες αιχμάλωτους ακόμη πιο προηγμένες τεχνικές.⁴⁵⁵

⁴⁵¹ S. E. Lederer, «The cold war and beyond», *ό.π.*, σ. 524-525.

⁴⁵² John Marks, *The search for the Manchurian candidate*, Ν.Υόρκη, Times Books, 1979, σ. 15.

⁴⁵³ Στο ίδιο, 35-37.

⁴⁵⁴ Στο ίδιο, 19.

⁴⁵⁵ Στο ίδιο, 22-23.

Μετά το 1950, το πρόγραμμα μετονομάστηκε σε *Artichoke* και συνέχισε τις έρευνες, αποφεύγοντας τη δοκιμή επικίνδυνων πειραμάτων σε Αμερικανούς πολίτες, αλλά χωρίς την ίδια προσοχή για πολίτες άλλων χωρών. Η χρήση ναρκωτικών και ηλεκτροσόκ ήταν συνήθεις πρακτικές για τη μελέτη της λειτουργίας του εγκεφάλου και της ανθρώπινης συμπεριφοράς.⁴⁵⁶ Το πρόγραμμα τερματίστηκε επίσημα το 1953, αλλά συνεχίστηκε με ακόμα μεγαλύτερη μυστικότητα και ένταση υπό την κωδική ονομασία *MK-Ultra*.

Το νέο πρόγραμμα βασίστηκε στη χρήση του ναρκωτικού LSD, που ανακαλύφθηκε το 1938 από τον Ελβετό χημικό Albert Hofmann. Στόχος ήταν η δημιουργία ατόμων που θα μπορούσαν να μεταφέρουν μυστικά μηνύματα ενσωματωμένα στο μυαλό τους, να αποκτούν ψευδείς αναμνήσεις ή να διαγράφουν τις πραγματικές, όλα μέσω της επίδρασης του συγκεκριμένου ναρκωτικού. Το πρόγραμμα ήταν τόσο απόρρητο που ακόμα και διευθυντές της CIA αγνοούσαν την ύπαρξή του. Τερματίστηκε επίσημα το 1973—τουλάχιστον με αυτή την ονομασία—παραβιάζοντας επανειλημμένα τον Διεθνή Κανόνα για Πειράματα σε Ανθρώπους, ο οποίος είχε θεσπιστεί το 1949 μετά τις δίκες της Νυρεμβέργης.⁴⁵⁷

Ίσως η πιο ακραία εφαρμογή του προγράμματος, που έμοιαζε βγαλμένη από τα πιο παράλογα σχέδια του Χίμλερ και της *Ahnenerbe*, ήταν η επιχείρηση *Midnight Climax*, μια προέκταση του *MK-Ultra*. Η CIA νοίκιασε διαμερίσματα στο Σαν Φρανσίσκο, μετατρέποντάς τα σε ιδιωτικούς οίκους ανοχής. Εκεί, ανυποψίαστοι άνδρες προσκαλούνταν, τους προσφέρονταν αλκοόλ και LSD, ενώ κρυμμένοι πράκτορες και επιστήμονες παρακολουθούσαν και κατέγραφαν τις αντιδράσεις τους. Κανείς από τους συμμετέχοντες δεν γνώριζε πως ήταν πειραματόζωο.⁴⁵⁸

6.5 Ναζιστικές επιβιώσεις κι επιρροές στη δυτική κουλτούρα

Ναζιστικές επιβιώσεις κι επιρροές δεν εντοπίζονται μόνο στο στρατιωτικό και πολιτικό κατεστημένο της Δύσης αλλά και στην ίδια την κοινωνία και την πολιτιστική παραγωγή της. Βιβλία, μουσική και κινηματογράφος άντλησαν έμπνευση από τη ναζιστική περίοδο και τα μυστήριά της. Αποστολές της *Ahnenerbe* στο Θιβέτ και τη

⁴⁵⁶ Στο ίδιο, 32.

⁴⁵⁷ Tom O'Neill, *Chaos: Charles Manson the CIA and the secret history of the sixties*, (ebook), Ν.Υόρκη, Little Brown and Company, 2019, σ. 292-293.

⁴⁵⁸ Στο ίδιο, 287.

Βολιβία, θεωρίες για την Ατλαντίδα και τους *κοσμικούς πάγους*, καθώς και εικασίες για μυστικά υπερόπλα των Ναζί, προετοίμασαν το έδαφος για τη μεταπολεμική διάδοση κάθε είδους ευφάνταστης ιδέας.

Το 1960, το βιβλίο *Η Αυγή των Μάγων* των Luis Pauwels και Jacques Bergier, συνέδεσε τους Ναζί με μυστικές εταιρείες, αποκρυφισμό και μαγεία, διαστρεβλώνοντας τα ιστορικά γεγονότα και μεταφέροντας την ευθύνη των εγκλημάτων στο υπερφυσικό και την αστρολογία. Το βιβλίο έγινε best seller και ενέπνευσε δεκάδες άλλα, με ποιο γνωστό *Το Δόρυ του Πεπρωμένου* (Spear of Destiny) του Trevor Ravenscroft.⁴⁵⁹

Παράλληλα, οι ταινίες *Indiana Jones* αντλούν στοιχεία από τις αποστολές της Ahnenerbe και τις έρευνες του Otto Rahn για το Άγιο Δισκοπότηρο, ενώ το *Captain America: The First Avenger* περιστρέφεται γύρω από την αναζήτηση ενός ιερού κειμηλίου από έναν Ναζί αξιωματικό, που προσφέρει απεριόριστες δυνάμεις στον κάτοχό του.⁴⁶⁰

Η αρχαιολογία από τη μία και η ψευδοαρχαιολογία από την άλλη, με θεωρίες για τη χαμένη Ατλαντίδα, τους *κοσμικούς πάγους*, τη μυστική τεχνολογία των Ναζί και την εξωγήινη κατασκευή των αιγυπτιακών πυραμίδων, συνεχίζουν να γοητεύουν το κοινό (εικ.26). Στις 14 Απριλίου 2024, το μεγαλύτερο podcast στον κόσμο, το *Joe Rogan Experience*, φιλοξένησε τον γνωστό συγγραφέα εναλλακτικών αρχαιολογικών θεωριών, Graham Hancock και τον αρχαιολόγο Flint Dibble. Το επεισόδιο συγκέντρωσε εκατομμύρια ακροατές και προκάλεσε έντονες συζητήσεις. Ο Hancock έχει επηρεαστεί από βιβλία όπως αυτά του Edmund Kiss που είχε οργανώσει αποστολές στη Βολιβία για την Ahnenerbe, καθώς και από θεωρίες για έναν χαμένο ανώτερο πολιτισμό των Αρίων και την καταστροφή της Ατλαντίδας.⁴⁶¹

6.6 Ρατσισμός και αντισημιτισμός

Ο ρατσισμός, όπως αναλύθηκε και στο κεφάλαιο για τις ρίζες του ναζισμού, δεν ήταν αποκλειστικά γερμανικό φαινόμενο. Ωστόσο, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και την αποκάλυψη των εγκλημάτων των Ναζί, θα περίμενε κανείς μια ύφεση των ρατσιστικών αντιλήψεων. Παρόλα αυτά στις ΗΠΑ, ήδη από το '60 ο καθηγητής ψυχολογίας Arthur

⁴⁵⁹ Nicholas Clarke Goodrick, *Black Sun*, Ν.Υόρκη, New York University Press, 2002, σ. 108.

⁴⁶⁰ E. Kurlander, *Hitler's Monsters*, ό.π., σ. ix.

⁴⁶¹ H. Pringle, *The Master Plan*, ό.π., σ. 279.

Jensen θα διατυπώσει την άποψη της ανωτερότητας της λευκής φυλής στο πεδίο της νόησης έναντι της μαύρης.⁴⁶² Στις νότιες πολιτείες, μέχρι και τη δεκαετία του '70, πολλοί λευκοί γονείς αρνούσαν να στείλουν τα παιδιά τους σε σχολεία μαζί με παιδιά Αφροαμερικανών.⁴⁶³ Παράλληλα, ο Αμερικανός πρόεδρος Ρίτσαρντ Νίξον, σε συνομιλία του στον Λευκό Οίκο το 1971, δήλωσε σε συνεργάτη του: *Θέλω να ελέγξω κάθε ευαίσθητο τομέα όπου εμπλέκονται Εβραίοι. Υπάρχουν εξαιρέσεις, αλλά γενικά δεν εμπιστεύομαι αυτά τα καθάρματα.*⁴⁶⁴

6.7 Ο Dugin και η Ahnenerbe

Στη Ρωσία της προπολεμικής περιόδου υπήρχαν έντονες φασιστικές και αντισημιτικές τάσεις, όπως εκφράζονταν από την οργάνωση *Black Hundred*. Άλλωστε, τα *Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών*, που αποτέλεσαν βασικό όπλο της ναζιστικής προπαγάνδας κατά των Εβραίων, επινοήθηκαν από Ρώσους το 1890. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο ναζισμός δεν βρήκε ιδιαίτερη απήχηση στη ρωσική κοινωνία, λόγω των τεράστιων καταστροφών που υπέστη η χώρα. Ωστόσο, ο παγανισμός, σε συνδυασμό με το υπερσυντηρητικό τμήμα της Ορθόδοξης Εκκλησίας, συνέβαλε στη γέννηση πολλών φασιστικών ιδεών.⁴⁶⁵

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Alexander Dugin, δημοσιογράφος και γεωπολιτικός αναλυτής. Ήδη από τη δεκαετία του '90, συμμετείχε στην αποκρυφιστική ομάδα *Yuzhinskii*, η οποία ασχολούνταν με τον μυστικισμό, τη μαύρη μαγεία και την αλχημεία. Η ομάδα αυτή, υπό την ηγεσία του Evgenii Golovin, αυτοαποκαλούνταν στα τέλη της δεκαετίας του '70, *Μαύρο Τάγμα των SS*, με τον αρχηγό της να φέρει τον τίτλο *Reichsführer SS*. Ο Golovin υπήρξε ο σημαντικότερος μέντορας του Dugin.⁴⁶⁶

Ο Dugin, όπως και ο Χίμλερ, πιστεύει ότι οι Μασόνοι, οι Εβραίοι και οι τραπεζίτες βρίσκονται πίσω από παγκόσμιες συνωμοσίες. Ιδιαίτερα για τους Εβραίους, θεωρεί ότι το πρόβλημα συνδέεται με αυτό που αποκαλεί *αρχέτυπο του συλλογικού ασυνείδητου της ανθρωπότητας*. Παράλληλα, κάνει ειδική μνεία στην Ahnenerbe, υποστηρίζοντας

⁴⁶² Γ. Κόκκινος, «*Άζια*» και «*ανάζια*» ζωή, ό.π., σ. 58-59.

⁴⁶³ «“Integration” in the south», περ. LIFE, 28/11/1960, σ. 38. Αξίζει να αναφερθεί ότι στο ίδιο τεύχος σαν ειρωνεία της τύχης υπάρχει πολυσέλιδη συνέντευξη του Άντολφ Άϊχμαν.

⁴⁶⁴ Λ. Κανφορά, *Η δημοκρατία-Ιστορία μιας ιδεολογίας*, ό.π., σ. 289.

⁴⁶⁵ Walter Laquer, *Fascism: Past, Present, Future*, Οξφόρδη, Oxford University Press, 1996, σ. 178-179.

⁴⁶⁶ Andreas Umland, «Aleksandr Dugin's transformation from a lunatic fringe Figure into a mainstream political publicist, 1980–1998», στο *Journal of Eurasian Studies*, 2010, σ. 145-146.

ότι, σε αντίθεση με άλλες ναζιστικές ομάδες, δεν συμεριζόταν τον ακραίο αντισημιτισμό, αλλά έμοιαζε περισσότερο με ένα Ιπποτικό Τάγμα. Πιστεύει, μάλιστα, ότι οι ιδέες της Ahnenerbe θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από τους Ρώσους εθνικιστές.⁴⁶⁷

Στο έργο του *Filosofia traditsionalizma*, ο Dugin αναφέρεται ιδιαίτερα στον Herman Wirth, τον οποίο χαρακτηρίζει τον μεγάλο άγνωστο (*le grand inconnu*). Θαυμαστής του έργου του, μελετά τις απόψεις του και υιοθετεί πολλές από αυτές. Οι θεωρίες του Wirth, που είχαν προκαλέσει αμηχανία στον Χίμλερ κατά τα πρώτα βήματα της Ahnenerbe και είχαν οδηγήσει στην απομάκρυνσή του, γίνονται βασική πηγή έμπνευσης για τον Dugin, του οποίου τα βιβλία σημειώνουν τεράστια επιτυχία στη Ρωσία.⁴⁶⁸

6.8 Ευγονική και μετάνθρωπος

Στις ΗΠΑ, η ευγονική ήταν διαδεδομένη πολύ πριν από τους Ναζί. Με νόμο του 1909, χιλιάδες άτομα στερήθηκαν στην Καλιφόρνια.⁴⁶⁹ Ο νόμος αυτός καταργήθηκε μόλις το 1979, αλλά μόνο θεωρητικά. Έρευνες αποκάλυψαν ότι μεταξύ 2005 και 2013 πραγματοποιήθηκαν 144 παράνομες στερώσεις σε γυναικείες φυλακές της πολιτείας χωρίς τη συγκατάθεση των θυμάτων ή με συγκατάθεση που είχε δοθεί πολύ πριν από την ιατρική επέμβαση, κάτι που απαγορεύεται.⁴⁷⁰

Στην Ινδία, το 1951, ο δημογράφος Gopalaswami πραγματοποίησε την πρώτη εθνική απογραφή και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο αυξανόμενος πληθυσμός θα μπορούσε να μειωθεί μέσω ενός μαζικού προγράμματος στερώσεων. Το 1976, πάνω από 6 εκατομμύρια άνθρωποι στερήθηκαν, οι περισσότεροι με τη βία.⁴⁷¹ Στη Γαλλία, το 2024, εξεταζόταν ένα νομοσχέδιο που θα νομιμοποιούσε την ευθανασία και την υποβοηθούμενη αυτοκτονία, παρόμοιο με το πρόγραμμα του Βελγίου, όπου η

⁴⁶⁷ Vadim Rossman, «Anti-semitism in eurasian historiography: the case of Lev Gumilev», στο Dmitry Shlapentokh (επιμ), *Russia between East and West*, 2007, σ. 181-182.

⁴⁶⁸ «Herman Wirth and the sacred proto-language of humanity», <https://eurasianist-archive.com/2017/10/26/herman-wirth-and-the-sacred-proto-language-of-humanity-in-search-of-the-holy-grail-of-meanings-part-1/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 19/1/2025).

⁴⁶⁹ «“You just feel nothing”: California to pay sterilization victims», <https://www.nytimes.com/2021/07/11/us/california-reparations-eugenics.html>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 20/1/2025).

⁴⁷⁰ Έκθεση της πολιτείας της Καλιφόρνια, *Sterilization of female inmates*, Ιούνιος, 2014, σ. 1-3. <https://information.auditor.ca.gov/pdfs/reports/2013-120.pdf>

⁴⁷¹ «The forgotten roots of India’s mass sterilization program», <https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2014/11/14/the-malthusian-roots-of-indias-mass-sterilization-program/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 20/1/2025).

αυτοκτονία επιτρέπεται ακόμα και σε άτομα χωρίς ανίατες ασθένειες, καθώς και σε παιδιά με ψυχιατρικά προβλήματα.⁴⁷²

Το 2025, με αφορμή την πρόταση του Ντόναλντ Τραμπ για την αγορά της Γροιλανδίας από τη Δανία, ήρθε ξανά στο φως το πρόγραμμα παράνομων στείρωσεων της Δανίας εις βάρος των γηγενών Ινουίτ. Μεταξύ 1966 και 1970, πραγματοποιήθηκαν 4.500 στείρωσεις σε γυναίκες και κορίτσια, ακόμη και 13 ετών. Παράλληλα, τη δεκαετία του 1950, η Δανία ήταν υπεύθυνη για πειράματα βίαιης κοινωνικής προσαρμογής, όπου παιδιά Ινουίτ απομακρύνονταν από τις οικογένειές τους και μεταφέρονταν στη χώρα, ώστε να αποκτήσουν δανέζικη ταυτότητα μέσω ειδικών προγραμμάτων.⁴⁷³

Στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης και των καινοτόμων τεχνολογιών, η ευγονική αποκτά νέες διαστάσεις. Ο πιο πλούσιος άνθρωπος στον κόσμο σήμερα⁴⁷⁴ ο Αμερικανός Έλον Μασκ, δημιούργησε την εταιρεία Neuralink, η οποία στοχεύει να βοηθήσει τετραπληγικούς ανθρώπους μέσω της εμφύτευσης ενός ειδικού τσιπ στον εγκέφαλο. Η πρωτοβουλία αυτή επιδιώκει να αποκαταστήσει την κινητική αυτονομία σε αυτά τα άτομα. Αν και πρόκειται για μια θετική εφαρμογή της ευγονικής, υπάρχουν ανησυχίες ότι στο μέλλον τέτοια εμφυτεύματα θα μπορούσαν να γίνουν εργαλεία ελέγχου. Όπως ανέφερε και ο συνιδρυτής του Neuralink, Dongjin Seo, ο μακροπρόθεσμος στόχος της εταιρείας είναι η κατανόηση, η ενίσχυση και η αξιοποίηση της ανθρώπινης συνειδητότητας.⁴⁷⁵

Μια παρόμοια εταιρεία, η Cognify, πρότεινε την κατάργηση των φυλακών και την εμφύτευση τσιπ σε καταδικασθέντες κρατούμενους, τα οποία θα δημιουργούσαν ψευδείς μνήμες, διαγράφοντας το παρελθόν τους. Όπως ομολόγησε ο μοριακός βιολόγος Hashem Al-Ghaili, ο μόνος λόγος που δεν εφαρμόζεται αυτή η τεχνολογία είναι οι ηθικοί φραγμοί και το υπάρχον νομικό πλαίσιο.⁴⁷⁶

Ο φόβος ότι ένας νέος ολοκληρωτισμός, παρόμοιος με αυτόν των Ναζί, θα μπορούσε να επικρατήσει μέσω της εξάπλωσης της τεχνολογίας, είναι ευρέως διαδεδομένος. Η

⁴⁷² «Euthanasia bill in France may be “the marker of the end of a society influence by Christianity,” Jesuit expert says», <https://www.americamagazine.org/politics-society/2024/05/30/euthanasia-bill-france-macron-christianity-248041>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 20/1/2025).

⁴⁷³ «Greenland women take Denmark to court over historical involuntary birth control», <https://www.reuters.com/world/europe/greenland-women-take-denmark-court-over-historical-involuntary-birth-control-2024-03-04/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 21/1/2025).

⁴⁷⁴ Μέχρι και 20/1/2025. <https://www.bloomberg.com/billionaires/>

⁴⁷⁵ 16/1/2025. https://x.com/djseo_/status/1879667077876973986

⁴⁷⁶ «The prisons of the future, criminals could get false memory implants», <https://wired.me/technology/cognify-prison-of-future/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 21/1/2025).

έλευση των ρομπότ, που θα αντικαταστήσουν την ανθρώπινη εργασία από τα πιο απλά επαγγέλματα έως τους υπαλλήλους της αστυνομίας και των δικαστηρίων, δεν ανήκει πλέον μόνο στις σελίδες των βιβλίων του Ασίμωφ.⁴⁷⁷ Τα υπάκουα SS του Χίμλερ και η υποδούλωση των «κατώτερων φυλετικών ομάδων», που ονειρεύονταν οι Ναζί, δεν θα βασίζονταν πλέον στην αποτελεσματική διάδοση μιας ιδεολογίας, αλλά στην αποδοτικότητα των αλγορίθμων.⁴⁷⁸

Είναι προφανές ότι ένα νέο ναζιστικό καθεστώς και μια νέα Ahnenerbe δεν θα χρειάζονταν να διοργανώνουν εκθέσεις ή να διαχειρίζονται εκδόσεις για να διαδώσουν την προπαγάνδα τους. Ήδη, στην εποχή του διαδικτύου, οι χρήστες είναι ταυτόχρονα και τα προϊόντα, μέσω των δεδομένων που καταγράφονται από τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης.

7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σύμφωνα με τη θεωρία της συγχρονικότητας του Καρλ Γιούνγκ «υπάρχει μια αρχή μη αιτιώδους σύνδεσης, όπου εσωτερικά, ψυχολογικά γεγονότα συνδέονται με εξωτερικά γεγονότα μέσω σημαίνουσας σύμπτωσης αντί μέσω αιτιολογικών αλυσίδων».⁴⁷⁹ Αυτή η θεωρία φαίνεται να επαληθεύεται στις τελευταίες ημέρες του πολέμου. Λίγες μέρες πριν την αυτοκτονία του Χίτλερ, με τους Σοβιετικούς στα περίχωρα του Βερολίνου και με τη πόλη να φλέγεται, η φιλαρμονική ορχήστρα θα δώσει μια τελευταία συναυλία με θέμα την όπερα του Βάγκνερ, *Το Λυκόφως των Θεών*.⁴⁸⁰ Ήταν 12 Απριλίου του 1945.

Εμπνευσμένη από τις σκανδιναβικές Σάγκες, η όπερα αφηγείται τη δολοφονία του Ζίγκφριντ για ένα δαχτυλίδι που χαρίζει απόλυτη δύναμη στον κάτοχό του, μια τραγική αντανάκλαση της ναζιστικής φιλοδοξίας για κυριαρχία, που κατέληξε σε καταστροφή. Στην τελευταία σκηνή, του έργου *Το Λυκόφως των Θεών*, η αίθουσα των θεών, Βαλχάλλα, παραδίδεται στις φλόγες όπως ακριβώς και το Βερολίνο τις τελευταίες

⁴⁷⁷ Αμερικανός συγγραφέας επιστημονικής φαντασίας που έγραψε πολλά βιβλία με θέμα έναν μελλοντικό κόσμο όπου κυριαρχούν τα ρομπότ.

⁴⁷⁸ Βλ. Max Tegmark, *Life 3.0*, Τραυλός, Αθήνα, 2018, σ. 207-228.

⁴⁷⁹ «Synchronicity: an acausal connecting principle», <https://iaap.org/jung-analytical-psychology/short-articles-on-analytical-psychology/synchronicity-an-acausal-connecting-principle/>, (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 21/1/2025).

⁴⁸⁰ Ian Kershaw, *Το τέλος: Γερμανία 1944-1945*, Αθήνα, Κλειδάριθμος, 2015, σ. 22.

μέρες του πολέμου. Η αυλαία έπεσε και ο «Θεός πέθανε», όπως θα γράψει και ο Νίτσε στο *Χαρούμενη Επιστήμη*⁴⁸¹.

Από το 1935 έως το 1945, η Ahnenerbe εξελίχθηκε σε βασικό εργαλείο διάδοσης της ναζιστικής ιδεολογίας: από τις μελέτες ρουνικών συμβόλων του Herman Wirth έως τα απάνθρωπα πειράματα του August Hirt. Παράλληλα με την πορεία του ναζιστικού κόμματος, η Ahnenerbe κορύφωσε τη δράση της με την εμπλοκή της στο Ολοκαύτωμα/Shoah, όχι μόνο μέσω των εγκληματικών ιατρικών πειραμάτων, αλλά και μέσω της ιδεολογικής προπαγάνδας που προετοίμασε τη γερμανική κοινωνία να αποδεχτεί την εξόντωση στο όνομα της άριας ανωτερότητας.

Παρότι υπήρξαν γενοκτονίες και στο παρελθόν, το Ολοκαύτωμα/Shoah κατέχει μια μοναδική θέση στην ιστορία. Αυτό οφείλεται όχι μόνο στη βιομηχανική κλίμακα εξόντωσης των Εβραίων και άλλων μειονοτήτων, αλλά και στη σιωπηρή ή ενεργή αποδοχή του από μεγάλο μέρος του πληθυσμού.⁴⁸² Το Ολοκαύτωμα/Shoah δεν ήταν απλώς έκφραση μίσους προς τους Εβραίους, αλλά είχε βαθιές πολιτισμικές ρίζες. Ο Χίτλερ σχεδίαζε να ιδρύσει ένα Μουσείο Εβραϊκού Πολιτισμού στη Πράγα που θα στέγαζε τα απομεινάρια ενός χαμένου πολιτισμού και αφανισμένου έθνους.⁴⁸³

Ως κεντρικός πυλώνας της ιδεολογικής προπαγάνδας του Χίτλερ, η Ahnenerbe έπαιξε καθοριστικό ρόλο σε αυτή τη διαμάχη. Μια διαμάχη που εκτείνεται από την αρχαιότητα και θίγει βαθιά φιλοσοφικά ερωτήματα, όπως αναλύθηκε στην εισαγωγή της παρούσας εργασίας. Μπορεί ο ναζισμός να περιελάβανε συγκεχυμένες ιδέες με σκοταδιστικό υπόβαθρο αλλά συμπεριλάμβανε στοιχεία τόσο του Διαφωτισμού όσο και του Αντι-διαφωτισμού. Ο Γερμανός φιλόσοφος Χούσσερλ έλεγε προπολεμικά και σχεδόν προφητικά ότι οι παρεκκλίσεις του ορθολογισμού οδήγησαν στην κρίση της Ευρώπης⁴⁸⁴. Τελικά το όραμα των διαφωτιστών για τη δημιουργία ενός νέου ανθρώπου διαστρεβλώθηκε, μετατρέπόμενο σε εργαλείο που «απεμπολώντας τις ηθικές παραδόσεις του παρελθόντος και εξαγνισμένο από την επιστήμη, το ανθρώπινο γένος θα κυριαρχούσε τη γη».⁴⁸⁵

⁴⁸¹ Friedrich Nietzsche, *Η Χαρούμενη επιστήμη*, Θεσσαλονίκη, Νησίδες, 2004, σ. 121, 133.

⁴⁸² Ανδρέας Αλέξανδρος Κύρτσος, «Ιστορία και ιδεολογία στη Γερμανία», στο *Τα Ιστορικά*, Αθήνα, Μέλισσα, 4/7 (1987), σ. 211.

⁴⁸³ J. Gray, *Αχυρένια σκυλιά*, ό.π., σ. 121.

⁴⁸⁴ Zeev Sternhell, *Ο Αντι-Διαφωτισμός*, ό.π., σ. 520.

⁴⁸⁵ J. Gray, *Αχυρένια σκυλιά*, ό.π., σ. 122.

Ο Δαρβίνος με το έργο του ανατοποθέτησε τον άνθρωπο σε σχέση με το θεό δίνοντας στις θετικές επιστήμες την πρωτοκαθεδρία έναντι της θρησκείας στην απάντηση φιλοσοφικών ερωτημάτων. Αν και στη θεωρία της φυσικής επιλογής απέκλειε τη μεταφυσική ως παράγοντα επιρροής, υπέπεσε στο ίδιο σφάλμα που αργότερα θα διέπρατταν οι οπαδοί του κοινωνικού δαρβινισμού. Σχετικά με τη νοημοσύνη θα επισημάνει: *Βλέπω αυτή τη διαδικασία να συνεχίζεται τώρα με τις φυλές των ανθρώπων· οι λιγότερο ευφυείς φυλές εξοντώνονται.*⁴⁸⁶

Το παράδειγμα του Δαρβίνου είναι αποκαλυπτικό για τον τρόπο που πρέπει να αναστοχαστούμε την έννοια της επιστήμης και της προόδου. Ιδιαίτερα σήμερα, όπου η επιστήμη θεωρείται ο ακρογωνιαίος λίθος της νεωτερικότητας και του εκσυγχρονισμού. Η ναζιστική περίοδος απέδειξε πως η επιστήμη, αν στρεβλωθεί, μπορεί να μετατραπεί σε όπλο καταστροφής. Οι Ναζί επιδίωκαν να αναδιαμορφώσουν την ευρωπαϊκή κοινωνία, αντιλαμβανόμενοι τη νεωτερικότητα μέσα από τη φυλετική κυριαρχία και τη γενοκτονία.⁴⁸⁷

Καθώς βρισκόμαστε στο κατώφλι ενός νέου κύματος βιομηχανικής επανάστασης, με την ταχεία ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης, η μελέτη της ιστορίας της *Ahnenerbe* γίνεται πιο επίκαιρη από ποτέ. Μας υπενθυμίζει πως η επιστήμη, χωρίς ηθικούς φραγμούς και κριτική σκέψη, μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφικές επιλογές. Η κατανόηση αυτών των λαθών του παρελθόντος είναι αναγκαία, ώστε να μην επαναληφθούν τα ίδια λάθη, σε ένα μέλλον που φέρνει προκλήσεις ανάλογες με εκείνες που αντιμετώπισε ο κόσμος στις αρχές του 20ου αιώνα.

Επίμετρο

Στις 20 Απριλίου του 1939 ο Χίτλερ γιόρταζε τα 50^α του γενέθλια. Πέρα από τη μεγαλειώδη παρέλαση που διοργανώθηκε προς τιμήν του, όλα τα στελέχη του Κόμματος ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για το ποιος θα προσφέρει το καλύτερο δώρο κερδίζοντας και λίγη εύνοια παραπάνω. Ένα από τα πολλά δώρα που πρόσφερε ο Χίμλερ στον Χίτλερ ήταν και ένας εντυπωσιακός τόμος με παρουσίαση της *Ahnenerbe* και του έργου της.

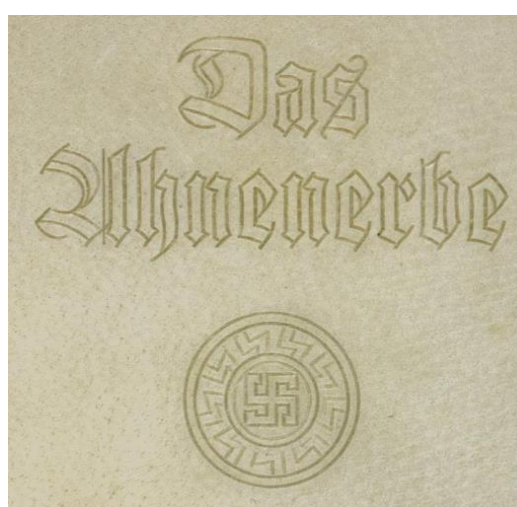
⁴⁸⁶ Gregory Radick, «Darwinism and social darwinism», στο Warren Breckman και Peter Gordon (επιμ), *The Cambridge history of modern European thought*, Cambridge, Cambridge University Press, 2019, σ. 3.

⁴⁸⁷ J. Gray, *Αχυρένια σκυλιά*, ό.π., σ. 207.

Το καλοκαίρι του 1945 ο διοικητής του Αμερικανικού στρατηγείου στο Βερολίνο θα πάρει στη κατοχή του αρκετά βιβλία από τη Καγκελαρία του Ράιχ και ιδιαίτερα από το γραφείο του Χίτλερ. Ανάμεσα στα άλλα βιβλία θα κρατήσει και το δώρο του Χίμλερ, το βιβλίο για την Ahnenerbe. Το 2016 σε πλειστηριασμό που διεξήχθη από το *Alexander Historical Auctions*, ο γιος του Αμερικανού διοικητή θα πουλήσει το βιβλίο στην τιμή των 4.000 δολαρίων σε άγνωστο παραλήπτη.

Ψάχνοντας στο διαδίκτυο για το βιβλίο με σκοπό να προσθέσω φωτογραφίες του στο παράρτημα δυστυχώς δεν μπόρεσα να βρω καμία φωτογραφία ή εικόνα. Μετά από έρευνα ανακάλυψα ότι ένα μικρό μουσείο στη Γερμανία είχε στην κατοχή του το πολυπόθητο έργο. Σε επικοινωνία μαζί τους αρχικά μου απάντησαν ότι επειδή το θέμα αφορά ένα αντικείμενο της εθνικοσοσιαλιστικής προπαγάνδας υπάρχει περιορισμένη πρόσβαση και θα έπρεπε να επιβεβαιώσω ότι το χρειάζομαι για την παρούσα εργασία. Αφού επιβεβαίωσαν τα στοιχεία μου, έστειλαν μερικές χαρακτηριστικές φωτογραφίες όπως αυτή του εξωφύλλου και μαζί με αυτές που υπάρχουν στο παράρτημα, πιθανόν να δημοσιεύονται για πρώτη φορά (εικ. 27-30).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι δεν μπορώ να αναφέρω το όνομα του μουσείου ύστερα από δική τους προτροπή. Εκτιμώ ότι ο λόγος δεν είναι οι ερασιτεχνικές λήψης φωτογραφίες, μιας που δεν υπάρχει τμήμα φωτογραφίας στο μουσείο, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, αλλά ότι δεν θα ήθελαν επισκέψεις σε ένα μικρό τοπικό μουσείο από νοσταλγούς του ναζισμού που θα προσέρχονταν για να «θαυμάσουν» το δώρο του Χίμλερ. 80 χρόνια μετά από το τέλος του Β Παγκοσμίου Πολέμου, ο ναζισμός ρίχνει ακόμα βαριά τη σκιά του στο σήμερα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΙΚΟΝΑ 1. Τοξοβολία κατά τη διάρκεια των Ανθρωπολογικών Ημερών στην Ολυμπιάδα του Σ.Λούις το 1904.

([https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Archery_on_Antropology_days_during_1904_Summer Olympics.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Archery_on_Antropology_days_during_1904_Summer_Olympics.jpg).)

ΕΙΚΟΝΑ 2. Ο Walther Darre

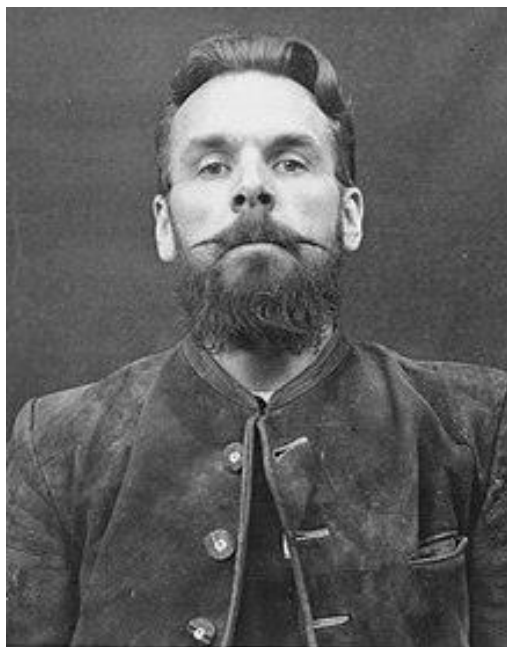
Ειδικός στη γεωργία, διορίστηκε από τον Χίτλερ στη θέση του Υπουργού Τροφίμων και Γεωργίας του Τρίτου Ράιχ το 1933.

(<https://www.gettyimages.com/photos/walter-darre>).

ΕΙΚΟΝΑ 3. Herman Wirth

Ο Herman Wirth δημιουργεί γύψινα εκμαγεία κατά τη διάρκεια της αποστολής των ερευνητών της Ahnenerbe στη Σουηδία το 1935. Ο Wirth δέχτηκε κριτική για την καταστροφή των βραχογραφιών και του αρνήθηκαν την άδεια να δημιουργήσει περισσότερα εκμαγεία. (<https://www.sciencenorway.no/archaeology-history-second-world-war/norways-most-famous-rock-carving-may-have-been-preserved-by-a-nazi-researcher-looking-for-the-origins-of-the-germanic-people/2373865>)

ΕΙΚΟΝΑ 4. Wolfram Sievers

Εκτελεστικός Γραμματέας της SS-Ahnenerbe. Καταδικάστηκε σε θάνατο στις 7 Αυγούστου 1947 για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας στη Δίκη των Γιατρών και εκτελέστηκε δι' απαγχονισμού στις 2 Ιουνίου 1948.

(https://en.wikipedia.org/wiki/Wolfram_Sievers#/media/File:Wolfram_Sievers.jpg)

Bundesarchiv, Bild 146-1999-007-36
Foto: Bauer, Friedrich | 10. März 1937

ΕΙΚΟΝΑ 5. Walther Wüst

Διάλεξη του Walther Wüst στις 10 Μαρτίου 1937 ενώπιον των SS στο Hackerkeller του Μονάχου με θέμα: «Το βιβλίο του Φύρερ *Mein Kampf* ως καθρέφτης της αρίας κοσμοθεωρίας!»

(https://de.wikipedia.org/wiki/Walther_W%C3%BCst#/media/Datei:Bundesarchiv_Bild_146-1999-007-36,_M%C3%BCnchen,_Vortrag_von_Walther_W%C3%BCst.jpg)

ΕΙΚΟΝΑ 6. August Hirt

Γιος εμπόρου από το Μάνχαϊμ, τραυματίστηκε σοβαρά σε ηλικία 18 ετών ως εθελοντής στρατιώτης στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, δεχόμενος πυροβολισμό στο σαγόνι, ένας τραυματισμός που τον σημάδεψε για όλη του τη ζωή.

(<https://www.spiegel.de/geschichte/ns-verbrechen-a-950002.html#fotostrecke-2c980493-0001-0002-0000-000000109791>)

ΕΙΚΟΝΑ 7. Sigmund Rascher

Ποζάρει με ένα από τα παιδιά που απήγαγε η γυναίκα του.
(https://en.wikipedia.org/wiki/Sigmund_Rascher#/media/File:Sigmund_Rascher_child.jpeg)

ΕΙΚΟΝΑ 8.

Εσωτερικός χώρος με ταπισερί και άγαλμα αετού, Haus der S.S. Ahnenerbe, Βερολίνο. (<https://www.loc.gov/item/2013650088/>)

ΕΙΚΟΝΑ 9.

Το σύμβολο της Ahnenerbe σε ταπισερί.
(Από το βιβλίο Ahnenerbe του μουσείου της Γερμανίας)

ΕΙΚΟΝΑ 10.

Σουηδία, περιοχή Bohuslän, Brastad, αρχαιολογικός χώρος Backa. Βραχογραφίες που χρονολογούνται από την Εποχή του Χαλκού, με λεπτομέρειες που απεικονίζουν πλοία, έλκηθρα με ζώα και ανθρώπινα αποτυπώματα.

(<https://www.mediastorehouse.com/uig/art/prehistoric-art/sweden-bohuslan-region-brastad-9562475.html>)

EIKONA 11.

Φωτογραφία του σκίερ που τραβήχτηκε από τον γνωστό Νορβηγό αρχαιολόγο Guttorm Gjessing το 1933, λίγο μετά την ανακάλυψη της μορφής στη Rødøya, στην κομητεία Nordland. Παρατηρήστε τα κέρατα στο κεφάλι του σκίερ.
<https://www.sciencenorway.no/archaeology-history-second-world-war/norways-most-famous-rock-carving-may-have-been-preserved-by-a-nazi-researcher-looking-for-the-origins-of-the-germanic-people/2373865>)

EIKONA 12. Assien Bohmers

Εργάστηκε για την οργάνωση SS Ahnenerbe. Από το 1945 έως το 1965, ο Bohmers ήταν αρχαιολόγος στο Βιολογικό-Αρχαιολογικό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου του Groningen. (https://nl.wikipedia.org/wiki/Assien_Bohmers#/media/Bestand:JCBohmers.jpeg)

ΕΙΚΟΝΑ 13. Yrjö von Grönhagen

Μαζί με τον τραγουδιστή ρούνων Timo Lipitsä και τη σύζυγό του στην Καρελία το 1936. (<https://yle.fi/a/7-1288855>)

ΕΙΚΟΝΑ 14.

Αντίτυπο του τεύχους Σεπτεμβρίου 1937 του περιοδικού *Germanien* της Ahnenerbe.
(<https://www.thecollector.com/ahnenerbe-racial-mythologies-nazis/>)

ΕΙΚΟΝΑ 15.

Το εικονοστάσι της Βασιλικής της Παναγίας στην Κρακοβία

[https://en.wikipedia.org/wiki/Veit_Stoss_altarpiece_in_Krak%C3%B3w#/media/File:Church_of_Our_Lady_Assumed_into_Heaven,_St._Mary's_\(Main\)_Altar_\(1489_by_Veit_Stoss\),_5_Mariacki_square,_Old_Town,_Krak%C3%B3w,_Poland.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Veit_Stoss_altarpiece_in_Krak%C3%B3w#/media/File:Church_of_Our_Lady_Assumed_into_Heaven,_St._Mary's_(Main)_Altar_(1489_by_Veit_Stoss),_5_Mariacki_square,_Old_Town,_Krak%C3%B3w,_Poland.jpg)

ΕΙΚΟΝΑ 16.

Ένα ανατομικό τραπέζι που χρησιμοποιούσαν οι γιατροί του Στρασβούργου στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler διατηρείται ακόμα στον χώρο μνήμης.
(<https://arolsen-archives.org/en/news/university-of-strasbourg-investigates-history-of-medicine-during-nazi-era/>)

ΕΙΚΟΝΑ 17.

Πειράματα μεγάλης υψομετρικής πίεσης του Sigmund Rascher στο Νταχάου.
https://nuremberg.law.harvard.edu/documents/27-photographs-of-sigmund-raschers?q=*

ΕΙΚΟΝΑ 18.

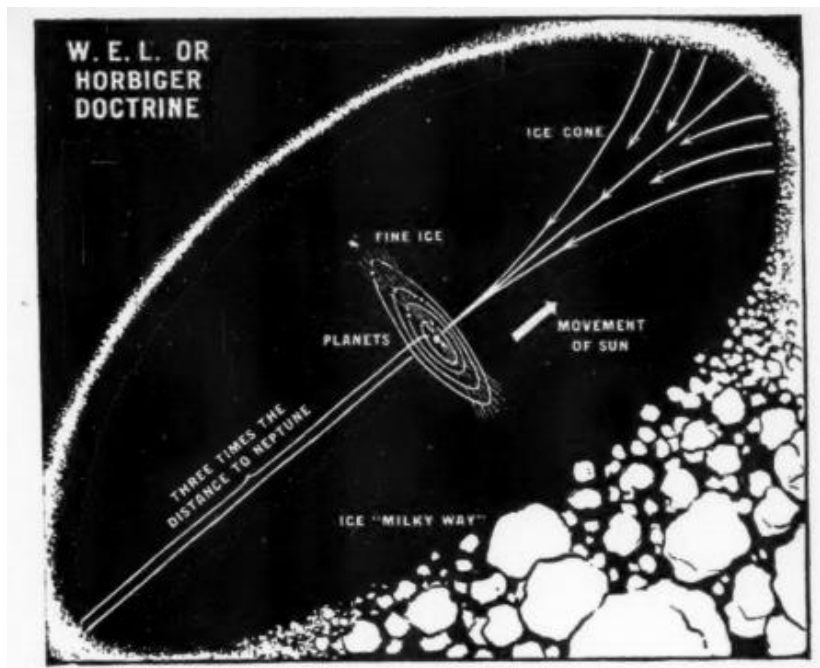
Διεξαγωγή πειράματος υποθερμίας σε κρατούμενο του Νταχάου, 1942.
<https://www.sciencehistory.org/stories/magazine/leo-alexanders-unflinching-pursuit/>

ΕΙΚΟΝΑ 19.

Οι Erika Trautmann, Elisabeth Pauli και Franz Altheim εργαζόμενοι σε βραχογραφίες στο Capo di Ponte, το 1936.

(Perschke Reena, «National-Socialist Researchers in Val Camonica - A short biography of the petroglyph draughtswoman Erika Trautmann-Nehring (1897-1968)», *BCSP Bollettino del Centro Camuno di Studi Preistorici*, 2019, σ.14)

ΕΙΚΟΝΑ 20.

Αναπαράσταση της θεωρίας των Κοσμικών Πάγων.

(Περιοδικό: Astounding science fiction, ΗΠΑ, Street & Smith Publication, Μάιος, 1947, σ.98.)

ΕΙΚΟΝΑ 21. Επιγραφή Behistun

Το πλαίσιο της επιγραφής (στο κέντρο) το 2010. Ένα άτομο είναι ορατό στην κάτω αριστερή γωνία. Για να φτάσει κανείς στην επιγραφή, πρέπει να σκαρφαλώσει στον απότομο βράχο μπροστά του και στη συνέχεια να διασχίσει ένα στενό περβάζι.

(https://en.wikipedia.org/wiki/Behistun_Inscription#/media/File:Behistun_2.JPG)

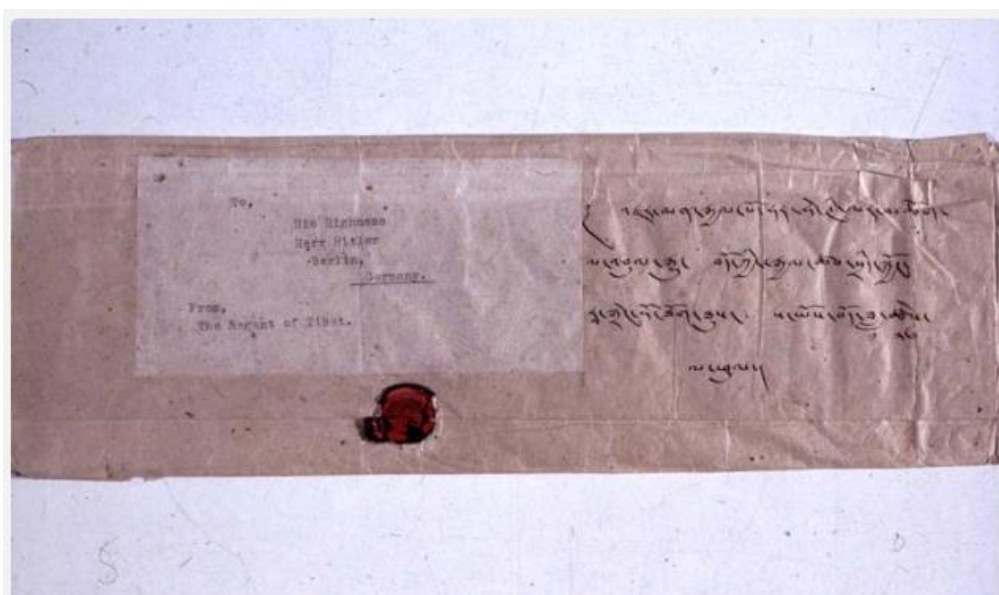
ΕΙΚΟΝΑ 22. Bruno Beger

Ανθρωπιστικές μετρήσεις στη χώρα των Sikkim.

(C. Hale, *Himmler's Crusade*. σ.209)

ΕΙΚΟΝΑ 23. Η ομάδα Schäfer
Ποζάροντας κατά την επιστροφή στο Βερολίνο.
(<https://www.bbc.com/news/world-asia-india-58466528>)

ΕΙΚΟΝΑ 24
Φάκελος με το γράμμα προς τον Χίτλερ από τον Reting Rinpoche.
(https://info-buddhism.com/Mishandled_Mail_Retings_Letters_to_Hitler_Engelhardt.html)

EIKONA 25

Αίθουσα με κρύπτη στο κέντρο και δώδεκα βάθρα στο κάστρο Wewelsburg. Έργα τέχνης που τιμούν τη μνήμη του Ολοκαυτώματος κοσμούν πλέον τους τοίχους.
(<https://europeanmemories.net/magazine/ideology-and-terror-of-the-ss-an-exhibition-about-the-perpetrators-victims-and-bystanders-in-the-memorial-museum-of-wewelsburg/>)

Διαφήμιση völkisch από το περιοδικό Germanerbe του 1936.
(Histories of archaeology, T. Murray και C.Evans (επιμ), Oxford University press, σ.133)

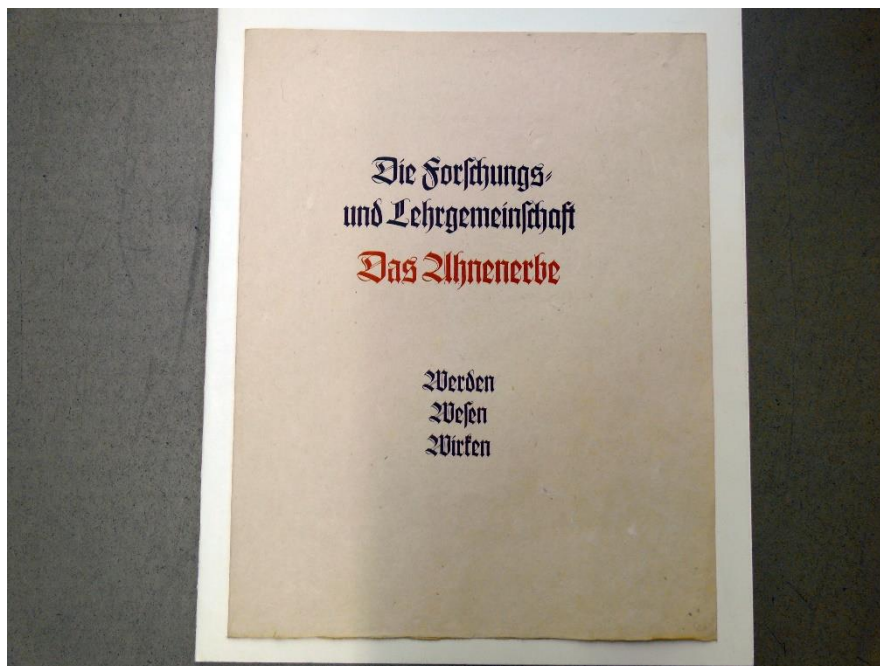

ΕΙΚΟΝΑ 26. Jacob Chansley

Από τους οπαδούς του Τράμπ και μέλος της συννομωσιολογικής ομάδας Qanon, που εισέβαλαν στο Καπιτώλιο το 2021.

(<https://news.sky.com/story/us-capitol-riot-qanon-shaman-jailed-for-41-months-over-role-in-6-january-violence-12471030>)

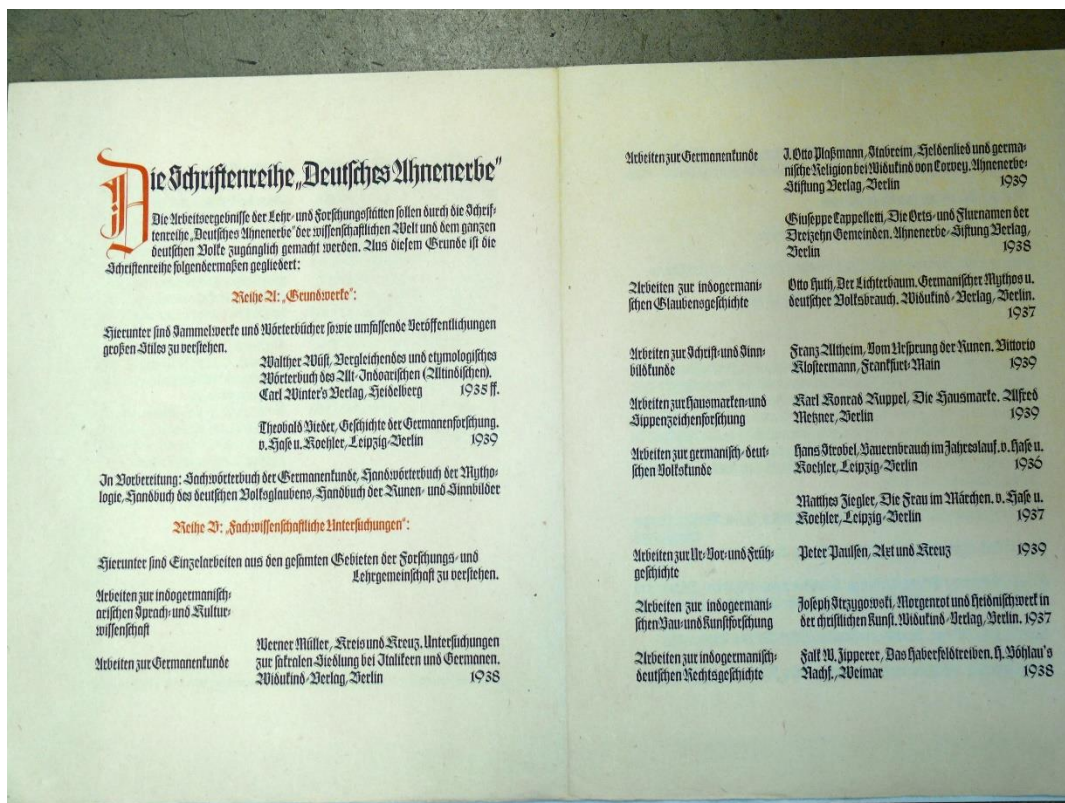
Οι ομοιότητες των δύο αυτών μορφών γερμανικού völkisch και αμερικανικού alt-right νέο παγανισμού είναι αξιοσημείωτες.

ΕΙΚΟΝΑ 27

Το εξώφυλλο από το βιβλίο Ahnenerbe.

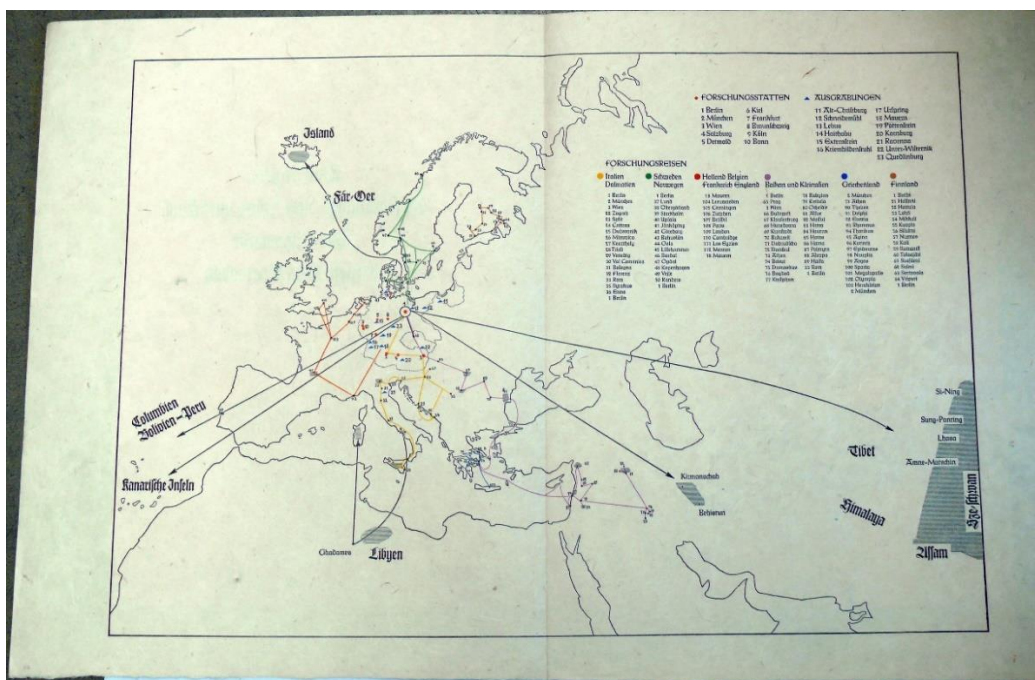
(Το βιβλίο Ahnenerbe βρίσκεται σε ένα μικρό μουσείο στη Γερμανία)

EIKONA 28

Αναφορά σε στελέχη της οργάνωσης από το βιβλίο Ahnenerbe.

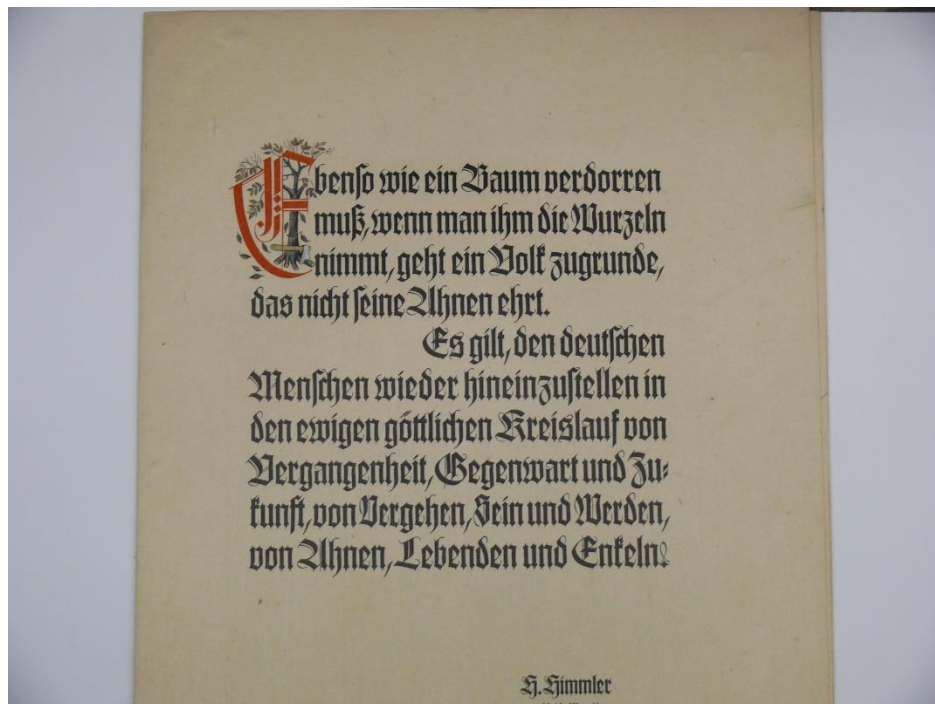
(Το βιβλίο Ahnenerbe βρίσκεται σε ένα μικρό μουσείο στη Γερμανία)

EIKONA 29

Χάρτης με τις δραστηριότητες της οργάνωσης από το βιβλίο Ahnenerbe.

(Το βιβλίο Ahnenerbe βρίσκεται σε ένα μικρό μουσείο στη Γερμανία)

EIKONA 30

Από τις πρώτες σελίδες του βιβλίου Ahnenerbe με τη χαρακτηριστική fraktur γραμματοσειρά και την υπογραφή του Χίμλερ.

(Το βιβλίο Ahnenerbe βρίσκεται σε ένα μικρό μουσείο στη Γερμανία)

Βιβλιογραφία

1. Allen Thad Michael, «The business of genocide: The SS, slavery, and the concentration camps», In *Business and industry in Nazi Germany*, Francis Nicosia & Jonathan Huener (επιμ), Ν.Υόρκη, Berghahn Books, 2004, σ. 67-81.
2. Alonso Francisco Gracia, «Relations between Spanish archaeologists and Nazi Germany (1939-1945)», *Bulletin of the history of archaeology*, Μάιος , 2008, σ. 4-24.
3. Aumuller Gerhard και Grundmann K., «Anatomy during the third Reich - The institute of anatomy at the university of Marburg, as an example», *Annals of Anatomy*, 184/3 (2002), σ. 295-303.
4. Axe David, *Black space*, (ebook), Yorkshire, Pen & sword military, 2023.
5. Baader Gerhard, Lederer Susan E, Low Morris, Schmaltz Florian και Schwerin Alexander V., «Pathways to human experimentation, 1933-1945: Germany, Japan, and the United States», *Osiris*, 20, University of Chicago Pres, 2005, σ. 205-231.
6. Bell Duncan, «The Victorian idea of a global state», *Victorian visions of global order*, Duncan Bell (επιμ), Ν.Υόρκη, Cambridge University Press, 2007, σ. 159-186.
7. Bevin, Alexander, *Τα κρίσιμα λάθη του Χίτλερ*, Αθήνα, Γκοβόστης, 2022.
8. Black Monica και Kurlander Eric, *Revisiting the "Nazi Occult": Histories, realities, legacies*, Boydell & Brewer, 2015.
9. Brownell Susan, «Testing racial strength and endurance at the 1904 Louisiana purchase exposition», *The 1904 anthropology days and olympic games*, Nebraska, University of Nebraska, 2008, σ. 1-58.
10. Burns Edward, *Ευρωπαϊκή ιστορία ο Δυτικός πολιτισμός*, Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο, 2006.
11. Carmiggelt Arnold Hendrick, 'Geheimzinnigheid is zijn fort': Assien Bohmers (archeoloog), 1912-1988, διδακτορική διατριβή, University of Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2019.
12. Caron Charlie, «German expedition to Tibet», *Asia Focus*, 153, Παρίσι, Iris, Ιανουάριος, 2021.

13. Chapoutot Johann, *Η μεγάλη αφήγηση*, Αθήνα, Πόλις, 2023.
14. —. *Ο Εθνικοσοσιαλισμός και η αρχαιότητα*, Αθήνα, Πόλις, 2013.
15. —. *From humanism to Nazism: Antiquity in the work of Houston Stewart Chamberlain*, Miranda, Νοέμβριος, 2015.
(<https://journals.openedition.org/miranda/6680>)
16. Chousou Dimitra, Theodoridou Daniela, Boutlas George, Batistatou Anna, Yapijakis Christos και Maria Syrrou, «Eugenics between Darwin's era and the Holocaust», *Conatus - Journal of Philosophy*, 4/2 (2019), σ. 171-204.
17. Christburg Alt and Seweryn Szczepański, «Archaeology in the service of the Nazis: Himmler's propaganda and the excavations at the hillfort site in Stary Dzierzgon», *Lietuvos archeologija*, 35, σ. 83-94.
18. Conot Robert, *Justice at Nuremberg*, Ν.Υόρκη, Basic Books, 2009.
19. Coyne, Jerry, *Η εξέλιξη είναι γεγονός*, Αθήνα, Liberal books, 2015.
20. Cranmer Valerie J., «In judgment of unit 731: A comparative study of medical war crimes trials after world war ii», *Journal of American-East Asian Relations*, 30/1, σ. 32-60.
21. Davis Martin, *Μηχανές της λογικής*, Αθήνα, Εκκρεμές, 2007.
22. Dow James R., «German volkskunde and National Socialism», *The Journal of American Folklore*, American Folklore Society, Ιούλιος-Σεπτέμβριος, 100/397 (1987), σ. 300-304.
23. Ehrenreich Eric, *The Nazi ancestral proof*, Bloomington, Indiana University Press, 2007.
24. Eilenberger Wolfram, *Η εποχή των μάγων*, Αθήνα, Πατάκη, 2020.
25. Elias Norbert, *Η εξέλιξη του πολιτισμού*, Α Τόμος, Νεφέλη, 1997.
26. Engelhardt Isrun, «The Nazis of Tibet: A twentieth century myth», στο Monica Esposito (επιμ), *Images of Tibet in the 19th and 20th centuries*, 1, Παρίσι, EFEO, 2008, σ. 63-96.

27. —. «Tibet in 1938-1939: The Ernst Schäfer expedition to Tibet», *Tibet in 1938-1939: Photographs from the Ernst Schäfer expedition to Tibet*, Σικάγο, Serindia, 2007, σ. 11-61.
28. Erickson Paul και Liam Murphy, *Ιστορία της ανθρωπολογικής σκέψης*, Αθήνα, Κριτική, 2002.
29. Evans Richard J, *Θεωρίες συνωμοσίας για τον Χίτλερ*, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2022.
30. Ferber Michael, *Romanticism*, Ν.Υόρκη, Oxford University Press, 2010.
31. Fisher Fabian, «Και όμως γυρίζει...», Αθήνα, Κονιδάρη, 2007.
32. Frankopan Peter, *The silk roads*, Λονδίνο, Bloomsbury, 2015.
33. Gao Yanping Aura, «The Implicit Politics of Physical Beauty and of Artistic Taste in the Aesthetics of Winckelmann», *Journal of Somaesthetics*, 9/1, 2023.
34. Garlick Mark A., *The illustrated atlas of universe*, Fog city press, Σίδνεϊ, 2006.
35. Gonzalez Jorge, «Ernst Schäfer (1910-1992) - from the mountains of Tibet to the northern cordillera of Venezuela: a biographical sketch», στο *Proceedings of the academy of natural sciences of Philadelphia*, 159, Οκτώβριος, 2010, σ. 83-96.
36. Goodrick Nicholas Clarke, *Black sun*, Ν.Υόρκη, New York University Press, 2002.
37. —. *The occult roots of Nazism*, Ν.Υόρκη, Tauris Parke Paperbacks, 2005.
38. Gortmaker Heike, *Η αυλή του Χίτλερ*, Αθήνα, Gutenberg, 2021.
39. Gray John, *Επτά τύποι αθεϊσμού*, Αθήνα, Οκτώ, 2018.
40. —. *Μάυρη λειτουργία*, Αθήνα, Οκτώ, 2007.
41. —. *Αχυρένια σκυλιά*, Αθήνα, Οκτώ, 2008.
42. Green Warren, «The fate of the Crimean Jewish communities: Ashkenazim, Krimchaks and Karaites», *Jewish Social Studies*, 46/2 (1984), σ. 169–176.
43. Grimm Jacob και Wilhelm Grimm, *Τα παραμύθια των αδελφών Γκριμμ*, Αθήνα, Άγρα, 1994.
44. Guy Joesphine, *The Victorian Age*, London, Routledge, 1998.

45. Hadjiyiannis Christos, «We need to talk about Ezra: *Ezra Pound's fascist propaganda, 1935–45*», *Journal of Modern Literature*, 39/1 (2015), σ. 112-126.
46. Hale Christopher, *Himmler's crusade*, N.Jersey, John Wiley & Sons, 2003.
47. Harris Claire, «British and German photography in Tibet in the 1930s: The diplomatic, the ethnographic and other modes» στο *Tibet in 1938-1939: Photographs from the Ernst Schäfer expedition to Tibet*, Σικάγο, Serindia, 2007, σ. 73-90.
48. Heath Duncan και Boreham Judy, *Ρομαντισμός*, Αθήνα, ΔΟΛ -ειδική έκδοση για την εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, 2011.
49. Herwig Czech, κ.α, «The Lancet commission on medicine, Nazism, and the Holocaust: historical evidence, implications for today, teaching for tomorrow», στο *Lancet*, 402/74, Νοέμβριος, 2023, σ. 1867-1940.
50. Herwig Holger, *The demon of geopolitics*, Lanham, Rowman & Littlefield, 2016.
51. Holton Graham, «*Pseudo-archaeology as state supported science : Hörbiger, Posnansky, Kiss and the Ahnenerbe expedition to Tiwanaku*», άρθρο στο academia.edu.
52. Hopkirk Peter, *The Great Game*, Ν.Υόρκη, Kodansha International, 1992.
53. Hoppen Theodore, *The mid Victorian generation 1846 -1886*, Οξφόρδη, Clarendon Press, 1998.
54. Hunt Linda, *Secret agenda: The United States government, Nazi scientists, and project Paperclip, 1945–1990*, Ν.Υόρκη, St.Martin's Press, 1991.
55. Jacobsen Annie, *Operation Paperclip*, (ebook), Ν.Υόρκη, Little Brown and Company, 2014.
56. Johnson Kishor, «A scientific method to the madness of unit 731's human experimentation and biological warfare program», στο *J Hist Med Allied Sci*, 77/1 (2022), σ. 24-47.
57. Junginger Horst, «From Buddha to Adolf Hitler: Walther Wüst and the Aryan tradition», *Numen book Series-Studies in the history of religions*, 117, 2008, σ. 107-177.

58. Kappeli Silvia, Reawakening memory: The Nuremberg congress ‘Medicine and conscience 50 years after the Nuremberg trial of German doctors’, *Medicine, Conflict and Survival*, 13/3 (1997), σ. 245–253.
59. Kasten Frederick H., «Unethical Nazi medicine in annexed Alsace-Lorraine: The strange case of Nazi anatomist professor Dr. August Hirt», στο *Historians and Archivists: Essays in Modern German History and Archival Policy*, Biotechnic & Histochemistry, Taylor & Francis, 90/2 (1991), σ. 73-208.
60. Kater Michael H, *Das Ahnenerbe der SS 1935-1945*, Μόναχο, Oldenbourg Verlag, 2006.
61. —. Every day antisemitism in prewar Nazi Germany- the Popular Bases, *Yad Vashem Studies*, XVI, Ιερουσαλήμ, 1984, σ. 129-159.
62. —. *Hitler Youth*, Λονδίνο, Harvard University Press, 2006.
63. Kershaw Ian, *Hitler: Hubris 1889-1936*, Λονδίνο, Penguin, 1998.
64. —. *Hitler: Nemesis 1936-1945*, Λονδίνο, Penguin, 2001.
65. —. *Η Ναζιστική δικτατορία*, Αθήνα, Πατάκης, 2021.
66. —. *Ο Χίτλερ, οι Γερμανοί και η Τελική Λύση*, Αθήνα, Πατάκης, 2011.
67. —. *Το τέλος: Γερμανία 1944-1945*, Αθήνα, Κλειδάριθμος, 2015.
68. Kersten Felix, *The Kersten memoirs 1940-1945*, London, Hutchinson, 1956.
69. Kocka Jurgen, «German History before Hitler: The debate about the German Sonderweg» *Journal of Contemporary History*, 23, January 1988, σ. 3-16.
70. Kurlander Eric, *Hitler's monsters*, N.Haven, Yale University Press, 2017.
71. Lang Hans Joachim, «August Hirt and “extraordinary opportunities for cadaver delivery” to anatomical institutes in National Socialism: A murderous change in paradigm», *Annals of Anatomy - Anatomischer Anzeiger*, 195/5 (2013), σ. 373-380.
72. Laquer Walter, *Fascism: past, present, future*, Οξφόρδη, Oxford University Press, 1996.
73. Large David Clay, *Nazi games: The Olympics of 1936*, Ν.Υόρκη, W.W. Norton, 2007.

74. Lederer Susan E., «The cold war and beyond: covert and deceptive American medical experimentation», *Military Medical Ethics*, 2, Office of the Surgeon General, U.S. Army, Washington, 2003, σ. 507-531.
75. Leeson Nick, *Nick Leeson's Rogue Trader*, Λονδίνο, Sphere, 2006.
76. Lippman Matthew, «The other Nuremberg: American prosecutions of Nazi War criminals in occupied Germany», στο *Indiana International & Comparative Law Review*, 3/1, Ιανουάριος, 1992, σ. 1-100.
77. Lukacs John, *Ο Χίτλερ της Ιστορίας*, Ενάλιος, 1999.
78. Maharski Dirk, *The Ahnenerbe of the SS (1935-1945)*, 2019.
79. Malinowski Stephan, *Nazis and nobles*, Oxford, Oxford University Press, 2020.
80. Mandt Kathleen E., κ.α., «A nearly terrestrial D/H for comet 67P/Churyumov-Gerasimenko», *Science Advances*, AAAs, 10/46, Νοέμβριος, 2024.
81. Manvell Roger και Heinrich Fraenkel, *Heinrich Himmler: The sinister life of the head of the SS and Gestapo*, Λονδίνο, Greenhill books, 2007.
82. Marks John, *The search for the Manchurian candidate*, Ν.Υόρκη, Times Books, 1979.
83. Mayr Ernst, *Ο Δαρβίνος και η γένεση της σύγχρονης εξελικτικής σκέψης*, Αθήνα, Σύναλμα, 2001.
84. McDonald Larry, *A colossal failyre of common sense*, Λονδίνο, Ebury Press, 2009.
85. Mees Bernard, *The science of swastika*, Budapest, CEU Press, 2008.
86. Monk Ray, *Ludwig Wittgenstein: Το χρέος της μεγαλοφυΐας*, Αθήνα, Scripta, 2002.
87. Nietzsche Friedrich, *Η περίπτωση Βάγκνερ-Νίτσε εναντίον Βάγκνερ*, Θεσσαλονίκη, Εκδοτική Θεσ/κης, χ.χ.
88. —. *Η Χαρούμενη επιστήμη*, Θεσσαλονίκη, Νησίδες, 2004.
89. O'Neill Tom, *Chaos: Charles Manson the CIA and the secret history of the sixties*, (ebook), Ν.Υόρκη, Litle Brown and Company, 2019.
90. Padfield Peter, *Himmler*, Λονδίνο, McMillan, 1990.

91. Perschke Reena, «National-socialist researchers in Val Camonica - A short biography of the petroglyph draughtswoman Erika Trautmann-Nehring (1897-1968)», *BCSP Bollettino del Centro Camuno di Studi Preistorici*, 2019, σ. 5-31.
92. Prigogine Ilya, *The end of certainty*, Ν.Υόρκη, The free press, 1996.
93. Pringle Heather, *The Master Plan*, Λονδίνο, William Collins, 2006.
94. Puschner Uwe, «The notion Völkisch and Nordic: A conceptual approximation», *Nordic ideology between religion and scholarship*, Peter Lang, 2013, σ. 21-38.
95. Radick Gregory, «Darwinism and social darwinism», στο Warren Breckman και Peter Gordon (επιμ), *The Cambridge History of Modern European Thought*, Cambridge, Cambridge University Press, 2019, σ. 279-300.
96. Rees Laurence, *Το Ολοκαύτωμα- μια νέα ιστορία*, Αθήνα, Πατάκη, 2021.
97. Reinhardt Klaus, «The entomological institute of the Waffen-SS: evidence for offensive biological warfare research in the third Reich», *Endeavour*, 37/4 (2013), σ. 220-227.
98. Rhodes Richard, *The making of the atomic bomb*, Νέα Υόρκη, Simon&Schuster, 1986.
99. Rossman Vadim, «Anti-semitism in eurasian historiography: the case of Lev Gumilev», στο Dmitry Shlapentokh (επιμ), *Russia between East and West*, 2007, σ. 121-191.
100. Sedgwick Mark, *Against the modern world*, Οξφόρδη, Oxford University Press, 2004.
101. Siddiqi Asif A., «Germans in Russia: Cold war, technology transfer, and national identity», στο *Osiris: Science and National Identity*, The University of Chicago Press, 24/1 (2009), σ. 120-143.
102. Sinett Alfred Percy, *The occult world*, Βοστώνη, The riverside press, 1885.
103. Speer Albert, *Infiltration*, Ν.Υόρκη, McMillan, 1981.
104. Steinbach Susie, *Understanding the Victorians*, Ν.Υόρκη, Routledge, 2017.

105. Steinel Monika, *Science and service in the National Socialist state: a case study of the German archaeologist Herbert Jankuhn (1905-1990)*, Διδακτορική διατριβή, Λονδίνο, University college London, 2009.
106. Sternhell Zeev, *Ο Αντι-Διαφωτισμός*, Αθήνα, Πόλις, 2009.
107. Swetz Frank J., «Leibniz, the Yijing, and the religious conversion of the Chinese», *Mathematics Magazine*, 76/4 (2003), σ. 276-291.
108. Tegmark Max, *Life 3.0*, Τραυλός, Αθήνα, 2018.
109. Thad Allen, Michael, "The business of genocide: The SS, slavery and the concentration camps." In *Business and Industry in Nazi Germany*, edited by Francis Nicosia, & Jonathan Huener, Ν.Υόρκη, Berghahn Books, 2004, σ. 67-81.
110. Traverso Enzo, *Οι ρίζες της ναζιστικής βίας*, Αθήνα, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2013.
111. *Trials of war criminals before the Nuernberg military tribunals*, under council law 10, Nuernberg Οκτώβριος 1946 - Απρίλιος 1949, USA, Government printing office, Washington, 1951.
112. *Trials of war criminals before the Nuernberg Military Tribunals*, 1, υπ. 1: The medical case, Washington, U.S. Government Printing Office, 1949–1950.
113. Umland Andreas, «Aleksandr Dugin's transformation from a lunatic fringe figure into a mainstream political publicist, 1980–1998», στο *Journal of Eurasian Studies*, 2010, σ. 144-152.
114. Villas Boas Waldeck, «Typography and nationalism: the past and modernism under Nazi rule», *Journal of Visual Political Communication*, 6/1 (2020), σ. 37-80.
115. Veit Ulrich, «Ethnic concepts in German prehistory: a case on the relationship between cultural identity and archaeological objectivity», στο Stephen Shennan (επιμ), *Archaeological approaches to cultural identity*, Λονδίνο, Unwin Hyman, σ. 35-55.
116. —. «Gustaf Kossina and his concept of a national archaeology», στο Heinrich Harke (επιμ), *Archaeology, Ideology and Society*, 7, Frankfurt am Main, Peter Lang, 2000, σ. 40-64.

117. Waite Robert, *The psychopathic god Adolf Hitler*, Ν.Υόρκη, Da Capo Press, 1993.
118. Weale Adrian, *Army of evil-A history of the SS*, Ν.Υόρκη, New American Library, 2012.
119. Webster Christopher, «Transmissions from an extrasensory world, ethnos and mysticism in the photographic nexus», Christopher Webster (επιμ), *Photography in the Third Reich*, Open Book Publishers, 2021, σ. 171-202.
120. Weindling Paul, *Victims and survivors of Nazi human experiments: Science and suffering in the Holocaust*, Λονδίνο, Bloomsbury, 2015.
121. Weiss John, *Συντηρητισμός και ριζοσπαστική δεξιά*, Θεσσαλονίκη, Θύραθεν, 2009.
122. Wiesner Hanks Merry, *Πρώιμη νεότερη Ευρώπη 1450-1789*, Αθήνα, Ξιφαράς, 2008.
123. Winegarten Renee, «Celine: The Problem», *The American Scholar*, 64/2 (1995), σ. 285-291.
124. Wittgenstein Ludwig, *Πολιτισμός και αξίες*, Αθήνα, Καρδαμίτσα, 2000.
125. Wittman Robert και Kinney David, *Το ημερολόγιο του διαβόλου*, Αθήνα, Πεδίο, 2016.
126. Wolin Richard, *Η γοητεία του ανορθολογισμού*, Αθήνα, Πόλις, 2007.
127. Ασημακοπούλου Φωτεινή, «Αρθούρος ντε Γκομπινώ και Ιάκωβος Φίλιππος Φαλλμεράυερ: δύο σύμμαχοι», *Τα Ιστορικά*, Δεκέμβριος, 1999, 31, σ. 331-348.
- 128.—.«Η «καθαρή» κοινωνία: από τον Γκομπινώ στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα», στο Έφη Αβδελά κ.α, *Φυλετικές θεωρίες στην Ελλάδα*, Ηράκλειο, ΠΕΚ, 2017, σ. 175-214.
129. Βιστωνίτης Αναστάσης, «Ναζισμός και αποκρυφισμός», *BHmagazino*, Μάρτιος, 2013, σ. 22-27.
130. Γαρδίκι Κατερίνα, Άννα Μαρία Δρουμπούκη, Βαγγέλης Καραμανωλάκης, Κώστας Ράπτης, *Η μακρά σκιά της δεκαετίας του '40*, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2015.

131. Γιαννόπουλος Θεόδωρος, *Πόθεν και πότε οι Έλληνες;*, Ηράκλειο, ΠΕΚ, 2014.
132. Διαλέτη Ανδρονίκη, *Η μαγεία στην Ευρώπη, 15ος-18ος αι*, Αθήνα, Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, 2023.
133. Ηλιόπουλος Γιώργος Ζ, *SS-Ahnenerbe: Η αιρετική αρχαιολογία*, Αθήνα, Αμυντική Γραμμή, 2008.
134. Κανφορά Λουτσιάνο, *Η δημοκρατία-Ιστορία μιας ιδεολογίας*, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2009.
135. Κόκκινος Γιώργος, «Κουλτούρα και ιστορία», *MNHΜΩΝ*, 1996, σ. 157-180.
136. —. *Η ευγονική δυστοπία*, Αθήνα, Θίνες, 2022.
137. —. «Άζια» και «ανάζια» ζωή- ευγονική, εκφυλισμός, βιοπολιτική: ο γιατρός στο ρόλο του κοινωνικού θεραπευτή και του εθνικού αναμορφωτή, Αθήνα, Ταξιδευτής, 2021.
- 138.—. *Το Ολοκάτωμα. Η διαχείριση της τραυματικής μνήμης-θύτες και θύματα*, Αθήνα, Gutenberg, 2015.
139. Κόκκινος Γιώργος, Μπογιατζής Βασίλης, Καρακασίνης Μάρκος, *Το πολύχρωμο μωσαϊκό της Γερμανικής ιστορίας*, Τρίκαλα, Επέκεινα, 2016.
140. Κοτζιάς Αλέξανδρος (επιμ), *Η νύχτα των μεγάλων μαχαιριών*, Αθήνα, Mondadori-Φυτράκης, χ.χ.
141. Κύρτσης Αλέξανδρος-Ανδρέας, «Ιστορία και ιδεολογία στη Γερμανία», στο *Τα Ιστορικά*, Αθήνα, Μέλισσα, 4/7, Δεκέμβριος, 1987, σ. 209-224.
142. Λεβέντα Πίτερ, *Ναζί και αποκρυφισμός*, Αθήνα, Κέδρος, 2005.
143. Μπλαβάτσκι Έλενα, *Η μυστική δοξασία*, Αθήνα, Πνευματικός ήλιος, χ.χ.
144. Μπογιατζής Βασίλειος, «Μελετώντας Το απόλυτο κακό: Μια επισκόπηση της ιστοριογραφίας του ναζισμού από τις πρώτες ερμηνείες ως τη new consensus και τη συνθετική προσέγγιση του Roger Griffin», στο Άγγελος Παληκίδης (επιμ.), *Κριτικές προσεγγίσεις του ναζιστικού φαινομένου: Από την ιστοριογραφία και την πολιτική θεωρία στη σχολική ιστορική μάθηση*, Επίκεντρο, 2013, σ. 19-42.
145. Παπαθανασίου Μαρία, «Όψεις του ανδρισμού στο γερμανικό νεανικό κίνημα 1896-1933», στο *Ανδρισμοί*, Αθήνα, Gutenberg, 2019.

146. Παπαλεξανδρόπουλος Στέλιος, *Ινδουισμός*, Gutenberg, 2015.
147. Τζούκας Βαγγέλης, *Το φάντασμα του ναζισμού*, Αθήνα, Εστία, 2016.
148. Φλάισερ Χάγκεν, «Αντί επιλόγου», *Η μακρά σκιά της δεκαετίας του '40*, Κ. Γαρδίκας, Α.Μ. Δρουμπούκη, Β. Καραμανωλάκης και Κ. Ράπτης (επιμ), Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2015.

Περιοδικά και εφημερίδες

1. Kankeleit Alexandra, *The «DAI Athen» from 1933 to 1945*, pdf presentation, <https://www.kankeleit.de/occupation.php>.
2. *The Constantinian news*, Kouvola, Ordo Sancti Constantini Magni, 2019.
3. Έκθεση της πολιτείας της Καλιφόρνια, *Sterilization of female inmates*, Ιούνιος, 2014, σ. 1-3. <https://information.auditor.ca.gov/pdfs/reports/2013-120.pdf>.
4. Εφημερίδα «The Pittsburgh Press», 28/10/1970, σ. 71.
5. Περιοδικό «Newscientist», 2638, 12/1/2008.
6. Περιοδικό LIFE 28/11/1960.

Δικτυογραφία

1. <http://www.judaisme-alsalor.fr/histoire/shh/struthof/lang.htm>
2. <http://www.struthof.fr/de/das-kl-natzweiler/einfuehrung-in-die-geschichte-des-lagers/die-medizin-der-nazis-und-die-experimente/>
3. <https://astronautical.org/events/vbs/>
4. <https://brill.com/display/title/51884>
5. <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn1003180>
6. <https://digitalcommons.ursinus.edu/dowsing>
7. <https://digitalcommons.ursinus.edu/dowsing/20/>
8. <https://edition.cnn.com/style/article/austrian-antisemite-statue-scli-intl/index.html>,

9. [https://eurasianist-archive.com/2017/10/26/herman-wirth-and-the-sacred-
proto-language-of-humanity-in-search-of-the-holy-grail-of-meanings-part-1/](https://eurasianist-archive.com/2017/10/26/herman-wirth-and-the-sacred-
proto-language-of-humanity-in-search-of-the-holy-grail-of-meanings-part-1/)
10. <https://history.hanover.edu/courses/excerpts/344latj.html>
11. [https://holocaustmusic.ort.org/politics-and-propaganda/third-reich/wagner-
richard](https://holocaustmusic.ort.org/politics-and-propaganda/third-reich/wagner-
richard)
12. [https://iaap.org/jung-analytical-psychology/short-articles-on-analytical-
psychology/synchronicity-an-acausal-connecting-principle/](https://iaap.org/jung-analytical-psychology/short-articles-on-analytical-
psychology/synchronicity-an-acausal-connecting-principle/)
13. <https://invenio.bundesarchiv.de/invenio/main.xhtml>
14. <https://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/projects/currency.htm>
15. <https://mathshistory.st-andrews.ac.uk/Biographies/Stern/>
16. [https://nuremberg.law.harvard.edu/documents/451513-extract-from-a-
report?mode=image&q=ahnenerbe](https://nuremberg.law.harvard.edu/documents/451513-extract-from-a-
report?mode=image&q=ahnenerbe)
17. [https://perspectives.ushmm.org/item/the-international-jew-the-worlds-
foremost-problem](https://perspectives.ushmm.org/item/the-international-jew-the-worlds-
foremost-problem)
18. <https://spacemedicineassociation.org/strughold-award/>
19. <https://time.com/archive/6935350/the-rocket-mans-dark-side/>
20. <https://wired.me/technology/cognify-prison-of-future/>
21. [https://www.americamagazine.org/politics-society/2024/05/30/euthanasia-bill-
france-macron-christianity-248041](https://www.americamagazine.org/politics-society/2024/05/30/euthanasia-bill-
france-macron-christianity-248041)
22. <https://www.aps.org/apsnews/2013/06/riemanns-curved-space>
23. <https://www.archives.gov/research/holocaust/international-resources/nara/err>
24. <https://www.bloomberg.com/billionaires/>
25. [https://www.britannica.com/story/was-jesse-owens-snubbed-by-adolf-hitler-
at-the-berlin-olympics](https://www.britannica.com/story/was-jesse-owens-snubbed-by-adolf-hitler-
at-the-berlin-olympics)
26. <https://www.britishmuseum.org/blog/lion-man-ice-age-masterpiece>
27. [https://www.bundesarchiv.de/themen-entdecken/online-
entdecken/geschichtsgalerien/das-ahnenerbe-der-ss-himmlers-geisteselite/](https://www.bundesarchiv.de/themen-entdecken/online-
entdecken/geschichtsgalerien/das-ahnenerbe-der-ss-himmlers-geisteselite/)
28. [https://www.duncker-humboldt.de/en/buch/das-archiv-rechtsaltertuermer-in-der-
deutschen-landschaft-9783428159611/?page_id=0](https://www.duncker-humboldt.de/en/buch/das-archiv-rechtsaltertuermer-in-der-
deutschen-landschaft-9783428159611/?page_id=0)
29. [https://www.duncker-humboldt.de/en/buch/das-ss-ahnenerbe-und-die-
strassburger-schaedelsammlung-fritz-bauers-letzter-fall-
9783428153138/?page_id=1](https://www.duncker-humboldt.de/en/buch/das-ss-ahnenerbe-und-die-
strassburger-schaedelsammlung-fritz-bauers-letzter-fall-
9783428153138/?page_id=1)

30. <https://www.forskning.no/andre-verdenskrig-arkeologi-historie/norges-mest-kjente-helleristning-kan-ha-blitt-berget-av-naziforsker-pa-jakt-etter-germanernes-opphav/2366687>
31. <https://www.iak.uni-bonn.de/en/museums-and-collections/atlas-of-german-folklore/adv>
32. https://www.iranicaonline.org/articles/monchi-zadeh-davoud?utm_source=chatgpt.com
33. <https://www.lindahall.org/about/news/scientist-of-the-day/henry-rawlinson/>
34. <https://www.mimisbrunnr.info/ksd-wilhelm-teudts-irminsul-symbol>
35. <https://www.minneapolisfed.org/about-us/monetary-policy/inflation-calculator>
36. <https://www.nasa.gov/people/wernher-von-braun/>
37. <https://www.nationalww2museum.org/war/articles/otto-ohlendorf-holocaust>
38. <https://www.nytimes.com/2021/07/11/us/california-reparations-eugenics.html>
39. <https://www.nytimes.com/2022/07/24/world/europe/french-university-nazi-medical-crimes.html>
40. <https://www.poetryfoundation.org/poets/ezra-pound>
41. <https://www.reuters.com/world/europe/greenland-women-take-denmark-court-over-historical-involuntary-birth-control-2024-03-04/>
42. <https://www.roerich.org/roerich-biography.php>
43. <https://www.smb.museum/en/exhibitions/detail/the-crown-of-kerch/>
44. <https://www.spiegel.de/politik/schenkel-der-goettlichen-a-97aaec71-0002-0001-0000-000014315413>
45. <https://www.thejc.com/news/the-blood-libel-which-still-stains-czech-history-125-years-on-oq9arznm>
46. <https://www.timesofisrael.com/french-university-may-have-remains-of-holocaust-victims-scholars-say/>
47. <https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2014/11/14/the-malthusian-roots-of-indias-mass-sterilization-program/>
48. <https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2015/07/22/remains-of-holocaust-victims-used-as-guinea-pigs-found-at-french-forensic-institute/>
49. https://x.com/djseo_/status/1879667077876973986